üç kağıtçı

roman

ORHAN KEMAL

ty
TEKİN YAYINEVİ

1. Basım : 1969
2. Basım : 1971
3. Basım : 1973
4. Basım : 1976 (Şubat)

ÜÇ KÂĞITÇI
MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ : II.

ORHAN KEMÂL

● Kapak kompozisyonu : **Erkal (San Grafik)**
● Dizgi ve Baskı : **Yaylacık Matbaası**
● Cilt : **Deniz Mücellithanesi**
● Kapak baskısı : **Evren Ofset**
● Kitabı hazırlayan : **Metin Aldemir**
● Kitabı yayımlayan : **Kemal Karatekin**

Tekin Yayınevi
Tel. : 27 69 69 - Ankara Cad. 51 İst.

ORHAN KEMÂL

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ : II.

ÜÇ KÂĞITÇI

ROMAN

Dördüncü Basım

TEKİN YAYINEVİ

I

İstasyon çok kalabalıktı.

Günlerdenberi İstanbul'dan gelen ekspresler-le posta katarlarına bakmak için halk istasyona iniyor, «Memleketi mantara bastıran kalontor»u, candarmalar arasında, kelepçeli elleriyle görmek istiyordu. Yalnız görmek mi? Yanlarına getirdikleri çürük domates, yumurta, patates, çakıl taşlarıyla bir güzel donatacaklardı: «— Deyyus, kendine müfettişler müfettişi süsü verir miydi?»

Gazetelerin yazdığına göre, İstanbul'da Boğaz'da, yeni açılmış bir otelin lokantasında arkadaşlarıyla kafayı çekip keyif çatarken enselenmişti. Oh olsundu. Şimdi bir de hapse atılır, görürdü gününü!

«Herif»ten ilk sapartayı yemiş olan kıyı mahalle şarapçısı, gri pantalonunun kıçındaki kahverengi yamayı kaşıyarak:

— Fakat, dedi, şimdi kendi yok Allahı var, heybetli adamdı ya, zart zurt edişinden içime bir şüphe düşmüştü, Allah'tan. Şerefsizim herifi sahtekâra benzetmediysem!

Elindeki yumurtayla, yanıbaşında kupkuru dikilmekte olan garsonuna döndü:

— Öyle değil mi?

Uzun boylu, kuru garson az kalsın esneyecekti, kendini tuttu.

— Tamam, dedi. Hattâ bana...

Ustası sözünü kesti:

— Sana göz kırpmamış mıydım?
— Kırpmıştın da ben sana...
— Göz kırpmıştım. Fakat neyse... Mangırları...

Birden kendisine gelerek «— Mangırları adama pasa ettiydim» demekten vazgeçti. Ne olur, ne olmaz, başımızdakilerin işine akıl sır ermezdi. Gün gelir bir yumurtayı on kişiye taşıtır, gün gelir on kişiyi bir yumurtanın içine sokmağa çalışırlardı. Evet, «Müfettişler müfettişi» az sonra gelecek trenden inecekti belki. İnince de ellerindeki yumurta, domates, patates ya da çakıl taşlarını fırlatacaklardı ya, şarapçı gene de çekimserdi bu işte. Herkes fırlatsındı hele. En çok da günlerdir palavrasından geçilmeyen arabacı Kel Mıstık fırlatsındı. «— Nasııl? Demedim miydiii? Ulan bir baktım herife, dedim bunda töbe hacı gözü yok! Koştum Emniyet Müdürlüğüne, dedim böyle böyle beyim. Sabret Mıstık efendi dedi, ekini belli etme. Az zamanda evelâllah...»

Şarapçı hâlâ ötüp duran arabacı Kel Mıstık'a yeniden baktı. Kuyrukkaldırana benziyordu. Çarşı esnafının anlattığına göre, herifi arabasından indirmeyen, kahvelere, irili ufaklı meyhane, ya da otellere, bankalara getirip götüren oydu. Nereye götürecekse arabasını şakır şakır sürer, beygirlerinin gemini iştahla çeker, arabadan atlar, önden koşarmış: «— Benden duymuş olmayın, beyefendi, Ankara'dan şehrimizi teftişe geliyor. Sakın mantara basmayın!» der, sonra da adamı kapıda saygıyla karşılarmış. Öyle olduğu halde, günlerdir kuyruklu sıçan gibi ordan oraya, ordan oraya koşuyor, herifin trenden inerken yu-

murta, domates, patates ya da çakıl taşlarıyla taşlanmasını sağlamağa çalışıyordu.

Evet evet, elindekini o atmadan atmıyacaktı! Baştakilerin herhangi bir düzeni olmazdı Allahın izniyle ama, gene de ne olur ne olmaz, korkulu rüya görmektense uyanık durmak daha akıl kârıydı. Sonra, içini günlerdir değil, haftalar, aylardır kemirip duran, böylesine kelle kulak yerinde birine rol verilip verilmediğiydi. Ya, «— Bakalım halkımızın, başındakilere bağlılığı ne kertede?» diye milleti sınamak istemişlerse? Herifi önce o biçim vazifelendirir, paralar sızdırır, sonra da boktan bir tevkif, gazetelerde, resmi mesmi; candarmaların arasında suç işlediği şehre yollar, ardından da...

İçini yepyeni bir korku yalayıp geçti.

Evet ardından da taşlatıp, sonra da taşlıyanları yakalatıp, analarına karlar yağdırmaz mıydı?

Yanındaki garsonuna heyecanla döndüyse de kendini tam zamanında tuttu. Tutmayıp aklına geleni söylese, hinoğlu hin belki de yanından yılan gibi ayrılıp: «— Benden duymuş olmayın; bizim patron diyor ki...» diye yayıverirdi.

Öfkeyle baktı sağındaki garsona. Avucunun içindeki yumurtayla dikiliyordu dikilmesine ya, aslında trenin bugün de gelse bile içinden «Müfettişler Müfettişi» nin çıkmamasına dua ediyordu. Çıksa, adamı taşlasalar. Sonra da polisler taşlıyanları yakalayıp karakola götürseler...

Sırtından yeni bir ürperti geçti.

İş kimlik cüzdanlarına dökülse, baksalar ki otuz yaşını aştığı halde hâlâ askerliğini yapmak

değil, yoklamaya bile gitmediği, hele hele ırza dolanmışlığı meydana çıksa...

Patronunun öfkeli bakışına dikkat bile etmedi. Herif gelse bile belki de atmazdı elindeki yumurtayı : «— Ne bilecek patron? O kadar kalabalığın içinde benim atıp atmadığıma mı dikkat edecek? Herif dolandırdıysa dolandırdı. Helâl olsun. Beni dolandırmadı ya. İtoğlu itler... dünya kadar para kazanıyorlar. Güzellikle istesen vermezler. Metazori olmaz. Eee... biçimine getirip kafese sokmuşsa sokmuş. Bana ne?»

Patronuna baktı. Patron da tam bu sırada elindeki domatesi uzatmıştı :

— Tut şunu da bir su döküp geleyim!

Uzatılanı aldı ama:

— Tren nerdeyse gara girer patron...

— Girerse kıyamet mi kopar?

— Kopmaz ama...

— Ama?

Sesini kısarak:

— Sonunda bir bokluk çıkmasından korkuyorum, dallandırma!

Çekti gitti. Garson, çok iri bir patatesi hatırlatan kahverengi yamalı geri kıçıyla gar helâlarına doğru gitmekte olan patronunun ardından bir süre baktı. Sol elinde yumurta, sağ elinde patronunun tutuşturduğu domates. Demek patronu da korkuyordu trenden inecek adamı taşlamağa. Koskoca patrondu o. Askerliğini yapmış, ırza mırza dolanmaktan da aranmıyordu üstelik. Peki? Kendisine ne oluyordu? Boşvermeliydi böyle şeylere!

Birden irkildi: Arabacı Kel Mıstık ona doğru gelmekteydi hızla. Suçüstü yakalanmışçasına, sağ elindeki domatesi ardına sakladı. Demindenberi patronla garsonun şüpheli hallerinden huylanıp duruyordu zaten. Üstelik patronundan aldığı bir şeyi de ardına saklamıştı. Neydi bu sakladığı şey?

— Nedir o ardına sakladığın?

— Hiiç, dedi.

— Nasıl hiç?

— Basbayağı hiç.

Arabacı Kel Mıstık, anasının gözüydü. Mustafa Kemal Paşa'nın Yunan'ı İzmir'de denize döktüğündenberi bu şehirde arabacılık yapıyordu. Böyle aç kalmış tahtakurusuna benzeyen nice nice garsonlar görmüştü. Yalnız garsonlar mı? Beyler, beyefendiler, paşalar, hırlılar, hırsızlar, sahtekârlar, dolandırıcılar!

Garsonu karakolda komserin karşısındaymışçasına ürküten bir sesle bağırdı:

— Başlarım basbayağı hiçinden. Göster bakıyım nedir o!

Garsonda bir an şafak attı:

— Domates, dedi.

— Bu elindeki?

— Yumurta.

— Patronun domatesini sana niye verdi? Kendi nereye gitti?

— Aptesaneye.

— Peki, domatesi ardına niye sakladın?

Birden kendine gelince dikkat etti ki karşısındaki komser değil arabacı Kel Mıstık'tı. Nesin-

den korkacaktı Kel Mıstık'ın. Bir gün öğle yemeğinden sonra patronunun tezgâha dayanıp uyuduğunu, uyku sırasında da sayıkladığı şeyleri hatırladı. «— Herif belki de başımızdakilerin adamı. Taşlarsak cünhalı düşersek ya? Ya bizi sınıyorsa başımızdakiler? Nemelâzım. Çoluk çocuk sahabıyım ben!»

— Ha? Niye sakladın domatesi ardına?

Boğazı tokluğuna çalıştığı patronunun sırrını ne diye gizliyecekti? Herşeyi olduğu gibi anlattı: Patronu bir rüya görmüş, rüyasında böyle böyle sayıklamıştı. Az önce domatesi eline tutuşturup aptesaneye diye kırması, nerdeyse gelecek trenden çıkması pek mümkün adamı taşlamamak içindi.

Arabacı Kel Mıstık kendine geldi. Gerçekten de ha, başımızdakilerin dolabına dolap, dümenine dümen, aklına da akıl mı yeterdi? «Müfettişler Müfettişi» pekâlâ da başımızdakilerin milleti sınaması için rol yapabilirdi.

Uzaklardaki trenin uzun sesi.

Arabacı Kel Mıstık geç kalmışçasına koştu kalabalığa.

— Arkadaşlar, dedi. Atın ellerinizdekileri!

Kalabalık şaştı. Neden? Niçin atacaklardı? Günlerdir kendilerini bu işe o hazırlamamış mıydı? Herif candarmaların arasında, kelepçeli elleriyle trenden inerken yuh çekip taşlamıyacaklar mıydı?

İtirazlar yükseldi.

— Neden?

— Niçin atacakmışız?

— Günlerdir bugüne bizi sen hazırlamadın mı?

— Korktun mu yoksa?

Kel Mıstık sesini kısarak:

— Korkmadım, ve de korkmam! dedi. Lâkin işin içinde iş var...

Kalabalık az daha sokuldu:

— Ne işi var?

— Aklınız ermez...

— Ermezse erdir de anlıyalım.

Herşeyi inceden inceye anlatmağa başladı: Az önce haber aldığına göre «Müfettişler müfettişi»nin İstanbul'da Boğaz'daki bir otelde arkadaşlarıyla keyif çatarken yakalanması falan dümendi; başımızdakilerin riyaseti. Maksat, gözden düşen, koltuktan inen, sivile geçen, ya da suç işleyen düşkün büyüklerimize karşı halkımızın saygı derecesini ölçmek! Hattâ işittiğine göre, adamı taşlarken polisler çevirecek, alıp götüreceklerdi!

Tren daha yakınlarda yeniden öttü.

Akılları yatmıştı. Olur olurdu. Başımızdakilerin dubarasına dubara mı yeterdi? Boş yere ağrımaz başlarını ağrıya sokmamaları akıllıca olurdu. Nelerine gerekti el âlemin keçisiyle koyunu?

Tren yorgun bir hayvan gibi fışıldıyarak gara girdiği sıra ellerdeki yumurtalarla domates, patates, çakıl taşları birer kıyıya usulcacık atılmış, gözler trene şefkatle çevrilmişti. Ulan aşk olsundu, aşk olsundu şu Kel Mıstığa. Pardondu herife. Bunca yıldır yaptığı arabacılığın hakkını veriyordu. Herhalde şehre gelen büyüklerden birinin

adamından işitmiş olacaktı. Nerden işitmiş olursa olsun, fakir fıkarayı kurtarmıştı ya işte!

Tren gelmiş, durmuştu. İnenler binenler arasında birden o gözüktü: Kelepçeli elleri, geniş omuzları, kenarları kıvrık şapkası, zıırt zıırt zıırt eden sarı ayakkabıları...

Kel Mıstık koşmadan önce kasketini çıkarmıştı. Kalabalık da aklederek ona uydu. Hep birlikte adam, yerlere kadar eğilinerek selâmlandı.

Kel Mıstık:

— Hoş geldiniz beyefendi, dedi.

«Müfettişler Müfettişi» birden arabacı Kel Mıstığa dikkat etti, tanıdı onu. Adını falan unutmuştu gerçi ama, ne zarar? Cıgarasızlığın verdiği sersemlikten bir an kurtularak:

— Hoş bulduk...

Candarmalar hemen yanlarına sokulup Kel Mıstığı uzaklaştırmak istedilerse de, o:

— Ne var? dedi, noluyor? Ben de sizden sayılırım aslanım!

Ve fısıldadı:

— Düşmez kalkmaz bir Allah. Allah kimseyi kuru iftiraya uğratmasın. Bugün onaysa yarın sana, öbürgün bana. İnsan olan bir insan ne oldum dememeli ne olacağım demeli...

Kalabalığı yararak önden koştu, gardan çıktı, arabasının yanına geldi. Onlar da kalabalıkla birlikte ardından çıkmışlardı. Candarmalar Kel Mıstığın arabacı olduğunu anlamışlardı. O yana yürüdüler. Zaten Kel Mıstık da arabasına atlamış, sesleniyordu:

— Hemşerim, candarma, candarma kardeşler... buyurun!

«Müfettişler Müfettişi» az önde, iki candarma yarım adım kadar sağ, sol gerisinde, arabaya geldiler. Kalabalıksa daha arkalarında, büyük bir merakla izliyor, Kel Mıstığın ortaya attığı son şekle dayanarak, herifin hâlâ gerçekten üstün teftiş görevine inanmanın, daha doğrusu o saklasa bile bunu keşfetmenin memnunluğu içinde dirsekleşerek gülüşüyorlardı: «— Başımızdakiler tilkiyse biz kuyruğuyuz. Bizi faka bastırmak için elli olsalar fos. Allah bizimle. Keremine kurban olduğum nasıl da dalaverenin iç yüzünü açıkladı bize!»

«Müfettişler Müfettişi» adımını arabaya atınca, araba, hazretin ağırlığıyla devrilecek kadar esnediyse de, iki candarma hemen öbür yana koşmuş, ayaklarını arabaya atmış, dengeyi sağlamışlardı. Sonra onlar da bindiler. Bindiler ya, iki yanına oturmadılar. O, arkaya tek başına kuruldu, iki jandarma, karşısındaki daracık yere sığışmaya çalıştılar.

Kel Mıstığın kamçısı beygirlerin yeleleri üzerinde gururla şaklarken afilli bir nâra attı dosta düşmana:

— Deheeee, arslanlarım!..

Kalabalığın bakışları önünde araba bozuk lâstik tekerlekleriyle şehrin yolunu tuttu.

Kel Mıstık bacak bacak üstüne atmış, arabanın içine sol yanını dönmüştü. Cebinden cıgara paketini çıkarıp uzattı:

— Beyefendi buyurun!

Dünyadaki hiçbir ikram «Müfettişler Müfettişi»ni o andaki kadar sevindiremezdi. Saatlerdir cıgara içmemişti. Geberiyordu cıgarasızlıktan. Geberiyordu ama kelepçeli elleriyle uzanıp alamaz, almağa kalksa candarmaların nasıl davranacağını kestiremezdi. İstanbul'danberi onu zararsız, gadre uğramış sayarak kelepçesini çıkarmış, ekmeklerini onunla paylaşmışlardı ama, «Suç işlediği şehre» yaklaştıkları sırada değişiverip, bileklerine kelepçeyi yeniden geçirmişlerdi.

Kelepçeli bileklerle cıgaraya uzanılamıyacağını anlayan Kel Mıstık, paketi bu kez candarmalara uzatırken:

— Hemşerilerim, arslanlarım... dedi. Bu zât var ya bu zât?

«Müfettişler Müfettişi»nin yüzüne baktı. O, hep o bıyıkaltı gülüşüyle candarmaları falan hafife alıyor gibiydi. Sanki sonun nasıl da ondan yana gelişeceğinden yüzde yüz emin, sabırla bekliyora benziyordu.

— Bırak şimdi, dedi. Ne zât olduğum daha sonra meydana çıkacak. Arkadaşlar da emir kulu. Mâdem beni savcılığa teslim emrini almışlar, zâtlığım mâtlığım onları ilgilendirmez!

Candarmalar memnun, uzatılan paketten cıgara almadılar.

Kel Mıstık çabucak bir cıgara yakıp bol bir dumanı üflerken:

— Öyle değil kazın ayağı, dedi. Arkadaşlara esas vazifeni anlatmadın mı?

Bozmadı:

— Ne gereği var?

— Canım ne gereği var olur mu?

Candarmalara tepeden:

— Size İstanbul'da idare etmenizi fısıldamadılar mı?

İki candarma dönüp Kel Mıstığa baktılar. Sağdaki:

— Ne fısıldayacaklardı?

— Beyefendiyi idare edin, devlet millet adına vazife görüyor falan gibi...

Soldaki iyice kuşkulanarak:

— Yooo, dedi.

«Müfettişler Müfettişi» tam zamanında:

— Canım bırak şimdi bunları!

Demeseydi, Kel Mıstık lâfı uzatacak, «Beyefendi»nin İstanbul'da hangi maksatla tutuklanıp, candarmalarla buraya gönderilme nedenini sayıp dökecekti.

Dökmedi. Cıgarasını kibritiyle yaktı yeniden. Sönmüştü çünkü.

Neden sonra lâf olsun, diye başladı,

— Mustafa Kemal Paşa'nın Yunan'ı İzmir'de denize döktüğü yıldanberi bu şehirde arabacıyım. Her ekspres, her postadan çıkacak müşterileri gözlerimle tararım. Nice nice teptil memurları bakışlarından çaktım...

Gülerek «Müfettişler Müfettişi»ne baktı:

— Yalan mı? Seni bile ilk görüşümde çakmadım mıydı?

«Müfettişler Müfettişi», sırrının fâş edilmesini istemeyen bir gülüşle kırıtıp, candarmaların içine büsbütün kuşku düşürerek :

— Canım Mıstık, dedi. Bırak şimdi bunu...

— Bırakamam bey. Neden dersen arkadaşlar bilsinler senin ne adam olduğunu. Cahil halk yutar amma, Kel Mıstık yutmaz. Ben kaçın kurasıyım?

Candarmalar âdeta teslim olmuşlardı. Sağdaki:

— Kusura bakma beyefendi, dedi.

Soldaki sözünü kesti:

— Kusura kalma ve bizi affet!

«Müfettişler Müfettişi» bir nutuk atma zamanının geldiğini anlayarak:

— Evlâtlar, dedi, İstanbul'danberi bana karşı gösterdiğiniz anlayıştan çok memnunum. İnanın ki içimde size karşı dehşetli bir minnet hissi yaşamakta. Fakat, evet fakatı var işin. Neden bileklerimdeki kelepçeyi, emirsiz çözdünüz?

Candarmalar irkildiler.

— Neden? Cevap verin?

Soldaki:

— Siz, siz... diye kekeledi.

Sağdaki:

— Zatınız, diye düzeltti. Zatınıza güvendik. Kaçmıyacağınızdan emindik...

— Öyle bile olsa, âmirleriniz beni size hiçbir özel, gizli talimatla teslim etmediklerine göre suç işlediniz. Öyle değil mi?

Candarmalar başlarını önlerine eğdiler. Gerçekten de, adamı teslim eden üstleri, kelepçe çözüp idare etmeye dair hiçbir özel talimat vermemişlerdi. Adam, arabacının dediği gibi, devletin gizli bir memuruysa, bu kelepçe çözme işini de

elbette üstlerine bir raporla bildirecek, âmirleri de gereken kovuşturmayı yapacaktı!

İkisi de iki yandan yalvarmağa başladılar.

— Bilemedik beyefendi...

— Zâtınızın yüksek bir memur olduğunuzu...

Şıp, sözünü kesti soldaki candarmanın:

— Ne memuru? Ne yüksek memuru? Ben sâdece herhangi bir vatandaşım. Herhangi bir vatandaşa Anayasa'nın verdiği hakka dayanarak...

Kesti. Tam bu sırada da Kel Mıstık şüpheli şüpheli «Öhö öhööö...» yapmıştı. Bu, «Sen bunları benim gecelik külâhıma anlat!» demeye geliyordu. Candarmaların içlerine bir an için düşen «Bizim gibi vatandaşmış. Boşver emniyeti sarsılıp, yerini «Vazifeli yüksek memur» inancı almıştı.

Kel Mıstık:

— Bunlar yabancı değil beyim, dedi. O zamanki teftişinizden sonra Vali'yi buradan aldılar. Lâkin herif kumardan yükünü öyle tutmuştu ki...

Karşılık vermedi. Büyümüş gözlerle ona bakmakta olan candarmalara da bakmadı. Bakmadı ama, büyümüş gözlerle ona baktıklarını, ondan çekindiklerini anlıyordu. Cıgarasızlık, annesini «Kenef karı»sının yanında bırakışının acısı falan silinmiş, her zamanki «Müfettişler Müfettişi»liğini takınmıştı.

İki candarma şıpınişi fısıldaştıktan sonra:

— Beyefendi, dedi sağdaki. Küçüklerden kusur, büyüklerden af!

Şimdi artık bir zamanların «Müfettişler Müfettiş» liğini daha da alarak sordu:

— Ne demek istedin yâni?

— Vazifemizi kötüye kullanarak kelepçenizi çözmüştük ya?

— Evet?

— Bizi affedin... benim terhisime, üç ay kaldı...

— Benim beş, dedi soldaki.

— Çoluğumuz çocuğumuz bizi bekliyor!

— Ben evli değilim. İhtiyar babam çalışamaz halde.

— Terhisimizi dört gözle bekliyorlar vallaha.

— .....

— .....

Kel Mıstık araya girdi:

— İyi bakın siz bu beyefendiye. Bundaki kalp, bundaki vicdan hiç kimsede yoktur. Bunun derdi zoru, memleketin iri memurlarıyla, daha çok da valisinde. Fakir fıkara düşmanı değildir bu. Hâza beyefendi. Sizi lapor etmez. Öyle değil mi?

Ne şöyle, ne de böyle demesi uygun düşmeyeceğinden, arabacı Kel Mıstığı her zamanki bıyıkaltı gülümsemesiyle cevapladı. Bu türlü gülümseyişlerin cevaptan daha etkili olduğunu biliyordu. Biliyordu ya, gene anlıyordu ki candarmalar diken üstünde gibidirler.

Kel Mıstığı bırakıp candarmalara sertçe baktı:

— Bundan böyle, isterse babanız, kardeşiniz olsun, üstlerinizden aldığınız emirleri harfi harfine uygulayın olmaz mı?

Sağdaki candarma:

— Uygularız beyim, dedi.

Soldaki:

— Sağ ol!

— Siz de sağ olun. Sizler, bu vatanın ümidi, yurt âsayişinin göz bebeklerisiniz. Altında bulunduğunuz sorumluluk çok büyük. Vatan, sizin, sizlerin sâyesinde âsayişe kavuşuyor. Bunu bir an bile akıllarınızdan çıkarmayın ve arkadaşlarınıza bu gerçeği dilinizin döndüğünce anlatın, olmaz mı?

İki candarma mest olmuşlardı. Heyecanlı davranışlarla «Müfettişler Müfettişi»nin kelepçeli ellerine, öpmek için davrandılar. Oysa çekti, öptürmedi. Maksadı candarmalardan çok arabacı Kel Mıstığı, geçen seferki gibi gene kazanmaktı.

Oysa çoktan kazanılmıştı.

— Deheeeeeyt arslanlarım!

II

Bakımsız beygirlerin çektiği, cıvatalarından lâçka faytonları, öküz, camız mayısı, çokluk da beygir pislikleriyle kirli asfalt caddesi, birbirini kesen daracık sokakları, arada yepyeni apartmanlar yükselse de, kerpiç, tahtaları kararmış evleri, kara çarşaflarının peçeleri kıyısından erkeklere öcüler gibi bakan ürkek kadınları, şiş karınlı çocukları, çarşısında herhangi bir yabancının ilk bakışta tanınıverdiği, ampulleri tozlu bu Anadolu İli, günlerdenberi antenlerini gerip, «Müfettişler Müfettişi»nin gelmesini boşuna beklemişti.

Beklenen gelmişti oysa. Gelmişti ama ne yumurta, ne domates, ne patates, ne çakıl taşlarıyla donatılmış, hattâ yuhlarla olsun karşılanmamıştı.

Neden, nedendi bu?

Arabacı Kel Mıstık'ın boyun damarlarını şişire şişire anlattığına göre, «— Herif hâlâ devletin emrinde, yurttaşların devlete, hükûmete karşı tutumunu» şavulluyordu. Devletti bu. Sırasında bir yumurtayı kırk kişiye taşıtır, sırasında da kırk kişiyi bir yumurtanın içine sokmaya çalışırdı. Herifi, vatandaşın nabzını yoklasın diye göndermişti. Koca yurdu il il, ilçe ilçe, hattâ köy köy dolaşacak, dolaşırken baskınlar yapacak, rüşvet verenlerle alanları mimliyecek, il, ilçe, ya da köylerde devlet ve hükûmeti temsil edenlerle halkı gözden geçirecekti. İlk gelişindeki atıp tutması, sağdan soldan paralar alması bundandı. Sonra

ekini belli etmeyip ortalardan silinmesi, şimdi de yeniden gelmesi... hep hep belirli bir sebebe dayanıyordu. Yoksa böyle kerli ferli bir zât ne diye Ankara'da göbek şişirmeyip dolaşsındı yurdu il il, ilçe ilçe, köy köy!

Kel Mıstık ilkin şarapçıya uğramıştı. Kıçı kahverengiyle yamalı gri pantalonu içinde kocaman bir patatesi hatırlatan şarapçı korku içindeydi. Öğle uykusunda sayıkladığını, bunu da garsonun işitip Kel Mıstığa fısıldadığını nerden bilecekti?

Kapıya koştu:

— Buyur Mıstık efendi, hoş geldin!

— Hoş bulduk, dedi Mıstık.

Şaraphaneden içeri yürüdü. Gün akşamüstü, güneş devrildim devrilecek, ortalık sıcak mı sıcak. Bedava tarafından birkaç bardak şarap yuvarlasa hiç fena kaçmazdı hani.

Sağa baktı, sola baktı.

— Nerde garsonun?

— Şehre indi. Bir şey mi lâzımdı?

Cebinden bir tek liralık çıkarıp tezgâha attı:

— Kafam da karmakarışık... ver şurdan bir bardak şarap...

Şarapçının para alıp almayacağını sınamak için tekliği atmıştı tezgâha. Şarapçı para alırsa tek bardakla yetinecek, çekecekti postayı. Almazsa... ki şarapçı tezgâh üzerindeki tekliği elinin tersiyle itmişti bile:

— Senin paran burada geçmez!

Nazlandı:

— Yoo... olmadı!

Kıpkırmızı şarap dolu bardağı önüne koyan şarapçı:

— Niye?

— Dostluk başka, alışveriş başka aslanım!

Şarapçının maksadı bambaşkaydı. O da başkaları gibi savcılıkta ifade vermiş, ama «Herif»e mangır pasa ettiğinin kapağını kaldırmamıştı. Şehirde hızla yayıldığına göre, adam gerçekten devletin danışıklı döğüş memuru ise, şarapçıdan aldığı altmış yedibuçuk lira rüşvetin savcılıkta sakladığını ileri sürerek, «Rüşvet veren de, alan da suçludur» yargısına dayanarak anasına karları yağdıracaktı.

Kel Mıstık'ın «— Dostluk başka, alışveriş başka aslanım!»ı üzerinde durmadı. Gümüş tekliği aldı, arabacının cebine soktu.

— Herifin o biçim olduğu doğru mu?

Mıstık şarabı bir solukta diplemiş, boşu tezgâha bırakmıştı:

— Hangi biçim?

Şarapçı dörde kesilmiş katı bir yumurtayı kirli tabağıyla önüne sürerken:

— O biçim işte canım, diye göz kırptı. Essahtan müfettişler müfettişi yâni?

Katı yumurta parçalarından birini tuza banarak ağzına attı. Hemen «Şöyle», ya da «Böyle» deyivermek işine gelmiyordu. Buraya daha çok kafayı bulmak için gelmişti. «— Hiç şüphen olmasın. Devlet vatandaşını sınamak için» falan filân diye anlatıverse önemini yitirecek, şarapçının belki de üst üste dolduracağı şaraplardan olacaktı!

Bıyıkaltından güldü, boş bardağı elinin tersiyle itti:

— Kimden duydun essahtan müfettişler müfettişi olduğunu?

Bardağı dolduran şarapçı:

— Milletin dilinde, dedi.

— E, kimbilir? Ateş olmıyan yerde duman olur mu?

Ve kafasında şimşek çakarak:

— Ben bunun rüyasını gördüm, dedi.

Şarapçı heyecanlanmıştı. O da bu işle ilgili bir rüya görmüştü bir gün öğle yemeğinden sonra ayaküstü ilişiverdiği tezgâhına dayanıp kestirdiği sıra.

— Nasıl gördün?

Kel Mıstık ikinci bardağı da dikip yeni bir katı yumurta parçasını ağzına attıktan sonra:

Öğle yemeğinden sonra hayvanın ahırında, yemliğe dayanıp ayaküstü kestirdiydim. O sıra işte...

Şarapçının heyecanı artmıştı:

— Vay anasını...

— Bir pir sakallı gelmiş, Mıstık, herife karşı olanlara katılma. Hakkında hayırlı olmaz, demişti.

Şarapçının heyecanı olağanüstü artarak üçüncü bardağı doldurdu:

— Sonra:

— Sonrası sağlığın. Sordum pir sakallıya. Dedi: Devletin, hükümetin aklına akıl yetmez. O adam sâhiden Müfettişler Müfettişi. Devlet, hükümet adına milleti sınıyor!

Üçüncü bardağı da devirip, katı yumurtanın

üçüncü parçasını ağzına attı. Gözleri dışarlarda, aklı buradan sonra nereye gitmesinin uygun olacağındaydı. «Herif»i candarma komutanlığına götürmüş, iki candarmayla birlikte kapıda bırakarak dönmüştü. Allah vere de candarmalar komutanlarına durumu açık etselerdi. Şarapçıdan bedava şarap içebilmek için bu numarayı yapmış, herife de bal gibi yutturmuştu ama, ne olursa olsun, işin içinde gerçek payı vardı. Bu kelle, bu kulak, bu cızırdaklı sarı ayakkabılarla salına salına yürüyen, Milletvekili, hattâ Bakan yapılı bir insan alelâde bir dolandırıcı olamazdı. Dolandırıcı dümeniyle milletin nabzını yokluyordu ki, sonunda kabak gene fakir fıkaranın başında patlayabilirdi.

Şarapçıya baktı. Dalmıştı. Savcılıkta ifade verirken herife altmışyedi buçuk sıkıştırdığını saklaması başına iş açabilir miydi acaba?

Kel Mıstık:

— Daldım gene dalgalanıyorum ben! diye eski bir şarkıdan tek bir mısraı şarkının âhengiyle mırıldandı.

Şarapçı uyandı:

— Daldım ki daldım, diye iç geçirdi.

Kurt Mıstık:

— Niye?

Bardağı sıkıntıyla dördüncü kez doldurup önüne sürdü:

— Valla bilmiyorum...

Tam bu sırada şaraphanenin önünde bir tek atlı durdu. Garson yere atladı. Tek atlıda şarap

bidonları, mevsimlik sebze, yumurta, bayat ekmek yüklüydü.

Garson:

— Usta! diye içeri dalıp da Kel Mıstığı, tezgâh başında görünce, ona döndü:

— Pardon Mıstık âbi... Usta, getirdim şaraplarla öteberileri. Yardım et de indirelim!

Tek atlının arabacısı bidonlardan birini omuzlamış, şaraphaneye giriyordu.

— Şuraya getir, diye şarapçı, mahzeni işaret etti.

Kel Mıstık fırsattan faydalanarak beşinci bardağı kendi kendine doldurmuş, yeni bir yumurta tabağını önüne çekmişti. Şarapçı, garsonu, tek atlının arabacısı öteberileri taşıyadursunlar, o beşinci bardağı da yuvarlayıp, ikinci katı yumurtayı sağlam dişlerinin arasına atmıştı bile.

İşler mayna olup, şarapçı yanına geldiği zaman bardağı boş bularak, altıncıyı doldurdu.

Kel Mıstık beş bardakla, hem de çabuk çabuk içtiği beş bardakla hayli olmuştu. Altıncıyı ağırdan almazsa arabasını doğru dürüst kullanamaz, kullansa bile uğradığı yerlerde «Akım derken bokum» diyebilirdi.

Bir cigara yaktı.

Garson'sa ustasına iri iri anlatıyordu:

— Şehirde hiç kimse yemiyor herifin tevkif edildiğini!

Patron:

— Ya?

— Numara diyorlar... tabiî numara yahu. Milletvekili, Bakan yapılı bir insan, büyük şehirler

dururken ne diye gelip de burada esnafı dolandırsın.

Şarapçı Kel Mıstık'a baktı. Kel Mıstık ne şöyle dedi, ne de böyle. Altıncı bardağı usul usul içip, üçüncü yumurtanın da yarısını ağzına attıktan sonra:

— Haydi bana eyvallah! dedi.

Bu bir «Zengin kalkışı»ydı. Ya da «Çok şeyler bilip, susmakta hayır bulan» bir insanın davranışı. İstendiği yana çekilebilirdi. Diledikleri yana çeksinlerdi varsın. Şarabını içmiş, yumurtalarını mideye indirmişti. Üstyanı fasafisoydu.

İstasyondan şehre uzanan asfalt caddenin kıyısına bıraktığı arabasına atladı, dizginleri toparlıyarak kamçısını hayvanlarının yeleleri üzerinde şaklattı:

— Deheyyyt aslanlarım!

Altı bardak şarap kafasını iyice buldurduğundan, asfalt caddeyi yıldırım gibi geçtiğinin farkında değildi. Çarşıya kadar böyle indi. Birkaç yolun birleştiği kavşak noktasında kendine gelerek hayvanların dizginlerini çekti, arabayı yavaşlattı. Aklına gene karısı takılmıştı. Lokantacıdan sızdırıp, Müfettişler Müfettişi'ne vermediği beşyüzlüğü karıya kaptırmıştı o zaman. Gerçi karı paraları kendine değil, eve harcamıştı ama, yıllar yılı beşyüzlük değil, yüzlük, ellilik, hattâ üç onluğu bir arada göremeyen bu ev gene de nasıl olsa geçinip giderdi. Beşyüzlüğün girmesiyle ihyâ olmamışlardı ya!

Otelin önünde arabasını durdurup indi. Tam otelden içeri girecekti ki, uzun boyuyla maşayı

hatırlatan otel sahibi kapıdan çıkıverdi. Mıstık'ı gökte ararken yerde bulmuşçasına bir heyecanla koştu:

— Mıstık:

Altı bardak şarap Mıstığa koydukça koyuyordu. Üstüne gelen heyecanlı adamın karşısında dimdik durdu, sarhoş gözlerle baktı:

— Buyur!

Hiçbir başlangıca lüzum görmeyen otelci sordu:

— İşittiğim doğru mu?

— Ne işittin?

— Herifin tevkifi, buraya sevki falan numaramıymış?

Arabacı Mıstık hep o, bir şeyler sezdiren, gülümseyişiyle:

— Kimden duydun?

— Memleket çalkalanıyor tekmil. Ne yapacağız?

Mıstık herşeyi anladığı halde gene de:

— Neyi ne yapacaksın?

— Savcı'dan sakladıydım para verdiğimi. Sonra ikinci avrat meselesini. Karı dâvacı olmadıydı, ben de savcıya kapağını kaldırmadıydım. Bana bir zararı dokunur mu dersin?

Arabacı Mıstık hiçbir şey anlamadığı halde:

— Dokunmaz, dedi.

Gittikçe batan akşam güneşinin hafif kızılıyla gözleri bir an parlayan otelci sevindi:

— Dokunmaz mı?

— Dokunmaz!

— İyi biliyor musun?

— Kendi adımı bildiğim gibi hem de...

İnanamıyordu ki adam:

— Dokunmaz demek?

Kel Mıstığın tepesi attı:

— Dokunmaz dedim dokunmaz. Benim de bir bildiğim var!

Geri döndü, arabasına hafif bir yalpayla yürüdü. Adamın «— ..... benim de bir bildiğim var!» ından anlamlar çıkaran otelci, ardından umutla gitti. Kel Mıstık durmuş, otelciye dönmüştü:

— Herifi istasyondan candarma dâiresine götüren ben'im. Sonraaa...

«— Ankara'dan bana haber geldi herifin durumu hakkında!» diyecekti, vazgeçti. Daha doğrusu inandırmıyacağını sanıyordu.

Otelciyse «— Sonraaa...» nın ardını öğrenmek merakı içindeydi. Arabasının sürücü yerine çıkmağa hazırlanan arabacıyı kolundan tutup durdurdu:

— İşin var mı?

Olmadığı halde uzattı:

— Ohoo... geç bile kaldım. Yığınla müşterim beni bekliyor!

Otelci, cebinden iç içe bir miktar kâğıt para çıkarıp eline tutuşturdu:

— Boşver. Gidip bir yerlerde ikişer kadeh atalım...

Hemen peki demedi. Elinde paralar, durdu, düşündü, ölçüp biçti. Sonunda iç geçirerek baktı otelciye. Bu bakışıyla sanki, «— İyi ama birader, beni dört gözle bekleyen müşterilerimi ne yapa-

yım?» demek istemişti. Otelci anlayarak arabaya atladı:

— Bugün de benim hatırım için müşterilerine boş ver bire herif!

Sürücü yerine sözde isteksizlikle çıktı, hayvanların dizginlerini isteksizlikle aldı, kırbacını isteksizlikle şaklattı ama, «— Deheeeyt aslanlarıım!» demedi.

Çeyrek saat sonra şehrin en büyük içkili lokantasındaydılar. Lokanta sahibi gene kafayı bulmuş, belki taa akşamdanberi sürüp gelen sarhoşluğunun «Hık, hık» ları içindeydi. Arabacı Kel Mıstığı görünce bir an ayıldı. Yanlarına gitti, masalarının kenarına tutunarak

— Seninki, dedi, o biçimmiş ha?

Kel Mıstık anlamaz davrandı:

— Hangi benimki?

— Şu canım, hık, hani çakıyorsun ya? İstanbul'da, hık, Boğaz'da enselenip...

Güldü:

— Kimden duydun?

— Ohooo, hık, Memleket çalkalanıyor tekmil!

Her zamankinin aksine susmayı uygun bulan Kel Mıstığın bu davranışı pek çok şey bilip, bildiklerini açıklamaktan çekinenlerin hâlini andırdığı için, otelcinin de, lokanta sahibinin de meraklarını alabildiğine artırmıştı. Çünkü, günlerdenberi milleti yumurta, domates, patates, çakıl taşlarıyla istasyona çıkmağa zorlayan bu adam, son dakikada milleti caydırmış, ütselik «Herif» i arabasıyla istasyondan candarma komutanlığına

kadar götürmüştü. Nedendi bu? Önce ne için öyle davranmış, sonra neden böyle olmuştu? Herhalde bir sebebi vardı ama, ne?

Lokantadaki akşamcıların uğultusu da birden kesilivermiş, gözleri Kel Mıstığın bulunduğu masaya çevrilmişti. Lokanta sahibinin, garsonlara «— Haydi, masamızı hazırlayın!» demesine fırsat kalmadan, karşı masadakiler seslendiler:

— Mıstık efendi, Mıstık bey!

Yadırgadı bu türlü çağrılmayı. Alay mı ediyorlardı yâni?

— Efendiyi beye vurduk, olduk beyefendi... Başlarım ervahınızdan ha!

Sağdan soldan kahkahalar yükseldiyse de, seslenen masa gayet ciddiydi. Hattâ saçları kırlaşmış bankacı masalarına önemle gelerek:

— Yanlış anlama, dedi. Hasan ağa hepinizi dâvet ediyor!

Masanın baş köşesinde, ağırda güreşen bir pehlivan heybetiyle oturmakta olan genç irisi Hasan ağaya baktı Kel Mıstık. Adam köşesinden el ediyordu. Kafası dumanlı olmasa, bu, tekmil dişleri altın ağanın dâvetini cana minnet bilirdi ya, dumanlıydı kafası. Sonra biliyordu ki çağırmaları, «Müfettişler Müfettişi» nin şehre yayılan yeni kimliğinin gerçekliğini öğrenmek içindi. İşi ağırdan almalıydı. Herifin nabız yoklamağa geldiğine kuşkusu yoktu ama, gene de ters türs lâf etmemeliydi.

— Ne diyorsunuz arkadaşlar? Gidelim mi?

Ne otelci, ne de lokanta sahibi «Hayır» diyemezlerdi. Kalktılar. Önde saçları kırlaşmış banka-

cı, Hasan Ağa'nın kendi gibi şalvarlı ağalarla oturmakta olduğu masaya gittiler. Hasan Ağa'dan başka öteki ağalar ayağa kalkarak saygı gösterdiler, iskemle ikram ettiler. Tek masa yetmiyecekti. Başta şef garson, garsonlar iki masayı birleştirip çeyrek saat içinde yeni meze, yeni rakılarla donattılar. Kel Mıstık kendine söğüyordu içinden. Ne diye şarapçıda kafayı tutmuştu sanki? Üst üste yuvarladığı löp yumurtalar ya? Ulan ne talihsiz insandı be! Anası onu doğuracağına keşke bir kalıp sabun doğursaydı!

Dalmıştı. Birden Hasan Ağa'nın kalkan kadehi:

— Hadin, hoş geldiniz bakalım!

Herkes kadehine sarıldı. İlk önce Kel Mıstığın kadehine kadehini dokundurdu Hasan Ağa. Ağırdan alınıyor, Kel Mıstığa «O mesele» üzerine tek soru sorulmuyordu. Onun da zaten sorulması için can attığı yoktu.

— Yaksana Mıstık!

Uzatılan iyi cins cıgarayı alıyor, sağdan soldan uzatılan ateşlerden yakıyor, sonra şerefine kalkan kadehlerle kadehini tokuşturup içiyordu.

— Mıstık efendi, sıcak meze bir şeyler emretsene!

— .....

— Mıstık efendi, hiçbir şey yemiyorsun?

— .....

— Garson oğlum, bak Mıstık efendiye...

— .....

— .....

Pis şarabın üstüne Kulüp rakısı midesini iyi-

ce karıştırmıştı. Ona öyle geliyordu ki, Kulüp rakısı, daha önce içtiği şaraplarla savaşıyor, yumurtaları falan midesinden süpürüyordu. Lâkin ne olursa olsun, «şu herifin» rızkı boldu vesselâm. Geçenki gelişinde hani Mıstık parayla oynuyor mu oynuyordu. Bu gelişinde henüz paranın lâfı olmamışsa da, Allah rızktan yana kapıyı açmış, yürü ya kulum demişti. Ne olursa olsun kendini tutup ağırdan almalı, cıvıyıvermemeliydi.

Birden lokanta kapısına gözü kaydı: Ne o? «Müfettişler Müfettişi» ni getiren candarmalar mıydı onlar? Lokantanın içeri dışarı açılıp kapanan kapı kanatları candarmaları bir an göstermiş sonra kaybetmişti. Yerinden fırlayıp, tehlikeli bir yalpayla koştu. Masadakiler ne olduğunu anlayamamışlardı. Oysa ters mers, bulmuştu kapıyı. Dışarı çıktı. İki candarma ordaydı. Kel Mıstığı görünce gülümsediler.

Mıstık:

— Hayrola? dedi.

— Hayır, dediler.

— Bir görünüp bir kayboldunuz. Niye girmediniz?

Esmer candarma eri:

— Karnımızı doyuralım dedik amma...

Öteki tamamladı:

— Bize göre değilmiş baktık...

— Niye?

— Büyük lokanta. Bir saat sonraki posta trenine yetişeceğiz. Sonra buranın yemekleri pahalı olmalı...

Öteki candarma ekledi :

— Hem pahalı, hem de komutanlar ne geliverir de...

Bütün bunlar önemli değildi. Onun için önemli olanı sordu:

— Beyefendiyi ne yaptınız?

Candarmalar, «Beyefendi» sanki karşılarındaymış, ya da âniden önlerine çıkıvermişçesine toparlanıp saygıyla:

— Teslim ettik, dediler.

Mıstık yeniden sordu:

— Müfettişler müfettişi olduğunu fısıldadınız mı?

Esmer candarma :

— Ne lüzum var? dedi.

— Niye?

Öteki:

— Onbaşı geldi biliyor. Hattâ bu akşam, beyefendi, teğmenin karyolasında geceyi geçirecek!

— Niye?

— Onbaşı bizden bir saat sonra geldi, teğmen de daha sonra. Onbaşı teğmenin kulağına bir şeyler fısıldadı, teğmen de...

— Yaaa, dedi. Beyefendinin hâlini hatırını sordu!

— Savcılığa neden teslim etmediler?

— Vakit geç olmuş, işlem yetişmezmiş, yarın.

Kel Mıstık öğreneceklerini öğrenmişti. Lâf olsun diye:

— Yemeklerin pahalı olması mühim değil, dedi. Mühim olan, komutanlarınız ne geliverir de... Yoksa misafirim olun derdim...

İkisi iki yandan:

— Sağ ol, dediler. Zaten vaktimiz yok...

Kel Mıstık az önce oturduğu masaya cıvıl cıvıl bir neşeyle dönerek bire bin katmağa başladı:

— Adam essahtan Müfettişler Müfettişi arkadaşlar. Dışarda cendermelernen konuştum. Herifi cenderme komutanlığına teslim etmişler ki ne etsinler? Tekmil komutanlar meseleyi biliyormuş. Yere yurda komamışlar!

Ve nişangâhsız atmasyon sürüp gitti :

— Cenderme komutanı koşup gelmiş, demiş hoş geldin beyefendi. Teymene çıkışmış. Teymenin ne suçu var halbuki? Ne bilecek adamın böyle böyle olduğunu? Komutandır çabuk demiş, evden karyola yatak, yorgan getirin, sefertasıynan yemek, tatlı. Şimdi ordaymış. Belli olmaz, komutannan belki de buraya gelirler, tebdil!

Masa öğreneceğini öğrenmişti. Demek İstanbul'da, Boğaz'daki lokantada arkadaşlarıyla keyif çatarken yakalanıp, suç işlediği şehre posta edilmesi filân masaldı? Öyle ya, devletti bu, neye kaadir değildi? Adamını «Casus» adı altında kılıktan kılığa sokup düşman memleketlere yollamıyor muydu? Kılıktan kılığa girip, düşman memleketlerinde cirit atanlar da iğnenin deliğinden geçip, kilitli kasalardan lüzumlu evrakları aşırmıyorlar mıydı? Onlar yabancı memleketlerde, daha çok da düşmanlıkları öğrenip ilgililere haber veriyorlarsa, bu da, daha doğrusu koca Türkiye'de bunun gibiler de daha başka görevleri yerine getirmek için kendilerine şu, ya da bu süsü veriyorlardı pekâlâ. Devletti bu devlet: Eli uzun kolu uzun!..

Hasan Ağa kadehini kimbilir kaçıncı kez kaldırdı:

— Haydi arkadaşlar şerefe!

Masadaki bütün kadehler kalkıp, teker teker tokuştu:

— Şerefin vaaar olsun!

— Şeker, kaymak, bal olsun inşallah...

— Zit olsun!

— Sevdiğin çit olsun!

— .....

— .....

III

Kel Mıstığa iki candarma tarafından ulaştırılan haberde yalan yok, yanlış vardı. Gerçi onbaşıya «Beyefendi» den, dillerinin döndüğünce söz etmişler, onbaşı da o gün bakkal, kasap, manav gibi esnaftan işittiği yakıştırmalar dolayısiyle «— Biliyorum biliyorum» diye candarmaları geçiştirmişti ama, daha sonra gelen teğmenin kulağına bunlardan söz açmamıştı. Genç teğmen Belediye reisinin küçük kızına tutulmuştu son günlerde. Kurnaz kız, hoşuna giden teğmeni kendine iyice bağlamak için ustaca kaçıyor, bunu da komşuları olan onbaşının karısına anlatıyordu. Onbaşı da karısından duyduğu şeyleri teğmenine fısıldamıştı: «— Çok seviyorum ama fazla yüz vermekten korkuyorum. Çünkü ablam, erkeklerin tuhaf olduklarını söyler. Kaçarsan kovalarlarmış, kovalarsan kaçarlar. Onun için, maksadım işi nikâh dairesinde bitirmek!»

Teğmenin delice neşesi buradan gelmekle beraber, gene de «Müfettişler müfettişi» dikkatini adamakıllı çekmemiş değildi. Kalıp, kıyafet, kelle kulak okkalıydı adamda. Candarmaların getirdikleri kocaman sarı zarf içindeki evraklardan pek bir şey anlaşılmıyor, sormak da gene işine gelmiyordu. Nesine gerekti. Bu göreve atanalı üç ay ya oluyor ya olmuyordu. Yurdun çeşitli bölgelerinden zaman zaman getirilen çeşitli suçluları, ellerindeki evraklara göre Savcılığa teslim

eder, ya da başka illere yollanacaklar için candarma verirdi. Son onbeş gündür onu şiddetle ilgilendiren, Belediye reisinin küçük kızıydı. Otuz yılı yeni dolduran yaşamı süresince böyle bir aşka tutulmamıştı. Evlenmeğe ise hiç mi hiç niyeti yoktu. Oysa yaşlı, romatizmadan şikâyetçi annesinden başka kimsesi yoktu. Romatizmalarını unutan kadın, oğlunu düşünür, ölüverince ortalarda kalacağını sanarak telâşlanırdı. Şu son günlerde neyse ki yüreği rahata ermişti kadıncağızın. Oğlu bir akşam eve dehşetli şen gelmiş, gelirken de bir şişe rakı getirmişti. Zaman zaman aptesli, beş vakit namazındaki annesinin önünde kafayı çekse bile annesinden izin izin üstüne almayı ihmâl etmezdi. Gene öyle, annesinin boynuna sarılarak buruşuk yanaklarından öpmüş öpmüş, sonra da annesinin severek hazırladığı salata, beyaz peynir, öğleden kalmış karnıyarıkla şişenin yarısını devirmişti. İçince çok neşelenmek âdetiydi. Hoşuna giderdi annesinin. Ana, oğul masa başında dereden tepeden konuşurlarken, oğul bir ara ağzından baklayı çıkarmış, Belediye reisinin küçük kızından söz açmıştı. Sanki dünyalar ananın olmuştu birden. Demek oğlu bir kız beğenmişti? Varsın beğensindi. Hemen gider ister, söz alır, birkaç ay sonra da düğün, yavrusu bu suretle yalnızlıktan kurtulurdu.

Teğmen o gece onbaşıdan işittikleriyle de coşarak, Savcılığa yarın teslim edilecek garip bakışlı, iriyarı adamı kendi odasına buyur etmişti. Nöbeti yoktu, eve gidecekti. Evde annesine müjdeyi verecek, «— Peki anneciğim, git iste. Ben canım

annemin hangi arzusuna hayır dedim şimdiye kadar?» diye boynuna sarılıp yanaklarından öpecekti. Öpecekti ya, kelle kulak, kalıp kıyafet yerindeki garip bakışlı adam da dikkatini fena çekmişti. Herkes gibi o da biliyordu bu «Müşekkel» adamın dolandırıcılık, kendine memur süsü vermek gibi yığınla suçun altında olduğunu. Aslına bakılırsa öyle ya da böyle, ilgilendirmezdi onu. Yarına kadar alıkonacak, yarın Savcılığa teslim edilecekti. Suçlu, ya da suçsuz oluşundan ona neydi? Burasını mahkeme karara bağlayacaktı. Ama gene de çekip gidememiş, adamın suçsuz olabileceğini sanan yanı ağır basmıştı.

Nasıl olmuştu pek anlıyamıyor, söz analardan açılmış, Müfettişler Müfettişi'yle teğmenin ana tutkuları dostluğu kaynaştırıvermişti. Demek şu «Müşekkel» zâtın - Adam, ya da herif diye düşünemiyordu - annesi de kendi annesi gibi oğluna çok düşkündü? Demek bütün analarda vardı bu oğullarına düşkünlük?

Teğmenin bilek saati gecenin onunu çeyrek geçeyi gösterirken, «Müfettişler Müfettişi» sordu:

— Beyefendi, evli misiniz?

Genç teğmen hafifçe güldü. Değildi, değildi ama onbaşıdan aldığı bilgiye göre kız, işi nikâh dairesinde bitirmek istiyordu, ki evliliğe aday sayılırdı.

— Hayır, dedi. Maalesef...

— Bekârsınız demek? Ne mutlu size, ah ne mutlu!

Genç teğmenin şaşkınlığı dinip, «Neden?» di-

ye sormadan, beriki bambaşka bir soru daha sordu:

— Bilmiyorum, sultanlığınızın farkında mısınız?

Hiçbir şey anlamıyan teğmen:

— Nasıl yâni? dedi.

— Bekârlık sultanlıktır derler ya hani...

Ve anlatmağa başladı: Onun, yedi denizin dışarı attığı, kuru mu kuru, çirkin mi çirkin, huysuz mu huysuz bir karısı vardı. Anasını eve sığdırmaz, burunlar, ağzına geleni söylerdi. Anasının, sırf zavallı anacığının gül hatırı için nemrut karıya ses çıkarmazdı ki, bu, ters sonuç vermiş, kadını büsbütün azıtmıştı.

«Müfettişler Müfettişi» nin insanı sarıveren tatlı konuşması genç teğmeni oraya bağlamıştı. Kalkıp gitmesi gerekirken bir türlü kımıldanamıyordu.

Cıgara paketini kimbilir kaçıncı kez uzatırken:

— Beni korkutuyorsunuz, dedi.

— Niçin?

— Bugünlerde ben de dünya evine girmek niyetindeyim de...

— Korkmayın aziz dostum, sâdece karınızın yularını ilk akşamdan elinize alın, sımsıkı tutun. Yâni yuları ona siz takın, onun size takmasına meydan vermeyin. Cennetmekân ecdadımız gerdek gecesi kediyi bacağından boşuna ayırmazmış. Bizlerce, evet bizlerse aziz dostum, hanımlarımızın kedileri bacaklarından tutup ayırmalarını bekledik. Ayırdılar da. Ondan sonra hayyâlesselâ...

Ok yaydan fırlamasın, fırladı mı? İsterseniz filin bacaklarını ayırın havayla cıvadır!

Genç teğmen, adam haklı mıydı, değil mi, düşünmüyordu bile. Konuşması güzel ve etkiliydi. Yoksa her kadının bir olamıyacağı kanısındaydı. Örneğin, onun şimdi deliler gibi sevdiği Belediye reisinin küçük kızı. Bu kız kanatsız bir melekti teğmene göre. Yarın evine gelin gelince dünyalar onların olacak, evleri şenlenecekti. Çünkü bu kızın her hâli iyi gelin olacağını bas bas bağırıyordu. Annesini «Kaynana» saymıyacak, öz kızıymışçasına başının üstünde taşıyacaktı.

«Müfettişler Müfettişi» güldü. Genç âşıkın o anda neler düşünebileceğini az çok kestirdiğinden:

— Mamafih, dedi, cesaretinizi kırmak istemem. İlk zamanlar yâni cicim ayları, daha doğrusu cicim aylarına tekaddüm eden haftalar, günlerde, insan hele sırılsıklam âşıksa, müstakbel karısı kendine melek gibi gelir. İşte en tehlikeli sıra bu sıradır. Unutma genç dostum, biz erkekler yuları bu masal kadar tatlı düşlerimizde takınır, kılıbıklığımızın imzasını böyle hârika sarhoşluklarda atarız!...

Uzaklardan kopup gelen bir fayton şakırtısını dinlediler bir süre. Şakırtı, kırbaçlanan beygir nallarıyla cıvatalarına kadar lâçka külüstür bir arabadan geliyordu. «Müfettişler Müfettişi» bu şakırtıyı tanır gibi olmuştu. Birden Kel Mıstığı hatırlıyarak, «— Sahi» diye geçirdi, «o olmasın? İter misin gelsin, bir şeye ihtiyacım olup olmadığını sorsun?»

Gerçekten de, araba pencerenin hemen altında durmuştu. Ayni şeyleri düşünmek değil de, pencere önünde bir arabanın durması teğmeni meraklandırmıştı. Cılız beygirlerle, yer yer boyaları dökülmüş külüstür arabayı tanımıştı. «Hayrola Mıstık?» diye sormağa kalmadan. Mıstık arabadan atlamış, candarma komutanlığından içeri girmişti bile. O kafayla değil candarma komutanlığı, Cumhurbaşkanlığından bile içeri dalabilirdi. Nöbetçiler karşılayıvermişlerdi hemen. Onunsa gözü ne nöbetçi görüyordu, ne de onbaşı, çavuş, başçavuş, teğmen...

— Yasak, geri dur!

— Komutanı görecem, çekil!

— Komutanı mı göreceksin? Niye?

— Size söylenmez, bak, cünhalı düşersiniz, anam avradım olsun cünhalı!

Tam bu sırada genç teğmen gözüne ilişmiş, koşmuştu:

— Teğmenim!

Yerli yersiz, vakitli vakitsiz «— Mustafa Kemâl Paşa'nın Yunan'ı İzmir'de denize döktüğü gündenberi bu memlekette arabacıyım ben!» diye fort atan Kel Mıstığı herkes gibi genç teğmen de tanıyordu.

— Ne var? dedi. Ne istiyorsun?

Kel Mıstık ellerine sarılmış, öpmeğe savaşıyor, soludukça da ortalığa mide bulantısı karışık, sarımsak kokulu piş bir sarhoş havası yayılıyordu.

— Beyefendiyi Savcılığa teslim etmemişsiniz, doğru mu?

— Doğru veya değil. Sana ne?

— Bana mı ne? Aman teğmenim, o adamın kimliğini biliyor musunuz?

Kızdı:

— Canım sen ne istediğini söyle. Ne istiyorsun?

İki yanını telâşla kollayıp sesini kıstıktan sonra, sarhoş kafayla da iyice büyüterek, kurduğu hayallerle bilgi vermeğe başladı: Önce Vali'ye çıkmış, sonra Emniyet Müdürüne uğramıştı. Yarın Savcılığa teslim edecekleri adamın kimliğini iyice bellemeliydiler. Bundan önce de buraya gelmiş, memlekette ne kadar iri memur varsa denetlemiş, hattâ Vali'yi attırmıştı. Neden? Çünkü eski Vali şehrin ağasını, beyini, tüccarını, doktorunu zorla pokere oturtuyor, kaybederse vermiyor, kazanırsa herifleri soyup sovana çeviriyordu. Şehri bu belâdan «Müfettişler Müfettişi» kurtarmıştı. Müfettişler Müfettişi'ninse, İstanbul'da, Boğaz'daki bir otelde yakalanıp suç yerine, yâni buraya gönderilmesi dümendi. Bilmez değildi ya, Ankara, canı isterse bir yumurtayı kırk kişiye taşıtır, canı istemezse de kırk kişiyi bir yumurtanın içine sokmağa çalışırdı.

Genç teğmen kısa kesti:

— Sen ne istediğini söyle...

— Beyefendinin bir şeye ihtiyacı var mı acaba?

— Ne gibi?

— Cıgara, kibrit.. karnı aç mı, tok mu?

— Hiçbir şeye ihtiyacı yok, müsterih ol sen. Bunları yarın, Savcılık tevkif eder de cezaevine yollarsa oradan öğrenirsin, haydi, marş!

Kel Mıstık, Millî Mücadele askerliğinden kalma bir toparlanışla, gene Kurtuluş Savaşından kalma sert bir selâm verdi. Dengesini bozan sert bir dönüşle, tâlim adımlarıyla çıktı gitti.

«Müfettişler Müfettişi» Kel Mıstık'ın geldiğini anlamıştı ama, nesine gerekti herife sahip çıkmak?

Teğmen gülerek içeri girdi:

— Mıstık, dedi, Arabacı Kel Mıstık! Tanırsınız tabî?

— Ha, evet. Delibozuk bir şey...

Ve anlatmağa başladı:

— Efendim, geçen gelişimde arabasına binmiştim. Bende, Ankara'dan kenti kontrol için suret-i mahsusada gönderilmiş bir Müfettiş vehmetmişti. Hattâ hiç unutmam: «— Teşrif Ankara'dan mı?» diye ciddî ciddî sormuştu.

Teğmen yeniden cıgara paketini uzatıp çakmağını çaktı:

— Efendim bunlar, yâni kendilerine süs veren arabacı, şöför cinsinden bazı kimseler, boş atıp dolu da tutarlar. Geçen gelişinizde ben burada değildim. Anlatıyorlar...

Şıp, kesti. «— Ne anlatıyorlar?» diye sorabilirdi adam. Ama sormadı. Hacet yoktu sormasına, biliyor, daha doğrusu kestiriyordu. Teğmenin susuşundaki fırsatı kaçırmadı, neler anlatıldığını sayıp dökmeğe başladı:

— Anlatırlar efendim. Biraz tuhaf kaçacak ama, memleketimiz acaiptir. Daha doğrusu memleketimizin insanları... Kelle kulak yerinde, bir parça da büyük adamlar gibi konuşan birine rast-

lamasınlar, hemen yakıştırırlar: Ya milletvekili, hattâ ya da bakan! Milletimizin, yani fakir fıkaramızın inanıvermek huyu vardır. Seçimlerde oyunu gerçeğe, çıkarlarından yana olana değil, palavracılara veriverir, sonra da dört yıl, dört koca yıl döğünür dururlar!

Genç teğmen bu adamın söylediği gibi «Kendine memur süsü veren bir dolandırıcı» olamıyacağı kanısına nerdeyse varacaktı.

— Haklısınız, dedi.

— Milletimizin yüreğinde tuhaf bir korku vardır kelle kulak yerindekilere karşı. Beyefendi korkusu. Bu korkunun köklerini tâ saltanatın derinliklerinde bulabilirsiniz Bu korku, korktuklarına karşı hem nefret, hem de def-i belâ kabilinden sahte bir sevgi tezahürünün doğmasına sebep olur. Bir seçmeni, yahut halk kalabalığına söz söyleme durumunda olan bir koca göbekliyi korkudan, ama kinle alkışlar. Alkış, inanmışlığın tezahürü olmak lâzım değil mi? Hayır. Çünkü alkışladıklarının ardından, kahve köşelerinde falan, ana avrat sövdükleri çok vakidir!

Genç teğmen, Belediye reisinin küçük kızını düşünmek istiyordu şu sıra. Nesine gerekti arabacı Kel Mıstık vesilesiyle açılan politik konu?

— Demek, dedi, sultanlığımın farkında değilim?

— Siyasî bahislerden sıkılıyorsunuz galiba?

— Yoo, ama, bilmem...

Bilek saatine baktı. Onbiri gösteriyordu. Anacığı belki de yemeğini bile yememiş, bekliyordu.

Kalktı :

— Müsaadenizle!

Elini sıkıp çıktı. Nöbetçilere gereken uyarmayı kimbilir kaçıncı kez yaptıktan sonra çekip gitti.

«Müfettişler Müfettişi» kendini suçlamıştı. Ne diye sereserpe konuşmuş, işi politikaya dökmüştü sanki? Cepte metelik nanaydı. Karnını doyurmuşlar, cıgaradan idare etmişlerdi ama, yarın sabaha kadar cıgarasız ne yapacaktı?

Altındaki portatif karyolada esneyerek gerinirken, az kalsın derme çatma karyola «Müşekkel» ağırlığı altında kırılacaktı; ya da ona öyle gelerek, gerinmesini yarıda kesti.

Şu son birkaç günde ne tuhaf olaylar geçmişti başından!

«— Baltayı taşa vurmanın daniskası!» diye mırıldandı. Şimdi İstanbul'da kalmış «Mel'anet arkadaşları»nı gülerek düşündü. En çok da Deve'yi! İt, hâl hatır sormadan «Mangırdan ne haber?» demişti. «Kenef karı» ya kaptırdığını öğrenince de tepesi atmıştı. «— Ulan iki elinle bir şeyi doğrultamazsın! Gördüm ama, senin kadar beceriksizini görmedim!»

İyice ufalan cıgarasından yeni bir duman, izmariti fırlattı. Paraların «Kenef karı» ya kaptırılışına başta İdris, ötekiler de bozulmuşlardı ya, en çok Deve. Mosmor kesilmiş, «— Peki nasıl ödeyeceğiz şimdi ev kiralarımızı? Bakkal, kasap, manav borçlarımızı? İdris buranın kirasını nasıl verecek? Çaycının alacağı?»

Ne olursa olsun bütün bu yüklerden kurtulmuştu vesselâm. Sabahleyin erkenden kalk, kahveye koş, saatlerce gazetelerin ıcığını cıcığını çı-

kar, nerede bir yolsuzluk, ya da iş kazası havadisi okursan zıpla sevinçle, mel'anet ortaklarınla taksilerle doluş, tam bir «Teftiş heyeti» çalımıyla yolsuzluk ya da iş kazası olan yere git. Arkadaşlardan kimi tahsildar rolünü oynasın, kimi «Beyefendi beyefendi» diye önceden koşup, saygı numaraları içinde kapılar açıp atölyelere buyur etsin. Boktan teftiş numarası. İşyeri sahibinin yüzüne bile bakmadan, tahsildara «— Yaz!» «yaz beşyüz!» ve zıt zııt zııt çık. Tahsildar artık üçyüz mü, ikiyüz mü her neye razı ederse mangırları kessin, eline boktan bir makbuz, imtiyazınızın altındaki gazetelerden birinin abone makbuzu, makbuzda belli belirsiz bir yazıyla «Şu kadar aylık abone bedeli», ya da «Reklâm karşılığı» yazsın ama işyeri sahibi farkına bile varamayıp, ceza makbuzu sansın ve sevinsin ucuz atlattığına...

Sesli sesli:

— Dümen iyiydi ama, kazandığını dört, beş kişi paylaşmak... yaştı, yaş!

Derin bir iç geçirdi:

— Hep Anadolu'da dolaşıp o inekleri İstanbul'da yeniden bulmasaydım başıma bu belâ gelmezdi!

Kendi kendini cevapladı:

— Gelmezdi, gelirdi... Her neyse, geldi. Şimdi bu bâdireden kurtulmanın yolunu bul!

Göz kırptı:

— Nasıl?

Omuz silkti:

— Şimdiden nasılını ne bileyim? Dur bakalım, yarın olsun. Savcı tevkif ederse... ederse'si

yok, sağlama edecek. Etmiyecek olsa ne diye candarma muhafazasında suç yerine yollasınlar?

Durakladı:

— Suç mu? Ne suçu?

Aklından buraya geçen gelişinde ilk teftiş ettiği şarapçı, sonra uzun boyuyla masayı hatırlatan otelci, otelcinin evi, nikâhlı karısı, nikâhlı karıdan herifin metresi Semâ'ya verilmek üzere aldığı bilezikler, paralar geçti. Sâhi, Semâ. Dâvacı o muydu acaba? Oysa, ya da ondan ibaretse... Ondan ibaret olamazdı; candarma muhafazasında buraya sevkedilmişti. O halde kim?

Altındaki portatif karyola da olsa, sırtüstü yattığı yerde düşünülmüyordu. Dolaşarak düşünmeliydi. Dolaşarak düşünse . belki de tevkifinin asıl nedenini bulup çıkarabilirdi.

Tavanda, tam tepede yanmakta olan tozlu ampule baktı. Bu böyle sabaha kadar yanacak mıydı? Herhalde. Onbaşı, çavuş, teğmenin adam yerine koyup sevgi göstermelerinin hiçbir önemi yoktu. Tutukluydu. Zanlı olması bile önemli değildi. Hattâ Savcı yarın tevkif bile etmiyecek olsa gene havaydı. Kapıdaki nöbetçilere bunu anlatmak mümkün değildi ki. Oysa canı hiç olmazsa odanın içinde köşeden köşeye gidip gelmek, bu arada da düşünmek istiyordu. Hani Savcı yarın tevkif için yeterli delil bulamasa da salıverilse. Ne yapardı? Annesine hemen bir yıldırım: «Suçsuzluğum anlaşıldı, atla trene gel!»

Birden âdeta burnunun direği sızladı. Yıllar, yıllarca önce «Alelâde» sayılsa da ilçenin Nüfus kâtipliğini yaptığı günleri hatırladı: Ufaktefek

Nüfus Müdürü dururken «Erbâb-ı mesalih» «Kudret beğ» diye gelir illâki onu bulur, derdini saygıyla ona döker, çokluk da en önemsiz işlerini bile görüşüp akıl almak için onu ilçenin en büyük içkili lokantasında beklerdi. Beklerdi ama, kerametin yarısı Kudret Yanardağ'ın kalıbı kıyafetindeyse, öbür yarısı da İstidacı İdris'teydi!

Az önce, İstanbul'daki yazıhanede düşündüğü İdris'i şimdi yıllarca öncenin o masal havası yüklü kasabasında yeniden düşününce yüreği tatlı tatlı çarpmağa başladı. Annesine çekeceği yıldırıma bir satır daha mı ekleseydi acaba? Dese miydi ki: «— Ötekilerden gizli olarak İdris'i de al gel!»

Gerçekten de, yarın Savcı tevkif değil de serbest bıraksa, Kudret Yanardağ da annesine İdris'le birlikte acele gelmelerini telleseydi. Annesi eski kadındı. Bir silkelense, ya da orada eşten dosttan biraz bir şeyler uydurup gelse. İdris'le birlikte, o, eski yılların ilçesindeki altın çağa yeniden dönseler!

Ah şimdi bir cıgarası olsaydı...

İdris o yıllardakince gene istidacılık yapsaydı, kendisi de Nüfus, Tapu, ya da Kadastro'da küçük bir memurluk uydursa, «Erbâb-ı mesâlih» gene müdürünü aşıp ona koşsa, geceleri ilçenin içkili lokantasında ziyafetler çekseydi!

Gözlerini karşı duvardaki elbise askısına dikerek, içten içe tatlı bir sohbete daldı. Sanki içi ikiye bölünmüş, kendi kendisiyle konuşuyordu:

«— Ah be ah, ne günlerdi!»

«— Ne günlerdi ki ne günler...

«— Bütün dümenleri İdris kıvırdı değil mi?»

«— Soruyor musun? O mis gibi yağlar, ballar...»

«— Taze yumurta, kaymak...»

«— Ya masa altlarından verilen paralar?»

«— İdris tek kuruşuna tenezzül etmez...»

«— Getirir sana verirdi!»

«— Yağların, balların çoğunu ona verirdim ben de...»

«— Yok bir de vermeyecektin!»

«— Vermemek olmazdı. Yarısını verirdim canım... Annem nasıl memnun olurdu!»

«— .....?»

«— .....!»

Gün gelmiş kasabada bir «Kudret beğ» dir almış yürümüştü. Yürümüştü ama ufak tefek Müdürünün de gözünden kaçmamıştı bu. Kızdığı, kızmak ne kelime, küplere bindiği her halinden belli olduğu halde çaktırmadığını sanmıştı. Ne diyebilirdi? «— Kâtibimi benden daha çok sayıyorlar, buna deli oluyorum...» mu?

Ya «Kudret beğ» üzerine çıkan tevâtürler:

«— Bir dilekçe yazsın, ipten adam alsın!»

«— Doğru. Kaleminden kan damlıyor. Ağırlığınca altın eder!»

«— O İdris var ya İdris?»

«— İstidacı İdris mi?»

«— O da ondan geri kalmaz ha...»

«— Yok canım. Nerde Kudret beğ, nerde istidacı İdris!»

«— .....»

«— .....»

Dilediğince tevâtür çıksın, kasabalı, ne kasabalısı, kasabaya bağlı yığınla köyün köylüsü onu değil istidacı İdris, Kaymakam dâhil, kasabanın bütün mürekkep yalamışlarından daha bilgili, kaleminden kan damlar sayarsa saysın, o kendisinin derecesini herkesten iyi biliyordu. Gene gayet iyi biliyordu ki, İdris olmasa kanadını kımıldatamaz, herhangi bir işle ilgili olarak tek dilekçeyi doğru dürüst yazamazdı.

Ah bir cıgara, şu anda bir paket cıgarası olsaydı!

Zâten herhangi bir iddiası da yoktu. Şu anda onu sarıp, geçmiş yılları bir masal güzelliğinde düşündüren, o kasabanın gösterdiği candan içtenlikti. Çoğu akşamları kendi parasıyla içmek için çıktığı kebapçılarla içkili lokantalardan herhangi birinde yerlere kadar eğilinerek karşılanır, baş köşeye buyur edilir, ondan sonra da gelsin ikramların çeşidi, daniskası.

«— Ben içeri girdim mi, lokanta sanki gürredek ayağa kalkardı. Hesap için elimi cebime attığımı hatırlamam...»

İçindeki bu sesi gene kendi cevapladı:

«— Öyle olduğu halde kıymetini bilmedin. Anadolu kasabalarını tepip kapağı İstanbul'a attın!»

«— Attım, doğru. Doğru ya... evet, ne kötülüğünü gördüm İstanbul'un? Akıl hocam İdris yanıbaşımda, Deve, ötekiler.. az mı baskınlar, teftişler yaptık, az mı paralar tahsil ettik?»

«— Öyle ama, her seferinde de yüreğinin oy-

namasına ne diyelim? Ha şimdi çakıldım, ha birazdan tevkif edileceğim...»

İşte uzun, - Ona öyle geliyordu - yaşamı boyunca bu «Meslek» ten tek yakınısı buydu galiba. Ha çaktılar, ha çakacaklar, ha şimdi, ha birazdan bileklerime kelepçeyi takacaklar korkusu çam isi gibi sinmişti içine. Nitekim en son Boğaz'daki otel teftişinde korktuğuna uğramıştı. Nasıl da hiç ekini belli etmeden, nasıl da şip-şak oluvermiş, nasıl da posta edilivermişti!

Düşünmek istemiyordu bunu. Ne kadar istemezse istemesin, elinde olmıyarak kafasına geliyor, huzurunu bozuyordu. Boğaz'ın şâhane bir yerindeki otel, o kadar kocaman değildi ama, zarifti, şirindi. Yeni açılmış, henüz kapısında sıra sıra hususiler sıralanmamıştı. Güneş altında sâkin, Boğaz'ın mavi sularıyla terasındakilere huzur veren bir oteldi. Gayet iyi hatırlıyor, hasır iskemleye yanlanıp da Boğaz'ın mavi sularına bakınca adamakıllı yeniden bir nabız, ya da kanayan bir yara hâlini almıştı.

«— Bütün ters işler otel müdürü olan o hergelenin başının altından çıkmıştı, ama, kimdi o? Beni nerden tanıyordu? Ekini de hiç belli etmemişti... Fakat bırak onu bunu, bizim Deve kıyaktı! Buyurun beyefendi diye, tam bir teşrifatçı çalımıyla... hergele...»

«— Sen?» dedi içindeki ses. «Sen az hergele misin?»

«— Ben de beyefendiliği kabulleniverirdim.

İyi ama beyefendi olarak yaratılmışsam, beyefendilik yakışıyorsa suç bende mi?»

«— Ne sende, ne onda, ne de ötekinde. O işin içinde başka işler olmalı. Yoksa o teşrifatçı adam akıllı yemişti. Sararmıştı. Beni görünce be!»

«— Ne gibi başka işler meselâ?»

«— Bilsem, bilebilsem. Yalnız şuna inanıyorum, orada beni tanıyan, Anadolu ya da İstanbul'un çeşitli yerlerinde çevirdiğimiz fırıldakları çakan birisi olmalıydı. Biz onu görememiş olabilirdik, o bizi görmüş, gizlenmişti bir kıyıya mutlaka!»

«— İstanbul'dan tanıyan olamaz. İstanbul'da hiçbir falsonuz olmamıştı ki!»

Birden kafasında şimşek çaktı: Sakın Semâ, saklı olmasındı otelin biryerlerinde? Bal gibi de olabilirdi. Karı, şu kadınlardan. Tavladığı biriyle otele gelmiş, odalardan birinde idiyse, pencere ya da tül ardından onları görmüş, tanımış... onlardan çok, onu, yani Kudret Yanardağ'ı, «Müfettişler Müfettişi» ni daha açıkçası, görmüş, polise telefon etmişse...

Aklına yatmıştı:

«— Olabilir!» dedi. «Bal gibi de olabilir!»

Bir el hareketiyle kafasındakileri sanki attı. Olan olmuş, geçen geçmişti. Bütün mesele şu vartadan yakayı sıyırmak, anacığına yıldırımı çekip, İdris'le birlikte gelmelerini sağlamaktı.

Annesini acıyla hatırladı. Anacığı, herşeyi! Bu dünyaya onu bağlayan belki de en güçlü bağ. Gözlerini yumuverirse, Kudret Yanardağ için yaşamanın hiçbir önemi kalmayabilirdi!

Derin bir iç daha geçirdi anacığı için.

Şimdi artık herşey silinmişti «Müfettişler Müfettişi» nde. İçine anacığı gelip oturmuş, yaşlı gözleriyle bakıyor, sanki «— Yavrum» diyordu, «Kudret'im. Çok hastayım. Ölmekten korkuyorum. Ölmekten değil, seni yeryüzünde yapayalnız bırakmaktan! Gözlerimi yumuverirsem hâlin nice olur?»

Gözlerinden yuvarlanan damlalar, altındaki karyoladan tozlu döşeme tahtalarına düştü. Gerçekten de, anası, anacığı ölüverirse ne yapardı?

Uzun uzun düşündü bunu elinde olmıyarak. Kolu kanadı kırılabilir, belki de artık kalıbı kıyafetiyle insanları aldatabilmek kaabiliyetini yitirirdi.

Ne zaman, nasıl geçtiğini bilemediği uykuda anasıyla başbaşaydı. Yıllarca öncenin İstanbul sayfiye semti. Ufacık bir çocukmuş. Başını annesinin iri memeli göğsüne dayamış. Kadın oğlunun iri, yusyuvarlak, son derece biçimli başını, sırma saçlarını okşuyor, «— Kudret'im» diyordu. «Büyüyecek, nişanlar, madalyalar içinde paşa'lar olacaksın. Anneciğini saraylarda değilse bile, kocaman konaklarda yaşatacaksın değil mi?»

Sonra iri salkımlar yüklü üzüm kütüklerinin arasında bacaklarının olanca gücüyle koşmağa başlamıştı. Birden sarı bir yılan. Çığlık çığlığa geri dönmüştü ama, yılan, çatallı diliyle fışılıyarak akmış, akmış, ardını bırakmamıştı.

Kanter içinde uyandığı zaman, yattığı odanın yanyana iki penceresi sabahın ilk griliğiyle aydınlanmıştı. Esnedi, bir daha esnedi.

Ah cigarası olsaydı şimdi!

IV.

Cigarasızlık uzun uzun sürecekti besbelli. Parası yoktu. Birazdan Savcılığa götürülecek, ihtimal, ihtimal değil muhakkak, tutuklanarak ceza evine yollanacaktı. Bunda kuşkusu yoktu. Çünkü tevkif kararı çok önceden alınmış, görüldüğü yerde tutuklanması sağa sola bildirilmişti ki, tutuklamışlardı.

Ah bir paket cigara!

Annesini düşünde görmesi iyi ama, yılan ne oluyordu? Bir düşmanı vardı da kovalıyor muydu? Kimdi bu düşman? Herhalde onu ihbar eden. Bu sakın Semâ olmasındı?

Karyoladan inip elini yüzünü yıkasa, sonra da odanın içinde köşeleme dolaşsaydı ne iyi olacaktı. Örtük kapıya baktı, bakışlarını duvarlarda dolaştırdı, pencere... Dışarının sabah adına griliği dağılıyor, ortalık her an biraz daha ışıyordu. Elyüz yıkamak için dışarı çıkması gerekecekti. Gerekecekti ya, kapısının önünde beklediğini sandığı nöbetçi ne diyecekti? Birden küçük su dökeceğini hâtırlayınca, sidik sıkıştırmağa başladı. Gittikçe artabilir, yatamaz, kalkıp oturamaz hâle gelebilirdi. En iyisi bir denemek!

Karyoladan yere kaydı, çift kösele sarı ayakkaplarını çorapsız, çıplak ayaklarına giyerken, «— Buradayım!» demek isteyen nöbetçinin öksürüğü kapısının önünde duyuldu. Hiç önemi yoktu. Kapıya yürüdü, avucunun içiyle vurdu:

«— Hemşerim!

Dışarda sert değilse de ciddi bir ses:

— Ne var?

— Helâya gitmek istiyorum, açsana kapıyı!

Nöbetçi besbelli nöbeti devralırken böyle bir gereksinmeyi de devralmış olacaktı ki:

— Yasak! dedi.

«Müfettişler Müfettişi» tuvaletin de ne için yasak olabileceğini anlıyamadı. Tuvaletti bu. Küçük aptesti sıkıştırmıştı işte. Ya büyük de aklederek geliverseydi?

— Tuvalete gitmenin yasağı olur mu evlâdım?

«Memet» ti o, «— Yasak!» dedi mi yasaktı. Akan sular durmalı, Memet'in yasağına uçan kuşlar bile uymalıydı. Durmadı, uymadı mı, «Memet» durdurur, uymıyanı uydururdu.

«— Evlâdım» sözünden «Memet» anladı ki içerdeki en azından babası, dayısı, belki de küçük amcası yaşındaydı. Yaşındaydı ama, içerdeki değil yadırgı, babası, dayısı, emmisi olsundu isterse. Yasak yasaktı ve «Memet» in yasağına bütün dünya uymalıydı. Sonra nöbetteydi «Memet». Nöbette olmasa, hele başıbozuk hayatında, kim olursa olsun ekmeğini paylaşır, karşılıklı cıgara içer, yükü varsa «Bilâ bedel» taşır, toprağını sürer, yaşlıysa sırtına alıp kilometrelerce taşırdı. Nöbetteyse iş değişiyordu ama. Vazife namustu. İçredeki adamı bekle demişlerdi. Nöbetinin sabaha rastlıyacağını, içerdeki adamın tuvalete gitmek isteyeceğini nereden bilecekti?

«— Tuvalete gitmenin yasağı olur mu hem-

şerim?» sözlerine hiçbir karşılık alamadı. «Müfettişler Müfettişi» ninse sidiği sıkıştırmağa başlamıştı. Hay Allah kahretsindi! Bütün gece o da «Müfettişler Müfettişi» yle uyumuştu da, aklına gelince mi edepsizliğe başlamıştı?

Yeniden avucunun içiyle vurdu kapıya:

— Hemşerim aç kapıyı!

— Açamam, yasak!

— Onbaşını, çavuşunu çağırıver!

— Nöbeti bırakamam...

Kızdı :

— Evlâdım ben senin gibi er değil, subaylık yaptım. Vazife nedir en az senin kadar bilirim. Aç şu kapıyı da tanışalım hiç olmazsa!

«Memet» lâfı uzatmak niyetinde değildi. Yeniden:

— Yasak, dedi ve oda kapısının önünde dolaşmağa başladı.

«Müfettişler Müfettişi», İstanbul'da ya da Anadolu şehir ve kasabalarında yutturduğunu «Memet» e söktürememişti. «Memet» ti o be heeey, «Aslan Memet»; daha doğrusu «Memetçik!» İstersen hattâ binbaşı, albay, general ol. «Yasak!» dedi mi yasaktı!

Kudret Yanardağ palavrasını «Memet» e söktüremeyince üstelemekten vazgeçerek karyolasına oturdu. Tuhaftır, sidik geçmişe yakın hafiflemişti. Demek ayağa kalkınca zorlatmış, oturunca geçmişti. Umursamadı, yeniden cıgarasızlığını düşünmeğe başladı. Cıgarasızlığının yanında sevgili annesi bile aklına gelmiyordu. Ah şimdi şu delibozuk arabacı şakır şakır gelse, birkaç paket cı-

gara getirse, nöbetçiyi falan uyutup veriverse paketleri...

«— Nerdeee?» diye geçirdi. Nöbetçi uyur muydu hiç? Kaabil mi? Uyumazdı ama, sabah da olmuştu işte. Pek pek yarım saat sonra, nöbet değişirken nöbetçi çavuş, ya da onbaşısına sesini duyurur, tuvalete de çıkar. «Asker» de olsa, bir cıgara uydurmanın yolunu bulurdu. Kudret Yanardağ'dı o be, «Müfettişler Müfettişi» ydi. Başta İstanbul esnafı, Anadolu'nun pek çok iş yerlerinde borusunu öttürmüştü!..

Çoraplarını giydi, sakalını yokladı. Sakalı hayli uzamıştı. Bir şey değil, zııt zııt zıt eden çifte kösele sarı iskarpinleri, rölöve şapkası, kahverengi üzerine beyaz çizgili kostümünün etkisi kaybolacaktı sakalla!

«— Adaaam sen de...» diye söylendi. «Böylesi daha iyi. Sakalım daha da uzasın isterse. Hattâ uzaması elbette daha iyi. Kendime, gadre uğramış bir politikacı süsü veririm!»

Bu fikir kafasında birden güneş gibi parladı: Gerçekten de, kendine bundan böyle «Mağdur bir politikacı» süsü vermeli, yeni girilen «Demokrasi dönemi» ndeki muhalif parti taraftarlarını tavlamalıydı. Ceza evlerinde herkes az çok muhalifti iktidara. Kaideydi bu. İsterse kanlı kaatil olsun, beş kişiyi öldürmüş bulunsun. Değil mi ki içeriye atılmıştı iktidar tarafından, mesele yoktu. İktidar haksızdı. Üstelik memleketteki iktidara nasıl diş bilendiğini gayet iyi biliyordu. Yeni kurulan muhalif partileri başındakilere pek değilse de, ilçe, bucak başkanlarıyla adamlarına diş

bileniyor, fırsat düştü mü böyleler içeri atılıyordu.

Ah cıgarası olsaydı şimdi!

Muhalif partilerin irili ufaklı taraftarları da hani 930 lardaki Serbest Fırka macerasını unutup, başlamışlardı gene ileri geri söylenmeğe. Daha çok da içkili lokantalarda koltuk meyhanelerinde kafaları buldular mı dertleri depreşiyor, başlıyorlardı yıllar yılı dolmuşluklarını yüksek perdeden kusmağa. Derken bir tartışmadır şahlanıyordu. Çokluk karakollarda biten bu tartışmalarda suç muhalefet partilerinden olanlara yükleniyor, bir kulpu bulunarak muhalifler içeri atılıyorlardı.

İşte böyleleri bekliyordu onu pek pek bir ya da iki saat sonra yollanacağı ceza evinde. O da onlar gibi iktidar tarafından gadre uğramış olamaz mıydı? Olabilirdi. Üstelik Osmanlı saltanatına hizmet etmiş bir paşa soyundan da geliyordu. E, bu, sırf bu yeterdi de artardı iktidar tarafından gadre uğramış olmasına!

Heyecanlandı.

Rahmetli dedelerinden, paşa dedelerinden kalanları ellerinden «İnkılâp» adına almış olanlar, şimdi bir türlü sönmeyen kinlerini bu, bir lokma bir hırkaya muhtaç torundan alıyorlardı. Öyle ya, zaman zaman, illâki «— Partiye gir!» diye dayatmış olabilirlerdi. Girmemişti. Nasıl girebilirdi ecdadının perverde olduğu Âl-i Osman'a büyük hakareti edenlerin partisine? Girmemiş, tekliflerini suratlarına kirli bir paçavra gibi neden fırlatmış olmasındı? Bütün mesele buradan gelebi-

lirdi işte. Gerekirse, «— Âl-i Osman gitti, dine paydos dendi, halkın bütün hürriyetlerine sünger çekildi. E canım herkes göz yumabilir mi bu baştan başa sürüp gelen haksızlıklara? Göz yummadım. Ecdadımın mezarlarında sızlayacak kemikleriyle din-i mübîn'i düşündüm. Cenâb-ı Allah kahhar ismiyle kahrederdi. Bundan böyle millet nerde, ben orda?»

Etli kocaman avuçlarını memnunlukla oğuşturarak kalktı, pencereye gitti, dışarıya bakmağa başladı. Bakıyor, görüyor, ama farkına varamıyordu bakıp gördüklerinin. Oysa simitçiler, camiye koşan, ya da dönen müslümanlar gelip geçiyordu. Cebinde parası olsaydı, ısırınca çıtırdayan iki tane susamlı simit alsaydı, bir de tavşan kanı demli çay, peynir bile istemezdi ama, nöbetçi!

Hınçla:

«— Yasak!» dedi kendi kendine.

Bu, birdenbire kopkoyu muhalif geçindiği iktidar, askerde ona nöbet bile bekletmemişti. Annesinin çabası, bildik gördük tanıdık yardımı, büyükçe illerimizden birinde yapmıştı askerliğini: Önceleri bölük, sonra tabur, daha sonraları da alay karargâhında yazıcı olarak. Onun için, «Nöbetçi» liğin ne demek olduğunu sâdece acemilik devresindeki bölük derslerinde şöyle bir öğrenmiş, pratik görmediği için unutuvermişti.

Dışarda nöbet değişecekti. Bunu nöbet yerine talim adımlarıyla gelen manga erlerinin kabara seslerinden anladı ilkin. Sonra sert bir komut:

— Kıt'a duur!

Evet evet nöbet değiştiriliyordu. Koştu kapı-

ya. Az bekledi, sonra tam zamanında avucunun içiyle vurdu. Kapı açıldı: Nöbetçi çavuşu!

— Çavuşum, tuvalete gitmek istiyorum.

Nöbetçi çavuşu, karşısındaki kerli ferli adama sertçe bakmış, sonra da bakışları yumuşamıştı. Boynundaki kravatı, sırtında beyler, beyefendilerin giydiği biçimde urbası, ayaklarında çift kösele sarı pabuçları. Sâdece sakalı hafiften uzamıştı ama bu, heybetine hiçbir eksiklik vermiyor, tam tersi, daha da yaşlı ve saygı değer gösteriyordu.

— Posta!

Posta eri koşarak geldi:

— Buyur çavuşum?

— Beyefendiyi tuvalete götür, getir!

— Başüstüne çavuşum!

Tuvalet aynı katın üstünde, dipteydi. Musluklardan birinde elini yüzünü güzelce sabunlayıp yıkadıktan sonra işedi. Şaşılacak şeydi, bir ara iyice sıkıştıran «*Namussuz sidik*» şimdi geçivermişti gene. Aklına gelince, sanki birisi, sidiğini tutan musluğu çevirivermişti.

Hayli kirlenmiş mendiliyle ellerini yüzünü kurularken posta erine usullacık sordu:

— Cıgaran var mıydı evlât?

Posta eri davrandı. Asker paketinden bir cıgara uzattı, kibrit çaktı. Arka arkaya birkaç duman alıp, havaya ağız dolusu üfleyince kendine daha da gelerek:

— Akşam aldırmayı unutmuşum, sabaha kadar cıgarasız kaldım, dedi.

— Gidip alayım isterseniz?

Mangırı olsa en azından beş, altı paket aldırmak isterdi ama, yoktu.

Bozmadı:

— Sağ ol. Savcılığa giderken yolda alırım.

Konuşmalarını dikkatle izlemekte olan yeni nöbetçinin önünden geçip odasına girdi. Nöbetçi kapıyı çekti, dışardan kilitledi. Ne olursa olsun, şu Asker cıgarası, harmanlığını almış, kafasının daha iyi işlemesini sağlamıştı. O artık «Din ve milleti» uğruna belâya girmiş bir «Vatan fedâisi» ydi. Bu. «Vatan fedâisi» sözünü çocukluğunda çokluk işitmişti. Namık Kemâl için kullanıldığını biliyordu. Ama Namık Kemâl «Vatan fedâisi» pâyesine onun gibi «Âl-i Osman» dan yana olduğundan varmamıştı ki!

— Adaaam, sen de... diye geçirdi. Kim kime, dum duma!

Dümenine bakacaktı o. Gemisini nasıl yürütürse o türlü davranacak, şu «Fâni dünya» da «Cennetlik canı» nı alın teri dökmek azabından kurtaracaktı.

«— Karşısındakiler dinci mi? Ben onlardan çok dinci; padişahçı mı? Ben onlardan padişahçı; muhalefet partisinden mi? Haaydi ben de muhalif. İktidar partililer, hele memur takımı bir kıyıya çekip bütün bunların nedenini mi sordular? Babam, dedem öldülerse yalanı da birlikte götürmediler ya! Mahsus öyle görünüyorum, akıllarının dibini öğreneyim diye der çıkarım...»

Pencerenin önünde Kel Mıstığın arabası şakırtılarla gelip durmasaydı daha da düşünecekti. Politikanın böylesine canı kurbandı. Yere kim

kaldırır atarsa atsın, insan hacıyatmaz gibi, her seferinde hop, ayaktaydı.

Elinin bir hareketiyle düşüncelerini gerilere itti. Şu andaki politikası arabacı Kel Mıstığın ne için geldiğini öğrenip ona göre davranmak ki, hoşuna gitmeğe başlamıştı bu adam. Ne candan bağlılıktı bu? Ama gayet iyi biliyordu onu. Mutlaka kendisinden bir çıkarı vardı. Yoksa ne diye geçen sefer, bu sefer böylesine yakınlık göstersindi?

«— Geçen sefer anlıyorum ama, bu sefer niye? Üstelik ağır ithamlarla tutukluyum!»

İçinden çıkamadı. Çıkamayınca da gene bir «— Adaaam sen de!» davranışı yaptı eliyle. «— Bakayım, belki de cıgara getirmiştir!»

Pencereye gitti, tam da zamanında gitmişti. Mıstık arabadan atlamış, bulunduğu odanın pencerelerine bakınıyordu. Görünce selâmlayıp elindeki üç paket Yenice cıgarasını gösterdi. «Müfettişler Müfettişi» çok sevindi buna. Kahvaltılık birşeyler getirse bu kadar sevinemiyecekti. «— Nöbetçiye götür, bana vermelerini söyle...» demek isteyen işaretler yaptı. Anasının gözü Kel Mıstık anlamış, koşmuştu. Az sonra kapıda bir çekişmedir başladı. Kel Mıstık bin dereden bir su getiriyor, nöbetçiyse Nuh diyor, Peygamber demiyordu. Çekişme sürüp giderken posta eri koşup gelmiş olacaktı. Cıgaraları onun aldığı anlaşılıyordu. Nöbetçiyle de biri iki çekiştikten sonra komutanın gelmesini beklemeğe karar verdiler.

Güneş doğmuş, dünya iyice aydınlanmıştı.

Çok geçmeden gelen Teğmen, üç paket cıga-

rasıyla kibritini verdi, kahvaltı yapıp yapmadığını sordu. Bir iki nazlandıysa da, Teğmen posta erine para vererek, çay söylemesini, kaşar peyniriyle ekmek, ya da simit almasını söyledi. Sonra da dostça:

— E, nasılsınız bakalım? Yerinizi yadırgadınız mı?

«Müfettişler Müfettişi», uzarsa ona daha çok yakışacağını belli eden sakallı yüzüyle, hafifçe güldü:

— Gayet rahat yattım. Yalnız...

Teğmen meraklandı:

— Yalnız?

— Şikâyet gibi olmasın ama, gece beni tuvalete bırakmadılar. Fena sıkıştım. E, malûm, askerlik. Sonra nöbetçilik boru değil tabî. Mamafi suç bende. Nöbet değişirken çavuşa ricada bulunmalıydım. Bir de, cıgaram bitiverdi... Düşünün, bu hepsinden berbat. İnsan sıkışırsa oturur, yatar, kendini zorlar. Cıgarasızlık ya, öyle mi?

— Haklısınız. Dün geç vakit Savcı'yla karşılaştım, buradan ayrıldıktan sonra. Dâvetten geliyormuş, ayaküstü sizden bahsettik bir nebze...

«Müfettişler Müfettişi» heyecanlandı:

— Benden ha?

— Evet. Durumunuzu sordum, dolaşan söylentiler çeşitli dedi. Ondan önceki Savcı zamanında bir ihbar üzerine gıyabî tevkif kararı almışlar. Tevkifinizin sebebi bu...

— İçeri atacaklar mı dersiniz?

— Bilmiyorum. Biz birazdan Adliyeye yollarız. Üst yanı malûm ya, Savcılığın işi...

— Doğru.

— Bu sizin meselenin esası ne? İftira mı?

Birden kafasında şimşek çaktı:

— Hiç şüpheniz olmasın, dedi. Mürteci bir yobazın azizliği.

— Tahmin etmiştim. Ne işle meşguldünüz?

— Efendim Cağaloğlu'ndaki büyük iş hanlarından birinde yazıhanem vardı. İki gazete çıkarıyordum. Belki rastlamışsınızdır. Biri Esnafın Sesi, öteki İŞ VE İŞÇİ HABERLERİ!

Genç teğmen duymamıştı ama bozmamak için :

— Güzeel, dedi. Peki?

— Efendim bizim esnafın çoğu gericidir. Dikkat ediyorsunuzdur. Demokrasi modası çıkalıberi, muhalif partileri hemencik dolduranlar tüccar ve esnaf takımı. Hattâ buna işçileri de katabilirsiniz. Dokuz yüz otuzlardaki Serbest Fırka macerasını unutmuş gözüküyorlar. Kubilây kaatilleri gene kımıldamağa başladı...

Genç teğmeni tavladığını anlıyordu. Ya da ona öyle gelmişti. Ateşe devam etti:

— Maksatları ne? Besbelli: Fırsat bulsalar yıkılmış, yerle bir edilmiş Âl-i Osman'ı ayağa kaldırıp, milletin başına belâ etmek!

Birden sustu. Karşısındakinin politik meşrebini bilmiyordu. Teğmendi, Ordu'ya bağlıydı ama gene de fazla ileri gitmemeli, tadında bırakmalıydı.

— Hakkımda fesat çeviren zât böyle biriydi işte. Mesele de nedir bilir misiniz? Halk çıkarına, halktan yana olarak gazetem tahrir heyetiyle bir-

likte bu tip müesseseler nezdinde yaptığım âni baskınlardan aldığım ilhamla onları gazetemde teşhir etmekliğim. Yalan yazdımsa aç hakkımda dâva! Hayır. Adaletin karşısına çıkamaz. Gözleri kamaşır adaletin ışığından. Mâdem yalan yazıyorum, aç dâvayı, imanımı gevret değil mi efendim?

— Demek sebep bu? Savcı da bir ihbar demişti...

— Kim tarafından ihbar edildiğimi bilsem, sebebini de olanca netliğiyle açıklayabilirdim. Mamafih anlaşılacak elbette mahkeme huzuruna çıktığımız zaman...

Çaylarla simitler gelmişti. Kaşar peyniriyle yediler. Sonra kısa bir vedâ, arabacı Kel Mıstığın arabasıyla Adliye'ye yollanıldı. Candarmalardan teslim alan Savcı, bu şehre tâyin edileliberi çeşitli hikâyelerini duyup meraklandığı adamı karşısında bulunca, hiç şaşmadı. Demek buydu o? Anlatıldığına göre, tavır ve hareketleriyle büyük bir memurmuşçasına davranıyor, karşısındakileri etkisi altına alıyormuş. Ama işin bu yanı onu ilgilendirmezdi. Gıyabî tevkif kararı alınmış bir insanın durumunu ancak sorgu hâkimiyle, sonradan işe el koyacak mahkeme tâyin ederdi. Görünüşe göre heybetli bir adamdı. Gene söylendiğine bakılırsa Ankara'dan bililtizam yollanmıştı ama, lâftı bu. Öyle olsa gerekli yerlerden kendisine, daha doğrusu makamına gerekli bilgi gelirdi.

Savcı üzerinde fazla durmadı evrakını tamamlayıp Ceza evine yollanması için candarmaya teslim etti.

«Müfettişler Müfettişi», Adliye'nin alt katın-

daki candarma nezarethanesine olanca heybetiyle girdi. Gayet iyi biliyordu ki burada, bugünkü muhakemeleri için getirilmiş tutuklular vardı. Enikonu gideceği ceza evi buradan başladığına göre, kendini buradakilere saydırmalıydı ilkin.

— Allah kurtarsın, dedi.

Yan yatmış, duvar dibinde çömelmiş, ya da sırada oturanlar «— Allah kurtarsın!» diyen adama baktılar. Bakınca da ellerinde olmıyarak ayağa fırladılar. Kimdi bu? Savcı yardımcısı, savcı değil de başsavcı mıydı acaba? Hafifçe sakallı yüzü olmasa da «Ağır ceza reisiyim ben...» dese hemencecik herkes inanacaktı.

— Sağ ol!

— Sağ ol bey...

— .....

— .....

Sırada oturanlar yer verdiler ama, kimdi? Neciydi? Burada ne işi vardı?

O :

— Rahatsız olmayın, dedi. Kader, kısmet, alın yazısı... ne derseniz deyin. Bütün mesele, felâketlerden gereken ibret dersini almak, alabilmekte!

Cebinden, sabahleyin Kel Mıstığın getirdiği Yenice paketini çıkarıp dağıttı. Paket bitmişti. Davrananlar olduysa da:

— Zahmet etmeyin kardeşlerim, diye yenisini çıkardı. Müslüman malı ortaktır...

Herkes birbirine soran gözlerle bakıyor, adamın kimliği üzerindeki kuşkularını gidermeğe çalışıyorlardı.

Çakılmak istenen kibrit, ya da çakmakları da engelledikten sonra kibritini çıkarıp, oradakilerin cıgaralarını yaktı, kendininkini en sonra.

— Buyur bey, beyefendi şöyle buyur!

Sıradan kalkmış genç adamın ikram ettiği yere gitti, oturmadan önce:

— Sen henüz çok gençsin delikanlı, dedi. Mamafi, benim yaşıma geldiğin zaman yer verenlerin çok olsun!

İki hırsız, bir yankesici, bir kaatil, bir güneşe karşı işemiş yâni baştakilere söğüp saymaktan zanlı, iki de çocuk çevresini alıvermişti. O çevresini alanların önemle dikilmiş bakışlarından memnun, kendine poz veryior, verdiği pozda da «Çok önemli adam» kanısını yaratmağa çalışıyordu. Gerçekten de, oradaki beş büyük, iki de küçüğün nazarında hemencik kazanıvermişti bu pâyeyi. Kazanıvermişti ama, gene de kimdi? Neydi? Neciydi? Tutuklu mu?

Bunu en uygun şekilde cevaplayıp, çevresindekileri işine en gelecek biçimde kazanmak için sotasını bekliyordu. Beklediği sota gelsin ya da gelmesin, o yaratırdı bu sotayı. Nitekim yarattı da:

— E, dedi çevresindekilere, siz de bana Allah kurtarsın desenize!

Şimdi anlaşılmıştı işte. Vehbi'nin kerrakesi. Demek bu da kendileri gibi herhangi bir suçla zanlıydı? Önce çocuklar, sonra hırsızlarla yankesiciler çekildi. Yalnız uzunca boylu, sırrım gibi biri olan, kasaba kılıklı bir adam yanında kaldı. Karşısında dikiliyordu, sıraya yanına ilişti:

— Demek siz de bizim gibi güneşe karşı işediniz bey? dedi.

Konuşması bir hayli köylü, ama bakışından içtenlik dökülen, kırklık biriydi ki, saçları yarı yarıya ağarmıştı.

«Müfettişler Müfettişi» adamın sırtındaki urbanın kumaşından, parmaklarındaki okkalı yüzüklerden, içtiği cıgaradan anlamıştı ki herif ya büyük bir çiftlik, ya da çok zengin bir mirasyeyici.

Güldü:

— Güneşe karşı işediğimi nerden anladın hemşerim?

Adam da güldü:

— Kalıbına kıyafetine baktım da herhalde dedim kendimce, adam vurmaktan içeri düşmemiştir. Sonraa... Hırsızlık, yankesicilik, uğursuzluk sürsen bulaşmaz. E? başka ne kalıyor?

— Sen güneşe karşı mı işedin?

— Ne sayarsan say.

— Nasıl oldu?

Adam zâten anlatmak için bahane arıyordu, sıraya oturdular.

— Ben esas buralı değilim, buranın yakın kasabasından. Azbuçuk tarlamış, çiftlimiz çubuğumuz var. Kasabamızda da hatırımız sayılır azbuçuk. Neymiş, yeni partiye taraftar olmuş ve de girmişim. Suç mu Allahını seversen beyim?

Anlamıştı.

— Ne münasebet? dedi. Suç olur mu? Demokrasi bu. Sen sensin, ben ben. Öyle değil mi?

Adam az daha sokuldu:

— Hay ağzını öpeyim. Hem Demirkıratlığı

icat ediyorlar, hem de... Milletnen oyun mu oynuyonuz? dedim. Derken iktidar partililernen ver yansın. Ben onlara, onlar bana. Bana Serbest Fırkayı unutma diyorlar. Devir o devir değil, sayıynan kendinize gelin dedim. E, rakı, şişede durduğu gibi durmuyor ki. İçlerinde bir kıranta var, en azgınları o. Dedi ki: Fırkanızı başınıza geçireceğiz dedi. Ben de bok yemişsiniz dedim. Vay sen bize, bizim partimize bok yemişsiniz dedin dediler. İş döndü dolaştı karakola intikal etti. Benim şahidim şuhudum yok. Onlar kalabalık. Zabıt tutulurken komser de onlardan yana malûm a? İktidar onlarda. Alladılar, pulladılar zaptı benim aleyhime düzenlettiler. Benim de tepem büsbütün attı...

Bir ara heyecanlı bir kadın sesi işitildi :

— Enişte!

Ses arkalarındaki parmaklıkların ordan gelmişti. Döndüler. Adam :

— Benim baldız, dedi.

Parmaklığa koştu.

Müfettişler Müfettişi, adamın gittiği yana şöyle bir baktı ama sarsılması da bir oldu. Ne iri, ne içleri kapkara ateş dolu şeylerdi onlar öyle. Az sonra yeniden döndü, baktı. Kadın da ona bakıyordu. Balık etinden az daha ince, pek öyle âhım şahım güzel değil, lâkin bakışlarındaki çekicilik insanı kendisiyle meşgul etmeye yetecek kertedeydi. Bakışlarından sâde zekâ akmıyor, tuhaf bir delicilik, sanki baktığı kişinin kimliği üzerine sorular soruyordu.

Nitekim ablasının kocası olan enişteşine :

— O adam kim? diye sordu.

Eniştenin baldızda oldu bitti gözü vardı. Kıskanarak :

— Beyefendi'nin biri, diye geçiştirmek istedi.

Ama genç kadın geçişivereceklerden değildi :

— Nasıl beyefendi?
— Sana ne kız?
— Suçu ne?

— Bakıyorum gözüne kestirmişe benziyorsun?
— Amaaan... suçu ne diyorum!

— Bilmiyorum anam, ne bileyim? Yeni getirdiler!
— İnsan sormaz mı?
— Sormadım ama, benim gibi, güneşe karşı işemekten herhalde..

— Hıı... hangi partidenmiş?

— Onu da bilmiyorum. Sen şimdi dediğimi dinle, avukatı gör, para isterse yanından ver. Eniştem başka şahit bulamamış, de... dinliyor musun?

Gözleri «Müfettişler Müfettişi»nde :

— Dinliyorum, dedi.

— Para isterse ver, sonra evde ablandan alırsın.
— Bizim partiye girsin o, söyle!
— Söyleyeyim mi? Ne deyim?
— Benim baldız, bizim partiye girsin diyor de!

Enişte uzun uzun güldü:

— Deli soyka...

— De ama unutma ha!

— Derim derim... hadi sen git şimdi, dediklerimi de unutma: avukat, para isterse ver!

Baldızın gözü: «Müfettişler Müfettişi»nde kalmıştı.

Enişte tekrardan gelip, sıranın kıyısına ilişti:

— Benim baldız, dedi. Çok aklı evvel, ağzında dili dönen, cerbezli bir avrattır. Senden ötürü hangi partiden diye sordu...

«Müfettişler Müfettişi» yutkundu. Bir zamanlar tıpkı bunun gibi bakan, gülen, içe akan yeni bir Semâ mıydı sakın?

— Ne cevap verdin?

— Bilmiyorum, dedim. Bizim Partiden değilse söyle yazılsın dedi. Öyle beri benzer kimseleri beğenmez. Sana şuracıkta kanı mı kaynadı nedir?

Kefeki bağlamış dişleriyle keleş keleş, ama içtenlikle güldü. Müfettişler Müfettişi'yse hiç de yadırgamadı kadının bu şipsevdiliğini. Daha çok da kadınlar üzerindeki etkisini gayet iyi biliyordu. Ama henüz ayağının tozuyla geldiği şu candarma nezarethanesinde, dikkatini ilk çektiği kadına hemen kanca mı atacaktı?

Enişte'yse sanki kadını gözüne soğmağa çalışırcasına çaba gösteriyor, sorduğu sormadığı şeyleri ver yansın ediyordu:

— Bir eri vardı zavallının, senin kadar babayiğit değilse de seni andırırdı azbuçuk. Motora meraklıydı, motorsiklete. Bir gün buraya geliyor. Çarşı içindeki büyük içkili lokantayı bilmem bilir misin? Orda kafayı çek ha çek ediyor. Geç vakit zil zurna çıkıyor lokantadan, atlıyor motorsikletine. Şehrin içinden yıldırım gibi geçtiğini görenler, «— Eyvah» diyorlar, «bu gidiş ölüm gidişi!»

Müfettişler Müfettişi birden meraklanmıştı:

— Sonra?

— Sonrası sağlığın, üstümüzden ırak... bizim kasabaya giderken yol dağlardan geçer. Uçurumlar minare boyundan ziyade. Demek o kafayla virajı dönüyüm derken...

İçini çekti, Yenice cıgara paketini çıkarıp uzattı. Yaktılar. Motorsikletiyle uçuruma yuvarlanan adamın ölümüne saygı gösterircesine bir süre sustular.

— Sonra? dedi neden sonra Müfettişler Müfettişi.

— Sonra beyime deyim, bizim baldız deli oldu dağlara düştü Allah vermiye. Yemeden içmeden kesildi, sarardı soldu, zayıfladı ki görenler mezardan çıkmış bellerlerdi. Öyle zayıfladı. E, öldürmeyen Allah öldürmez. Gün geldi kendi kendine türkü çağırıp ağlamağa başladı. Tenhalarda menhalarda ağlar oldu. Bilenler, bırakın dediler, ağlasın. Ağlayınca zehrini dışarı atarmış. Atamazsa korkun dedilerdi. Aylarca kendi kendine dolandı, söyledi, ağladı. Kasabada bir hâfız Zarife var-

dır bizim; iyi hocadır. O yanına aldı. Okurken üflerken okurken üflerken kadını kendine getirdi. Bu sefer de Hâfız Zarife'den ayrılmaz. Duyduk ki onun tarikatına girmiş. Eh, tarikat, avrat kısmına da tarikat yakışır. Din iman, Allah Kitap ehli olsun da oyalansın dedik. Oyalandı da. Sonunda Demirkırasi, partiler martiler. Hâfız Zarife bacıyla yazıldılar bizim partinin kadınlar koluna. Şimdi orda. Lâkin bir konuşur, bir konuşur...

Öğleye doğru muhakemesi bitenlerle yeniden tevkif edilenleri kelepçeleyip, candarma muhafazasında cezaevine sevk ederlerken, «Müfettişler Müfettişi» ile Kemâl Ağa için özel taksi geldi. Çiftçi Kemâl Ağa, güneşe karşı işemiş olmasına karşın her zaman taksiyle gider gelirdi Adliye'ye.

V

Taksi cezaevi kapısı önünde durdu.

İki candarma geç kalmış bir telâşla tüfekleriyle arabadan inerlerken, Kemâl Ağa taksi parasına davrandı. Müfettişler Müfettişi, sanki parası varmış gibi, pantalonunun arka cebine el attı:

— Rica ederim, müsaade edin!

Kemâl Ağa:

— Dur, diye elini itti. Sen misafirsin. Ben haftada en az birkaç sefer gider gelirim... Bırak!

Dört bin beşyüz dönümlük toprağını her yıl yarıcı, üçte biricilerle çalıştırıp dünyanın parasını kazanan böyle zengin bir ağanın yanında değil taksi parasını ödemek, cüzdana el atmak bile hakaret sayılabilirdi ama, bu, öyle rasgele, sıradan biri değil, kalıbı kıyafeti yerinde, beyler beyefendiler beyefendisiydi. Onun için hakaret saymadı.

— Haydi, buyrun...

— Buyrun.

— Siz buyrun, rica ederim...

Çâresiz, Müfettişler Müfettişi önden indi. Kemâl Ağa arkasından. Sonra candarmalarla birlikte ceza evinden içeri girdiler. İç kapı gardiyanı, en önden yürüyen kerli ferli Müfettişler Müfettişi'ni ceza evleri müfettişi, ağır ceza reisi, başsavcı, ya da milletvekili falan sanarak, ayağa fırladı. Fırladı ya, ne o? Adam büyük bir âmir gibi yüksekten bakıp iri lâflar edeceğine bir kıyıya çekilmişti. Candarmalardan biri kulağına eğilmiş, ker-

li ferli zâtın da tutuklu olduğunu söyleyince, elinde olmayarak güldü kapı gardiyanı:

— Demek sizin de üstünüzü başınızı arayacağız?

Müfettişler Müfettişi:

— Âdet neyse, şüphesiz! dedi.

Kollarını havaya kaldırdı. Kapı gardiyanı daha önce şöyle bir aradığı Kemâl Ağa gibi onu da yoklayıp:

— Suçunuz ne? dedi.

Müfettişler Müfettişi kısa kesti:

— İftira!

— Eh, olur. Allah kurtarsın...

Güneşin altında arı koğanı gibi uğuldayan cezaevi avlusunu geçip dik dik merdivenle idareye çıktılar. Merdivenin basamakları basıldıkça gıcır gıcır ediyordu. Bu ona, geçen gelişindeki «Mâil-i inhidam» vilâyet konağını hatırlatmıştı.

— Efendim, dedi Kemâl Ağa'ya, biz adam olmayız. Bakın şu merdivenin rezaletine. İnim inim inliyor.

Kemâl Ağa başını salladı:

— Devirden, devrandan şikâyet ediyor beyim.

— Niye?

— Niye olacak? Bir devrin behrinde Sultan Hamit'in bilmem hangi paşası burada valiyken bu binayı cennetlik canı için özene bezene yaptırmış derler büyükler. Eh, dünya... Kim kazana kim yiye...

Tahtaları paslı çivilerden lâçka, basıldıkça merdiven gibi gıcırdayıp inleyen sofayı geçtiler. Sağdaki bir odaya girdiler. Ceza evi kâtibi burada

oturuyordu. Uzun boylu, kupkuru, sinir bir şeydi. Başını âdeta hınçla eğdiği defterden mahsustan kaldırmıyormuş gibi, odaya girenlere bir süre bakmadı. Neden sonra gene bakmadan:

— Ne istiyorsunuz? diye sordu.

Karşılık beklemeden de gözlerini defterden kaldırdı. Kaldırmasıyla birlikte ayağa fırlaması bir oldu. Tanımıştı Müfettişler Müfettişini. Geçen gelişinde vilâyete girerken görmüş, kalıbına kıyafetine hayran olmuş, İstanbul'da, Boğaz'daki bir otelde tutuklandığını, suç yerine yollanacağını okuduğu zaman da başından aşağı kaynar sular dökülmüştü âdeta.

Böyle bir insan nasıl tutuklanır? Kaldı ki adamı mahsustan tutuklayıp ceza evine maksatlı soktukları da şehirde çalkalanıp duruyordu. Kâtibin bunda zerrece kuşkusu yoktu. Boy, pos, kalıp kıyafetiyle «Büyük adam»dan başkası olamıyacak bir insan kişiliği her hâlinden belliydi.

Dehşetli bir heyecan içinde iskemle ikram etti :

— Buyurun beyefendi, şöyle buyurun!

Müfettişler Müfettişi geçip oturmadan önce, büyük çiftçi Kemâl Ağa'ya baktı. Onun önünde geçiverip oturmak hoş kaçmayacaktı. Baldızı üzerine umuda kapılmasaydı vız gelir tırıs giderdi ama, baldız hanım birden umutlar vermiş, zihnini doldurmuştu. Kocası ölmüş. Herhalde kocasından bir hayli toprak kalmış olacaktı. Sakın kader ağlarını örmeğe başlamıştı da, kısmetine hiç ummadığı, düşünemiyeceği bir şeyler mi düşecekti?

Ceza evi kâtibiyse, «Beyefendi»nin büyük çiftçi Kemâl Ağa'ya ne maksatla baktığını anlamıştı. Koştu, karşıdaki iskemleyi kaptı, getirdi Kemâl Ağa'ya ikram etti:

— Buyur ağbi, şöyle buyurun!

Oturdular.

— Çay? Kahve?

Artık Kemâl ağa memâl ağa, mesleğini kullanacağı tam yerine düşmüştü. Deminden beri maiyet olmuş, pısırıklaşmış gibi bir huzursuzluk duymağa başlamıştı. Kırılan kırıldığı yerde kalsındı:

— Eh, bir yorgunluk kahvesi fena olmaz...

Ceza evi kâtibi heyecandan âdeta titriyordu:

— Nasıl içersiniz kahveyi efendim?

— Sâdeye yakın, çok az şekerli!

— Sizinki sâde değil mi?

Kemâl Ağa güldü:

— Bunca zamandır belliyemedin gitti bire herif...

Kâtip fırlayıp odadan çıktı. Kahveleri bizzat söyleyecekti.

Kemâl Ağa'nınsa, gözü Müfettişler Müfettişine fena takılmıştı. Helâl olsundu. Âmirlik tam da yakışıyordu hani.

Kendini tutamadı:

— Seni içeri atanların Allah belâsını versin! dedi.

Yenice paketini çıkaran Müfettişler Müfettişi:

— Abdülhamit, koca Namık Kemâl'i içeri atmıştı...

Kemâl Ağa tek lâf etmeden başını dertli dertli salladı. Evet Namık Kemâl diye bir ad işitmişti ama, bu Namık Kemâl'in kim, ne, niçin padişah tarafından içeri atıldığını doğrucası iyi bilmiyordu. Onu padişah, yani devlet hapse atmıştı. Şunu da, kendisini de ayni değilse bile gene «Devlet» içeri atmıştı ya! Demek oluyordu ki onlar da birer Namık Kemâl'dir.

— Bu dünya Sultan Hamid'e kalmadığı gibi bunlara da kalmaz!

Kalır ya da kalmaz, önemli olan baldızdı baldız!

— Doğru, diye mırıldandı.

Kemâl Ağa coştu:

— Gün gelecek, bizimkiler iktidara geçecek, hapishaneleri tekmil boşaltacağız. Bizim yeni il başkanını dinleseniz... O da zâtınız gibi kalıplı. Lâkin siz başkasınız tabî. Sizin başka olduğunuz şundan belli, benim baldız öyle her önüne gelen erkeğe metelik vermez!

Üzerinde durmaz göründü. Bu işler asla aceleye gelmezdi. Arabın dediği gibi şuvey şuvey, yâni yavaş yavaş! Fakat ne gözler vardı kadında ya! Yuvalarında kapkara iki cıva yuvarlağı gibi oynuyor, oynarken de zekâ şimşekleri çaktırıyordu âdeta. Bir de kendi «Kenef karısı»nı hatırladı, yüzü buruştu. Pis bir koku almışçasına tiksinti ifadesine büründü yüzü.

Ceza evi kâtibi kahveleri sarı kahveci terazisiyle alıp gelmişti. Garsonmuşçasına herkesin fincanını önüne koydu, cıgara paketini çıkardıysa da çekindi uzatmağa:

— Benim Birinci'ye iltifat buyurulur mu bilmem?

— Buradan yakalım! dedi Kemâl Ağa.

Müfettişler Müfettişi bu kez davranmadı. Büyük çiftçinin huyunu kavrayıvermişti. Böyleleri, değer verip itibar ettikleri kimselere ikramdan özel bir haz duyarlardı. Hattâ tuhaf bir kadınsal duyu, emredilmekten, azarlanmaktan da zevk alırlardı.

Kemâl Ağa'nın paketinden bir Yenice aldı, çakıverdiği çakmaktan da yaktı. Zihni çok önemli şeylerle meşgulmüşçesine dalgın görünüyor, kahvesini içer, cıgarasını tellendirirken onlara bakmıyordu. Kahveler içildikten sonra kâtip:

— İsm-i âliniz? diye sordu.

Müfettişler Müfettişi usulen ceza evi kayıt defterine işleyeceğini anlamıştı:

— İsmim... evrakımda yazıyor ama, şey... Kudret, Kudret Yanardağ!

Büyük çiftçi mest olmuştu beyefendinin adı, daha çok da soyadından. Bu kalıp, bu kıyafetin adı soyadı böyle olurdu işte. Hani şunu kandırıp kasabalarına götürse, partilerine yazdırsa, tabî o arada baldızla da... karının kocasından kalma üç bin dönüm toprağı vardı. Evlenseler. Sonra da parti çalışmalarına katılsa karı koca, derken çalımına gelip seçiliverse, Meclise bir girseydi!

«Beyefendi»ye dalıp gitmişti. Kâtibin sorularına ağır ağır karşılıklar verirken onu, o sıska kâtibi âdeta eziyordu. Kâtip'se memnundu ezilmekten. Kocaman deftere cızır cızır yazarken kırıtıyor gibiydi. Allah vere de ilk muhakemede tah-

liye etmeselerdi. Etmezler de birkaç ay yatarsa çalardı bu adamı. Hani şimdi daha iyi anlıyordu, baldızı iliklerine kadar kadındı. Ölen kocasını da böyle, bakla kırı atıyla kasaba çarşısından geçerken görmüş vurulmuştu. Onun acısını ancak bu dindirebilirdi. Gerçi bir gece çiftlikte, karısının doğum yaptığı sıra yatağına kaymış, şurasını burasını okşarken kadın uyanmış, «Bağırırım!» demişti ya, ne çıkardı? Bağırmamıştı. Bağırmayınca üstelememiş, ondan sonra da el sürmemişti. Aralarında gelip geçen bundan ibaretti.

— Yatağınız var mı efendim?

Müfettişler Müfettişi:

— Yoo, dedi.

Kemâl Ağa:

— Yatak, yorgan, yiyecek, içecek... malûm, hepsi var şükür!

— Tabî sizin koğuşta kalacak?

— Tabî tabî...

— Herhangi bir şeye ihtiyacınız olursa, bendeniz emrinize âmadeyim!

«— Estağfurullah» falan demeğe lüzum görmedi. Tam tersi:

— Bir şey lâzım olursa haber gönderirim!

Buysa kâtibi çok sevindirdi. Şehirde adı çalkalanan devlet tarafından «Müfettişler Müfettişi» olarak desiseyle yollanan bir adamla burun buruna oturuyordu. Akşam Adliye, Tapu - Kadastro, Nüfus'ta çalışan arkadaşlarını meyhanede bulacak, hayranlıkla sözünü ettikleri adamla karşılıklı oturup konuştuğundan, ona kahve getirdi-

ğinden bahsedecek, arkadaşlarının belki de kıskançlığını şahlandıracaktı. Ceza evi müdürü izindeydi nasıl olsa. İzinden dönmesine vardı daha bir hafta. O zamana kadar adamla iyice içli dışlı olur, gözüne girerdi ki, şâyet Ankara'dan il'i teftiş için gönderildiyse, zamanı gelince kâtibin daha başka, daha önemli bir işe kayırılmasında önayak olabilirdi.

Müfettişler Müfettişi sıkılmış gibi birden ayağa kalktı:

— İşim bitti herhalde...

— Bitti efendim, diye öne düştü kâtip. Koğuşa gidelim, istirahat buyurun...

Ceza evi avlusunun uğultulu kalabalığından geçerlerken tam bir «Teftiş heyeti» oluvermişlerdi. Kâtip, önünde kavuşuk elleriyle alabildiğine saygılı sol önden gidiyordu. Çiftçi Kemâl Ağa sağ geriden. Onların bu hâlini gören tutuklularsa yanlara açılıyor, yol veriyor, birbirlerine kaşları gözleriyle kim olduğunu soruyorlardı. Hiç kimsenin bir şey bildiği yoktu. Kâtibin o biçim bir saygıyla yan yan yürüyüşüne bakılırsa «Herif» irilerden de iri bir «Kodaman»dı ama, ne kodamanı? Hâkim mi? Ceza evleri umum müfettişi mi? Yoksa...

İhtilâstan on yıla hükümlü açıkgöz bir İstanbullu, çiftçi Kemâl Ağa'yı kolundan tutarak, kim olduğunu sordu.

Kemâl Ağa «Şimdi sırası mı?» demek isteyerek kolunu hırsla çekmiş, bütün bunları görenler üstelemekten kaçınmışlardı.

Kâtip:

— İşte koğuşunuz beyefendi! diye, harap bir tahta merdivenle çıkılan «Hatırlılar koğuşu»nu işaret etti. Sonra gene önden koşarak merdiveni bir hamlede çıktı, koğuş kapısında durdu, içeriye seslendi:

— Heey, n'oluyor? Ahır mı burası koğuş mu?

İki meydancı güleşiyorlardı. Kâtibin sesiyle kendilerine gelerek suçlu suçlu ayrıldılar. Bu sırada Başgardiyan'la iki gardiyan da seğirtip gelmişlerdi. Başgardiyan öğle yemeğinden sonra basan rehaveti gidermek için odasında uyurken gardiyanlar «Bir kodamanın geldiğini» haber vererek uyandırmışlardı. Orta boylu, sıkı bir adamdı. Kendisi oradayken, kâtibin tutuklulara çıkışmasına içerlemişti.

— Ne o Hikmet efendi? dedi kâtibe. Bakıyorum gene koğuşlara inmişsiniz?

Bundan önce hayli becelleşmişlerdi kâtibin koğuşa inip inmemesi üzerine. Kâtibin görevi kalemdeydi. Başgardiyanınsa ceza evinin her yerinde. Bir kâtip asla koğuşlara inemez, mahkûmlara bağırıp çağıramazdı. Koğuşların âmiri Başgardiyandı!

Oldu gitti sinirlenip durduğu kâtibi bam telinden yakalamanın verdiği fırsattan faydalanmak, hem de şu kelle kulak yerinde zâtın önünde fiyakasını bozmak için:

— İtler gibi boğuşuyorlar, dedi Kâtip.

— İtler gibi mi? diye sordu. İnsanlar insan gibi boğuşur, itler de it gibi. İnsanlara it diyemezsiniz. Buyrun, vazifenizin başına!

Kâtip fena yakalanmış, kerli ferli zâtın önünde piyasası adamakıllı bozulmuştu.

— Beni koğuyor musun?

Başgardiyan bir an «Müfettişler Müfettişi»yle gözgöze geldi. Adamın sempatiyle baktığını görünce gururu arttı. Demek görevini yapmış, taşı gediğine koymuştu. Bu adamın kim, ne, neci olabileceğini o anda düşünmedi bile. Bütün mesele, burnunun kılından yakaladığı kâtibin yuvasını iyice yapmaktı.

— Seni koğmak değil, kolundan tutup atmam lâzım aslında ama, neyse...

Ok yaydan fırlamıştı. Kâtip de salıverdi keçenin dört ucunu:

— Maşallah! Bakıyorum, mahkûmlarla konuşur gibi konuşuyorsun?

Elleri arkasında, üstüne yürüdü:

— Fazla konuşma, bas git vazifenin başına, bir daha da girme hapisane içine, marş!

— Ben bugüne bugün Müdür beyi temsil ediyorum..

— Kim vermiş sana o yetkiyi?

— Git, infaz savcısına sor?

— Lüzum yok!

Sırtını dönüverdi. Sinirli kâtibin eli ayağı çözülmüşçesine, öfkeden tiril tiril titriyordu. Şu anda yanında tabancası olsa çekip vurabilirdi. Tabancası yoksa eli, kolu tutuyordu, yumruk, ya da hiç olmazsa tokat atabilirdi ama, gözü kesmedi. Başgardiyan dehşetli güçlü bir adamdı. İş tokat, ya da yumruk atmağa kalırsa kâtip kaybedeceği-

ni biliyordu. Velhasıl bir çuval incir berbat olmuştu.

— Peki, diye hırsla döndü, peki. Görüşürüz!

Başgardiyan karşılık vermedi. Kâtip'se üç beş adım uzaklaştıktan sonra hırslı hırslı durdu:

— Bana bak, dedi. Bundan sonra sen de idareye çıkmıyacaksın!

Başgardiyan'ın esmer yüzü âdeta morardı:

— Ben bu ceza evinde istediğim her yere, hiç kimseye danışmadan girer çıkarım ama, sen giremezsin. Ben Başgardiyanım, sense kâtip!

— Bana hakaret mi ediyorsun yâni?

— Hayır, bilgi veriyorum..

— Senin vereceğin bilgiye ihtiyacım yok!

— Olmasa, hapishane içine girmezsin. Vazifenin neden ibaret olduğunu bilmiyorsun daha!

Kâtip gene alta düşmüştü. Daha fazla uzatsa boyuna kaybedeceğini anlamıştı. Kahrolarak, yıkılırcasına çekti gitti.

Sinirlerine hâkim Başgardiyan'sa, «Müfettişler müfettişi»ne döndü:

— Genç, toy, cahil.. dedi. Ceza evine, sustalıyı, esrarı, afyonu sokan budur desem, daha kafam kızarsa bir tertip... ama Allah göstermesin, o vicdansızlığı düşmanıma bile yapmam. Dedim ya, çocuk. İki buçuk kitap okumaynan kendilerini olmuş bitmiş belliyorlar!

Ve kısa keserek, kâtibi sanki birden unuttu:

— Siz yeni mi geldiniz?

— Evet, dedi müfettişler müfettişi.

— Haa, şu, anladım. (Az sokuldu, sesini al-

çaltarak) İstanbul'da, Boğaz'daki tevkif edilen değil mi?

Müfettişler müfettişi bir an sarsıldı. Sert bir çıkış yapıp pervâsız Başgardiyan'ı tavur zavuruyla ezmeliydi ama, adam az önce bir meydan savaşı kazanmışların gururu içindeydi. Üstelik tutuklular sıralanmış, bir horoz döğüşü seyredercesine dikkat kesilmişlerdi. Bereket imdada Kemâl ağa yetişerek, Başgardiyanı bir kıyıya çekti, kulağına bir şeyler söyledi. Müfettişler müfettişi anlamıştı. Doğrusu çok da iyi etmişti hani. Hemen toparlanıp, kendine o «Müfettişler müfettişi» pozunu verdi. Başgardiyan umursamaz göründüyse de, fitili almıştı. Bu her hâlinden anlaşılıyordu. Nitekim iyice yumuşamıştı. Bir ara yanına sokuldu:

— Bu koğuşta mı kalmak istiyorsunuz? diye sordu.

Sesin tonu müsaitti. Gene de taşı gediğine koydu:

— Siz nasıl tensip ederseniz.

Bu da Başgardiyan'ın gururunu okşamıştı. Adamdan çekinmekten çok, sevmiş, kâtibin ne için yaltaklandığını anlamıştı. O mâdemki yaltaklanmıştı, kendisi de ayni şeyi yapmak suretiyle, kâtibin elindeki silâhı düşürmeliydi.

— Estağfurullah, dedi. Yatağınız falan vardır herhalde?

— Maalesef yok. Yok ama...

Kemâl ağa araya girdi:

— O ciheti düşünmeyin başefendi.. bende fazla yatak, yorgan var, idare ederim.

— Kemâl ağa, dedi. Başgardiyan, büyük çifçi-

lerimizdendir. Feleğin gadrine uğrıyarak, buraya hasbelkader düşmüştür. Size, kafanıza göre iyi bir arkadaş olabilir. Başkaca neye ihtiyacınız olursa bana, doğrudan doğruya bana bildirin!

Müfettişler müfettişinin oynak zekâsı bir an ışıl ışıl işledi. Bir yandan kâtip, öte yandan Başgardiyan... Hangisini ötekine tercih etmeliydi? Akıllıca hareket etmezse, birinden birini karşısına almış olacak, düşmanlığını kazanacaktı.

Onun için:

— Kâtip de ayni şeyleri söylemişti, dedi. Ama ben sizi tercih ederim. İdarî bakımdan sizin su götürmez üstünlüğünüz bir yana, bendeki sempatinizden ileri geliyor bu. Vazifenizde muktedirsiniz, sizi tebrik ederim!

Bu, Savcı, Ağırceza reisi, ya da ceza evleri müfettişi ağzıydı. Şehirde çalkalanan doğru olmalıydı, adam herhalde bir maksatla tebdil geziyor, yukardan istenen bir teftişi mahkûm sıfatıyla sürdürüyordu.

Tebrik edildiği için de ağzı kulaklarına vararak:

— Sağolun efendim, dedi. Çok teşekkür ederim!

Koğuş sâfi kulak kesilmişti. Vay anasını, herif mahkûm muydu, müfettiş falan mı? Mahkûma benzer yeri yoktu. Ne olursa olsun, onlara göre hava hoştu ama, gene de tetikte bulunmalı, saygıda kusur etmemeliydiler. Bir zamanların bir «Umum hapisaneler müfettişi»ni hatırlıyorlardı. Aralarına mahkûm gibi girmiş, onlarla barbut atmış, esrarlı cıgara içmiş, afyon falan, bu arada şiş, bıçak, sal-

dırmalarla esrar afyon zulalarını, yâni esrarlarla afyonların saklandığı yerleri öğrenmiş, sonra da analarına karlar yağdırmıştı. Nasıl yağdırmıştı? Bunu bu ceza evindeki tutuklulardan pek çoğu bilmiyordu. Yeniydiler. Ama eski, yatkın tutuklular gayet iyi biliyorlardı. Herif böyle avurlu zavurlu değil, güler yüzlü, şakacı, enseye tokat biriydi. Ekini hiç belli etmemiş, zamanı gelince de karşılarına olanca gaddarlığıyla dikilivermişti.

Koğuş sâfi kulak, sâfi göz kesilmiş, büyük çiftçi Kemâl ağanın koğuş başköşesindeki pufla gibi yataklarına buyur edilen oturaklı adama bakıyor, adamın gerçek kimliği üzerinde fısıldaşıyorlardı. Ne kadar fısıldaşırlarsa fısıldaşsınlar, herif okkalıydı vesselâm. Kelle, kulak, kalıp, kıyafet... Ayaklarındaki sarı iskarpinlerin yürürken cızır cızır etmesi, «— Ben mahkûm değilim, ben okkalı adamım, ben validen, savcı'dan, ağırceza reisinden bile büyüküm!» diye sesleniyordu.

«— Amaaaan, ne olursa olsun. Ben bir mahkûmum. Ne yapacak bana?»

«— E... ağalar. Çıkarın bakalım zulalarınızdan, esrarlı afyonları, sustalıları... Ne bekliyorsunuz? Anlaşıldı, çıkarmıyacaksınız. O halde ben kendim alayım..»

Koca bıyıklı efelerle, bıçağından kan damlayan dayıların şaşkın bakışları önünde zulalar basılmış, afyon, esrar, sustalı, Bursa söğüt yaprağı kamalar falan toplanıp ceza evi müdürünün odasına yığılıvermişti. Bu kadarla kalsa gene iyi, almıştı makası eline, bilmem nereli ne ağanın pıra-

sayı hatırlatan bıyığını doğrayıvermişti, sonra da candarma komutanına emri vermişti:

«— Van ceza evine. Yayan gidecek. Haydi marş!»

Bir başkası için «— Elâzığ», daha bir başkası için «— Erzurum», «— Malatya», «— Siirt», «— Hakkâri!»...

«— O kadaaar!»

«— Battı balık yan gider..»

«— Esrarım yok, afyonum yok...»

«— Bıçak tabanca dersen...»

«— Hak getire.. Onu efeler, ağalar, dayılar düşünsün!»

«— Düşünsün ki düşünsün..»

«— Fakat, Başgardiyan fena yaptı kâtibi?

«— Yaptı ama, kâtibin de elbette bir bildiği var!»

«— Başgardiyanı yabana mı atıyorsun?»

«— İkisinin de arkası dişli arkadaş. Boşver..»

«— Tabî yahu, it dişi domuz derisi...»

«— Yesin birbirini deyyuslar!»

«— .....»

«— .....»

Büyük çiftçi Kemâl ağanın meydancıları, yâni yatağını serip kaldıran, yemeğini pişirip önüne getiren, tuvalete ibriğini koşturup, havlu tutan üç adamı ortalıkta fırıldak gibi dönüyor, ağalarının kalıplı misafirleri önünde mahçup düşmemesi için ellerinden geleni ardlarına koymuyorlardı.

Ağa'nın köyden getirdiği yuvarlak hamur tahtası bir çeşit yemek masası yerine kullanılmak

için, yere serilen çulun üzerine konulmuş, ekmek dilimlenmiş, teneke çatalla kaşıklar, su falan getirilmişti. Bir başka meydancı ibrikle leğeni koşturdu. Dikine dörtgen koğuşun kapısı yanındaki maltız üzerinde alesta bekleyen bol etli yemekse istim üzerindeydi. Üçüncü meydancı, ağayla misafirinin ellerini yıkamasını bekliyordu.

Önce, Müfettişler müfettişi yıkadı ellerini, kaba tüylü, iyi cins havluyla kuruladı; sonra ev sahibi. Bütün koğuş onlara bakıyor, baktığını ise belli etmemeğe çalışıyordu.

Yemek işleriyle uğraşan meydancı, et yemeğini tenceresiyle getirip sofraya koydu. Kemâl ağa kollarını sıvamış, kopardığı lokmayla hamleye hazırdı ama, Müfettişler müfettişi:

— Bana bir tabak, dedi meydancılara.

Meydancılar koşup çinko bir sahan getirdiler. O, zerrece çekinme, misafirlik numaraları yapmaya lüzum görmeden sahanını tepeleme doldurdu. Sonra:

— Huy, dedi. Elimde değil. Yemeğimi illâki ayrı sahana almalıyım..

Bu, Kemâl ağaya birden baldızını hatırlatmıştı.

— Bizim baldız da tıpkı senin gibi, dedi. Öldürsen bir kaptan yiyemez!

— Ayni kaptan yiyecek kimselerden iğrenmek değil benimki, kat'iyyen. Dediğiniz gibi huy...

Ve atmağa başladı:

— Rahmetli bey babam, cennetmekân paşa dedem de böyleydiler. Küçücüktüm, dedem beni

dizine oturtur, ayrı kabımdan seve okşaya yedirirdi. Hattâ bir gün padişah, birlikte taam etmek arzusu izhâr etmişler. Paşa dedemi o kadar severlermiş ki, illâ ayni kaptan yiyelim buyurmuşlar da dedem bir türlü yanaşmamış. Nihayet padişahımız efendimiz razı olmuşlar da ayrı kaplardan taam buyurulmuş...

Koğuş âdeta mest, sâdece dinliyordu. Oysa akşam olmuş, yemeklerin yenme vakti gelmiş de geçiyordu bile. Hiç kimsede hiçbir davranış yoktu.

Doğrusu Kemâl ağa da, «Kalıplı kıyafetli» misafiri de iyi lokma ediyorlardı. İkisi de, arkalarından atlı geliyormuşçasına soluk soluğa atıştırıyorlardı. Bu arada, Müfettişler müfettişi'nin aklından «Baldız» çıkmıyordu. Kemâl ağanın zaman zaman baldız lâfını açmasıyla onda umut kıvılcımlarının çakmasına vesile oluyor, ağayı gittikçe daha çok seviyordu. Demek kadın da tıpkı kendisi gibi, ayrı kaplarda yiyordu? Zâten, «Kalpten kalbe yol gider» sözü yalan değildi galiba. Büyüklerden biri de «— Aşk ummaktır!» gibi bir lâf etmiş; Müfettişler müfettişi bunu «— Aşk, ummaktan doğar!» biçimine sokmuştu ki, bunun gerçek payı galiba daha çoktu. Öyle ya, birinden hoşlanmakla iş bitmiyordu. Sokakta kadın olsun, erkek olsun yığınla yabancı güzel görüyor, beğeniyor, hattâ gidip yakalamak, kollarının arasına almak, öpmek geliyordu içinden insanın. Sonra? Sonra yolcu yoluna, köylü köyüne hesabı, bir daha karşılaşılmamak üzere ayrılınıyordu. Aşk, görüp beğenmek, ummaktan doğsa, pek çok insanın, beğendiğine hemencik âşık oluvermesi gerekirdi.

— Pek daldın bacanak!

Müfettişler müfettişinin yüreği hop etti. «Bacanak» mıydı? Böyle mi demişti? Gerçekten istiyor muydu bunu, yoksa sözün gelişi miydi?

— Valla bacanak, karşılığını verdi, kafam çıfıt çarşısı. İnsan ne tuhaf? Kafasından düşüncelerin bini bir para akar akar da birisi dürtüverip, ne düşündüğünü soruverirse de hatırlayamaz ne düşündüğünü..

Tepsimsi bir kalaylı kapta pilâv gelmişti. Müfettişler müfettişi gene kabına tepeleme doldurdu. Bundan önceki bol etli yemeğin suyu, iyi pişmiş pirinç pilâvına salça olmuştu.

— Bizim rahmetli bacanak da pirinç pilâvını böyle severdi..

Gene «Bacanak», gene bacanağın hatırlattığı baldız!

— Baldızın da böyle mi sever pilâvı?

Farkına bile varmadı:

— Rahmetli kocası neyi severse o da onu severdi.

— Demek bu yüzden evlenmemiş?

— Yook, herkesi, öyle her önüne çıkan erkeği beğenmemesinden. İnan bana, şu Adliye'de, candarma nezarethanesinde seni görünce yaptığını başka hiç bir erkeğe karşı yapmamıştır!

— Beni gözü kesti desene?

Kemâl ağa kaşığını sahana dayayıp doğruldu:

— Sen de hani avratların gözünün kesmiyeceği gibi değilsin ki!

— Mersi.

— Ak'a ak, kara'ya kara arkadaş. Benim lâ-

fım harbi. Gördü, beğendi. Hele duysa ki bir ucun paşa, Saray-ı hümâyun'a dayanıyorsun, ohooo..

— Ne yapar?

— Yakanı bırakmaz!

Müfettişler müfettişi'nin memnunluktan sırtı kaşındı. Şimdi dışarda baldızla birlikte olmalıydılar. Bir yatakta yanyana, sırtını ona kaşıtmalıydı. Hooş, henüz çok erkendi. Gözleri ışıklı, cıva pırıltıları içinde, çekici, zekiydi ama, kadın olarağ göğsü, beli, kalçaları, hele hele bacakları nasıldı? Bir hâfız hanımdan feyz almış, çömezlik etmiş, tarikate girmişti. Bakalım o, az çok bildiği, daha çok da kestirdiği gibi, uzun riyazat günleri ve gecelerinde başından neler geçmişti?

Kemâl ağa ise taşı adamakıllı gediğine koyduğundan emin, yarın herhalde koşup ziyarete gelecek baldıza müjdeyi verip vermemeyi düşünüyordu. Verse, çalmadan oynıyan kadının alevlenivereceğine kuşkusu yoktu. Ama hayır, vermemeliydi. İşi kendi haline bırakmalı, yürüyen atın başına vurmamalıydı. Sonra henüz çok erkendi gerçekten de. Adam kerli ferliydi ya, ayı mı, kurt mu belli değildi henüz. Toprak sahibi, zengin kadını kaldırıp henüz iyice tanımadığı birinin ağzına... «— Atmak doğru değil!» diyecekti ya, utandı böyle düşündüğünden. Ne ayıydı, ne de kurt. Pehlivan yapılı, arslan gibi adamdı. Doğrusu bacanağı olsun isterdi. Yalnız bacanağı değil, partilerinin ileri gelen bir üyesi! Bu hepsinden önemliydi. Baldızı alır, karının toprakları başına geçer, bacağına zaman zaman karadonu çekerse, köylünün

gönlü akıverir, seçimlerde göz kırpmadan oylarını veriverirlerdi.

Yemekten sonra baklava yenmiş, önlerinden sofra olduğu gibi kaldırılmış, meydancılar ibrikle leğeni getirmiş, eller yıkanmış, kahveler önlerine konmuştu.

Kemâl ağa:

— İster zengin ol ister fıkara, yak bakalım yemekten sonra bir cıgara! diye, Yenice paketini uzattı.

— Hayır, diye elinin tersiyle itti, cıgaralar da benden!

— Yapma be bacanak.. benden'i, senden'i, teklif tekerlek var mı?

— Yok ama, usulü, şurutu bu! Hep bana, rabbena olmaz. Dostluk kantarla, alış-veriş miskalle...

Bayılırdı Kemâl ağa bu türlü konuşmalara. Babasının sağlığında, cahil adamın illâ okusun, memur olsun düşüncesiyle verdiği okulda birkaç yıldan fazla okumayıp işi haylazlığa vuran bu zengin adamda okumuşluğa karşı sonradan dehşetli bir yakınlık uyanmış, ama iş işten geçtiği için de buna artık imkân bulamamıştı. Onun için, okumuş insanlara bayılırdı. Okumuş, ağzından bal kaymak dökülen, gösterişli insanlara vurgundu âdeta. Yeni partisini bunun için çok seviyordu. Yeni partisinin başındakiler halktan gelme, okumuş ama, halklığını yitirmemiş, onursuz kibirsiz kimselerdi. İş başına böyleleri geçerse, toprakları daha kolay sürülüp ekilecek, ürünleri bugünküyle

kıyaslanamıyacak kadar üstün değerlerle satılacaktı.

Müfettişler müfettişine baktı: O, hafifçe şekerlemeye başlamıştı. Vakit uyku için henüz erkendi ama, besbelli çok yorgun olacaktı.

— Bacanak, dedi. Ooo bacanak!

Müfettişler müfettişi sıçradı:

— Hıh?

— Uykun geldi, haklısın. Yerine geç de yat!

Kendi yatağını göstererek ayağa kalktı, gerekli emirleri verdi meydancısına. Müfettişler müfettişi şöyle bir, «— Zahmet olacak..» dediyse de üzerinde durmadı. Ne diye zahmet olacaktı? Mâdem «Bacanak»tılar, ya da öyle olmalarını istiyordu, çeksindi cezasını!

Baş döşekteki, ağanın yatağına girmeden önce, ağa için evden gönderilmiş, ama bir türlü giyemediği tertemiz mavi pijamaları çekti, yorganın altına girdi. Tuhaf, şimdi de uykusu kaçmıştı. Yumulu gözleriyle uyanık, bir yandan baldızı, öte yandan da annesiyle «Kenef karı»sını düşünüyordu.. Ne olursa olsun, sevici, suratsız, üstelik huysuz mu huysuz o «Bok karı»dan kurtulsun da nasılına düşerse düşsündü. Bütün mesele ondan kurtulmaktı. Kurtulmaktı ya, yanaşacak mıydı ayrılmaya bakalım. «— Yanaşmazsa kendi bilir. Ben baldızı egafıma alayım, hele, o da İstanbul'da yolumu beklesin. Hoooş, hiç sanmıyorum beklemez. Çocukları büyüdü. Ayrılmağa razı olursa ben de iyi kötü bir şeyler yakıştırırım, aç kalmaz!».

Düş'ünde karısı, baldız, annesi, daha gerilerde de İstanbul'daki iş arkadaşlariyle uğraştı dur-

du. «Baldız» meselesini işitmişti güya «Kenef karı». «— Ayrılmam da ayrılmam!» diye ayak diriyor, bas bas bağırıyordu.

«— Dünya dünyaya geçse ayrılmıyacağım efendim, zorla mı?»

Baldız sert bir hareketle karısını boğazından yakalamıştı:

«— Ayrılacaksın!»

«— Ayrılmıyacağım. İstersen öldür!»

«— Neden ayrılmıyorsun?»

«— Çünkü aç kalırım. Ondan başka bana bakacak kimsem yok!»

«— İstediğin kadar para vereyim sana.»

Ve baldız, koynundan deste deste, bitmez tükenmez paralar çıkarıp vermiş, vermiş, vermişti. Deste deste paraları alıyor, gözlüklü, çirkin gülüşüyle saksağanı hatırlatarak öylesine gülüyordu ki, neredense peydahlanan İdris:

«— Çıldırdı!» diyordu. «Vallahi çıldırdı!»

VI

Üç gün sonra ceza evine ziyaretine gelen İdris, çıldırmak değil de Müfettişler müfettişi'ni sevinçten göklere uçuracak şu haberi verdi:

— Ayrılma dilekçesini ben yazdım. Adliye'ye birlikte gittik, mahkemeye verdik seni. Yakında sana tebliğ ederler!

Gerçekten de sevinçten göklere uçabilir, hüngün hüngür ağlıyabilirdi. Bu ne inanılması imkânsız şeydi! Kenef karı» demek kendiliğinden razı olmuştu ayrılmağa?

— Nasıl oldu yahu? Nasıl olur? Rüyasını gördümdü üç gün önce, ayrılmam da ayrılmam diye bas bas bağırıyordu. Bu kadar kolay, böylesine tereyağından kıl çeker gibi... peki, annem ne dedi bu işe?

İdris boş bulunarak:

— Annen mi? diye sordu. Annenden haberin yok mu?

Müfettişler müfettişi bir şeyler sezerek baktı:

— Yoo. ne var?

İdris kendini toplamıştı ama, iş de işten geçmiş, ok yaydan fırlamıştı.

— Ne oldu anneme çabuk söyle!

— Biliyorsun sanmıştım..

— Neyi yahu?

— .....?

Demek haberi yoktu annesinin ölümünden? Ama nasıl olur? Şöyle bir düşündü, ölçtü biçti...

karısıyla o müthiş kavgada, ya da hemen sonra ölmüştü kadıncağız. Evet evet, haberi yoktu Kudret Yanardağ'ın. Kavgadan sonra çekip yazıhaneye gelmiş, ordan Boğaz'daki otele baskın yapmışlar, daha sonra da tutuklanıp buraya postalanmıştı.

— Biliyorsun sanmıştım. Doğru. O gün işte, hani yazıhaneye gelmiştim ya? Boğaz'daki otele gitmiştik, baskına. Sonra da olanlar olmuş, seni tevkif etmişlerdi.. Ha.. İhbarı yapanı öğrendim!

Müfettişler müfettişi bir an, annesinin ölüm haberini unutarak:

— Kim? dedi.

Otelin iki sahibinden biri, emekli bir vali eskisi!

— Vali eskisi mi?

— Geçen gelişinde burada valiymiş. Sonra emekliye ayrılmış, bacanağı bir emekli hâkimle o oteli açmışlar.

Şöyle bir düşündü sonra:

— İyi ama, dedi, o zaman vilâyete geldiğimde vali makamında yoktu. Vali muaviniyle konuşmuştum.

— Tamam. O da öyle söylemiş şurda burda. Seni tevkif edip buraya sevk ettikten sonra otele tekrar gittim. Beni tanımadılar tabiî. Sordum, soruşturdum. Vali o zaman odasında gizlenmiş, ara pencereden seni vali muaviniyle konuşurken görmüş. Yâni o seni tanıyor, sen onu tanımıyorsun!

Kudret Yanardağ eliyle alnına vurdu:

— Şimdi oldu. Demek... Vay anasını, içerdeymiş ha?

— İçerdeymiş.

— Demek benden sonra emekliye sevk etmişler?

— Etmişler. Senden bilmiş. Semâ seni savcılığa şikâyet edince, mesele memlekette çalkalanmağa başlamış. Tabî valinin haberi olmuş. Savcı ile görüşmüş. Soruşturmayı genişletmişler...

— Netice?

— Orası belli değil. Esnaflardan bazılarının ifadesini almışlar. Şimdi bırak, ben buraya, bir daha İstanbul'a dönmemek üzere geldim. Hani bir zamanlar, nüfus dairesinde kâtiplik ederdin ya?

Müfettişler müfettişi'nin gözleri parladı:

— Evet?

— Gene öyle, tezgâhımızı kurup.. bütün mesele, seni buradan çıkarmak!

— Peki, Deve'yle ötekiler ne oldu?

— Ne olacak? Onlar yeni ekiplerini kurdular bile..

— Benim yerime kimi aldılar?

— Tanımazsın, ben de tanımıyorum ama kalıp kıyafet yerinde bir başkası, kendiliğinden düştü. Boşver. Biz kendimize yeteriz!

Yeterler ki yeterlerdi!

Bir zamanlar olduğunda gene İdris, Kudret Bey adına sağda solda konuşacak, gene «Erbâb-ı mesâlih» çevrelerinde fırıldak gibi dönecek, gene lokanta ya da meyhanelerde içkilerin daniskası içilip, yemin yiyeceğin çeşidi yenecekti bedavadan. Bütün bunlardan başka, köylüler tereyağı, kaymak, bal, bahçeciler turfandaların envaını getireceklerdi hediye olarak. Ve annesi...

Birden annesini hatırlayınca, gözlerindeki ışık âdeta söndü:

— Demek annem? dedi.

— Sen sağ ol. Haberin var sanmıştım, boş bulundum..

Bir yandan karısının hiç bir zorluk çıkarmadan, kendiliğinden ayrılmağa razı oluşuyla, İdris'i eski mutlu günlerinde olduğunca yeniden bulmasının sevinci, öte yanda annesinin ölümü. Annesini, dünyalar kadar sevdiği annesini artık bir daha hiç bir zaman göremiyecek oluşunun verdiği acıyı, «Kenef karı»nın kendiliğinden ayrılmağa kalkmasıyla, İdris'i yeniden bulmanın verdiği sevinç karşılıyor, acısını azaltıyordu. Ah biraz daha dişini sıkıp ölmeseydi de şu günleri de görseydi fıkara!

Derin bir iç geçirdi, sonra gözlerinden yuvarlanan yaşları kocaman elinin etli sırtıyla sildi:

— Cenazesi nasıl kalktı?

— Sorma, dedi İdris. Anamdan emdiğim burnumdan geldi..

— Niye?

— Karın hiç ilgilenmedi. Hani ebe'si var ya, aziz dostu?

— Evet?

— Ona kaçtı.

— Peki kız? Oğlanlar?

— Onlar malûm, kendi havalarında. Kızın için birtakım dedikodular dolaşıyor ortalıkta..

— Ne gibi?

— Mahalle bakkalı var ya?

— Evet?

— Ona epeyce bir borç yapmış. Şimdi onunla yaşıyor diyorlar. Hattâ adam oğluna mı, kendine mi ne nikâhlıyacakmış..

Üzerinde durmadı:

— Oğlanlar?

— Oğlanlar üniversiteyi bırakmışlar, çalışıyorlarmış. Daha doğrusu, sevgilileri varmış, sevgililerinin babalarının yanında çalışmaya başlamışlar. Velhasıl sen daha Anadolu'da dolaşırken onlar mercimeği fırına vermişler. Herkesin işi tıkırında. Sen şimdi yalnız kendine bak!

— Peki karı? Karının niyeti ne olabilir?

— O da ebânımla birlikte oturacakmış.

Başını salladı, içini çekti:

— Anlaşıldı, dedi. Anlaşıldı.. anneciğimin ölümü olmasa, ben istedim tek göz, Allah verdi iki diyeceğim ama, anneciğim...

Bir süre hiç bir şey konuşmadan oturdular. Sonra İdris izin alıp kalktı. Bundan böyle buradaydı artık. Yazıhanesindeki yazı makinesini de getirmişti. Üstyanı bir portatif masayla biraz kâğıt vesaire kalıyordu ki önemi yoktu. Kudret Yanardağ hiç düşünmesindi. Dişlerini birazcık sıktılar mı, yaşayışları eskisinden çok, ama çok daha iyi olacaktı!

İdris kalkıp gittikten sonra, kâtip:

— Misafiriniz neden acele etti âbiy? diye sordu.

— Sonra gene gelecek.

— İstediği kadar oturabilir misafirleriniz, onun için hiç merak etmeyin.

— Sağ ol.

İdarenin merdivenlerini inerken, meydancı uzun uzun bağırdı:

— Kemâl ağaaa!

Kudret Yanardağ gene «Baldız» geldiğini anlıyarak, az bekledi. Dün değil, önceki günkü gelişinde ısrar etmiş. Kemâl ağa da çâresiz Kudret beye haber gönderip baldızıyla tanıştırmıştı. Çok hoşlanmıştı Müfettişler müfettişi, kadından. Gözlerinin karasında gerçekten de çakan, şimşeklenen, pırıl pırıl bir şeyler vardı. Yüzünün yarısıyla gülmesi, gülerken gözlerinden kadınca bir şeylerin akması fena çarpmıştı Müfettişler müfettişini. Şimdi belki de gene çağırtacaklar, kadınla birlikte üçü oturacaklardı.

Meydan yerine açılan kapıda rastlaştılar Kemâl ağayla.

Anlamazlıktan gelerek:

— Hayrola? dedi.

Çiftçi Kemâl ağa göz kırptı:

— Seninki!

Bu «Seninki!» sözü çok hoşuna gitti. Gerçekten de yavaş yavaş onunki oluyordu.

— Gelsene, dedi bacanak.

Can attığı halde:

— Bilmem ki.. diye nazlandı..

Bacanak kolundan çekti:

— Bileceği, bilmiyeceği yok. Yürü!

Kâtibin odasına yenibaştan çıkarlarken, «Baldız» da içeri girmişti. Kemâl ağa, «— Avrat benim için değil, senin için geliyor!» diyecekti, kendini tuttu. Henüz erken sayılırdı. Nasıl olsa ateşin bacayı sardığı belliydi. Dün değil önceki günkü geli-

şinde ağız ağıza verip nasıl konuştuklarını, «Baldız»ın, yanı başındaki enişteşini unutup adamın etli kocaman elini avuçları içine nasıl aldığını biliyordu. Hattâ giderken, sözde yakışıklı adama duyurmamağa çalışarak, ya da çalışmak isteyerek, «— Ben bu adama tutuldum enişte!» demişti; şakadan! Beriki ya? O da ondan geri kalır halde değildi. Boyuna «Baldızın» lâfını etmiş, lâfı döndürüp dolaştırarak «Baldız» üzerine getirmişti.

Geçenki görüşmelerinde olduğu gibi, gene kâtibin odasında karşılıklı oturdular. Kâtip bir iş bahane ederek onları başbaşa bırakmıştı. Kadının gözlerindeki şimşekler şimdi âdeta yıldırımlaşmışlardı. Öyle bakıyordu ki Müfettişler müfettişi'ne.. Ama Müfettişler müfettişi geçenki kadar neşeli değildi. Yüzünde, gözlerinde tuhaf bir keder okunuyordu ki, kadının birden aklı giderek :

— Bir şeye mi üzüldünüz? diye sordu.

Müfettişler müfettişi uykudan uyanırcasına baktı genç kadına:

— Bilmem?

— Keder size hiç yakışmıyor ama?

— .....

Elini avuçları arasına alırken, Kemâl ağa kalktı:

— Cıgaramla çakmağımı koğuşta unutmuşum...

Dünyada hiçbir şey «Baldız» ı bundan daha çok sevindiremezdi. Enişteşinin ardından minnetle baktıktan sonra, adamın sırtı tüylü kocaman elini dudaklarına götürdü, hırsla öptü:

— Ben ağlarım ama?

Müfettişler müfettişi de kadının elini kavramıştı:

— Niçin? diye öptü, ha? Niçin?

— Sen niye sıkıntılısın?

Derin bir iç geçirdi..

Kadın telâşlanarak adamın elini sarstı:

— Ha? Niçin?

— Sormayın, dedi, başka bir yana bakarak. O kadar kederliyim ki tarif edemem.

Kadının telâşı büsbütün arttı:

— Niçin diyorum. Benden gizli mi?

— Hayır.

— O halde?

Ağır ağır, üstüne basa basa, tam da hep o «Müfettişler Müfettişi» etkisiyle anlattı: Annesi ölmüştü onu tevkif edip buraya yollarlarken. Sonra karısı... karısı da ondan ayrılmak için dilekçe vermişti mahkemeye; bugün yarın dâva herhalde başlıyacaktı.

«Baldız»ın gözlerinde sevinç şimşekleri çaktıysa da, annesinin ölümü karşısında sevincini belli etmemeliydi. Çünkü, bu da ayrıca sevinmesine vesileydi. Günün birinde evlenirlerse, daha şimdiden kaynana belâsından kurtulmuş oluyordu ki, geçen sefer anlattığınca, annesi meleklerin meleği olsa bile!

— Başın sağ olsun canım, dedi.

Bu «Canım», içini gıcıkladı Müfettişler müfettişi'nin.

— Sen sağ ol, dedi o da karşılığında.

— Karın niçin ayrılıyormuş?

Güldü acı acı:

— Tevkifimi haysiyetine yakıştıramamış!

— Aaay..

— Ay, ama, bırak. Annemin ölüm haberi olmasaydı...

— Ne yapardın?

— Zil takıp oynardım, sevincimden, hüngür hüngür ağlardım!

— Sevincindeen?

— Tabî..

— Niçin?

— Hiç sevmemiştim, sevememiştim de ondan!

— Neden evlendindi?

— Annemin zoru ve onun hatırı için...

«— İyi ki öldü..» diye geçirdi genç kadın.

— Peki ama, insan sevmediği bir yemeği hatır için yer mi?

— Yemez, haklısın. O zaman çok gençtim, annem de dünyada herşeyimdi!

Adamın kocaman elini sımsıkı yakalayıp gözlerinin tâ içine şehvetle baktı:

— Şimdi?

Anlamadı:

— Ne şimdisi?

— Dünyada herşeyin kim şimdi?

Anladı:

— Sen!

Eniştesi yanlarında değil, kâtip gizli deliklerden gözetliyor, gözetlemiyor vızgelir. Adama deli gibi sarıldı, boynundan öptü:

— Canım!

Müfettişler müfettişi de ondan hoşlanıyordu ama, birden bu kadar çılgın bir yakınlık karşısın-

da ağırdan almayı uygun bularak kadını kolları arasına almaktan vazgeçti.

Buysa berikini kızdırmadıysa bile, kuşkulandırmıştı:

— Niye beni kucaklamıyorsun?

Çevresine bakınan Müfettişler müfettişi:

— Gören olabilir!

— Olsuuun...

— Ayıp.

— Bir nokta koydun mu?

— Kaybolur ama o, eski, Arap harflerindeydi. Yeni harflerde var mı öyle şey?

Kadın yeniden sarıldı, çenesinin hemen altını öptü. Tam zamanında ayrılmışlardı, Kemâl ağa'nın kalın öksürüğü gelmişti dışardan. Adam içeriye girip yüzlerine bakınca işi anlıyarak gülümsedi. «Bacanak»tan çok «Baldız» kızarmıştı; yanlarına yaklaşınca da «Baldız»ın ellerinin titrediğini farketti. Tamamdı canım, işler yoluna girmişti işte. Kadın istemese bu ilinti uzar da uzardı. Ama kadın çalmadan oynuyor, bunu her haliyle belli ediyordu. Hattâ şimdi bile eniştesine «— Ne diye geldin sanki? Biraz daha geciksen olmaz mıydı?» demek istercesine bakmıştı.

Sonra kendini toplıyarak:

— Annesi ölmüş, dedi.

Kemâl ağanın bundan haberi yoktu:

— Annesi mi ölmüş? Sâhi mi bacanak?

«Bacanak» sözüne Müfettişler müfettişi de güldü memnunlukla, «Baldız» da.

— Maalesef, dedi Müfettişler müfettişi.

— Telgraf mı aldın?

— Hayır.

— **Ya?**

— İstanbul'dan sekreterim gelmişti az önce, konuştuk. Lâf arasında o söyledi.

«Baldız» la, «Bacanak» bakıştılar. Yâ, demek sekreteri de vardı? Hani devletin gizli işlerinde kullandığı bir memuruydu? Ne olursa olsun, «Baldız» için farketmiyecekti. İster şehirde çalkalandığınca, devletin gizli işlerinde çalışan biri, ister kendi hesabına gazeteler çıkaran bir iş adamı olsundu. Seviyordu zorla mı? Adliye'de, candarma nezarethanesinde ilk gördüğü gün vurulmuş, önceki günkü konuşmalarındaysa içindeki sevda alevlenmişti. Ne ayıptı, ne de günah. O da ceza evinden ayrıldıktan sonra «Hocânım»a koşmuş, heyecanla her şeyi uzun uzun, ballandıra ballandıra anlatmış, hattâ «Hocânım» da: «— Kız bu yaşımda beni bile iştahlandırıyorsun!» diye gülmüştü. Sonra kasabaya istemiye istemiye gitmiş, Kemâl ağa'nın karısı olan ablasına, ardından da altmışlık annesine içini açmış dökmüştü: Ölen rahmetli kocasından daha uzun boylu, daha enli, çok daha da yakışıylıydı. Hani alımkâr olsa bir iki demez hemen «Peki»yi basar, ondan sonra da tarlalarıyla, çiftliğinin başına geçirip oturturdu. Enişte si adam olsun da bu işi perkiştirsindi işte. Hooş o da hoşlanmıştı adamdan, anlıyordu. Yatağını vermişti. Yemeği birlikte yiyor bir an birbirlerinden ayrılmıyorlardı. Annesi, ilk gözağrısının üstüne gelen ve kızını sevdalandıran yeni damat adayından dolayı sonsuz bir memnunluk içindeydi. Çılgın kızı ilk kocasının ilk zamanlarında yerde

durmaz, gökte durmazdı Allah vermeye. «Çok muhabbet tez ayrılık getirir» demişti bilenler. Bu muhabbetin çokluğundan olacak, adamcağız daha evliliğine doymadan uçuruma yem olup gitmişti. Onun için, buna karşı bir parça ağırbaşlı olmasını isteyecekti ama, kadın, tıpkı ilk kocasına olduğunca, ortada da henüz ne fol, ne de yumurta yokken, çalmadan oynamağa başlamıştı.

— Sekreterinizi tanımak isterdim..

— Tanırsınız bundan böyle. Çok cerbezeli, son derecede işbilir ve o nisbette sadık bir insan, hayır hayır arkadaştır!

— Meraklandırıyorsunuz insanı.

— Gerçekten meraklanılacak kadar vardır.

Usullacık sordu:

— Evli mi, bekâr mı?

— Bekâr, hiç evlenmedi..

— Kaç yaşlarında?

— Ben akran.

Ve ne olursa olsun, eniştesinin yanında soruverdi:

— Senin kadar yakışıklı mı?

Enişte bir kahkaha attı. Müfettişler müfettişi sözde utanarak:

— Aman canım, dedi. Benim nerem yakışıklı?

«Baldız» eniştesine dönmüştü:

— Hatice için aklımdan geçti, dedi.

Enişte anlattı:

— Hatice, amcasının öksüz ve yetim kızıdır. Azbuçuk toprağı var, hayrımıza sürüp ekiyoruz. Ailemiz efradındandır, ayrı gayrımız yoktur. «Baldız»a döndü:

— Demek beyefendinin sekreterini amcanın kızına... ha?

— Allah biliyor ya, aklımdan geçti!

Müfettişler müfettişi sevinçten uçuyordu ama belli etmiyordu. Demek İdris'e de bir kapı açılmıştı. Bundan böyle talihleri onları büyük şehir dolandırıcılığından toprak sahibi büyük çiftliğe mi sevkediyordu? İyi ama, çiftlikten ne anlarlardı ki?

Gece «Bacanak»a sordu.

Bacanak:

— Benim anlamamla senin anlamaman farketmez: Çiftçibaşımız akıllı adamdır. Irgatbaşları ırgatları bulur. Irgatlar çalışır, didinirler biz de yeriz!

— Doğru, dedi.

— Sen sâdece benim baldızı idare etmeğe bak. Çiftliğin idaresi ne senin, ne de benim üstümüze vazife değil!

Ne demekti o? Baldızını idareyi anlamıştı ama, çiftliğin idaresi neden üzerlerine vazife değil mi? Evet, Müfettişler müfettişi ağzı altın dişlerle dolu bir budala olsaydı böyle düşünürdü ama, o ağzı altın dişlerle dolu, «Bacanağı» gibi bir budala mıydı? Şimdilik, yâni şu ceza evinden kurtulup büyük topraklara sahip oluncaya kadar sesini çıkarmıyabilirdi ama da, sonra? Ceza evinden çıkıp, «Baldız»la evlenip, büyük topraklara sahip olduktan sonra ne olacaktı? Alışmış kudurmuştan beterdi be!

— Gene ne düşündün?

Kendine geldi:

— Banka kredileriyle aranız nasıl?

Birden anlıyamadı «Bacanak»

— Hangi banka kredileriyle?

— Banka kredilerinin hangi'si olur mu? Ekip biçme, çapa zamanları paraya ihtiyacınız olmaz mı?

Kemâl ağa güldü:

— Ha, şu mesele.. valla bacanak, partin iktidarda olursaaa canın cennette; olmazsaaa...

— Olmazsa?

— Anla işte. Şu sıra bizlere banka kapıları kapalı gibi bir şey. Büsbütün kesmediler krediyi amma, eh işte, naznan. Bereket, elde azbuçuk para var da dosta düşmana muhtaç olmuyoruz. Ankara'da tanıdıkların vardır herhalde?

Bozmadı:

— Canım orasına karışma. Soruşumun sebebi başka..

Bir çeşit azarlanmaydı ama, hoşuna gitmişti bacanağın.

— Muhalefet partililerinden oldun mu yandın senin anlıyacağın..

— Mühim değil. Banka kredisi mesele değil yâni!

— Muhalif olursan da mı?

Sertçe baktı:

— Evet, muhalif de olursan mühim değil!

Bu da kibarca, ikinci bir azardı ama, üzerinde durmadı «Bacanak». Azarlasa da yakışıyordu adama. Yakışıyordu ya, yarın «Baldız»la evlenir, ellerindeki topraklardan çoğunun «Baldız»a, yâni «karısına» âit olduğunu öğrenirse nasıl bir tavır takınırdı? Karısıyla birlik olup onu işin dışına

atar mıydı? Gerçi büsbütün de tırıl değildi, vardı iyi kötü biraz toprağı ya, asıl gücü baldızının topraklarından geliyordu.

Adama korkuyla baktı. Tuhaf bir düşünceliliğin esmer gölgesi vurmuştu yüzüne. Bir şey, ya da bir şeyler düşünüyor gibiydi. Baldızını düşündüğünü bilse sevinecekti ama, şu ikidir azarlaması karşısındaysa pek sevineceği gelmiyordu. İlk zamanlar çok uysal, tatlı, ağzından yağ bal akan biriydi. Şimdiyse bir hayli sertleşmişti ki, bu sertlik baldızını tanıyıp, birbirlerine hayli alıştıkça artmıştı.

Müfettişler müfettişi de bunu düşünüyordu işte. Ay mâdem onunlaydı, yıldızın kuyruğuna çarpardı. Mâdem annesi ölmüş, karısı ayrılmak için dilekçe vermiş, karşısına «Baldız» gibi dul ama halli mallı üstelik ilik ilik şehvet bir kadın çıkmıştı, aradaki bu «Bacanak»ın ne diye ağzının kokusunu çekecekti?

Kalktı. Meydancılar da yerlerinden fırlamışlardı. İçlerinden biri aptesane ibriğini kaptı:

— Tuvalete mi bey âbi?

Karşılık vermeğe lüzum görmedi. Ayak takımıyla mı uğraşacaktı?

Meydancı anlamış, önden koşmuştu. Müfettişler müfettişi'yse, ardında tuhaf bakışlar bırakıp çıkmıştı koğuştan. Merdiveni tam inecekti, soldaki sofamsı yerde sıravardıya oturmuş «Bey»lerden biri seslendi:

— Beyefendi, Kudret beyefendi!

Durdu, sesin geldiği yana büyüklenerek baktı.

Kısa boylu, tıknaz, koyuca esmer bir kravatlıydı:

— Tenezzülen, dedi, bir acı kahvemizi içmez misiniz?

Hoşuna gitmişti:

— Memnuniyetle. Dönüşte hay hay..

İhtilâstan yedi buçuk yıla hükümlü bir eski zabıt kâtibiydi ki, arkadaşları kısaca «Zabıtçı» diyorlardı. Çeşitli kadınlarla düşüp kalkanlara vergi bir fıkra, hikâye zenginliğine sahipti. Zaman zaman arkadaşlarına limon kolonyasından içki hazırlar, bu yüzden ceza evi helâları mis gibi kolonya kokardı.

Arkadaşlarının yanına döndü:

— Herifteki azamet Ağırceza Reisinde yok, dedi.

Arkadaşları da tapucu, bankacı, icracı gibi, ceza evinin en mürekkep yalamışlarıydı ki, eli kalem tutmayan, ama koyunlarında üçü beşi bulunan tutuklulara dilekçe, temiz lâyihası, mektuplar yazarak tutturabildiklerine vurgunlar vurur, sonra da paraları kırışırlardı. Onun için, ceza evine yeni bir tutuklu geldi mi, kurt gibi izlerlerdi adamın eli kalem tutup tutmadığını. Bunu ilk bakışta anlıyamazlarsa, birkaç gün sabırla beklerler, yeni gelen kravatlıya ayrı ayrı dört beş koldan bulaşıp, kimliğini, daha çok da elinin kalem tutup tutmadığını, içerde yâni ceza evinde tutuklulara dilekçe, temiz lâyihası, mektup yazıp yazmıyacağını iskandil ederlerdi. Kravatlı şayet yolsuz da, geçimini bununla sağlamaktan yanaysa, güzellikle anlaşma teklif ederlerdi. Anlaşma çeşit

çeşitti. Yıllardır yatan, daha da yıllarca yatacak olanların yanında yeni gelenin esamisi okunmazdı elbette. Hissesine düşen değil de, eskilerin uygun göreceği payı alıp Allahına şükretmeliydi. Etmezse, «icabı icra» olunurdu: Bir serseriye üç beş verilerek ceza evi avlusunda ya yumruk, ya kafa, ya da kabasına sustalı attırılırdı. Kravatlı takımının canı tatlıydı. Onun için hâcet kalmaz, çokluk aralarına yeni karışan kravatlı, sofralarına oturmak, karnını doyurmakla yetinirdi. O zaman mesele yoktu. Aralarında geçinir giderdi.

Şu Kudret Yanardağ denilen zât üzerineyse henüz hiçbir kanıya varamamışlardı. Herif gerçekten dolandırıcılıktan mı gelmişti, yoksa gerek ceza evi, gerekse şehirde çalkalandığınca, «Ankara»nın bir «gizli görevlisi» miydi? Kalıp kıyafetine bakılırsa «Gizli görevli» olması akla daha yakındı. Kalıp, kıyafet, oturup kalkış, öyle her önüne gelene değer vermeyiş...

Herife yakışıyordu büyük adamlık hakçası!

Ardında ibriğiyle meydancısı, tuvaletten dönüşü de gidişi kadar saltanatlıydı herifin. Giderken olduğunca, dönerken de ceza evi avlusunun tutuklular kaynaşan uğultusu hemen hemen kesilmiş, millet yol açmıştı. Adam sanki ya ceza evi müdürü, ya da infaz savcısı veya ağır ceza reisiydi. Hangi yukarıya bağlı gizli bir görevli olmadığı anlaşılsa, kolaydı. Ve iki serserinin eline üç beş kuruş, ikişer domatesle kokmuş birkaç da yumurta, ver yansın etsinler, bozsunlardı fiyakasını. Ama bilinmiyordu. Ne olursa olsun öğrenmeye çalışmalıydılar.

Merdiveni ağır ağır çıkarken, beş eski tutuklu yaşlı başlı adam ayağa zıp diye kalkmış, bir halı seccadeyle örtülü sedirin baş köşesini ona vermişlerdi.

Oysa görmüş geçirmiş bir büyük adam çalımıyla baş köşeye geçerken:

— Rahatsız olmayın, demişti. Buyrun, oturun!

Zabıt kâtiplikleri, icra memurlukları, banka şefliklerinde bulunmuş, sırasına göre huzurlarından erbâb-ı mesâlih koğmuş, sırasına göreyse üstlerine çemkirmiş bu kır saç, kır bıyıklı insanlar, o'nun huzuruyla küçülmüş, ufalmış, hattâ hiçleşmişlerdi. Saçlarında tek ak yoktu herifin her şeyden önce. İkincisi kalıp kıyafet okkalıydı. Üçüncüsüyse çok ciddiydi. Hiç konuşmadan, sâdece otursa, ya da arada yan gözle baksa yetebilir, azarlamaktan daha çok etki yapardı.

— Kahveyi nasıl emredersiniz beyefendi?

«Sâde», «Az şekerli», «Orta» filân demesi bekleniyordu. Demedi:

— Kim pişirecek kahveyi?

Şaştılar: Kim mi pişirecekti? Bu da lâf mıydı yâni? Kahveyi, hepsinin içtiği, içtiklerini yazdırdıkları bir idamdan dönmüş otuz yıllık hükümlü pişirecekti elbette.

— Ömer, dedi Zabıtçı. Bizim Fırıldak Ömer pişirecek.

— Nasıl adamdır?

Anlattılar karmakarışık, her kafadan bir ses çıkarak: Su yüzünden hasımları karısının yolunu gözleyip pusuya düşürmüşler, ırzına geçmişler.

Çok erkek huylu bir kadın olan kadın eve gelmiş, kocasının tabancasını almış, durumu anlattıktan sonra kendine kıymış. Aslında ağır başlı biri olan Ömer, o anda çıldırmıştı âdeta. Kanlar içinde yatan karısının elinden kıyıya fırlamış tabancayı almış, «İhkak-ı hak» kafasıyla, yâni hakkını kendi aramak için, hasımlarının bahçesine girmiş, başta hasımlarının yetmişlik ninesi, beşikteki sâbiye varana kadar önüne kim çıkmışsa tam yedi kişiyi temizlemişti.

Müfettişler müfettişi şaşmadı. Tıpkı tıpkısına bir ağır ceza hâkimi soğukkanlılığı içindeydi. Ne şöyle dedi, ne de böyle. Koğuş kapısına doğru el çırptı önce, sonra da seslendi:

— Fevzi, oğlum!

Kemâl ağa'nın kahvecisi koşarak geldi:

— Buyrun beyefendi?

— Bana kahve yap!

— Bâşüstüne efendim.

Birden aklederek:

— Arkadaşlara da bak.

Şimdiye kadar görülmemiş şeydi. Misafir, misafir geldiği yerin kahvesini beğenmiyor, kendi özel kahvecisine kahve ısmarlıyordu. Biraz da hakaret kokan bu davranış karşısında ne yapmalıydılar?

O:

— Kusura bakmayın, dedi. Biliyorum, hareketim protokola aykırı ama, ne yapayım, elimde değil!

Ve atmasyona başladı:

— Paşa dedeme Cennetmekân Abdülhamit

hân-ı sâni kahve içirememişti, bütün istirhamlarına rağmen! Düşünün, kün dedi mi kün, feyekün dedi mi feyekün, her sözü kanun mesabesindeki koskoca bir zıllullah-fil'âlem kahve içirememiş. Babam pek öyle değildi, ama ben?

Celâllenmişti. Ordakileri dehşetle gözden geçirdikten sonra:

— Canım kadar sevdiğim, beni canı kadar seven İçişleri Bakanı dostum...

Sözlerinin aşırılığını idrâk edip, daha fazla konuşmamakta maslahata uygunluk görmüşlerin edâsiyle, düzeltmeye çalıştı:

— Dostum dedimse hani... efendim, hilkatin acip bir tezahürü, veraset yoluyla intikal ettiğimiz irsî huylarımız var. Az önce babam pek öyle değildi dedim gerçekten de babam, kendi babasına değil, babasının babasına, yâni dedesine, çekmiş. Bense kendi dedeme! Evet, dostum İçişleri Bakanının ziyaretine gitmiştim. Odacıyı çağırdı, ne emrettiğini sordu. Halbuki huyumu bilir. Köftehor bilmezden geldi. Belki de beni tongaya bastırıp, bıyıkaltından kıs kıs gülecek, nasıl Kudret diyecekti, ne oldu senin meşhuur irsî intikal? Hani deden Abdülhamit'in kahvesini içmemişti?

Oradakiler altüst olmuşlardı. Dinleyenler sadece oradakilerden de ibaret değildi. «Beyefendi» nin «Beyler» tarafına dâvet edildiğini işiten ceza evi halkıyla, Kemâl ağa da merakla koşmuş, bir kıyıdan «Aslanını» gururla gözetiyordu. Günlerdir böylesine haşmetli olmamıştı bacanağı. Helâl olsundu, helâl olsundu böyle adama bir değil bin baldız!

— Bir tarihte Ankara'da bir işim vardı. Maliye Vekâletinde. Gittim, baktım, Vekil yok. Sordum, Başvekil'in yanındaymış. E, işim var, uçakla derhal dönmem lâzım. Ne yapayım? İki satır bir pusula odacının eline, koşturdum Başvekile. Sağ olsunlar, hepsi de hatırnazdır, hatırımı dirhem dirhem sayarlar...

Milletin düşünüp, ölçüp biçmesine meydan vermeden yeni bir palavra bombardımanı:

— Başvekille de sevişiriz, yalnız... evet, isterse cân-ı azizim, şekerden lezizim olsunlar. Politikalarıyla uyuşmuyorsam... efendim?

Tam bu sırada evrakı Temyiz'de, otuz yıla hükümlü deli dolu bir tutuklu, ceza evi kalabalığının arasından fırlayıp Müfettişler Müfettişi'nin ellerine sarıldı. Öpecekti, çekti:

— Çok yaşa çok yaşa... ne istiyorsun?

— Beyim, şu Temiz ireizini de tanıyon mu? Zâtınız gibi bi beyefendi nasıl tanımaz? Deden irahmetli mâdem Cennetmekân Sultan Hamit'nen ahbabmış, sen de mücerret Temiz ireizini...

Elini adamın ellerinden çekti:

— Dur bakim şöyle, geri dur da anlat. Evet?

Adam ayaklarının ucuna diz çöktü, başladı ağlamaya:

— Kimim kimsem kalmadı köyde, bir anam var, onun da ayakları tutmaz ki gelsin. Vallaha billâha tillâha sillâha ben o suçun suçlusu deelim amma ağnadamıyon. Ellerinden ve de ayaklarından öperim beem, Temiz ireizine bir mektup yazsan da, disen ki Nebi'nin o cinayetten töbe alâga-

sı yok, senin sözünü mü geri kor? Kurban olurum beem!

Kahveler gelmişti. Önce Müfettişler Müfettişi'ne ikram edildi. O, eğilip bükülerek birtakım protokol cambazlıklarına girişmeden uzandı, aldı, sonra da cebinden Yenice paketine davranırken, Kemâl Ağa adamakıllı küçülmüş, yakında bacanak olacakları böylesine anlı şanlı, ağzından bal akan adama cıgara ikram etti. Aldı. «Bacanak»ın çaktığı çakmakla da yaktıktan sonra:

— Bir uygun zamanda gel, beni bul! dedi. Nebi'ye. Ayıp olacak ama, mâdem suçsuzsun...

«Bacanak» dikiliyordu, elleri önünde kavuşuk. Kalmak mı, yoksa az önceki yerine çekilmek mı gerektiğini kestiremiyordu. Müfettişler Müfettişi elinin tersiyle, hattâ pek de bakmadan :

— Geç, otur şöyle! dedi.

Dünyalar «Bacanak» ın, gösterilen yere süklüm püklüm geçip oturdu.

— Çok mert adamdır Temiz reisi, diye ardını getirdi az önceki sözlerinin. Hakikat âşığıdır... Ayıp olacak dedim, çünkü her bayramda tebrik tebrik üstüne, sâir zamanlarda mektup mektup üstüne yazar da bir cevap olsun yakıştırıp gönderemem. Mâmafi bakmaz kusuruma... evet, evet, bir müsait zamanda hatırlat bana da, oldu mu?

Nebi'nin dili dolaşmıştı âdeta:

— Sağ ol beyim, Allah her duttuğunu altın etsin, Allah iki cihanda aziz eyleyip, yokluk kederi göstermesin...

Adamı sanki duymuyordu. Zâten oradakiler herifi palas pandıras uzaklaştırmışlardı beyefen-

dinin huzurundan. Başta kravatlıların Zabıtçı'sı, olanca saygılarıyla Nebi hakkında bilgi vermeğe koyulmuşlardı:

— Efendim, af buyurun, budalanın biridir...

— Sonra, suçu sâbittir!

— Köylüleri var burada, bir sefer de onları dinlerseniz daha iyi olur...

— İki sefer İstanbul'da, Akıl hastahanesine sevk olundu!

— .....

— .....

Palavra bombardımanı geç vakte kadar sürdü. Akşam yemeği zamanı çoktan gelmişti. Kravatlılar, yemeği birlikte yeme teklifinde bulundularsa da, gülerek kalktı:

— Kahve için câri olanlar, yemek için de varittir. Malûm a? İrsiyet!

Kemâl Ağa'yı kolundan hoyratça çekti:

— Buna anlatmıştım. Dedem, Cennetmekân Abdülaziz'in sofrasında...

Birden Aziz değil, Hamit diye savurduğunu hatırlamıştı ya, ne çıkardı? Ha Aziz olmuştu, ha Hamit!

Ardından uzun uzun susuldu.

Bir ara:

— Lâkin, dedi biri.

Çevresine bakındı. «— Okkalı adam!» diyecekti ama, arkadaşları nasıl bir kanıdaydılar acaba?

Bankacı:

— Okkalı adam, dedi.

İcracı:

— Evet, oturaklı...

Zabıtçı:

— Bizimle ortaklaşa çalışmaz ve de hisse almağa tenezzül etmez, dedi. O bu değil ya, biz bundan faydalanalım arkadaşlar!

— Nasıl?

— Bak, Temiz reisi... ha?

— Yalnız Temiz reisiyle değil, Başbakan, bakanlar tekmil arkadaşıymış!

Kravatlıların dilekçelerini Erika marka incecik «Baby» makinesinde tape edip küçük bir ücret alan sarı saçlı, mavi gözlü delikanlı korkarak sordu:

— Peki ama âbi, mâdem bu kadar tanıdığı var...

«— Ne diye içeri atılmış?» diye soracaktı, meydan vermediler, işlerine gelmemişti. Onlar da bu kadarını yememişlerdi belki ama, kulağına gidebilirdi. Oysa bu alım, bu çalım, bu palavrayla ne işler görmezdi?

Gece, koğuşta yatakları yanyana Zabıtçı, İcracı, Bankacı fısıl fısıl konuştular:

— Faydalanalım bundan!
— Palavrasına hızlı...
— Ya sahiden yukarının adamıysa?
— Olsun.
— Tabî tabî... bize ne zararı dokunur?

— Bunu yanımızda gördüler mi, keselerin ağzı açılır. Ha?

— Hem de nasıl!

— Temiz reisine tavsiye alacağız, ver iki bin!

— Başbakandan filân falan, ver beş bin!

— Oldu, vallaah oldu...

— Kulağına gitse bile...

— Gitmez ki!

— Ağzımızı sıkı tutarsak gitmez...

— Gitse bile...

— Onu da görürüz be!

— O kadaaaar...

VII

Ceza evinin, izinden dönen ufaktefek, cılız mı cılız müdürü, karşısındaki iriyarı Müfettişler Müfettişine dehşetle bakmış, bakmasıyla da büsbütün ufalmış, sıskalaşmış sanmıştı kendini. Gerçekten de, söylendiği kadar vardı adamın heybeti. O ne boy, pos, kalıp, kıyafetti!

«Beyefendi» yle karşılaşmadan önce, kâtip ve Başgardiyan'la ayrı ayrı görüşmüş, adamın her iki görevli üzerinde de etkili olduğunu anlamıştı. Güya bunca yıllık müdürdü. Daha bir günden bir güne kâtip'le Başgardiyan'ı kuzu kuzu yönetememiş, mutlaka takışmışlar, birbirlerinden yakınıp durmuşlardı.

Kâtip: «— Sapına kadar büyük adam Müdür bey!» demişti. «Sonra, şehirde dolaşan rivayet doğru. Çünkü. Ankara'da büyüklerden yığınla ahbabı var!»

Başgardiyan da ayni kanıyı paylaşıyordu kâtiple, bilmiyerek: «— Herif dörtyüz dirhem ama, lâf aramızda, bilmem sizin işinize gelecek mi.»

«— Niye?»

«— Geceleri mahkûmlarla koğuşta kumar oynamamanız lâzım!»

«— Sen kendine bak. Esrar, afyon, sustalı satışlarına yani...»

«— Hepimiz ayağımızı denk almalıyız!»

«— .....»

«— .....».

Avlusunun bir kıyısında hükümlü bir kasabın irili ufaklı bıçak, satır kullanarak hemen her gün boğazladığı koyunları tıpkı tıpkısına dışardaki kasaplar gibi hükümlülere sattığı bu ceza evinde bey belirsiz, meydan ıssızdı. Başgardiyan, gardiyanlar içerde satılan esrar, afyon, çeşit çeşit bıçak ve sustalı satışından pay alır, aldıkları payı müdürle paylaşırlardı. Ceza evi pazar yeri gibiydi. Çeşitli sebze, yumurta, ceket pantalon, yatak yorgan herhangi bir bitpazarı üslûbuyla satılır, koğuşlarda kumar oynanır, hattâ halli vakitli hükümlüler dişçi hastahane dümeniyle aldığı rapora dayanarak, çokluk candarmasız, tek gardiyanla çıkar, evine uğrar, yer içer, eşi dostuyla da ala ala hey, derken saatlar akıp akıp karanlık basınca, gardiyanın bütün yalvarmalarına karşılık vakit gece yarısını bulur. Bulsun, ne çıkar? Nasıl olsa zil zurna sarhoş kuru Müdür bu saatte barbut atmıyor mu hükümlü koğuşlarında? Başgardiyan hükümlülere karşı gebe değil mi? Üstelik muhabbet de tatlı mı tatlı... «— Verin şurdan bir zarfla kâğıt bana!» Verilir. Müdür beye paldır küldür bir sarhoş ağzı: «— Muhterem Müdürüm; Evdeyim. Dostlarla muhabbeti sardırdık. Böyle zamanları bilmez değilsin ya! Nasıl olsa sen de şimdi talihini deniyorsundur. Allah bana iyi eğlenceler, sana da barbutta bol şanslar versin. İstersen gel, bekliyoruz. Muhabbet bildiğin gibi değil!»

Görüşme ve bayramlarda ceza evi büsbütün âlem olurdu. Koskoca avlu hükümlülerin kadınlı, erkekli, çoluk çocuklu ziyaretçileriyle tıklım tık-

lım, çaylar kaynarken yemek sofraları hazırlanır, yenilir içilir, tatlı tatlı gülüşüp konuşulmaktan geçtim, halli mallı tutuklular, ziyaretçi kalabalığı içinde dost, ya da sevgililer bile bulurlardı.

Müfettişler Müfettişi, Kâtip, Müdür, kravatlılar, hattâ bütün şehire olduğu kadar, Cezaevi Müdürüne de «Ankara'ca, gizli bir görevle kullanılan yüksek bir memur» kanısını vermişti. Vermişti ama o, bundan şiddetle kaçınır gözükerek, çalımına getirip «— Herhangi bir vatandaş» tan başkası olmadığı üzerine fazlaca basmıştı. Dilediğince bassın, ya numara yapıyorsa? Ya hiç ummadıkları anda analarına karları yağdırırsa?

Hele cezaevinde satılan esrar, afyon, sustalılarla Müdür'ün gece yarıları zil zurna sarhoş gelip koğuşlarda hükümlülerle kumar oynadığından söz açınca, Müdürün aklı gittiyse de, Müfettişler Müfettişi renk vermedi:

— Allah şansınızı açık etsin Müdür bey!

Fena halde korkan Müdür kekelemişti:

— Şey, hani ben...

— Telâş etmeyin üstadım, ateşe devam. Benden değil size, hiç kimseye en küçük bir zarar gelmez. Tam tersi, gerekirse fayda gelir!

Müdür ilk zamanlar «— Ne olur, ne olmaz!» gibilerden, eskisi gibi ne ceza evine gelip kumar oynadı, ne de esrar, afyon satışlarından pay aldı. Hattâ sabahları dokuz dedi mi vazifesi başında da bulundu ama, sonraları baktı ki adam gerçekten de zararsız, keçenin dört ucunu eskiden olduğunca kaptı koyuverdi: «— Adaam sen de...» diyordu kendi kendine, «Battı balık yan gider. Bi-

nin yarısı beşyüz, o da bende yok. Herif dedikleri gibiyse çok çok beni burdan attırır. Değilse? O zaman hiçbir şey değişmez. Savcı da benim gibi düşünüyor. İhtimal vermiyor Ankara'nın gizli bir görevlisi olduğuna. Bu avuç içi kadar şehirde neyi öğrenecek? Yukardakilerce şehrin tutumu zâten bilinmiyor mu? Kimin kimi ayrıca öğrenmeğe ihtiyacı var? Tırhallı bir halliyiz. Boşveeer...»

Hele günler geçip de adamın çiftçi Kemâl Ağa'nın baldızıyla işi iyice ilerlettiğini öğrenip, İstanbul'daki karısının ayrılma işlemine giriştiği de yayılınca, «— Yok canım...» dedi, «Herif kıyak. Kelle kulak yerinde oluşundan faydalanıyor ama, gene de bana ne? Varsın faydalansın!»

Artık Müfettişler Müfettişi için gerçekten bir zamanların masal günleri yeniden başlamıştı. Baldız iki günde bir geliyor, Müdür'ün odasında sabahlardan akşamlara dek oturuyor, sevişiyorlar, kadın her gün artan, çılgın bir aşkla «Sözlü»süne yağdırıyordu: Para, giyim kuşam, yem yiyecek, yatak, yorgan, eliyle işlediği çeşitli yastık örtüleri, yatak çarşafları şu, bu... Hele bir gün anası, yakın akrabalarıyla gelip de adamı onların da beğenmesi, kadını çılgına çevirdi. Varsa Kudret Bey'di, yoksa Kudret Bey!

Kemâl Ağa unutulmamışsa bile, bir kıyıda kalmıştı. Ama o bunu hiç yadırgamıyor, hattâ kıskanmıyordu. Tam tersi, böyle kalıplı kıyafetli, konuştukça ağzından yağ, bal, şerbet akan bir beyler beyefendisine «Bacanak» oluştan gurur duyuyor, sağda solda: «— Bizim bacanak mı? Ooo...

ağırlığınca altın eder. Adamın bilmediği yok, derya!»

Öte yandan «Baldız» sa gerçekten deliye dönmüştü Kudret Bey'in aşkından. Bir yandan annesi öte yandan ablası, uzak, yakın akrabaları âdeta reklâmını yapıyorlardı adamın:

«— Kim? Bizim Kudret mi?»

Annesi azarlayıveriyordu:

«— O ne biçim lâf kız? Bey diyemiyor musun? Adam hâzâ bey, beyefendi!»

Abla'nın içinden hafif bir kıskançlık geçse bile gene de:

«— Soy azmaz. Adamın paşa torunu olduğu her hâlinden belli!»

Derken her kafadan bir ses, ver yansın gidiyordu:

«— Yarın bakmışsın af olmuş...»

«— Aflık neyi var? Suçu yok ki! Suçu olsa hemen mahkemeye çeker, cezayı basıverirler. Adamınki çekememezlerin iftirası. Bizim parti iktidara gelsin hele... İsterse mahkûm olsun, on yıl yesin. Beklerim. Değil on yıl, yirmi yıl, otuz yıl gene beklerim. Onun uğrunda, onu bekliye bekliye ölsem ne gam?»

Bir gün ceza evi müdürü:

— Kudret, dedi, istersen bu yakınlarda bir ev bulalım sana, Nefise hanım kasabadan buraya nakletsin. Geceleri...

Müfettişler Müfettişi'nin gözleri parladı:

— Evet?

— Evine git!

«— Olur mu?», «— Olmaz mı?», «— Nasıl olur?» falan'a girişmedi:

— Bakalım, dedi. O da olur belki bir gün...

Ertesi gün «Sözlüsü» Nefîse gelince, Müdür odasını onlara bırakıp çıktı. Kadın:

— Kudret, dedi, artık duramıyorum. Her an, gece gündüz seninle, senin dizinin dibinde olmak istiyorum. Çık artık şurdan, kurtulmanın yolunu bul şekerim!

Kudret Yanardağ hiç telâşlanmadı. «— Müdür bey diyor ki...» demedi. Kadının ağlayıp sızlanmalarının aşırı bir hâl aldığı sıra saçlarını okşadıktan sonra:

— Dur, dedi, acele etme. Bakalım bir şeyler yaparız.

Kadın umutla doğruldu:

— Meselâ?

— Meselâ... ilk aklıma gelen... cezaevi yakınlarında bir ev bulup...

— Bulup Kudret, bulup?

— Seni içine atmak aklımdan geçiyor!

Kadının heyecanı aşırı bir hâl almıştı:

— Peki sen?

— Ben de arasıra gelir görürüm seni!

— Arasıra mı? Geceleri gelemez misin?

Kafasında mel'unca bir şimşek çaktı:

— O da olur, olur, olur ama...

— Evet?

— Biraz para isteyen bir iş. Hapisane Müdürü mürtekibin biri. Yalnız, ağzından kaçırma. Bana karşı herif dehşetli iyi. Görüyorsun. Odasını bize bırakıveriyor!

Kadın çılgın bir atılışla Müfettişler Müfettişi'nin boynuna sarıldı:

— Peki peki, çabuk söyle: Bu işin olabilmesi neye bağlı?

— Acele etmemeye...

Kadınınsa nasıl patırtıcı, nasıl herşeyin hemencecik oluvermesinden yana olduğunu gayet iyi biliyordu.

— Benim her işim acele şekerim. Müdüre beş bin mi vereceğiz? On bin mi?

Kafasında yeni bir şimşek:

— İş, müdürle bitmez. Onun için...

— Onun için?

— Deveden büyük filleri unutmamak gerekiyor!

Kadını çıldırtan bir «Hah hah hah» la güldü:

— Çok zekisin Nefîse. Hani biliyor musun? Buraya gelip, seni tanımak benim için Cenâb-ı Hakkın bir lûtfu oldu...

Kadın, etekleri zil çalarak kasabaya koşmuş, bankadaki câri hesabından elli bin lirayı Kudret Yanardağ adına ayırtıp, şehirdeki bankaya naklettirdikten sonra, hesap defterini de getirip vermişti:

— Az'sa, bir elli bin daha... ha?

Çok önemsiz bir şeymişçesine hesap defterini Müdürün masasına bırakıp:

— Bunu yapmamalıydın, dedi.

Kadın kuşku içinde:

— Neden?

— Ne paşam dedem, ne de bey babam böyle şeylere tenezzül etmemişlerdir. Sanki şu anda içimden bana bakıyor, «— Yazıklaaar olsun sana Kudret!» diyorlar. «Biz seni böyle mi yetiştirdik? Bir kadının elli bin liracığına...»

Eliyle ağzını kapadı :

— Ben herhangi bir kadın mıyım Kudret? Sonra, biliyorum, elli bin lira senin gibi bir beyefendiye... az ama, sana değil ki bu. Müdüre ver, Savcıya ver, Vali'ye ver... evi ben tutarım, dayar döşerim. İstersen bankadaki bütün paralarım...

Tilkiye «— Tavukları bekler misin?» diye sormuşlar, «— Ayağıma diken batar!» demiş. Kudret Yanardağ da, kadına öyle bir baktı ki, kadın yutuverdi. Hattâ kasabaya, annesine koşarak müjdeyi verdi :

— Anneciğim, el âlemin sözüne kulak asmayın. Ne dedim adama biliyor musun?

— Ne dedin?

— Dedim ki, bankadaki bütün paramı, tapulu arazimi, çiftliği falan senin üstüne yapayım. Ne cevap verdi biliyor musun?

— Ne cevap verdi?

— Paşa dedem, bey babam'dan böyle şey görmedim. Allahını seversen Nefise, bana mal, mülk, para lâfı etme. Benim gözüm malda, parada, pulda değil, sende dedi!

Az sonra komşudan gelen ablası bunları işitince sararıverdi: «— Benim gözü çıkasıcaysa elimde avucumda neyim varsa çekip çekip aldı. Aaaah talih ah!»

Odasına çekildi, iki çocuğunun arasında uzun uzun ağladı. Herkesin şansı böyleydi işte. Adam demek ne kadar helâl süt emmiş biriydi ki, tarla, takım, çiftlik, bankadaki paralara filân dönüp bakmamıştı. İki bacıydılar güya. Bir ana bir babadan doğmuşlardı. Kendi talihsizliği yanında kız kardeşininki... Nefîse'nin ikinci kocasıydı bu. İlki de bunun gibi, hattâ şimdi konduğu tarlaların anlı şanlı ağasıydı. Gözlerini yumunca karısına dağ taş mal bırakmıştı. Kendininki? «— Kemâl Ağa, Kemâl Ağa» diye iri söylendi. «Bir tutturmuş parti. Çılgın herif, parti parti ama, işte, partin de seni aramıyor! Eller iş başına geçecek, devir, devran sürecek, sen hapislerde çürü, bizim de ömrümüz ah'la vah'la geçsin!»

Ertesi gün kırış kırış annesi, kızının geceyi uykusuz geçirdiğini hemen anlamıştı:

— O ne kızım? Gene uyuyamadın mı?

Deriin bir iç geçirdikten sonra:

— Uyumaz olurum da arkamın üstüne uyurum... dedi.

Gözlerinde boncuklanan sessiz bir ağıttır tutturdu. Anne daha da telâşlanarak:

— İyi amma yavrum, çocukların yanında, aç değil, susuz değilsin. Niye uyku tutmuyor? Niye ağlıyorsun? Bir yanın mı ağrıyor? Sancın mancın mı var?

— Yok, ne sancım var ne mancım...

— Peki, zorun nerenden?

«— Nefîse'nin talihi benden daha parlak. Onun adamı asilzade. Ne parada ne de pulda gözü

var. Benimki niye elimde avucumda nem varsa çekip çekip aldı?» diyemiyeceği için:

— Talih, dedi, ne deyim talih gözün çıksın!

Annesi hemen anlamıştı kızının zorunu. Gene kardeşini kıskanmıştı besbelli. Haklıydı belki ama, ne yapacaklardı? Var mıydı çâresi?

Abla:

— Yarın ev tutarlar, herif de geceleri gelir kızının koynuna girer, oooh. Biz? İzinnamemiz, nikâhımız varken...

— Canım, dedi anne, deli deli başlama gene. Kudret Bey'in eli kolu uzun. Yabancın mı? Enişten olacak yarın. Söyleriz Nefîse'ye bacanağını da düşünür!

— Hayır, diye parladı abla. İstemiyorum!

— Niye?

— Niyesi miyesi yok. İstemiyorum. İnsan olup kendi akletmeli. Onunki daha nikâhlısı bile değil. Benimki? Güya nikâhlım. Allah canını alsın nikâhlı gibi!

Anne, büyük kızına sezdirmeden durumu küçüğe anlattı. Küçük «— A, tabî tabî...» dedi. Ablasının ne kadar alıngan olduğunu bildiği için, bu işe eniştesi akletmiş süsü verecekti. Durumu Müfettişler Müfettişi'ne usulüyle anlattı. Müfettişler Müfettişi kurt gibi kavramıştı. Hemen o gece koğuşta açtı meseleyi:

— Nefîse ev bulmuş, dedi. Bana bak!

Bacanağının içinden de tam bu sırada bir garipseme geçmişti. O Adliye'ye taksiyle falan gidip geliyordu ama, o kadardı. Müdür'le seni ben-

li konuşamıyor, karşılaşsalar eziliyordu adamın karşısında!

«— E, okumuşluk böyle işte. Okumuşluk insana lâf söz öğretir. Zamanında ben de okusaydım...»

— Sen de müdürle konuşsana şu mesele için!

— Hangi?

— Benim gibi, haftada birkaç gece sen de kırar, gider karınla sabahlarsın!

Bacanak iç geçirdi. Bunu Müdüre nasıl söyleyebilirdi? Hem söylese bile, karısını gayet iyi tanıyordu. Küçüğünün bulduğu evde. Sığıntı gibi oturabilir miydi hiç?

— Ne düşündün?

— Karımla konuşayım da, bakalım...

Gece hep bunu indirdi kaldırdı: Karısıyla nasıl konuşacaktı? Kadın daha çok da, kardeşinin şu Kudret Beyi bulmasından sonra, iyice değişmiş, hırçınlaşmıştı. «— Bak Kudret Bey'e! Nefise böyle böyle, malımı mülkümü, bankadaki paralarımı senin üstüne yapıyım demiş de, istememiş. Erkek dediğin böyle olur. Sen?»

Şimdi bu meselede... Böyle böyle dese, hemen taşı gediğine koyacaktı: «— O evvel lâzımdı. Eniştem nakledince hatırlamak marifet değil!»

Belki de kız kardeşinin bulduğu, kiraladığı, dayayıp döşeyeceği evde oturmak, haftada birkaç gece de olsa kocasıyla buluşmak istemezdi. Nitekim birkaç gün sonraki buluşmalarında gerçekten de:

— O evvel lâzımdı, dedi.

— Düşünemedim, aklıma gelmediydi...

— Niye gelmiyormuş? Benim, nerem eksik Nefîse'den. Enişteme bak. Bir Nefîse demiyor mu. Ağzından bin Nefîse dökülüyor!

Kâtibin odasında görüşüyorlar, kâtip'se Kudret Bey'in görüştüğü zamanlarda olduğunca onları yalnız bırakıp çıkmıyor, arkası dönük, kayıtlarıyla uğraşır görünüyordu.

— Demek malımı mülkümü... ha?

— Üstüne yapıyım, bankadaki parayı üstüne çevireyim demiş de istememiş. Hâzâ erkek! Senin gibi...

— Başlama gene!

— Başlamaymış. Bir partidir tutturdun. Sana ne partiden?

— Neyse ney. Herkesin işi başka, düşüncesi başka...

— Neymiş başka olan?

— O da çıksın, o da girecek partiye!

— Kim demiş?

— Kendi diyor...

— Nefîse bize açmadı hiç?

— Ne bakıyon açmadığına? O kalıp, o kıyafet, ağızda o dil, lâf, söz olduktan sonra...

— İster misin mebus da olsun?

— Olur, hakkı...

— Sen?

— Ben olamam. Bana ne bakıyon? Hem sen bennen uğraşma?

Kadın:

— Kötü kaderim, diye yerindi.

— Bana bak diyorum, kötü kaderim mötü

kaderimi bırak. Beğenmiyorsan bugünden tezi yok. Bir istidanın başında!

— Çocuklar? Çocuklar n'olacak?

— Yaa, demek arada çocuklar olmasa dünden razısın ayrılmağa?

Kadın karşılık vermedi ama, ayrılsa da neye yarardı? Yeryüzünde ikinci bir Kudret Yanardağ bulmak mümkün müydü?

İç geçirdi, sonra:

— Hadi hadi, dedi. Keselim bu sözleri...

— Kızım herkes enişten gibi olamaz. Öyle adam dünyaya binde bir gelir. Gözümüzü açalım da adamın kıymetini bilelim. Müdür karşısında böyle el ovalıyor!

Ve atmağa başladı:

— Yalnız müdür mü? Savcı, Vali...

Birden aklına gelerek:

— Haa, dedi, İdris'e kızı gösterdiniz mi?

— Gösterdik ama...

— E?

— Nerde Kudret Beğ, nerde İdris!

— Canım herkes Kudret Beğ gibi olamaz diyoruz anlamıyorsun. O bir düşeş yahu, düşeş!

— Doğru.

— Kız ne diyor?

— İdris Efendi için mi? Ne desin? Etekleri zil çalmaya başladı. Evde kalmış bir kız...

— Çalmayıp da ne yapacak desene...

— O evde kalmış, soluk, neşesiz kızda bir canlanma, bir neşe başladi ki görme. Vah Allah vay dedim, biz araya gitmişiz. Sennen evlendiği-

miz sıra yirmimi bitirmemiştim. Oysa nerdeyse otuzunda!

Birden gözleri parlıyarak canlandı:

— Bana bak. İzini kopar, evi ben bulacağım!

— Bacıyın bulduğu ev bayağı büyükmüş...

— Hayır, istemiyorum. Benim evim ayrı, mobilyalarım ayrı olmalı. Nefîse hanımın ablasıyım ben, küçüğü değil. Anladın mı? Evi ben bulur, dayar döşerim. Sen izini koparmaya bak!

Kemâl Ağa'yı bir düşüncedir almıştı. Şimdi ne yapacaktı? İzini, Kudret Bey olmadan nasıl alırdı?

Bütün gece ölçtü biçti. Söze neresinden başlarsa uygun düşerdi? Şöyle diyebilirdi meselâ: «— Müdür Bey, sizden ben de bir ricada bulunmak istiyorum...»

Bu başlangıcı uygun bularak ardını getirdi: «— Buyur bakalım der müdür. Benim hanım da mahpushane yakınında bir ev kiralamak istiyor. Bana da bazı akşamlar izin verir misiniz?»

Müdür ne derdi? Herhalde: «— Kudret Beyden mi özendiniz?» O zaman? Ya Kudret Bey'e derse ki: «— Seninki senden özendi, geceleri evine gitmek için benden izin istedi.» Ne der Kudret. Canı sıkılmaz mı? Ondan saklamasam? O zaman da baldıza söyler, «Senin enişte bizden özendi, onlar da ev tutup geceleri çıkmak istiyorlarmış.» Baldız koşar ablasına, «Yaa, demek böyle abla? Mâdem böyle bir niyetin vardı, benden niye sakladın?»

Vakit gece yarısına yaklaşıyordu. Yanı başın-

daki pufla gibi üst üste yatağında fosur fosur uyumakta olan Kudret Bey'e baktı: «— Bir çuval inciri berbat ederiz. Avrat öfkelenir, kel tavuğa döndürür gayri beni. Zâten aramız şeker renk. En iyisi...»

En iyisinin ne olabileceğini de bulamıyordu. Kudret Bey'e açsa baldızına söylerdi, Müdüre çıkıp anlatsa, Müdür Kudret Bey'e mutlaka duyururdu. Bu sefer Kudret Bey öfkelenmese bile, gönül kordu.

Tuvalete gitmek üzere yatağından kalktı.

VIII

O gün İdris, elinde bir İstanbul gazetesi, geldi:

— Selâm!

Müfettişler Müfettişi müdürün makamında, Müdür de masanın yanı başındaki koltuğa yatar gibi uzanmış, uyukluyordu. İçeri giren İdris'in «Selâm» ıyla gözlerini açtı, doğruldu:

— Aleykümselâââm İdris Bey. Buyrun!

Ayağa kalktı. Kudret Beyden o kadar memnundu ki, ziyaretçisi kadın, ya da erkek, bir bahaneyle çıkıp gitmeyi, Kudret Bey'i misafiriyle başbaşa bırakmayı huy edinmişti.

Yalnız kaldıkları zaman İdris, elindeki gazeteyi Müfettişler Müfettişi'nin önündeki masaya serdi:

— Tanı bakalım şunu...

Gazetenin beşinci sayfasındaki bir dansöz resmini parmağıyla gösterdi. Kudret Yanardağ, resme baktı, heyecanlandı:

— A a... Semâ!

— Evet, Semâ.

— Dansözlük mü yapıyor?

— İlâna göre öyle. Vedet dansöz...

— Ne demek o?

— Biliyorsam Allah elimden alsın!

Semâ, İstanbul'daki gece kulüplerinden birinde çalışıyordu. Gazetedeki ilâna göre oryantal

danslar yapıyormuş. Burası ilgilendirmiyordu Kudret Yanardağ'ı.

— Şu karıyı bulsak, dâvasından vazgeçirsek de şuradan kurtulsak be İdris?

İki eski dost anlayışla bakıştılar uzun uzun. Bu meseleyi zaman zaman görüşmüşlerdi ama, Semâ'nın nerede olduğunu bilmiyorlardı. Tesadüf, şimdi adresini ellerine geçirmiş bulunuyorlardı.

İdris :

— Anlatmıştım ya, zabıt kâtibiyle iyice ahbap olduk. O gün içtik. Ertesi gün dosyayı çıkardı, baktık: Karının şikâyetinden başka seni burada tutan şey yok!

— Pekii... esnafın ifadeleri?

— Havayla civa.

— Para verdiklerinden bahsetmiyorlar mı?

— Deli misin? Veren de alan kadar ceza yer. Bizim çarıklılar bunu bilmiyecek kadar eşek mi? Karıyı bir an evvel gidip bulmak lâzım. Lâzım ama...

Müfettişler müfettişi son derece sâkindi:

— Ama?

— Oraya kadar gitmek, bulmak, konuşmak, dâvasından vazgeçirmeğe razı etmek..

— Paraya bağlı şeyler değil mi?

— Değil mi?

— Doğru. Ne yapacağız?

— Valla hiç bilmiyorum. Şu, bana bulduğunuz amca kızından üç beş diyeceğim amma...

— Serseriye bak!

— Öyleyse sen iste karıdan oğlum!

— Çok ayıp olur. Ben paşa torunu bir beyefendinin oğluyum!

— Caart!

— Değil miyim?

— Mezartaşlarında öyle ama, bugün?

— Paranın yanımda zerrece kıymeti yok!

İdris masadan alayla çekildi, elleri arkasında, odanın içinde gitti, geldi.

Müfettişler müfettişi ona alayla bakıyordu. Bir ara gözgöze geldiler. İdris:

— Parayı bulmaya bak arslanım, dedi. Yoksa boşu boşuna yatarsın. Bir an önce çıksan fena mı?

Gene :

— Parra? dedi.

Omuz silkti:

— Yok!

— Bul.

— Nerden?

— Nerden bulursan bul lan, kayarto. Kudret Yanardağ değil misin?

— Öyleyim.

— Öyleysen bul, yarat!

— Ne kadar lâzım?

Bunu büyük bir ciddilikle sormuştu. O kadar ki, İdris'in tuhafına gitti:

— Ulan bana bile yedireceksin nerdeyse mangırlı olduğunu...

Pantolonunun arka cebinden banka defteriyle bankanın çekini çıkaran Müfettişler müfettişi, çeki açtı, Müdürün stillosunu aldı, hep ayni ciddilik içinde tekrar sordu:

— Beş bin yeter mi?

İdris kahkahayla güldü:

— Ah Deve görmeliydi şimdi seni...

Müfettişler müfettişi hâlâ alabildiğine ciddiydi:

— Yazıyorum, beş bin yeter mi?

— Yaz ulan, beşyüz yaz, dişimi kır!

Pantolon cebinden çıkardığı bir tomar para içinden ayırdığı bütün bir beşyüzlüğü masanın üstüne. İdris'e doğru attı. İdris parayı aldı:

— Sahte mahte olmasın?

— Benim babam beyefendi, dedem paşa oğlum. Sizin gibi zibidiler yapar sahtekârlığı. Beş adet de binlik yazıyorum!

Çeki «Hâmiline» düzenleyip, uzattı. İdris inanmazlıkla aldı okudu, şaştı:

— Ulan sâhi mi söylüyorsun?

— Okusana, görmüyor musun?

— İçerdeki kravatlılardan mı tırtıkladın?

— Ne münasebet? Onlara daha o zaman yardım edeceğimi, hisse almıyacağımı söylemiştim. Bak!

Sözlüsü Nefise'nin bankaya Kudret Yanardağ adına yatırmış olduğu elli bin lirayı gösterdi.

İdris'in gözleri büyüdü:

— Ne diyorsun?

— İstersem bütün parasını, tarlalarını, çiftliğini, bütün menkul veya gayrımenkulünü üstüme yapmağa hazır!

— İstemiyor musun?

— Şimdilik hayır.

— Sebep?

— Hele git, Semâ işini hallet, gel, sonra konuşuruz!

İdris gözlerine inanamıyordu. Dışarda «Kudret beeey, Kudret beeeey!» diye bağıran meydancının sesinden anladıklarına göre, herhalde gene Nefîse gelmiş olacaktı.

Kalktı :

— Çeki cebine sok, parayı tahsil et. Hiç vakit geçirmeden atla İstanbul'a, gör karıyı, şâyet herhangi bir aksilik, yahut ne bileyim daha fazla para gerekirse tel mi çekersin?

— Yıldırımla... iki, üç, beş dersem...

— Anlarım ki iki bin, üç bin, beş bin.. hemen tellerim. Haydi tüy!

İdris telâşla çıktı.

Müfettişler müfettişi odanın sokağa bakan penceresinin tül perdesini çekti, ıstorunu yarı yarıya indirdi, Nefîse'yi karşıladı:

— Gel bakalım canım benim, cânımdan azizim, şekerden lezizim. Kız gün geçtikçe güzelleşiyorsun. Bütün gece seni düşündüm. Uykuya geçmişim bir ara, derken sen...

Nefîse al al yanaklarıyla koştu, yanıp tutuştuğu adamın kollarına kendini attı:

— Ben? Ben ya? Geceleri hayâlimde, gündüzleri düşümdesin!

— Fakat gördüğüm rüya...

— Ben de gördüm!

— Nasıl gördün?

— Sen söyle: Sen nasıl gördün?

— Hayır sen önce...

Birden kendini erkeğin kollarından kurtarıp, yeni sütyenini gösterdi:

— Yeni sütyen aldım, bak. Nasıl? Güzel mi?

Kadını kucakladı, göğsünü sütyeniyle falan öptü, sonra az önce İdris'in oturduğu koltuğa birlikte çöktüler. Neden sonra kadın eteklerini düzelterek baktı:

— Bizim il başkanına anlattım seni. Çok merak ediyor!

Müfettişler müfettişi'nin kaşları çatıldı:

— Bana baak...

— Ne var?

— Çok bahsediyorsun o il başkanından!

Kadının çok hoşuna gitti erkeğin bu kıskançlığı. Boynuna sarıldı, yanaklarından öptü, öptü, sonra:

— Sen de beni öp! dedi.

Uzun öpüşlerden sonra Müfettişler müfettişi yeniden il başkanına döndü:

— Hâlâ anlamadın mı çok kıskanç olduğumu?

Kadının dünyalar kadar hoşuna gitti bu. Adam daha öncelerini bilse, belki de vazgeçerdi evlenmekten. Ama ne yapsındı? Kocası uçuruma yem olmuştu. Genç, cıvıl cıvıl, sevilip okşanmağa muhtaç bir kadındı. Gerçekten sevdiği kocasının ölümü onu yarı deli hale getirmiş, o da oldu bitti pek beğendiği il başkanına.. Hem canım, bir kere galiba başkanlık odasının tül perdelerle loşlanmışlığında, bir kerede hususî arabasında. Fakat çok ağzı sıkı adamdı. Zaten Nefîse'ye gelene kadar akşam olurdu. Kadınlar çevresinde böyle, kum gibiydi.

— Anlamaz olur muyum şekerim? dedi. Kıskançsın biliyorum. Zaten onun için seviyorum seni ya! İdris âbi ne için gelmişti?

Hiç de kıskanmadığı kadına bir süre dargın dargın baktıktan sonra:

— Her gün gelir, dedi. Ne var?

— Hiiç. Durup konuşmak istedim, işim acele dedi fırlayıp gitti. Haa, amcamın kızı abayı fena yakmış. İllâki nişan da nişan diyor. Ne düşünüyorum biliyor musun?

— Ne?

— Onlara nişan yapalım diyorum, biz de düğünsüz derneksiz, alalım iki yüzük, takıverelim bitsin gitsin. Mahkemeden bugün de haber yok mu?

— Hangi?

— Karının ayrılma dâvasından?

— Henüz yok ama, mühim değil o. Tek celsede karara bağlanır sanıyorum. Çünkü malûm ya? İçeri düştüm, haysiyetşiken bir suç...

Boynuna sarılıp yanaklarını gene çılgın öpücüklere boğarken:

— Kurban olsun, dedi. Senin kesip attığın tırnağa kurban olsun. Nasıl bir kadın bu Allahaşkına?

— Anlatmıştım ya uzun uzun.. kupkuru, gözlüklü, sinir yükü bir şey. Allah bizimle korkma. Tek celsede şerefsizim...

— Tek celsede ha? Ah nerde o günler?

— Nerdesi falan yok. Tek celsede dediğime bak.

— Ya fikrini değiştirirse?

— Değiştirmez. O artık başka dallarda dolaşıyor..

— Nasıl yâni? Bir sevdiği mi var?

— Var.

Nefîse'nin gözleri büyüdü:

— Senin gibi bir kocanın üstüne ha?

— Sevdiği erkek değil!

— Ya?

— Anla işte.

— Yoksa?

— Ne yoksası?

— Kadınlar, kızlarla mı?

— Anla işte dedim ya!

Nefîse her şeyi anlamış, dalmıştı. Hâfız hanım da böyleydi. Kocasının motorsikletiyle uçuruma uçup parça parça olduğu günlerden bir hafta mı, on beş gün sonra mı ne, yakın ahbapları onu alıp bu Hocanıma götürmüşlerdi okuyup üflemesi için. Bir erkeği hatırlatan Hocânım o gece, okuyup üflemek bahanesiyle kadını çırılçıplak soymuş, sonra da...

— Ne düşündün?

— Hiiç,

— Pek daldın da...

Fena sıkışmıştı. Bir şeyler söyleyip karşısındaki kurdu kandırmalıydı. Olabilirdi ki aklına kötü şeyler gelir, şüphelenirdi.

— Ha?

— Pek daldın..

Güldü :

— Dalışım şu, hani sana bahsetmiştim, bir hocânım vardı?

— Evet?
— O da öyleydi!
— Sevici mi?
— Hıı..

Aklına gelenler gibi düşünmüş olacaktı ki, adam gene sertçe baktı.

Kadın katıla katıla güldükten sonra:
— Nasıl da tahmin etmiştim, dedi.
— Neyi?
— Neyi olacak? Aklına kimbilir neler geliverir hemen diye...
— Gelir, seviyorum seni, ne yapayım?

Müfettişler müfettişi'nin oltasına fena yakalanan kadın memnun, kollarını uzattı:
— Canım, kaymağım. Kucakla beni!

Kucakladıktan sonra tekrar koltuğa bıraktı. İlk zamanlar, şu şimdi ayrılmak için dâva açan karısına karşı da böyleydi. Kadını sevip okşamalar, daha çok da dilbazlıkla alıştırıp şımartmalar, tepesine çıkarmalar, sonra da hemen hemen unutuvermek! Bu, kadını sinirli yapmıştı. Sinirli kadının dırdırı, adamın bu dırdırlarından bıkıp usanması, derken nefreti, kadını büsbütün çileden çıkarmış, sevgiden çılgına dönmüş kadına cinayet işleyecek haller gelmişti. Kocasının kafasına vazolar fırlatması, hakaretlerin çeşidini revâ görmesi, öfkesini alamayıp bayginlıklar geçirmesi hep aşırı sevgisindendi. Gayet iyi biliyordu ki, kadına eski ilgiyi gösterse kadın hastalıktan yeni kalkmışçasına düzelecektir. Ama olmuyordu, içinden gelmiyordu. O zaman kadın kocasında yitirdiği şeyleri başkalarında aramış, çirkin olduğu için bu-

lamamış, derken karşısına çıkan Ebânım'a teslim olmuştu.

— Beni hep böyle sevecek misin?

— Şüphe mi ediyorsun?

— Etmiyorum ama...

— Evet?

— Korkuyorum, içim titriyor!

— Neden?

— Bir gün artık sevmemeğe başlarsın diye!

— Nasıl ihtimal veriyorsun buna?

— Vermek istemiyorum ama..

— Ama?

— Kör şeytan işte... Kudret!

— Canım?

— Beni her zaman, çok çok sev olmaz mı?

Hemen karşılık vermedi. Kadın bu susuştan anlam çıkararak:

— Neden sustun? diye sordu.

Güldü :

— Ben de senden ayni şeyi isteyebilir miyim?

— Seni çok sevmemi mi?

— Değil mi ya?

— Sevmiyor muyum?

— Bugün için demiyorum. Yarın?

— Yarın daha çok seveceğim!

— Ben de...

Birden aklına gelerek:

— Haa, dedi. Ablamdan bahsetmeyi az kalsın unutacaktım.. Ablam var ya?

— Var.

— Beni öyle kıskanıyor ki!

— Neden?

— Senden...

— Hoppalaa...

— Yanlış anlama. Seni gördükten sonra kocasından sıtkı pek sıyrıldı. Annemin anlattığına göre, boyuna talihsizliğine ağlıyormuş. Bir de şu, ev tutup geceleri eve geleceğini duyması çılgına çevirmiş. O da ayrı bir ev tutacakmış. Fakat enişte pısırığın biridir. Ceza evi müdüründen çekinir, konuşamaz. Bizim il başkaniyle bile...

Adamın çatılan kaşlarına dikkat ederek :

— Afedersin, dedi. Ama bir şey anlatmak istiyordum da onun için. Hem senin gibi yakışıklı, arslanlar gibi bir erkeğin önüne geleni kıskanması doğru mu? Dünyanın hiçbir erkeği, nazarımda senin eline su dökemez!

— Peki devam et..

-- Ne diyordum?

— Enişten il başkaniyle bile...

— İl başkanıyle bile doğru dürüst konuşamaz, utanır, sıkılır. Onun için, Müdürle görüşsen de... ama o türlü görüşeceksin ki, enişte çakmıyacak!

Hiç bir şey anlamıyan Müfettişler müfettişi:

— Ne diyeceğim Müdüre? Enişten neyi anlamıyacak?

— O, yâni eniştem, senden habersiz şu işi, geceleri eve çıkma işini Müdürle halletmek isteyecek. Müdürü önceden ayarlarsan, he der. Yâni, kendi eliyle kesmiş olacak göbeğini. Ablam da gururlanacak bundan. Ev tutma işini o da benden saklıyor. Ayrı bir ev bulup döşeyecekmiş!

Her şeyi bir çırpıda anlıyan Müfettişler müfettişi üzerinde durmadı. Nefîse gittikten sonra ma-

kamına gelen Müdüre durumu anlattı. Müdür hiç bir zorluk çıkarmıyacak, adam ne zaman böyle bir ricada bulunacak olursa hemen kabullenecekti.

Ertesi gün odasına çekinerek gelen Kemâl ağayı bu yüzden aşırı iltifatlarla karşıladı:

— Vaay Kemâl ağa, buyrun.. Hangi dağda kurt öldü yahu? Ben de merak ediyordum nerelerde diye.. hoş geldin, sefalar getirdin. Geç otur, şöyle!

Kemâl ağa kulaklarına inanamıyordu. Sakın rüyada falan olmasındı? Bu Müdür şimdiye kadar onu bu türlü karşılamamıştı hiç. Ama anlıyordu ki, rüyada falan değildir.

— Sağlığınız beyefendi..

Yutkundu, gösterilen yere ilişti. İliştiği koltuğun şurasını burasını tutuyor, eziyor, dişlerini sıkıyor, bu arada sıkıntıdan terliyordu. Meseleyi neresinden, nasıl açmalıydı ki Kudret beyin kulağına gitmesin?

Müdür anlamıştı. İşini kolaylaştırmak için:

— Evet? dedi, sizi dinliyorum. Bir arzunuz var galiba?

Zorla:

— Var, diyebildi.

— Nedir?

— Bizim hanım da ceza evi yakınlarında bir ev arıyor. Bulmuş da galiba. Yalnız...

— Evet?

Birden vazgeçti izin istemekten:

— Hiç, yâni, bulmuş bir ev onu arzetmek..

— İstediniz...

— İstedim evet.

— Sonrası yok mu bunun?

Suçlu suçlu güldü. Bu gülüşünse kendini ele vereceğini gayet iyi anlamıştı. Nitekim masasından kalkan Müdür, yanına geldi. Tepeden baktı:

— Haftada hiç olmazsa birkaç gece eve gitmek istemez misiniz?

— Lütfederseniz, neden olmasın?

Müdür güldü. Odanın içinde gitti geldi, sonra gene tam karşısında durdu:

— Kolay. Zâten biliyorsunuz Kudret bey de daha önce böyle bir istirhamda bulunmuştu. Münavebe ile, haftada birkaç gün.

Üst yanını dinleyemedi. Sevinç ışıl ışıl bir rüzgâr olmuştu sanki, kulaklarında uğulduyordu.. Müdürün yanından nasıl çıktı, koğuşa nasıl geldi, nasıl yatağına uzandı hatırlayamadı. Vay anasını, koparmıştı şu işi be!

Az sonra koğuşa gelen Kudret Yanardağ'dan sevincini kaabil değil saklıyamıyacaktı. Saklıyamayınca da bir çuval incir berbat olacak, Kudret, Nefîse'ye, Nefîse de ablasına söyleyecek, ablasıysa kocasının başına kakacaktı. Hayır hayır söylememeliydi. Söylemiyecekti de. Ama bilmiyordu ki, ondan sonra Müdüre uğrayan Kudret Yanardağ her şeyi öğrenmiştir!

Nitekim ertesi gün ceza evine uğrayan Nefîse, Kudret beyden her şeyi öğrenmiş, birkaç gün sonra meseleyi öğrenip çiftlikte öğünen ablasının karşısına dikilerek:

— Kudret olmasaydı o iş yatardı! demişti.

— Hangi iş?

— Demindenberi sağa sola öğündüğün iş!

— Anlamadım... Hangi iş kız?

— Kocan Müdürden izin koparmış ya!

— Kimden duydun?

— Anlatıp duruyorsun ya sağa sola?

— E?

— Benimkinin sağa sola dağıttığı elli binin hatırı için oldu o. Benim elli binim, Kudret'in hatırı olmasaydı eniştem zor alırdı Müdür'den izini!

Çiftlikte yeni bir şey öğrenilmişti: Kudret bey demek geceleri evinde geçirmek için Müdür'e elli bin vermişti? Peki Müdür bu parayı yalnız mı cebe indirmişti?

Müdür'le Müdürün üstündeki, hattâ daha yukardakiler aleyhine yakıştırılan bu elli binlik rüşvet hikâyesi önce çiftlikte büyüdü, genişledi, dal budak saldı; sonra kasabaya, daha sonra da şehre uzanıp yayıldı. Herkes bundan söz açıyordu: Müdür haftada birkaç gece evine, karısının yanına gönderdiği Kudret beyden elli bin lira rüşvet almış!

Müdür o gün telâşla geldi, Kudret beyi çağırtıp sordu.

Kudret bey şaşırdı:

— Yoo, dedi. Ben böyle şeyden bahsetmedim!

— Peki, nasıl yayıldı?

Hemen kendini topladı:

— Bana mı soruyorsun?

Müdür masasına geçip oturdu. Başını avuçları içine aldı.

— Korkunç, dedi bir ara. Çok korkunç hem de...

— İyi ama, korkunç olan nedir?

— Savcı'nın, sonra da Ankara'nın kulağına gitmesi!

— Ne olur?

— Ne olacak? Sinek pis değil, mide bulandırır Kudret'ciğim!

— İyi ama ben sana elli bin değil, elli para bile verdim mi?

— Vermedin ama, gel de milletin ağzını tut!

Sertleşti:

— Mahkûm koğuşlarında kumar oynar, hapishanede esrar, afyon, sustalı, kama satışlarından avanta alırken korkmuyordun bu kadar?

Müdür sarsıldı. Vay anasını, adamın suratı birden değişmiş, «Müfettişler müfettişi» oluvermişti. Sakın bunca zamandır şehirde dolaşanlar doğruydu da, adam gerçekten «Ankara'nın gizli bir yüksek memuru» muydu?

Müfettişler müfettişi tam zamanında ayağa kalkmıştı:

— Ben gidiyorum!

Müdür de kalktı:

— Beş dakika daha oturmaz mısınız?

— Neden oturacakmışım? Ne var?

— Hiç yâni, şey...

— Ne?

— Esrar, afyon, bıçak satışlarından dediniz.. evet ama, biliyorsunuz ki... fakat hayır, söylemek istediğim...

— Ne geveleyip duruyorsun birader? Ne söyliyeceksen söylesene!

Müdür kızara bozara:

— Şehirde dolaşan şâyia doğru mu?

— Ne şâyiası? Elli bin almadın mı?

Büsbütün şaşaladı:

— Ben, ben, bendeniz mi? Sizden mi?

— Evet, sen sendeniz!

— Ben sizden elli bin mi aldım?

— İnkâr mı ediyorsun?

— Aman beyefendi, rica ederim...

— Benden elli bin almadın mı be? Bir kısmını Savcı'ya, üst yanını da Ankara'ya göndereceğim demedin mi?

Müdür'ün eli ayağı çözülmüş titriyordu:

— Merhamet! diye ellerini uzattı, Allahınızı severseniz...

— Çek pis ellerini. Ben, Allahımı da severim, Peygamberimi de. Hem birtakım paralar al, hem de inkârdan gel! Ben sana gösteririm...

Müdürün odasından yapma, ama yüzde yüz gerçek çalımı içinde, çıktı gitti. Çok memnundu. Bu suretle hem bankadaki elli binin Müdür'le Savcı ve Ankara'dakilere sarfedildiği gibi bir yalan bulmuş, hem de Müdürü tam anlamıyla avucunun içine almıştı. Keyfinden uçuyor, bundan böyle Müdür'ü haraca bağlamayı kuruyordu. Mâdem geceleri ceza evine sarhoş gelip hükümlülerin koğuşlarında kumar oynuyor, paralar kazanıyor, esrar, afyon, sustalı, kama satışlarından da pay alıyordu, versindi gereken haracı!

Müdür'se korkudan büsbütün kurumuş, kabuğuna yapışmıştı. Öyle ki, gidip meseleyi Savcıya açmayı düşündü, cesaret edemedi. «— Ateş olmayan yerde duman olmaz!» diyeceğini biliyor-

du, Savcı'nın. Kaldı ki şayet açarsa, ceza evine gelecek, Kudret Yanardağ'ı görüp soracaktı. Birdenbire tavır değiştiren Kudret beyin'se «— Evet, verdim. Bir kısmını size verecekti, bir kısmını da Ankara'daki daha büyüklere gönderecek. Benden parayı bu kaville almıştı.» derse ne yapardı?

Çok geçmeden korktuğuna uğradı. Savcı o gün ceza evine geldi, ateş saçıyordu bakışları.

— İşittiklerim doğru mu?

Anlamamış gibi:

— Ne işittiniz beyefendi?

Müdür'den az uzun, az da toplu Savcı:

— Açık konuşuyorum, dedi. Kudret'ten elli bin mi almışsın?

Sendeledi:

— Hayır, asla!

— Yalan söylüyorsun, bütün şehre yayılmış. Ne yaptın paraları?

Yemin üstüne yemin para etmiyor, Savcı gittikçe öfkeleniyordu. Bir ara zile bastı. Koşarak gelen Başgardiyan'a:

— Bana Kudret beyi çağır! dedi.

Sonra Müdür'e döndü:

— Ateş olmıyan yerde duman olur mu? Sonra velev yalan. Bilmiyor musun bir işin vukuundan şüyuu beterdir?

Müdür fena kısılmıştı. Doğru söylüyordu Savcı. Az sonra gelecek olan Kudret bey «— Evet, benden size ve Ankara'dakilere verilmek üzere elli bin aldı!» derse, nasıl kalkardı bunun altından? «— Kalkamazsam, koğarlar. Daha fenası yok ya!»

Az sonra gelen Kudret Yanardağ, Savcı'nın

karşısına gerçek bir görevli, «Ankara'nın gizli görevlerle yolladığı» heybetiyle geçince, Savcı ezildi. Şehirde dolaşan söylentiler doğru muydu yâni? Adam «Ankara'nın görevlisi» miydi?

Üstelik:

— Ne var? demişti. Neden çağırttın beni?

Bu, tuz biber ekmişti.

— Efendim, şehirde dolaşan bir söylenti dolayısiyle bilginize başvurmak gerekti de...

Bir cıgara çıkarıp rahatlıkla yaktı:

— Yâni şu elli bin lira meselesiyle mi ilgili?

— Gerçekten böyle bir para verdiniz mi?

Lâfı uzatmadı:

— Gerekirse ben bunu Ankara'ya yazar, durumu bildiririm!

Geldiği gibi çıkıp gitti.

Savcı da ne yapacağını şaşırmıştı. Müdüre döndü şaşkınlıkla:

— Ne yapacağız?

IX

Canlı bir Beyoğlu gecesiydi.

Cebinde Kudret Yanardağ'dan aldığı beşyüzün üstüyle gıcır gıcır beş tane de binlikle İdris, ağır ağır Galatasaray'ı sol kaldırımda geçti. İstiklâl caddesinin her iki kaldırımı bu saatlerde olduğunca gene omuz omuzaydı.

Solda, Çiçek Pasajı'nı geçiverince, Avrupa, daha çok da Paris, ya da Roma, belki de Triyeste'deki benzerlerini şiddetle hatırlatan Degüstasyon lokantasının önünde durdu. Yemek yememişti. Üstelik Semâ ile de buluşacaktı.. cepte gıcır gıcır beş tane binlik, Beyoğlu'nda nefis gece, daha sonra döneceği memlekette otuzuna varmamış pek öyle güzel değilse de şirin, daha çok da candan bağlanıvermiş bir genç kadın...

Daldı Degüstasyondan içeri.

Kalabalıktı. Cıgara dumanlarının iyice yoğunlaşmış tülü içinde masaları dolduranların hemen hep bir ağızdan konuşmaları, el kol hareketleri, siyah giysileri içinde birer diplomat gibi ciddi garsonlar, masalarda çeşitli salatalarla karides, istakoz, et yemeklerinin çeşidi...

Felekten bir gün çalacaktı bugün!

Çevresine bakınırken, yukardan, lokantanın üstündeki bölümden kalın bir ses:

— İdriis!

Baktı, bakmasıyla da beyninden vurulmuşa dönerek, işin işten geçtiğini anladı. «İdriis» diye

seslenen Deve'ydi. Şu, çok değil, birkaç ay öncesine kadar birlikte adam söğüşledikleri, söğüşleyemedikleri sıralarsa Cağaloğlu'nda, iş hanındaki yazıhanede çokluk simit, çay, kaşar peyniriyle günlerini geçirdikleri, ama zaman zaman da taksilere bir «Teftiş heyeti» çalımıyla binip, İstanbul'un yakın ya da uzağındaki işyerlerine baskınlar verip, tırtıkladıkları paralarla, Boğaz, Beyoğlu, Adalar'daki pahalı lokantalarda demlenip, kahkahaların en gamsızını attıkları arkadaşlarından Deve!

Canı çok sıkıldıysa da çâresiz, gidecekti. Gidecek, maslarına oturacak, onlarla yeyip içecekti ama, cebindeki gıcır gıcır beş tane binlikten otuzuna varmamış karı adayından, hele hele Kudret Yanardağ'ın başına konan devlet kuşundan söz açmıyacaktı. Mazallah, devletkuşu'nu öğrenirlerse, daha çok da Deve, hemen yarın, ne yarın? Bu gece tren varsa atlar, giderdi adamın yanına. Ondan sonra kurtulabilirsen kurtul!

Merdiveni düşünceli düşünceli çıktı. Üst kat da aşağısı gibi omuz omuzaydı. Zorla Deve'lerin masasına geçti:

— Merhabayın arkadaşlar!

Kudret Yanardağ hâriç, bir zamanların dehşet saçmış «Teftiş heyet» tam kadro, ordaydı. Bir de kalıp kıyafet yerinde, tanımadığı genç irisi. Bu, herhalde «Çete» nin, Kudret Yanardağ'dan boşalan yeri doldurttuğu adam olacaktı.

— Merhaba!

— Merhaba İdris!

— İdris bey hoş geldiniz...

— .....

— .....

Kudret Yanardağ'ın yerini almış genç irisi bomboş gözlerle bakıyordu. Sıra ona gelince soğukça:

— Merhaba arkadaş, dedi.

Deve onları tanıştırdı:

— Eski arkadaşımız, kardeşimiz İdris bey.. Hani zaman zaman anlatırım ya? Hepimizin akıl hocasıydı, gene de öyle.

İdris'in «Estağfurullah» ı duyulmadı bile.

Deve, genç irisi yeni «Müfettişler müfettişi» ni de İdris'e tanıttı:

— Kadromuzun yeni elemanı, kardeşimiz Orhan Bomba!

İdris gülüverdi. Deve de güldü. Sonra hep güldüler. Ama ne İdris «— Neden Bomba?» diye sordu, ne de Deve «Bomba» yı açıklama gereğini duydu.

Deve'nin merakı başkaydı, İdris'in çabucak toparlanıp, Hermes Baby yazı makinesini kaptığı gibi ortalardan toz olüş nedenini anlıyamamıştı o zaman. Şimdi yeniden karşısında gördüğü, daha doğrusu hiç hesapta olmıyan bir zamanda karşılarına çıkıveren eski arkadaşlarının durumunu merak etmişti.

Masaya gelen siyahlar içindeki garsona çatal, bıçak, tabak, rakı, su bardakları getirmesi söylendi.

— Bak bakalım beyefendi ne yiyecekler!

İdris, Deve'ye gözucuyla baktı. Bu, «— Ne zamandanberi beyefendi olduk kayarto? Dalga mı geçiyorsun?» anlamına bir bakıştı. Deve anladı,

üzerinde durmadı. İdris de «Beyefendi» liği benimsemiş göründü.

— Karides var mı karides?

Rum garson el ovalıyarak olmadığını söyledi. Daha doğrusu, varmış, az önce müşteriler temize havale etmişler.

Garson çekildikten sonra Deve:

— E, dedi. Ne var ne yok? Kudret'ten ne haber?

İşte en nâzik noktaydı. Ne karşılık verebilirdi? İyi dese iyiliğinin nedeni, kötü dese kötülüğünün nedenini soracak, eşeliyecekti.

— Yatıyor, dedi.

— Mahkemeye çıkmadı mı?

«— Çıkmadı. Çünkü delil yetersizliği var. Buraya Semâ'yı görmeğe geldim. Karıyı kandırıp, dâvasından vazgeçireceğim. Ondan sonra da Kudret kuyruğu kurtaracak!» dese, Deve'nin balta olacağını gayet iyi biliyordu.

— Henüz erken sayılır..

Deve'ydi bu, kül yutar mı hiç?

— Ne demek erken? dedi. Tevkifine karar verilmiş, enselenmiş, içeri atılmış bir insan. Böyle dâvalar bir an evvel görülür. Zât-ı vâlâlarının İstanbul'a teşrif sebebi ne?

İdris'in sırtı kötü kötü kaşındı. Namussuz herif, uzun boyluydu, uzun boylular da çokluk dangalak olurlardı ama, bu şeytanın kendisi değilse bile mutlaka bir yakınıydı: Amca, dayı, hala oğlu falan!

— Haklısın, haklısın ama.. valla ne diyeceğimi şaşırdım.

— Peki mahkeme kâtibiyle falan o biçim, ha?

— Henüz hayır.

— Peki Kudret boş mu duruyor hapishanede?

— Ne gibi?

— Ne gibisi var mı? Herifin attığı her adım numara, dümen, üç kâğıt!

Kudret Yanardağ'ın yerine buldukları yeni «Teftiş heyeti reisi» Orhan Bomba'ya döndü:

— Bu arkadaşlar iyi bilirler, sen onun kesip attığı tırnak olamazsın. Çünkü o...

Orhan Bomba'nın bozulduğunu anlıyarak:

— Gücenme yok, dedi. Bunları mahsus anlatıyorum ki, bundan sonra öyle davran. Çünkü, baskınlarda heyecanlanıyorsun! Heyecanlanmak bizim mesleğin baş düşmanı. Öyle değil mi İdris?

İdris, şurdan nasıl kurtuluvereceğini düşündüğü için. Deve'nin anlattığı şeyin ne olduğunu pek anlıyamamıştı.

— Ne? dedi.

— Bizim meslekte diyorum, baskınların baş şartı soğukkanlılık, heyecanlanmamak değil midir?

Her şeyi kavrayıvermişti:

— Evet, dedi. Kat'iyyen heyecanlanmamak!

— Bunun eli ayağı titriyor gazel gibi...

— Olmadı... derhâl çakılır, herif telefon eder polise, tabanca çeker. Baskın verdiğiniz işyeri zinhar şüphelenmiyecek sizden?

Orhan Bomba rakısını yudumladıktan sonra:

— Yavaş yavaş, dedi. Alışacağız.

Deve sözü aldı:

— Boğaz'daki bir yoğurthaneye baskına git-

tik. Tıpkı sizin zamanınızdaki gibi. Ben koştum, kapıyı açıp «Buyrun beyefendi!» dedim. Yoğurthane sahibi kurt anam avradım olsun. Birden baktım, eski baskınlardan birinde gözümün ısırdığı bir hıyar orada değil mi?

İdris birden heyecanlanmıştı:

— E...?

— E'si, sağlığın. Yanlış bir numara derhâl fiyasko ve analarımıza kar yağdığının resmi. Hiç oralı olmadım, gerçeği açıkladım: ESNAF HABERLERİ gazetesinden geliyoruz, reklâma ihtiyacınız var mı? Abone emreder misiniz dedim. Hinoğlu hin bıyıkaltından güldü. Bereket ses çıkmadı. Bu, (Orhan Bomba'yı işaret etti) Şaşaladı. Nerdeyse hani biz buraya teftiş heyeti olarak gelmedik miydi? Falan diye soracak. Öyle değil mi lan?

Orhan Bomba başını salladı, güldü. İdris'e:

— Bey âbi, dedi, arabalar falan geldi, dolduk, doluştuk. İşe başlıyalı üç gün ya olmuş, ya olmamış. Sanırım ikinci baskınımız. Yoğurthane basmaya gittik. Ben? Teftiş heyet reisi. Hava değişince şaşırdım, haksız mıyım?

İdris:

— Değilsin, dedi, değilsin ama, bu cenabet iş öyle bir netameli iştir ki, yeniyim, tecrübesizim falan tanımaz. Bir çuval inciri berbat ettin mi, istikamet kodestir!

Anason kokusu yüklü sıcak hava ağırlaştıkça ağırlaşıyordu. Dışarısı pek öyle sıcak değildi ama, bu ne de olsa bu kadar müşterinin cıgara dumanlarıyla hayli loşlaşmış lokanta insanı terletiyordu. Deve ceketini çoktan çıkarmış, gömleğinin kolları-

nı dirseklere kadar sıvamıştı. Ötekiler de ceketleri çıkarıp gömleklerinin kollarını dirseklere kadar sıvadılar. Lâf lafı açmış, her kafadan bir ses çıkıyor, Kudret Yanardağ zamanındaki baskınlar anlatılıp gülünüyor, bu arada çeşitli mezelerle kadehler ard arda devriliyordu.

İdris üçüncü kadehi de yuvarladığı halde kafayı bulamıyordu bir türlü. Çok içmezdi oldu bitti ama, üç kadeh devirince de dünya sallanmaya başlar, neşesi artar, başka insan olurdu. Çevresinde konuşulanlara kulak verir gözüktüğü halde anlamıyor, şuradan bir an önce tüyüp, Semâ'yı bulmaktan başkasını düşünmüyordu.

Deve birden heyecanla döndü:

— Dur ulan İdris, dedi, dur be. Senin Semâ'dan haberin var mı?

İdris sarsıldı:

— Yoo, dedi.

— Galatasaray'ın altındaki bir gece kulübünde oryantal danslar yapıyor. Geçende Kudret'ten bahsettik. Karı sevdalı değilse de, gerçekten sevmiş ayıyı be!

İdris oralı olmaz göründü:

— Adaam sen de. Herifin Semâ mema gördüğü mü var?

— Karı da istidayı dayamış, ayrılacakmış ha?

— Ayrılsın bakalım...

Birden dikkat ederek:

— Peki sen orda ne yapıyorsun? Burdan ne için apar topar gittin? Şimdi neden geldin? Herif fena mı kısılmış?

Artık susmak, ya da geçiştirmekle olmıyacaktı:

— Hapisanede kâtip eskileri falan var. Zimmet, ihtilâs suçluları. Onlarla birlikte dümenini yürütüyor işte, ne yapsın?

— Sen? Sen ne yapıyorsun?

— Ne yapacağım? Adliye civarında bir saçak altı uydurdum..

— İnanmam!

— Niye?

— Sennen Kudret ayni şehirde olacaksınız da dümen çevirmiyeceksiniz? Aklım almaz!

İdris boş bulunarak bilek saatine baktı. Bakmasiyle de pişman oldu. Buysa Deve'nin gözünden kaçmamıştı:

— Ulan, bilek saatı mı aldın?

Yüreğine inecekti İdris'in. Çünkü Kudret Yanardağ'ın oraya gitmeden önce satmıştı saatini, yol parası yapmıştı.

— Düşürdük canım, dedi. Rehin, birine bir temiz lâyihası yazdım. Parası yoktu, âriyeten verdi...

Gözlerinin içine kurnazca bakan Deve:

— İnanmam, dedi. Bilirsin, kolay kolay kül de yutmam!

Sıkılmağa başlamış, sıkıntısından kıpkırmızı kesilmişti.

— A a... kızardı! Ulan, var sende bir kıncıfırlık!

— Ne kıncıfırlığı olacak yahu?

— Paralısın sen!

— Been? Nerden?

— Ulan sen, o kayarto... hele o. Onun duruşu, bakışı, konuşuşu paradır be, dalga mı geçiyorsun? Karı marı piyastos edemedi mi?

— Hapis adam, nerden etsin?

— Eder o. Daha doğrusu, karılara karşı bir mıknatisiyeti var hergelenin... (Orhan Bomba'ya döndü) Serçe kuşu nasıl baykuşun ayağına gider, karılar da bu Kudret hergelesinin ayağına öyle gider!

İdris'e döndü:

— Öyle değil mi ulan? Yalan mı?

— Doğru.

— Doğruysa vardır iyi kötü, güzel çirkin, altmışlık, yetmişlik, bin yaşında ulan. Ha? Karısız duramaz o! Hem yahu yeni, zengin karı egaflamak için bahanesi de var hazır. Karı ayrılmak üzere dayanmış istidayı. Bu yeter de artar da. Ah ulan ah, yanındaymışım gibi çakıyorum. Müdürü, savcıyı, ne bileyim hâli vakti yerinde birini mutlaka bulur, kendine baktırır. Herifin karısı mı, kızı mı, baldızı, kız kardeşi mi, anası mı ulan, nenesi mi tavlar be. Malımı avucumun içi gibi bilirim.

Boş rakı kadehini rakı doldurdu, havaya kaldırdı:

— Bunu onun hatırı için içiyorum, onun şerefine içiyorum.

Sarhoş olmuş gibiydi. Bir an durdu, şaşılaşan gözleriyle Orhan Bomba'ya baktı:

— Doldur ulan kadehini!

Genç irisi adam doldurdu.

— Birlikte içeceğiz. Kudret'in şerefine!

Çevresine bakındı:

— Ne duruyorsunuz? Doldursanıza!

Hep doldurdular. Yalnız İdris iki parmak koymakla yetindiyse de bu, Deve'nin gözünden kaçmadı. Rakı şişesini yakaladı, İdris'in birtakım mâzeretler ileri sürmesine falan kulak asmadan doldurdu :

— İçemem ne demek? Pîrimiz, üstâdımız, aziz arkadaşımızın şerefine içeceğiz!

Kadehler tokuştu, içildi.

Deve oturduğu yerde sarsıldı âdeta. Susuz rakı çarpmış mıydı birden? Yoksa soğuk algınlığı dolayısiyle mi çarpmıştı rakı? Alnını masanın kıyısına dayadı, bir süre öylece durdu. Neden sonra doğruldu :

— Kayartoyu ağzıma besmelesiz aldım, çarptı! dedi.

Masa kahkahalarla güldü. Gerçekten de, Müfettişler müfettişine tam da yakışmıştı bu söz.

İdris ayağa kalktı birden, bilek saatine baktı:

— Bana müsaade arkadaşlar!

Ötekilere göre hava hoştu ama, Deve :

— Mangırlı kalkışı, dedi. Ulan İdris, ulan hergele, doğru söyle: Mangırlı mısın?

Gülmeğe çalışarak :

— Piyango çıktı duymadın mı?

— Boşver piyango'ya. Buradan apartopar savuşman içime kurt düşürmüştü zâten. Neye, kime güvenerek atlayıp gittin?

— Hiiç. Bilirsin, Kudret Yanardağ'ı...

— Çok seversin, bilirim ama, gene de parmağını yalamak için bal lâzım. Kudret imkânı yok

voli vurmuştur. Bırak yalanı, yeminle falan da bilirsin aram hoş değil!

Birden iskemlesini itip ayağa kalktı :

— Dur, üstünü arıyacağım!

İdris ateşe basmışçasına irkildi :

— Ayıp ediyorsun ama!

— Arıyacağım ulan...

Arada iskemleler falan olduğundan hemen geçemedi. İdris'se faydalanmasını bildi, hızla döndü, daracık merdiveni koşarak inmeğe başladı. Bu, Deve'yi fena bozmuştu :

— Tutun! diye bağırdı, yediklerinin parasını vermeden kaçıyor!

Bu, Avrupa'nın herhangi büyük kentlerinden birindeki güzel bir lokantayı hatırlatan yerde böyle sululuklar olmazdı. İdris dehşetle durdu, mahvolmuşçasına :

— Ayıp yahu, dedi. Çok ayıp yapıyorsun ama.

Deve de yetişmiş, yılışık, cıvık sarhoş kahkahalarıyla gülüyor, tehlikeli bir yalpayla sallanırken, el kol hareketleri sağı solu rahatsız ediyordu.

Deve kaba kaba «Ayıbının anasına avradına» söğdü.

— Ayıpmış. Niye ayıp oluyormuş lan? Bu nezaketi Anadolu'dan mı getirdin? Burası İstanbul oğlum. İstanbul'luların nezaket dersine ihtiyacı yok! Burdan başka da İstanbul yok yeryüzünde!

— Peki, dedi İdris. Yok, biliyorum.

Deve şimdi de komut vermeğe başlamıştı :

— Rahaaat... ooool! Rahat diyorum lan deyyus, rahata geçsene!

İdris de birden sarhoş oluverdiği için, şakaya

vurarak rahata geçti. Sonra komuta uyarak hazıroldu. Yeniden rahat, tekrar hazırol. Ardından da:

— İleriiii marş!

İdris rap rap, kapıya gitti, açıp çıktı. Kurtulmuştu ama, içerde de Deve, avını kaçırmışların heyecanı içinde kapıya koşmak istiyor, garsonlar bırakmıyorlardı.

— Bırakın, bırakın yahu!

— Ayıp, çok ayıp oluyor. Vallahi yakışmaz size beyim...

— Niye yakışmazmış? Heriften alacağım var, kaçırdınız yahu!

— .....

— .....

— .....?

Uzun tartışma sırasında kafasında şimşek çakarak:

— Onun hesabını vermem! diye diretti. Şerefsiz, namussuzum verirsem. Ben size yakalayın, hesabını alın dedim. Dinlemediniz. Vermem, verirsem anamla Kâbe yolunda...

Ağzını kapatıp zorla yukarı çıkardılar. İskemlesine oturdu:

— Bana kaynak bir sâde kahve, dedi.

Kahve gelinceye kadar, dalgalı bir denizde sallanıp durdu sanki. Kafasında eski, mutlu günlerinin filmi başlamıştı: Meserret kıraathanesinde pineklemektedirler. Bir gün önceki volilerini son meteliğine kadar Beyoğlu lokantalarıyla pavyonlarında yemişler. Bugün yeni voli, ya da voliler olmalı ki, akşam yeniden başlayabilsinler Be-

yoğlu'yu yaşamaya. Arkadaşlarından birisi, daldığı gazetenin içinden fırlayıp kalkar: «— Buldum!»

Gazetedeki havadis hızla gözden geçirilir. Kimbilir hangi işyerinde herhangi bir kaza. Tamam. Bu kadarı yeter. Pırıl pırıl taksiler kiralanır, doluşup kaza yerine doludizgin gidilir. Arabalar kuvvetli frenle dururlar. «Teftiş heyeti başkanı» Kudret beyefendi zıt zıt zıt eden ayakkaplarıyla öndedir. Deve yan yan, büyük bir saygı içindeymişçesine koşar, işyerinin kapısını açar: «— Buyrun beyefendi!» Beyefendi olunca kibir, azamet, çalım, palavrasıyla dalar içeri. İşyeri sahibiyle zerrece ilgili değil. Hem ne demek o? Burada bir kaza olmuştur, bir iş kazası. Neden? Niçin olmuştur? Patron işyerinde bütün şartları yerine getirmiş midir? Örneğin kazada yaralanan ya da ölen işçinin sigortası yaptırılmış mıdır? Normal stopajlar yapılmış mıdır? İşyeri sahibinde telâş, daha çok da korku. Bu korkuyu esans koklamışcasına alıveren Kudret Yanardağ bastırdıkça bastırır, sonra da «— Yaz!» der, «Yaz!»

Ayağa kalktı:

— Arkadaşlar paramız var. Şimdi bir taksiye atlayıp gidelim mi o kayartonun yanına?

Kimse birşey anlamamıştır:

— Hangi kayartonun?

— O işte, Müfettişler müfettişi deyyusun...

— Şimdi? Bu saatten sonra?

— Öylese gidip Semâ'yı bulalım. Haydin!

Hesap görülmüş, görülmemiş, önden fırtına gibi yürüdü, merdiveni indi, sokağa çıktı. Beyoğlu gecenin bu ileri saatinde bile, taksileri, dolmuşları,

tramvay, otobüsleri, iki kaldırımındaki omuz omuza insanlarıyla akıyordu.

— Taksi!

Taksiler, dolmuşlar, tramvay, otobüsler akıyor, Deve'nin haykırışı tramvay çanları, motörlü taşıt homurtuları arasında eriyip gidiyordu.

Yeniden:

— Taksi ulaaan!

Ne yapsa boş, taksiler, dolmuşlar, öteki taşıtlar geçip gidiyorlardı. Derken arkadaşları çıktı lokantadan. Onlar daha ayıktılar, daha da aklı başında. Ama Deve çığırından çıkmıştı bu sefer: Neden, neden onlardan kaçmıştı dünkü arkadaşları? Ya paralıydı, ya da artık İstanbul'da bıraktığı arkadaşlarını küçümsüyor, onları konuşulmağa değmez buluyordu.

Kaldırıma oturdu:

— Bırakın beni, gidin. Ben burada sabahlamak istiyorum!

— Yahu kalk, âbey, çok ayıp oluyor...

— Herkes bize bakıyor!

— Rezil olacağız...

— .....

— .....

Orhan Bomba güçlü kollarıyla kaldırmağa çalıştı. Ötekiler de yardım ettiler de zorla kaldırdılar. Bu sefer de:

— Semâ'ya gideceğiz, illâki Semâ'ya gideceğiz diye tutturmuştu.

Önlerinde duruveren pırıl pırıl bir gri taksiye soktular:

— Çek Ekspres pavyona!

Trafik gereği, birtakım yollardan geçen taksi, Ekspres pavyonun önünde durdu. Nerdeyse sızmak üzere olan Deve, arkadaşlarının yardımıyla arabadan indi. Yarı kapalı gözleriyle, Harmandalı'nın melodisini mırıldanıyordu. Derken kapı önünde oynamağa başladı:

— Lây, lâ, lây lây lây lây. lây, lâ,
Tray lâ lây, lâ, lây lây lây, lây, lây, lây!
. . . . . .
. . . . . .

Pavyon kapısının yanıp sönen renk renk ışıkları altında Deve sözde Harmandalı oynuyor, tutmasalar yuvarlanacak. Ne içeri giriyor, ne de çekip gitmekten yana. İdris'i falan unutmuş. Buraya neden, niçin geldiklerinin de farkında değil. Önemli olan, oynadığı Harmandalı!

— Âbi, âbiciğim...
— Çok ayıp oluyor, gireceksek...
— Girelim gireceksek!
O hâlâ, yarı kapalı gözleriyle:
— Lây lâ lây lây, tra lây lâ lây lây lây lây lâm,
Traylâ lâ lây lâm, tralâyla lây lâm lây lây...
. . . . . .
. . . . . .

Sımsıkı tutmasalar yuvarlanacak. Bereket Orhan Bomba'ya!

Birden durakladı. Arkadaşlarının arasında çırpındı. Baktı ki olacak gibi değil, sordu:

— Beni, beni niye tutuyorsunuz arkadaşlar?
Gene:
— Ayıp oluyor âbi...

— Valla, çok ayıp oluyor

— Bak, garsonlar falan kapıya döküldüler!

— .....

— .....

Diyaframı kısık gözleriyle kapıya, kapıdaki garsonlara baktı:

— Bunlar mı? dedi, bunlara karşı mı?

Onu tutanları da sürükleyen dehşetli bir çabayla pavyon kapısına, kapıdaki garsonların üzerine yürüdü:

— Ayıp mı oluyor? Ayıplıyor musunuz bizi?

Zaman zaman pavyonlarına baskınlar yapmış, yemiş, içmiş, aşırı sululuklarla sözde eğlenmiş bu adamı, daha çok da bu adamı garsonlar tanıyorlardı.

— Estafurullah beyefendi!

— Estafurullah...

Arkadaşlarına döndü:

— Bakın, ayıplamıyorlarmış, estafurullah dediler!

Gene garsonlara:

— Patron içerde mi?

— İçerde beyim.

— Semâ?

Hepsi birden :

— Çıktı efendim, dediler.

İçlerinden biri:

— Yanında tanımadığımız biri vardı...

Deve huylanarak kulak kabarttı, sonra arkadaşlarına döndü. Hile sezmişti. Ona öyle gelmişti ki, yanındaki yabancı İdris'tir!

— Demek yabancı? Tanımadınız mı?

— Tanımadık efendim.

— Nasıl adamdı?

— İyice dikkat etmedim ama, orta boylu, ince, gözleri birbirine yakın...

Başta Deve, ötekilerin de kafalarında şimşek çaktı: Tamam, İdris olmalıydı bu! İdris'in ufak, kara gözleri birbirine çok yakındı.

Deve heyecanlandı:

— Sağlama İdris'ti... Peki, bizden niye sakladı Semâ'yı görmeğe geldiğini?

Gerçekten de, neden saklamıştı?

— Bu işin içinde bir bit yeniği var!

Birden başı kalktı:

— Arkadaşlar, dedi, bunları bulacağız!

Orhan Bomba:

— Nasıl?

Evet, nasıl bulacaklardı? Koca İstanbul'du burası. Kadının şimdi kiminle yaşadığını, nerede yatıp kalktığını bilmek zordu.

— Evi nerde? Yahut hangi otelde kalıyor o kaltak?

Garsonlar bakıştılar: Kaldığı oteli, yaşadığı adamı biliyorlardı ama, söylemek doğru olur muydu?

— Valla hiç belli olmaz efendim, dedi genç garsonlardan biri, malûm ya, dansöz milleti bunlar!

Deve, arkadaşlarına döndü. Bayağı ayılmıştı:

— Bu gece onları bulmalıyız!

— Nerde?

— İstanbul kazan, biz kepçe... Nerde olursa!

— Zor, dedi biri.

Bir başkası:

— Vakit çok geç oldu. Kimbilir neredeler...

— Benden paso!

— .....?

— .....

Deve yeniden sarhoş olarak tehlikeli bir sendeleşiyle Orhan Bomba'ya tutundu:

— Sen bennen var mısın?

— Varım be âbi!

Ötekilere döndü, Yavuz Sultan Selim edâsıyla:

— Erkek olan benimle gelir, olmayan kenef karısının yanına döner, marş!

Az ötede bekleyen taksiye gitti, Orhan Bomba'yla birlikte girdiler. Ötekiler gelmedi. Zaten lüzum da yoktu.

— Çek oğlum Boğaz'a! dedi.

Araba çevik bir manevradan sonra Boğaz yolunu tuttu...

Fakat kafasına fena yerleşmişti şu İdris. Herifin anasının gözü olduğunu biliyordu. Sineğin yağını hesap eder, içinden pazarlıklı, «Deyyusun biri» ydi. Kudret'ten kimbilir nasıl bir mektup almış, etekleri nasıl zil çalmıştı da onlardan ayrılıp, yazı makinesini kaptığı gibi fırlayıp gitmişti. Şimdi ya? Demek İstanbul'a geleli bir hayli olmuştu ki, işlerini ya görmüş, ya da görmek üzereydi. Böyle olmasa Beyoğlu'nda ne işi vardı? Para yemeğe çıkmıştı. Ah ne diye elinden kaçırmıştı sanki deyyusu!

— Bilemezsin, dedi. Öyle dürzüdür ki, içinden pazarlıklı, sineğin yağını hesap eden... Bak İstanbul'a gelmiş, bizi es geçti. Niye? Paralı da

ondan. Ama diyeceksin ki sana ne? Oyle değil kazın ayağı. Yemiş içmişliğimiz, gezip tozmuşluğumuz var! Neden bizden kaçtı? Buraya niçin geldi gizlice? Sana bir şey deyim mi? O Kudret orada boş durmaz. Şerefsizim, ya ceza evi müdürünü, ya mahpus birilerini mutlaka kafese sokmanın yolunu bulmuştur. Ne dedim demin lokantada? Baykuş pezevenk! Serçeler nasıl kendi ayaklarıyla düşerler yem olurlar? İş çıkacaklar da öyle, kendileri gelirler. Karı kancıktan da şansı çok açıktır. Hele karı ayrılmak için müracaat ettiğine göre, etekleri zil çalıyordur hergelenin. Hemen, hemen yeni bir, veya birkaçını peydahlamıştır. Burda bir kocakarısı vardı, İfakat hanım. Karısı anlattı o gün, onunla mercimeği fırına vermiş de kavga, gürültü, kıyamet... Midesiz deyyusun da biridir!

— Çocukları?

— Kızı mahalle bakkalıyla mı, oğluyla mı ne o biçim! Oğullarına gelince, tıpkı tıpkı babaları. Okula mokula birer tekme, kapmışlar zengin birer kız, şimdiye Allah bilir iç güveysi bile girmişlerdir. Karı zaten Ebânım'la Allah ne verdiyse... Bu gece Emirgân'da filân yakalarsak şerefsizim kurtulamaz elimden. Ah, lokantada üstünü arıyacaktım onun, bırakmadınız!

. . . . . .

Deve'nin tahmin ettiği gibi, Emirgân'daki çay bahçelerinden birinin bir köşesinde, Semâ ile muhabbeti sardırmışlardı.

Fokur fokur kaynamakta olan semaverden çay koyan Semâ:

— Valla İdris âbi, dedi, iş benim dilekçemle bitecekse mesele yok. O zamanki şikâyetim de şunun bunun teşvikiyle olmuştu. Fakat yazık olmuş. Demek içerde şimdi?

— İçerde...

— Gidip görmeliyim öyleyse. Onbeş gün sonra bu çalıştığım yerle kontratım bitiyor, başka bir pavyona geçeceğim. On gün izin alır...

— Gitmek mi dedin?

— İcap etmez mi? Ben Kudret Bey'i çok severim. Hele karısını görüp tanıdıktan sonra... adam yakışıklı, çok yakışıklı hem de.. Her kadını mesut edebilir. Beni evlenme vaadiyle aldatmasaydı, ellerin sözüne gene de vallahi aldırış etmezdim. Ama, aldattı!

— Neyse, olan oldu, geçen geçti. Yarın mahkemeye bir dilekçe... ha?

— İsterseniz mahkemeye ben kendim geleyim?

— Sen şimdi dilekçeyi var, gerekirse sana tel çekerim...

— Yeni bir şeyler ayarlamadı mı?

Sakladı:

— Yok canım. İçerde kimi görüp de ayarlıyacak?

— Ah nedir o? Bir kadına şöyle bir baksın, kâfi!

Birden âdeta kulaklarını diken Semâ :

— A a... dedi, bakın kim indi taksiden!

İdris döndü, çay bahçesinin önünde duran taksiden Deve'nin indiğini görerek telâşlandı:

— Kalk, kalk tüyelim!

Çayları falan öylece bırakıp kalktılar. Garsona hesabı İdris ödedi. Bereket Deve'yle yanındaki arkadaşı onların bulunduğu çay bahçesine girmemişlerdi.

Öbür kapıdan bitişik bahçeye, ordan da asfalta çıktılar.

— Arkadaşınız değil mi? Neden gözükmek istemiyorsunuz?

— Sarhoş, dedi. Aşırı sarhoştu da...

— Ne biliyorsunuz?

Fena yakalanmıştı:

— Canım, fazla eşeleme...

Semâ çapkın çapkın başını salladı:

— Sizi siziii... Arkadaşlarınızı görüyor musunuz? Yazıhaneye uğradınız mı diye sordum, görmüyorum, uğramadım dediniz demin...

Güldü:

— Herşey, her zaman açıklanmamalı. Benim buraya gelişim arkadaşlarımı değil, sizi, yalnız sizi görmek için. Beyoğlu'nda tur atıyordum. Degüstasyon'un önüne gelince eski İstanbul gecelerimizi hatırladım. Seni bulacaktım, haydi şurda tek başıma iki kadeh atayım dedim, girdim. Bir de baktım ki bunlar, takım hâlinde. Ben ne dertteyim, onlar ne dertte. Onlar işin ala alahey'inde!

Yoldan geçmekte olan boş bir arabaya seslendi:

— Taksi!

Araba durdu, bindiler.

X

İdris'in bütün zorlamaları boşa gitti, Semâ adamın istediğince şip - şak bir dilekçe yazıp dâvasından vazgeçtiğini bildirmekten çekindi. Belki çekinmiyecekti, ama, İdris'in bir şeyleri saklar gibi davranması, dalması, söylediği yalanı unutup, az önce sarfettiklerinin tam tersi konuşması kadını iyice kuşkulandırmıştı. En çok da Deve'den kaçışı!

Ertesi gün öğleye doğru uyandı, kaldığı otelin kâtibine:

— Beni, dedi, bugün bir bey arıyacak. Adı İdris. Akşam pavyonda buluşalım, söyle!

Otel kâtibi not etti.

Semâ bir taksiye atlayıp, Cağaloğlu'ndaki yazıhaneye geldi. İyi bir tesadüf, Deve, akları kıpkırmızı gözleriyle canavar gibi, çay içiyordu. Semâ'yı görünce:

— Vaay, dedi. Vay abla... seni böyle sabah sabah buralarda görmek ne saadet!

Yerinden fırladı, elini sıktı:

— Hoş geldin, buyur... çay? Kahve?

— Bir çayını içiyim âbi...

Deve, içinde şehvet kıpırdanışları, çaycıya koştu, merdiven başından seslendi:

— Ramazaaan!

Aşağının alacakaranlığından genç bir ses

— Hop âbi?

— Otuzaltı numaraya iki demli. Simit de al bize!

— Derhal âbi, şip - şak!

Semâ boş atıp dolu tutmak, ya da hiç olmazsa, İdris'in sır saklarmışçasına tuhaf hâlinin nedenini bir solukta öğrenmek istiyordu. Hepsi hepsi, şu dilekçe meselesi. Gerçi bunu herhangi bir avukata yirmi, yirmibeş lira danışma ücreti vererek öğrenirdi ama, maksadı Deve'yi konuşturmak, gece rastlaştıklarını, birlikte içtiklerini saklıyan adamın gizlediği şeyi öğrenmek istiyordu.

Deve :

— E, dedi. Ne var ne yok?

— Güzellik be âbi. Gece İdris âbi bana geldi.

Deve âdeta heyecanlandı:

— Nereye? Pavyona mı?

— Evet.

— Vay hergele vay. Bizden öyle bir kaçtı ki.

— Niye?

Deve, akları kıpkırmızı gözleriyle geceyi şöyle bir düşündü: Degüstasyonda güzel güzel içmişlerdi. İçmişlerdi de değil, içerlerken, herif ayaklanıvermişti. Rakı bu, şişede durduğu gibi durmuyordu ki. Hükmetmişti, neden âni olarak kalkmıştı bu adam?

— Evet, dedi, şişede durduğu gibi durmuyor, hükmetti. Neden zengin kalkışıyla kalktı bu hergele? Ben de kalktım. Maksadım çamurlaşmak, bırakmamak!

— Neden?

— Sarhoşluk dedim ya? Arabacılığa benzemez, sarhoşluk derler. Sâhiden de benzemiyor.

Şimdi daha iyi hatırlıyorum, herifin duruşunda, konuşuşunda bir tuhaflık vardı. Bunca yıllık arkadaşımı bilmem mi? Huylandım. Zaten Degüstasyon'dan içeri girip, etrafına bakınırken yukardan seslenişimle de «— Eyvah yakalandım...» der gibi bir hal almıştı. Bir insan neden huylanır? Niçin arkadaşlarından kaçmak ister?

— Doğru. Bana da öyle geldi âbi...

— Ya, dedim kendi kendime, o hergeleyle birlikte iyi bir voli vurdular, paralı, ya da vurmak üzereler, geçmişleriyle alâkalarını kesmek istiyorlar!

— Çok doğru.

— Çamurlaştım. Çamurlaştım ya, arkadaşlar... bırakmazlar. Yahu durun, ananız yahşi, babanız yahşi... hayır. Derken herif parladı kaçtı, bir dilim ekmek oldu. Bastırdı mı beni öfkeden bir hüzün? Başladım mı kocca İstiklâl caddesinin kaldırımına çöküp ağlamağa?

Semâ katıla katıla güldükten sonra:

— İlâhi âbi, dedi. Atlayıp benim oraya, pavyona kadar gelseydiniz...

— Geldik!

— Peki?

— Kapıda garsonlar birisiyle çıktığınızı söylediler...

— Demek geç kalmışsınız.. Seans sırasında gördüm bunu, kıyı masalardan birine geçip oturdu. Anladım beni görmek isteyeceğini. İşim bittikten sonra buluştuk. Hemen çıkalım, seninle görüşecek çok mühim bir işim var dedi. E, ne de olsa Kudret'ciğimin adamı, arkadaşı...

Karşılıklı gülüştüler.

— İçerdeymiş!

— Kudret mi? İçerde tabî

— Hiç bilmiyordum. Benden bir dilekçe istedi...

Deve safi kulak kesildi:

— Ne dilekçesi?

— Kudret beyi, otelcinin nikâhlı karısının bana verdiği altın bilezikleri iç etti diye şikâyet etmiştim Savcılığa da, tevkif edilmişti ya?

— Haa, sen mi şikâyet etmiştin?

— Şekerim, bununla bizim otelcinin evinde tanıştık. Burasını anlatmamıştım size... otelciyle metres yaşıyorduk ya?

— Bunu da pek bildiğim yok...

— Kudret Bey anlatmadı mı?

— Belki anlatmıştır, unuttum. Sonra?

— Sonra, otelcinin kaba saba karısı gece beni, kocasını Kudret Bey'e şikâyet etmişti. Herifin kalıbı, kıyafeti malûm ya? Kadın onu Ankara'dan gelmiş büyük bir memur sanmış...

Deve, bir kahkaha attı:

— İşin püf tarafı bu işte. Yalnız otelcinin karısı değil, otelci, Emniyet müdürü, Vali... Bütün bir memleket, şarapçısı, iş adamı, otelcisi, irili ufaklı esnafıyla onu «Ankara'dan gelmiş, şehrin nabzını eline almış bir müfettişler müfettişi» sanır!

— Gerçekten de, çok heybetli adam. O zaman işte öyle, kadın şirretleşti, bağırıp çağırmağa başladı. Kudret Bey işe el koydu. Hani Allah biliyor ya? Ben de Müfettişler müfettişi sanmış-

tım. Sanmıştım ama, ne olursa olsun, hoşuma gitmişti. Benim için yakışıklı erkekti. Müfettişler müfettişliğinin hiçbir önemi yoktu. Uzatmıyalım, bizi barıştırma yolunu tuttu. Çünkü kadının kocası otelciyle evinde, metres hayatı yaşıyorduk. Sevmiyordum herifi. Maşa gibi, pis bir adam. Allah karşıma Kudret Bey'i de çıkarmıştı, zaten ayrılıp İstanbul'a dönmek niyetindeydim... Bana, otelciden gizli randevu vermişti. İstanbul'da buluşacaktık. Bu arada, otelcinin karısından bana verilmek üzere bileziklerini de almıştı. Şayet İstanbul'a gelince, verdiği randevuya sadık kalsaydı, vallahi bilezikleri falan aramıyacaktım. Ama durmadı sözünde, beni kızdırdı. Ben de...

— Üst yanını biliyorum,

— Karısı ne âlemde?

— Kadın ayrılıyor!

Semâ birden safi kulak kesildi:

— Sâhi mi? Neden?

— Kocasının tevkifini haysiyetsizce bulmuş!

Semâ güldü:

— Kendi yaşayışı çok mu haysiyetliymiş? Kokmuş, kuru bamya. O hâline bakmaz sevicilik yapar. Pis. Demek ayrılıyor adamdan?

— Ayrılıyor. Müracaat bile etti...

Semâ buraya mim koydu. Demek Kudret Bey bekârlığa, yâni özgürlüğe kavuşuyordu? Özgürlüğe kavuşmasının iki yönü vardı. Biri karısından ayrılmak, öteki de, Semâ'nın vereceği dilekçeyle hapisten çıkmak. Karısından ayrılıp hapisten çıkınca ne yapacaktı? Hapiste olduğuna göre paraya ihtiyacı vardı. Yarından tezi yok, hattâ şura-

dan ayrılınca postahaneye uğrayıp, Kudret Yanardağ adına biraz para çıkarmalıydı.

— Şu İdris'in buraya geliş sırrını çözemedin mi?

Semâ düşüncelerinden sıyrıldı:

— Çözemedim ama, istersem...

— Bravo, çözebilirsin!

— Demek dilekçeyi vermiyeyim?

— İdris'e verme. Öğren sırrını, sonra. Hattâ istersen, beni dinle, izin al çalıştığın yerden, atla ekspresе, git, gör!

— Doğru. Bu daha iyi.

— Hattâ...

Semâ, Deve'nin ağzından çıkacak sözü heyecanla bekliyordu. Çıkmayıp uzayınca sordu:

— Hattâ dediniz?

— Birlikte gidelim!

— Oluuur...

— Birlikte gidelim. Hem ticaret, hem ziyaret. Onu benim kadar anlayamazsınız. O, kalıbı, kıyafeti yok mu? İşte hayatta bütün sermayesi bu!

— Kadınlar için tabî.

— Kadınlar için, arkadaşları için. Her gören, zıt zıt zıt yürüyüşüyle bir büyük adam olduğunu düşünüyor. Heybeti, görenlerde bunu uyandırıyor. Hergele farkında işin, öyle lâstikli, öyle nereye çeksen oraya giden tarzda düşündürür ki insanı, hayretler içinde kalırsın. Neyse, demek birlikte gideceğiz?

— Gidelim.

Kalktı. El sıkıp çıktı.

Deve, çaylarla simitlerin hâlâ gelemeyişine

içerliyerek tam odadan fırlamıştı ki, çaycı, simitler ve çaylarla geldi:

— Kusura bakma âbiciğim, yeniden demiedim de...

— İyi ya, bırak şuraya...

Çaycı çaylarla simitleri masanın üzerine bırakıp çıktı. Deve çaylara şekerleri attı, karıştırmağa başladı. Kudret'in yeni yeni voliler peşinde olabileceğine inanmak isteyen yanı ağır basıyordu. Onu İdris'e bırakmamalıydı. Daha doğrusu, İdris'e kaptırmamalıydı. Semâ da dâvasından vazgeçeceğine göre, herif olabilirdi ki delil yetersizliği, ya da hukukî birtakım kaşkarikolarla fırlayıp çıkabilirdi. Onun fırlayıp çıkması demek, para fabrikasının yeniden çalışmaya başlaması demekti ki böyle bir fabrikanın musluklarından faydalanılmalıydı. Yoksa Orhan Bomba, şu, bu onun yerini tutamazlardı, tutamıyorlardı da.

Semâ da postahaneye giderken hemen hemen ayni şeyleri düşünüyordu. Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşurdu. Herif karısından da ayrılıyordu hazır, önce biraz para yollıyarak hatırını sormalı, arkadan da atlayıp gitmeliydi. Barlarda, pavyonlarda iş kalmamıştı. Gerçi henüz el üstünde tutuluyordu ama, birkaç sene sonra ne olacaktı? Her gün çeşitli erkeklerin çeşitli solukları altında çekilmez bir hayatı sürdürmek kolay mıydı? Kudret Bey'le o gece, otelcinin evinde karşılaştığı ânı düşündü: «— Adam beni görünce çarpılmıştı ama, ben... öfkede akıl olmuyor işte. Allah belâsını versin bileziklerin. Galiba bir parça

tamahkâr yanım mı ayaklanmış; yoksa hayır, tamahkâr yanım filân değil. Yazıhanede karısıyla karşılaşmıştık da, beni aldattığını sanmıştım. Öyle ya, bana bekâr olduğunu söylemişti. Neyse canım, şimdi iki satır ve biraz parayla ararım olur biter. Daha sonra da atlar giderim oraya, mahkemede lehine tanıklık yaparım, dâvamdan da vazgeçerim...»

Onunla evlenebileceğini bile düşünmeğe başlamıştı. Hâlâ pek çoklarının yanıp tutuştuğu, bayıldığı bir kadındı. Kudret'i ise «Kenef karısı» bile boşuyordu. İki satırla gönlünü alır, para yollardı. Zavallı adam, belki de hapishane köşelerinde beş parasız inim inim inliyordu!

Postahane kapısındaki satıcıdan süslü bir zarfla kâğıt aldı, içeri girip heyecanla döktürmeğe başladı: «— Canım, canımın içi, bir tanem! Dün akşam arkadaşın İdris Bey geldi beni buldu. Senden uzun uzun konuştuk. Duruma göre, ben bir dilekçe verir dâvamdan vazgeçersem kurtulacakmışsın. Bu iş bukadar kolaysa, senin için, hiç durur muyum? Demek benim canikom benim yüzümden yatıyor hapislerde? Vah şekerim, vah tontonum benim. Hiç merak etme. Dilekçeyi vermez belki de mahkemeye koşar gelirim. Öyle, ya da böyle, seni mutlaka kurtaracağım. Tel havalesiyle üçyüz yolluyorum. Gelince görüşür, seni paraya boğamazsam bile ihtiyaçta bırakmam. Bereket versin içerdesin. Dışarda olsan karı kancıklar yakana sarılırlardı. Ben gelinceye kadar dişini sık. Hani bildiğin gibi değilim. İstanbul'lular peşimde, böyle. Ama sen varken film artistleri bile umu-

rumda değil. Öper öper öperim! Senin: Semâ.»

Parayı da yatırıp postahaneden çıktı. İçi içine sığmıyordu. Bir ara atlayıp «Kenef karı» sını görmeğe gitmek geçti içinden. Yüzü buruştu. Ebânımla falan az yatıp yuvarlanmamışlardı. Üstelik sülüğe benzeyen «Kenef karı» nın ona nasıl tutuluverdiğini de unutmamıştı. Şimdi gene herhalde «— Vay Semâcığım! Gökte ararken yerde buldum seni!» diye sarılacak, alıp ebânıma götürecekti. «— Yoo...» diye geçirdi. «Ebânıma gitmem. Apartmana şöyle bir uğrar, hâlini hatırını sorar, asılırsa işim acele derim, başka gün için randevu verir, sonra da randevuma gitmem!»

Aklına iyice yattı. Vakti boldu bugün. Gece yarısına kadar sağda solda oyalanacağına, gider «Kenef karı» yı görür, hiç haberi yokmuş gibi davranarak boşanma işini ondan öğrenir, yanına gidince Kudret'ciğine bilgi verirdi. İstanbul'dan dişine dokunan havadisler götürmeliydi!

Apartmandan girdi. Nemli loş merdiveni çabuk çabuk çıkarken, üçüncü katın açık kapısında altmışlık ama kendini hâlâ genç sanmaktan gelen davranışlar içinde bir kadınla karşılaşıp, üzerinde durmadı. Çiy bir kırmızıyla boyalı dudakları cıyak cıyak bağırıyordu sanki. Sırtındaki genç işi, kısacık geceliği öylesine şeffaftı ki, tenine giydiği kombinezon gözüküyordu.

«— Deli saraylı!» gibilerden geçirip, dördüncü kata çıktı. Yüreği kötü kötü çarpıyordu. Görüverince kimbilir nasıl şaşacak, boynuna nasıl sarılacak, bir erkeği hatırlatarak yanaklarından, dudaklarından kimbilir nasıl öpecekti!

Zile ikinci sefer basmağa hacet kalmadan kapı açıldı: «Orta yaşlı bir kadın, daha doğrusu bir hanım, hanımcık:

— Kimi aradınız efendim?

— Şehvar Hanım burada oturmuyor mu?

Kadın şöyle bir düşündükten sonra:

— Yoo, dedi.

— O halde özür dilerim. Demek çıkmışlar?

Merdiveni ağır ağır inmeğe başladı. Gene o deminki kadın, gülümseyerek bekliyordu. Belki de Şehvar gibi, bacaklarına bakıyordu da, konuşma kapısı açacaktı.

Merdiveni üçüncü kata inmişti ki, genç özentisi içinde kırım kırım kırıtan yaşlı kadın:

— Kimi aradınız acaba? diye sordu.

— Şehvar hanımı aramıştım...

Kadının sıvanmışçasına pudralı yüzünden sıkıntının gölgesi geçti:

— Nesi olursunuz Şehvar hanımın?

— Hiiç, ahbabı.

Yaşlı kadın Semâ'yı yukardan aşağı, aşağıdan yukarı süzdükten, «— Herhalde Şehvar'ın sevgililerinden» gibi düşündükten sonra:

— Onlar buradan çıktılar! dedi.

— Nereye acaba?

— Arka sokakta Ebânımı var onun...

— Haa evet. Oraya mı çıktılar?

— Oraya kendisi çıktı. Çocukları da her biri bir yere dağıldılar...

— Yaa, vah vah...

Kadın kuşkuyla sordu:

— Mâdem ahbabısınız, neden bilmiyorsunuz başlarından geçen felâketi?

— Felâket mi? Ne felâketi?

— Kudret beyi, Kudret beyefendiyi de tanırsınız herhalde?

Semâ, «Kudret bey. Kudret beyefendi» derken yüzü aydınlanan, âdeta gençleşen kadına bir şeyler sezerek baktı:

— Nasıl tanımam?

— O halde buyurun, birer yorgunluk kahvesi içelim, hem de o beyler, beyefendiler beyefendisinden konuşalım. Buyrun!

Kadında galiba iş vardı. Girmemezlik etmemeliydi. Gene de:

— Bilmem ki, dedi. Rahatsız etmiş olmıyayım?

— Aman efendim, estafurullah...

Semâ girdi. Kadın da kapıyı kapayıp ardından gitti.

— Bu tarafa efendim, salona buyurun!

Salon, salonun eski, ağır, değerli möblesi kadının görmüş geçirmiş bir insan olduğunu anlatıyordu. Zâten karşılıklı oturunca bu daha iyi anlaşılmıştı. Mutlaka bey, beyefendi, ya da paşa hanımı olmalıydı.

— Kahveyi nasıl içersiniz fem?

Kadın belki de bir eski saraylıydı kimbilir. «— Kahveyi nasıl içersiniz efendim?» değil de «Fem?» deyişi, onun sarayla ilintisini açıklamakla beraber, böyle bir ilintiden dolayı değil, sırf bunu kibarlık kibarlığı sanmaktan gelen bir alışkanlık da olabilirdi.

— Orta şekerli rica edeceğim ama, zahmet olacak...

— Aa... ne zahmeti evlâdım? Ben de içecektim...

Çeyrek saat sonra, ellerinde kahve fincanları, tatlı tatlı konuşmağa başlamışlardı.

— Kudret bey nerdeee, Şehvar nerde efem?

— Değil mi ama?

— Demek pis kadın nihayet adamın yakasından düşüyor?

Dürdana hamfendinin içinde umut filizleri kıpırdamağa başlamıştı.

— Düşüyor efendim. Kadın dilekçe bile vermiş!

— Allah Allaaaah... Öyle bir beyler beyefendisinden ayrılmak için insan aklını kaybetmiş olmalı değil mi fem?

— Değil mi ama?

— Doğrusu Kudret beyefendi uğruna yıllarca beklenir. Ne yılları? Ebediyyete kadar!

— Haklısınız efendim.

— Zavallı adamcağız, gurbet ellerdeki hapishane köşelerinde kim bilir nasıl inliyordur?

Genç işi mendilini, tıpkı tıpkısına bir genç kız, ya da kadın davranışıyla gözlerine götürdü. yaş toplanan göz pınarlarını sildi, iç geçirdi.

— Ah yavrum ah, bilemezsiniz o adamcağızın o çirkef karıdan çektiklerini...

Anlatmağa başladı: Kudret beyefendi evde karıdan dayaklar mı yemezdi? Kafasında vazolar mı parçalanmazdı? Çöpçüye pis çöp tenekeleri mi koşturmazdı? Hele bir anacığı vardı, zavallı

kadını yere yurda koymazdı. Allah vermiye. Kudret beyefendi'nin tevkifi sıralarındaydı işte, bir kızılca kıyamet ki düşman başına bile temenni etmem, yazık, acırım. Adamcağız el, yüz kan revan içinde öyle bir kaçış kaçtı ki evden...

Semâ hayretler içindeydi. O kalıp kıyafet yerinde adam demek o «Kenef karı» dan dayak yiyecek kadar kılıbıktı?

— ..... anacığı ya? Tanır mıydınız anacığını?

— Yoo, hayır...

— Melekler gibiydi rahmetli! Evde barındırmazdı zavallıyı o Şehvar iti de afedersiniz, kadıncağız gider bir yerlerde çalışırdı!

— Bir yerlerde mi çalışırdı!

— Yaa... ne yapsın? Bu şirreti başına musallat eden o. Oğlunun başına belâ etmenin kefaretini ödemek için bir canlı gölge, bir hayâl-i fener gibiydi... ölümünde, ölüsünün kaldırıldığı sıra bile evde bulunmadı. Ahbabım dediniz de fazla bir şey söylemek istemiyorum şekerim. Yoksaaaa...

— Ben bu taraflarını hiç bilmiyorum.

— O halde ahbabınız değil, şöyle bir tanıdığınız olacak?

— Evet evet, şöyle bir tanıdığım.

Dürdana hamfendi sır verircesine, sesini kısarak:

— O karı sevici ayol, dedi, sevici!

Semâ gülmemek için kendini zor tuttu. Ama gene de yeni öğrenmişçesine şaştı:

— Yaa? Bakın bilmiyordum bunu... vah vah

vah... Kudret beyden ne için ayrıldığı, yahut da ayrılmak istediği anlaşılıyor şimdi!

— Tabî şekerim. O tınette bir kadın, Kudret beyefendi gibi bir erkekten ne anlar? Zevk almaz ki!

Semâ kahvesini çoktan içmiş, öğreneceklerini öğrenmişti. Bu arada anlamıştı ki kadın, Kudret beyden yanıktır. Eşelese, herhalde herşeyi saçıp dökecek, belki de hâlâ damağında kalan Kudret beyefendinin kollarında geçirdiği aşk gecelerinin tadından söz edecekti.

— Neden kalktınız şekerim?

Bilek saatine baktı:

— Uğrıyacağım birkaç yer var da...

Dürdâne hamfendi misafirinin ardından kat kapısını kapayıp, kapıya sırtıyla dayandı: Bu genç, çok güzel kadın mutlaka Şehvar'ın sevgililerinden olacaktı. Kudret Beyle bir geçmişi olsa Şehvar'ı ne diye arasındı? Herhalde eski bir tanıdığıydı, belki de uzun zamandır yoktu buralarda... Yolu İstanbul'a düşünce gelip aramış olacaktı. Belki de şu anda arka sokağa geçmiş, Ebânımın evini soruyordu!

Merakla mutfağa geçti. Mutfak, apartmanın arka bölümündeydi. Basma perdeli penceresi Ebânım'ların sokağına bakıyordu. Uzun uzun bakındıysa da yoktu kimseler. Evi bulup girmiş olamazdı. Belki de mahalle bakkalına gitmişti sormağa. Mahalle bakkalına gitti de sorduysa, tam da üstüne basmış olacaktı. Şehvar'ın kızıyla uzun zaman oynıyan bakkal, kızı evlâtlığına veriyordu ki, Şehvar'la akraba olacaklardı.

Pencerede uzun uzun beklediyse de ne gelen vardı ne giden.

— Tuhaf, diye geçirdi. Şehvar'ın Ebânım'la arka sokaktaki evde oturduğunu öğrendi. Neden gidip aramadı?

İyice meraklanmıştı. Eski mantosunu sırtına geçirip evden çıktı, bakkala geldi:

— Vaay Dürdâne hanım teyze... hoş geldiniz!
— Teyze mi? Azını yırtarım senin!

Bakkal güldü:
— Töbe, ağzımdan kaçıverdi...
— Teyze senin kaynanan!

Bakkal gülerek düzeltti:
— Benim değil, oğlumun...
— Canım, şekerim... açma kutuyu, söyletme kötüyü!
— Peki peki... emriniz?
— Az önce buraya şık bir genç kadın geldi mi?

Bakkal iki yanına bakındı:
— Yoo...
— Bana uğradı, daha doğrusu Şehvar'ların oturduğu kata çıktı, taşındıklarını bilmiyormuş, bana sordu. Arka sokakta, Ebânım'la oturuyor dedim, bir dilim ekmek oldu kadın!

— Genç, güzel mi dedin?
— Bir içim su gibi, artist gibiydi...
— Yazık olmuş. Duyarsa kaynana hanım döğünür. Emriniz?

Güldü:

— Viski var mı?

— Maalesef Dürdâne abla...

— Öyle ya, gelin hanımdan müşteriye sıra kalmıyor desene!

Bakkal yakındı:

— Yalan da değil hani...

— Allah yardımcın olsun, ne deyim?

Geveze kadın çıkıp gittikten sonra bakkal uzun uzun düşündü: Onu arayan kadın, hem de şık, bir içim su, artist gibi kadın kim olabilirdi? Bir saat sonra gelen Kudret Bey'in karısı, oğulluğunun da kaynana adayı Şehvar hanıma sordu:

— Sizi şık, güzel bir hanım aramış?

Bakkal «Seviciliğine atıf» yapıyor sanarak kızdı:

— Bana bak bakkal eskisi!

— Vallahi şaka yapmıyorum ha, şerefsizim aramış.

— Aramışsa benim evim var, yerim var... Sen bırak onu bunu da, ne oluyor kızın aşkı muamelesi?

— Oğlanın kâatları gelmemiş daha. Malûm ya? Taa Erzurum'dan gelecek kayıtlar. Ama eli kulağında, bugün yarın gelir!

— Bana viski ver...

— Yok.

— Yok ol!

— Peki ama, ne yapayım? Alev hanım kızı-

nızdan müşteriye fırsat kalmıyor ki!

Az sonra Dürdâne hanım gene geldi, para bozdurdu. Yaşına başına bakmadan, genç kadınmışçasına iki dirhem bir çekirdek giyinmişti. Karı bayağı hızlıydi be! Kimbilir nereye gidiyordu şimdi, kiminle buluşacaktı?

Postahaneye gidiyordu. Süslü bir mektubu hazırlamıştı Kudret beyciğine, postaya atacak, bir de beşyüzlük yollıyacaktı. Adam mâdem boşanıyordu «Kenef karı» sından, kimbilir, belki de... Neden olmıyacaktı? Yaşı altmışı birazcık geçse bile, içindeki duyular, etinin tâzeliği yaşının ilerlemişliğini örterdi. Hem canım böyle şeyleri düşünmenin âlemi var mıydı? Rahmetli kocasından kalan emekli maaşı, kat, bugün satsa antikadır diye binler onbinlerce lira verecekleri möblesi, tahviller, altınları, şusu busuyla bayağı zengin sayılırdı. Kudret beyle buralardan çeker başka yerlere giderlerdi. Katına da yüzbin veriyorlardı zaten. Bir başka semtte, bir başka, daha ufak yeni bir kat satın alır, Kudret'çiğiyle kumrular gibi yaşardı ömrünün sonuna kadar. Onun kollarında gözlerini yumduktan sonra da, varsın herşeyi Kudret'çiğine kalsındı.

— Kocakarıya dikiz!

Sertçe döndü: A a... ona söylenmişti.

— Ne baktın haminne?

Yirmi yaşlarında bir genç irisiydi.

— Ayıp ayıp oğlum. İnsan tanımadığı kimselere lâf atar mı?

— Annamadıım dedi delikanlı. Asıl tanıdıklara atmaz...

— Çok ayıp ama?

— Ayıp bana değil, sana. Genç kadınmışsın gibi giyinmişsin...

«— Canım sağ olsun» diyecekti, lâfı uzatmaktan vazgeçti. Dilediği gibi giyinirdi, kimseyi alâkadar etmezdi.

Postahanenin yolunu tuttu.

XI

Ne Savcı, ne de Cezaevi müdürü, «Elli bin liralık rüşvet» söylentisinin üzerinde durmadılar. Daha doğrusu, ele güne karşı, durmamak gerekliliğine inanıyorlar, üzerinde durmazlarsa unutulacağını sanıyorlardı. Savcı: «— Şüyuu vukuundan beterdir!» diyor, Cezaevi müdürü de «— Çok doğru...» diye ona katılıyor, ikide birde, yerli yersiz yemini basıyordu: «— Ne elli bin lira, ne de elli bin paradan haberim var. Allah bin belâmı versin yalan söylüyorsam. Çocuklarımın hayrını görmiyeyim!»

Ama koskoca şehrin ağzı torba değildi ki büzülüversin!

Muhalif partilerden en dişlisinin, İlçe kadınlar kolundaki cırcır baldızın ortaya attıkları, bir çığ gibi büyüyor. İktidarı kötülemek için alabildiğine faydalanıyordu:

«— İktidarın elle tutulur yeri kalmamıştır. Milletin yıllardır iliğini, kanını emiyorlar!;»

«— Bir cezaevi müdürü, basit bir cezaevi müdürü elli bin lira rüşvet alırsa, daha irilerini düşünün!»

«— Devletin bütün kademeleri çürümüş. Rüşvet almış yürümüştür. Hani tez gün, tez saatte Allah yardımcımız olsun!»

«— Olacak olacaak... dinsizin hakkından imansız gelir!»

«— E, meşhur meseldir : Her firavun'un bir Musa'sı!»

«— Partimiz iktidarı alsın hele... İliğimizi, kanımızı kurutanların iliğini, kanını kurutacağız!»

«— Hani o günler?»

«— Yakın, yarından da yakın!»

«— .....?»

«— .....!»

Cezaevi müdürüyle Savcı iyice huzursuzdular. Şâyia'nın er geç Ankara'nın kulağına gideceğini, hiç ummadıkları anda da müfettiş, ya da müfettişlerin baskına gelebileceklerini düşünerek, ayaklarını denk alıyorlardı.

Cezaevi müdürü kafayı çekse bile, o kafayla Cezaevine kumara gelmiyordu. Genel olarak Cezaevinden kumar, esrar, afyon, sustalı, kama satışları kaldırılmıştı. Hatırlı tutukluların dişçi, ya da hastahane dümeniyle dışarda içki içip, genel evlere kaçamak yapmalarına da son verilmişti. Başta Cezaevi, bütün şehrin antenleri gerilmiş, Ankara'dan gelmesi pek mümkün müfettişler beklenmeğe başlanmıştı.

Sonunda geldiler. Hem de bir değil, iki kişi. İkisi de ufak tefek, ikisi de sıska, soluk şeylerdi. Arabacı Kel Mıstık, adamları çantalarından tanıyarak şeyre yaydı ama, müfettiş böyle mi olurdu? Müfettiş dediğin Cezaevinde tutuklu Kudret Beğ gibi olurdu. Boylu poslu, kelle kulak yerinde, baktı mı insanın yüreğini ağzına getiren...

Müfettişlerin ikisi de «Ankara besisi» değildi!

Adamlar rasgele bir otele inip, gerekenlerin yüzlerce sayfayı bulan ifadelerini aldılar. Arı gibi çalışıyorlardı. Henüz ne Cezaevi müdürünü görmüşlerdi, ne de Savcı'yı. Aldıkları ifadelere göre, elli bin'in verildiğini gören yoktu. Tevatür yoluyla işitmişlerdi ama, «— Allah'tan korkarlardı göremediklerine gördüm demeğe!»

Ama alınan ifadelere göre, ceza evi bir âlemdi: Avlusunda kasap koyun kesiyor; kilo kilo et satıyor, cezaevine esrar, afyon, sustalı, kama sokuluyor, geceleri tutuklu koğuşlarında kumarın daniskası oynandıktan sonra, fitil gibi sarhoş cezevi müdürü de bu oyunlara katılıyordu çokluk.

O gün Müfettişler Müfettişi idareden çağırıldı.

Koğuşta, ipek pijamasıyla yatağına yanlamış, İstanbul'dan az önce gelmiş üç mektubu okuyordu. Mektuplardan ikisi pembe zarf kâğıtlıydı ki, ikisi de ayrı üslûplarda, ama aynı aşk temasını işleyen zarif şeylerdi.

Üçüncüsü eski arkadaşlarından Deve'den gelmişti. Rastgele bir zarf kâğıt, paldır küldür bir yazı.

Onu en sona bırakarak ilk mektuptan, Semâdan geleninden başlamıştı. Semâ özür üstüne özür dileyerek yalvarıyor, af diliyordu. Kadın, Kudret'ini unutamamıştı. Çok seviyordu. O geceyi hâlâ düşlerinde görüyor, düşlerden heyecanla uyanıyor, uzun zaman kendine gelemiyordu. Evet, biliyordu, suçluydu ama, Semâ'yı da suç işlemeğe iten gene kendisiydi. Bekâr olduğunu söylemiş, aldatmıştı onu. Ya verdiği randevuya gelmemesi? O zaman işte anlamıştı feci şekilde aldatıldığını,

öfkeden deliye dönerek o cahilliği yapmıştı. Şimdi ise durumun değiştiğini öğrenmişti İdris âbi'den. Semâ'nın vereceği bir dilekçe, o, taparcasına sevdiği adamın «Zından» dan kurtulmasını sağlamağa yetecekmiş! Madem öyle, bir değil bin dilekçe verebilir, hattâ bizzat mahkemeye gelerek tanıklık bile yapabilirdi.

Kudret Yanardağ'ın içi titredi: Karı ya çıkar gelirse bir gün?

Elinde pembe mektup, uzun uzun düşündü: Bırak gelmesini, şu mektuplar bile Allah'tan, idarece kontrol edilmeden verilmişti. Ya maazallah kontrol edilseydi? Tılsım bozuluverip, iplikleri pazara çıkıvermez miydi?

İkinci mektubun sahibini birden hatırlayamadı. Kimdi bu Dürdâne? Eski harflerle, gayet işlek bir yazıyla yazılmış mektup, baştan başa eski tarzda «Aşkın efgan ve eninleri» yle doluydu. «Hürmetkârınız», «Câriyeniz», «Perestişkârınız» gibi artık çok gerilerde kalmış deyimlerden örülü bu mektup, gayet kibar bir tarzda evlenmekten, şayet evlenirlerse tekmil «Emvâl-i menkule ve gayri menkulesiyle, tahvil ve nukutu» nu «Efendisine seve seve verip, gereken ferağ ve devirleri derhal» yapacağından dem vuruyordu.

«— Allah Allaaaah... Kim bu Dürdâne yahu?»

İşte tam bu sırada çağırılmıştı idareden. İki kadının da ayrıca posta havalesiyle yolladıkları paralar, evlenme teklifleri... Ama daha önemlisi, Dürdâne'nin kimliği!.

Cezaevi avlusunun uğultulu kalabalığını bir kral heybetiyle yarıp geçerken, kalabalık hayran-

lıkla ona bakıyor, dalgın, öfkeli hâli dikkatlerden kaçmıyordu.

İdarenin merdivenlerini çıkıp çoktan kaybolduğu halde gözler o yana dikili bekleniyor, bu gidişiyle «Beyefendi» nin belki de idareyi birbirine katacağı sanılıyordu.

O çalımla Cezaevi müdürü'nün odasına girdi. Sıska müfettişlere zerrece önem vermeden, hattâ onları görmemezlikten gelerek, Müdüre tepeden baktı:

— Ne var? Beni niçin istettin?

İki müfettiş baştan ayağa dikkat kesilmişler, adamın kalıp kıyafeti önünde, daha çok da yüz kilonun üstündeki ağırlığı altında ezilmişlerdi.

Müdür kırıla döküle:

— Efendim, dedi. Müfettiş beyler... bilginize müracaat edecekler de...

Müfettişlere döndü:

— Siz müfettiş misiniz?

İkisi iki yandan:

— Evet efendim.

— Nerden belli? Kimlikleriniz?

İki adam öylesine bir etki altında kalmışlardı ki, âdeta telâşla davrandılar, kimliklerini çıkarıp gösterdiler.

Müfettişler Müfettişi şöyle bir baktı, o kadar

— Ne müfettişisiniz? Benimle alâkanız ne?

Bir işaret üzerine Müdür de, Savcı da dışarı çıktılar; durum, «Müşekkel adam» a anlatıldı.

O, anlatılanları zerrece önemsemeden ayakta dinledi. Sonra:

— Tuhaf, dedi. Benim gibi bir adam Allaha

bile rüşvet verir mi? Bu biir, ikincisi, kim benden rüşvet istemeğe, hele hele almağa cesaret edebilir? Partim ve ben, şimdiye kadar memleketin cılkını çıkaran iktidara karşı kararlıyız. Çok yakın bir gelecekte iktidarı alıp...

Tümceyi bağlıyamıyacaktı, unutmuştu. Unutması Dürdâne hanımın kimliğini çözemiyen şuuraltından gelmiş olabilirdi.

— Efendim? dedi.

İki müfettiş iki yandan:

— Hakkı âliniz var beyefendi...

— Yerden göğe kadar haklısınız!

— Evet, iktidarı alıp, lâçkalaşmış iktidarın cıvatalarını sıkıştıracağız. Unutmayın ki beyler bu millet, donanmasının teknelerini gümüşten değil, altından; yelkenlerini de ipekten değil canfesten yapar!

Müfettişler gülmemek için kendilerini tuttular ama, gene de «Herif» teki ağırlığın altında yeniden ezildiler.

— On milyon kilometre murabbalık Âl-i Osman ülkesi, yani anayurdumuz, bugün onda bire indiyse suç kimin?

Müfettişlerin tek lâf etmeyişlerini, onların iktidara bağlı, iktidarın birer memuru olmalarına vererek, üstüne basa basa:

— İktidar'ın, dedi. Evet, iktidar'ın. Bu haksız, çürüyüp kokuşmuş iktidar er veya geç yıkılacak, yurdumuzda da nurlu ufuklar olanca azametiyle..

Hay Allah belâsını versindi şu Dürdâne'nin!

Gene:

— Efendim? dedi.

Ama yurdumuzda da nurlu ufuklar olanca azametiyle ne olacaktı? Birden «Dürdâne» yi hatırladı ve elinde olmıyarak:

— Dürdâne! dedi. Evet Dürdâne!

Müfettişler tuhaf tuhaf bakıştılar. Ne demek oluyordu bu? Yoksa adam deli miydi?

Oysa:

— Efendim, diye yumuşakça başladı. Dürr, malum, inci demek. Dâne de tane. İnci tanesi yani. Bir hanımefendi tanımıştım, Saraylı. Bugün el'an berhayat. Alabildiğine zengin. Kendilerinden bir mektup aldım az önce de...

Yumuşaklık birden kayboldu, ciddi bir sertlik yerini aldı, âdeta çıkıştı:

— Bitti mi? Soracağınız şeyler bittiyse beni huzurunuzda daha fazla...

İkisi iki yandan:

— Estafurullah, dediler. Buyrun efendim, gidebilirsiniz!

Ağır gövdesiyle birlikte odaya çöken ağırlığını da sürükleyip çıktı. Müdür'le Savcı yan odanın aralık kapısından sâdece baktılar. Acaba ne ifade vermişti?

Oysa, Cezaevi halkının meraklı bakışları altında salına salına hep o kral heybetiyle yürüyordu. Bir ara, kalabalığın iyice arttığı sıra, durakladı:

— Bok herifler, dedi. Elli bin yenilmiş, yutulmuş, benden bilgi istiyorlar. Ne bilgisi? Hangi bilgi? Para kendilerine senet karşılığı verilmez ki ibraz edelim!

Birkaç adım sonra:

— Yakında, dedi idare'den yana bakarak, çok yakında bu milletin sahipleri iş başına gelecek ve sizden saçı bitmemiş yetimlerin hakkını arayacaktır!

İktidar'ın değişmesini daha çok da bir af için isteyen cezaevi halkı bir anda coştu:

— Yaşaaa!

— Var ol aslaaan!

— Allah seni başımızdan eksik etmesiiin!

— .....

— .....

Alkış alkış, kıyamet kopuyordu. Cezaevi müdürü, Savcı, iki müfettiş şaşkınlıkla dışarı fırlamış, bu birdenbire parlayan çığlıkların nedenini öğrenmek istiyorlardı.

— Ne var yahu, n'oluyor?

— Vallahi bendeniz de anlıyamadım beyefendi...

— Bir isyan başlangıcı falan olmasın?

— Zannetmem. Çünkü...

— Çünkü isyanı gerektirecek hiçbir...

— .....

— .....

Müfettişler Müfettişi ise avludaki alkış ve tezahüratı dışarda bırakıp, koğuştan içeri bir kahraman gibi girmişti:

— Bu millet, bu asil millet iliklerine kadar dolu. Bütün mesele onun dilinden anlamak ve anlıyacağı dille konuşmakta!

«Bacanak» koşarak gelmiş, ellerine sarılarak üst üste öptükten sonra :

— Allahına kurban olurum senin! Milleti tek-

mil coşturdun. İdare it gibi korkuyor. Hani seçimlerde kürsüye çıkıp bu biçim bir veriştirsen, mebus olduktan başka, milleti tüm partimize çekersin şerefsizim!

İşlerin, daha doğrusu talihin hızla değişmekte olduğunu görüyordu kaç vakittir. Madem değişiyordu, madem tutacağı yolu seçmişti, o halde yarın, mebus falan olunca yoluna çıkıp sırnaşıklıklarda bulunacaklara karşı da enerjik davranmalı, dostluklara paydos demeli, aradaki mesafeyi gerektiğince açmalıydı. Kimdi bu «Bacanak?» O, çoktan şansını yitirmişti. Kendisini büyük toprak sahibi saymasına karşılık Müfettişler Müfettişi öğrenmişti ki, toprakların asıl önemli parçası yarın karısı olacak kadınındı. E?.. Madem böyle, toprakların sahibi oydu, bacanağı değil! Bacanak bu topraklar ve çiftlik içinde pek pek bir kâhya durumuna razı olmalıydı. Daha sonra bu şansı da elinden alıp, defetmekte sayılamıyacak faydalar olabilirdi.

— Sen bu lâubali konuşmaları bırak, dedi.

Bacanak şaşaladı:

— Hangi lâubali konuşmaları?

Koğuşun baş köşesindeki yatağına geçerken, iri gözleriyle sâdece, ama hışımla baktı. Buysa bacanağı, haddini bilmeğe itmişti. Çekinerek yatağa sokuldu, diz çöktü:

— Bacanak, dedi, biliyorsun, ben cahil insanım!

— Bu bacanak lâfına da sinirleniyorum..

— Sinirlenme. Bey derim, beyefendi derim, beyefendi hazretleri derim, yeter ki kızma!

Tiksinerek baktı:

— Görüyorsun mektup okuyacağım!

— Peki peki, affedersiniz...

Kızması gerekirken kızmıyordu bacanak nedense. Azarlamak bile yakışıyordu adama? Yarın seçim nutuklarını çeker, milletvekili olursa daha da artacaktı çalımı ki, varsın artsındı. Ciğeri iki para etmiyenlerin çalımından geçilmiyordu da, bu? Yabancısı mıydı? Eli kulağındaydı işte, nerdeyse mahkemeye çıkıp bir celsede karısından boşanacak, ardından da baldızıyla evlenecekti. Helâl olsundu, helâl olsundu ona bağırıp çağırmak da, sövüp saymak da hattâ.

Avluya çıktı. Millet küme küme, hep «Beyefendi» nin lâfını ediyordu: Ne adamdı ya! Yukardaki müfettişler gibi bin tanesi fostu yanında Herifin bir heybeti vardı, duvarlar titriyordu. Yarın atlasın kürsüye, millete bir iki nutuk çeksin... sonra, hapis yattığı da isabetti. Mahkûmların halinden, dirliğinden anlıyan birinin Meclise girmesinde sayılamıyacak kadar çok fayda vardı. Belk de «Umumî af» çıkartır, ceza evlerini boşaltırdı!

— Ağırlığınca altın eder şerefsizim!

— Ne altını? Elmas eder, pırlanta eder...

— Duydunuz mu, içerde müfettişleri itin götüne sokmuş?

— Yok bee?

— Şerefsizim ki ha. Müdürün meydancısı anlatıyor, demiş ki müfettişlere, siz kim oluyorsunuz da benim ifademi almıya kalkıyorsunuz? Be-

nim yanımda tahsiliniz ne, kaçar paralık adamlarsınız da beni ayağınıza çağırtıyorsunuz?

Hayret arttıkça artıyordu:

— Deme bee?

— Herif tam da Namık Kemâl desene...

— Namık Kemâl kaç para eder yanında?

— O öyle deyince, müfettişler ne yapmışlar gayri?

— Ne yapacaklar? Titre ha titre!

— El öfelerler, aman efendim, zaman efendim...

— İti gibi yalvarırlar!...

— .....

— .....?

Oysa, mektupların üçünü de okumuş, gururu okşanmıştı. Semâ üçyüz tellemişti. Dürdâne beşyüz. Sekizyüz lira... Önemli değildi rakam olarak ama, kadınların ilgilenmesi hoşuna gitmişti. Yoksa sekizyüz lira, dişinin kovuğunu doldurmazdı. İstese Nefîse tekmil malını, mülkünü üstüne yapıverir, cebindeki banka defterine yüzbinler ekleyebilirdi. Peki ama, karılar akıllarına uyup geliverirlerse ne yapardı? Nefîse üstüne titriyordu. Değil Semâ'yla Dürdâne'nin kalkıp gelmeleri, şu süslü mektupları bile görse kıyametleri koparır, belki de kendini vururdu!

Yeniden gururla güldü. Nefîse kendini vursa da havadis İstanbul gazetelerine yansısa, sütun sütun yazılar çıksa, boy boy resimleri basılsaydı!

Yaşlılığını kapatabilmek için suratını pudrayla âdeta badanalayan, dudaklarını cıyak cıyak bir kırmızıyla boyıyan, takıp takıştırmakla köhneliği-

ni gidereceğini sanan Dürdâne şöyle dursun, gerçekten bir içim su Semâ demek onu hâlâ seviyordu? Bek bu işine gelirdi işte. Yarın buradan çıkar, seçimlerde nutuk üstüne nutuk atar, milletvekili falan seçilip Meclise girerse...

Gururla öksürdü.

Evet, Meclise girerse... tabî ne yapar yapar bir de araba uydururdu ki, bu arabaya bir metres elbette lâzımdı. Bu, neden Semâ olmasındı?

«— Sâhii» diye geçirdi içinden, «o zaman en azından birkaç metresim olmalı. Ama o zamana kadar da bu Semâ'yla yetinebilirim. Gelsin, gerekirse akrabam diye tanırım hapishaneye. Nefîse'ye de... kızkardeşim desem? İlk zamanlar bunu yese bile sonraları?»

Elinin bir davranışıyla: «— Sonrasına Allah kerim...» demek istedi.

Dürdâne hamfendinin mektubuna yeniden göz attı. Bu karıyı ne yapardı? Semâ, hattâ Nefîse'nin yanında havayla civaydı kadın olarak ama, gene de malını mülkünü, tahvil ve nakitlerini üzerine yapmaktan dem vuruyordu. Doğrusu mal mülk için nikâhlıyamazdı onu. Zaten gereği de yoktu. Nefîse vardı. Binlerce dönüm tarla. Yarın seçime «Büyük toprak sahibi» olarak girecek, Meclise de adımını bu kişilikle atacaktı. Onun için... «— Ulan hiç birini nikâhlamasam ne olur? Karıların üçü de tapıyor. Bütün mesele Meclise girinceye kadar. Ondan sonra? Ondan sonrasına Allah kerim be yahu... Sen koskoca bir Kudret Yanardağ'sın. Dünyaya geliş sebebin, daha doğrusu dünyaya gelişindeki hikmet, boş atıp dolu

tutmak için. Bunca enayi insanlara benim gibi gözü açıklar da lâzım. Allah gafururrahimdir. Yemesini bilmeyen kullarına elbette yemesini bilenler gönderecekti. Efendim?»

Bıyık altından güldü.

«— Beni düşündüren tek şey anamdı. O da öldüğüne göre.. ko sarhoşu yıkıldığı yere kadar!»

Deve'nin mektubunu aldı, gülmeğe başladı. Ne hergeleydi şu Deve. Demek İdris'in İstanbul'a boşuna gelmediğini şip-şap çakmıştı? Çakardıı... it gibiydi deyyus. O da gelmekten söz ediyordu. Hani bir işaret çekse, kadınlı erkekli yığınla insan koşup gelecekti. «Kenef karı» bile. Ayrılmak istiyormuş da, tevkifi haysiyetsizce bulmuş da falan da filân da... «— Ulan köpek. Sana yazsam ki: Şehvar'cığım, sana bi binlik telledim. Acele gel. Ben burada parayla oynuyorum, eteklerin zil çalarak gelirsin be!»

Deriin bir iç geçirdi. Şunların hepsini başına toplasa, her biriyle ayrı ayrı, erkekçe konuşsa, dese ki: Büyük toprakların sahibi olarak Meclise girmek istiyorum. Beni gayet iyi tanırsınız. Meclise girdikten sonra da büyük voliler vurmam işten değil. Hep birlikte bal tutup, parmaklarımızı hep birlikte yalasak olmaz mı?

Güldü. Aklına gene uzun boyu, kocaman elleri ayaklarıyla Deve gelmişti. Uçardı be, uçardı vallahi. Hattâ ne diyeceğini de biliyordu: «— Kudret. Sen bir dâhisin!»

Kafasında canlanan Deve'ye sanki:

«— Ne dersin?» diye sordu.

O da sanki:

«— Ne diyeceğim? Hastaya kar sorulur mu?»

Ve konuşma sürüp gitmeğe başladı:

«— Sorulmaz, haklısın!»

«— Yap, çat, vur, kır. Yeter ki sızıltıya meydan verme!»

«— Sizlerin yardımınızla meydan vermem. Vermem ama, millet benden hizmet beklemez mi?»

«— Millet mi? Hangi millet? İllet be, illet!»

«— .....?»

«— Anasını beygir kovalasın milletin. Çamura saplan da gör. Bir tekme de o vurur!»

«— .....»

«— .....»

«Millet» se, onu Namık Kemâl'lerle kıyaslayıp, hattâ daha büyük tutarak, şefaat bekliyordu. «Müfettişler Müfettişliği» unutulmuştu. Daha büyüktü. Çok çok daha büyüktü elbette. Müfettişleri nasıl azarlamış, avluda tutuklulara neler demişti:

«— Yakında, çok yakında bu milletin sahipleri iş başına gelecek ve sizden saçı bitmemiş yetimlerin hakkını arıyacaktır!»

Kimdi milletin sahipleri? Elbette bu ve bunun gibilerdi. Arıyacaklarına, saçı bitmedik yetimlerin hakkını söküp alacaklarına hiç şüpheleri yoktu!

Yüzyıllar boyu her yerde olduğunca, burada da «Gerçek bir kurtuluş» arıyan kalabalıklar, önceleri ceza evi duvarları içinde «Aradığını bulmuş» çasına ona dört elle sarılmış, pireyi deve yaparak onu göklere çıkarmış, sonraları bu tevâtür ve hayal gücü ceza evi duvarlarını aşarak şeh-

re yayılmağa başlamıştı. İşte bu adamdı aradıkları. Bunu seçer. Ankara'ya gönderir, Meclise sokarlarsa «— Saçı bitmedik yetimlerin hakkını söküp almakla» kalmaz, milletin işlerini yoluna sokar, ekmeği, yemi yiyeceği bollaştırırdı. Herif dinine diyanetine de sağlammış. Camileri onartır, şapkayı attırıp fesi, kalpağı getirir, hilâfeti ihya ederdi. O zaman Cenâb-ı Allah da kaç vakittir esirgediği rahmetini üzerlerine serper, dünya daha güzel, daha yaşanası, daha da bol olurdu!

Dışardaki ürünün derecesini Nefîse'den öğreniyordu. Kadın şehirde tuttuğu eve yerleşmiş, hemen her gün uğruyor, ona kucak kucak havadisler getiriyordu: Bir gün partilerinin il başkanı ziyaretine gelecekti. Şehirde söylenenleri o da duymuş, hattâ Genel Merkez'e allayıp pullıyarak yazmıştı da, telefonla emir vermişlerdi: «— Bu adamı hiç vakit geçirmeden partimize al!»

Kudret Yanardağ iktidara karşı çalışacaktı ama, hele şu dâvaları bitsin!

İki gün sonra İdris çıka geldi.

Müfettişler işlerini bitirmiş, Ankara yolunu tutmuşlardı.

Gene Müdürün odasında karşıladı İdris'i. İdris, İstanbul anılarından söz açacağına, heyecanla:

— Gece geldim, dedi. Bir otele indim. Senden bahsediliyordu Kudret. **Hem de nasıl bir bilsen!**

Şaşmadı. Nefîse'yle, zaman zaman bir kuyruklu yıldız ışıltısıyla gelen arabacı Kel Mıstık'tan

uzun uzun dinlemişti şehrin ondan nasıl bahsettiğini.

— Biliyorum, dedi.

— Sonra lokantaya gittim, gene sen, hep sen!

Üzerinde durmaz davrandı:

— Biliyorum biliyorum... sen İstanbul'dan haber ver!

İdris İstanbul serüvenini kısaca ama zaman zaman öfkelenip, daha çok da Deve'ye küfredek anlattı. Kudret bütün bunları biliyordu. Hattâ onun bilmediklerini de.

— Semâ buraya geliyor, dedi.

İdris'in yüzü asıldı:

— Bırak şu müptezel orospuyu. Bana randevu verdiği halde gelmedi randevusuna. Sonraa, dilekçe yazıp vermekten de kaçındı kahpe!

Kudret Yanardağ kadının zarif mektubunu uzattı. İdris aldı. Okurken hayretler içinde kalıyordu. Bir ara:

— Vay anasını! dedi. Sende şeytan tüyü mü var arkadaş?

Gene gururla gülümsedi:

— Bilmiyor musun olduğunu?

— Pavyonda nasıl tutulduğunu görsen aklın durur. Böyle olduğu halde...

— Ya buna ne buyrulur?

Dürdâne'nin mektubunu uzattı.

İdris onu da aldı, bir solukta okudu:

— Mal, mülk, nukut, eshâm... vay anam vay! Peki buradaki ne olacak?

— Kim, Nefîse mi? Duracak!

— Semâ?

— O da gelecek ve Ankara'da benimle oturacak?

— Kartaloz ya, kartaloz ne olacak?

Kudret Yanardağ bir kahkaha attı:

— İstanbul'da yolumu bekliyecek!

— Mal, mülk, nukut, eshâm?

— Bendenizin emrine tahsis edilecek, ben, nasıl uygun görürsem öyle yaşayacak!

— Hepsini birden nikâhlıyamazsın ki?

— Lüzum var mı?

— Yok mu?

— Yok tabî.

— Razı olurlar mı?

— Neden olmasınlar? Şeriatın kestiği parmak acır mı?

İdris'in kafasında şimşek çaktı:

— Haa... şimdi oldu işte. Ulan on ikiden vuruyorsun ha!

Güldü:

— Ulan deme ulan, ben bey'im, beyefendiyim, beyefendiler beyefendisiyim. Pekiii... Deve ne olacak diye sorsana!

Onun mektubunu da uzattı. İdris asık suratla Deve'nin paldır küldür mektubunu da okuduktan, okkalı birkaç küfürü sıraladıktan sonra:

— Hâlis hıyar, dedi. Yarma eşşoğlu eşşek. Degüstasyon'da bana ak'la kara'yı seçtirdi!

Olanları uzun uzun anlattı.

Kudret Yanardağ üzerinde durmadı. Ne olursa olsun, Deve'nin de yarınki günlerde çok önemli bir yeri olacaktı. Birbirlerine söğüp saymak, birbirlerini burunlamak hoş değildi. Önlerinde, tabî

kullanabilmek şartiyle, nurlu ufuklar açılıyordu. Sırt sırta verip bundan faydalanmalıydılar.

— Düşün... binlerce dönüm toprağın sahibi bir milletvekili olmuşum. Attığım attık, tuttuğum tuttuk. Sonra daha mühimi, bakalım milletvekilliğinde kalacak mıyım? Yoksa milletvekiliğini de bir atlama taşı yapıp... ha?

— Korkuyorum senden arkadaş!

— Niye?

— Yarın bakmışsın milletvekilliğini de az bulup?

— E?

— Bakan, derken Başbakan'lığa göz dikmişsin!

Kıskıs güldü:

— Neden olmasın?

Gözlerini tavana kaldırdı:

— Allah, Allah bu oğlum!

Kâtip kapıyı vurduktan sonra aralıyarak haber verdi:

— Hamfendi geldiler beyefendi!

Kudret Yanardağ, uşağına emreder gibi:

— Gelsin!

Alı al, moru mor gelen Nefise heyecan içindeydi. İdris'in farkına bile varmadı:

— Ah Kudret, canım Kudret... şehirde hep sen konuşuluyorsun. Kadınlar, erkekler, büyük küçük, esnaf memur... herkes herkes senden bahsediyor. Hani mahkemeden beraat kazanır da tahliye olursan alkış alkış, kıyametler kopacak!

Birden İdris'in farkına vararak:

— A... dedi, pardon. Çok afedersiniz, öyle heyecanlıyım ki, farkedemedim. Hoş geldiniz!

İdris bozmadı :

— Hoş bulduk.

— Ne var ne yok İstanbul'da?

— Hiiç, güzellik, sağlık.

— İşlerinizi görebildiniz mi bari?

Attı:

— Kudret beyin işlerini yani, gördüm sayılır. Onca mal, mülk.. Efendim paşa dedelerinden kalma çiftlikler, arazi, işhanları, binalar... kapanın elinde kalmış. Sağ olsun, mala mülke hiç ehemmiyet vermez!

Nefîse boynuna sarılıverdi:

— Benim malım da, mülküm de, herşeyim de onun! Öyle değil mi Kudret?

Kudret Yanardağ'ın kafasında şimşek çaktı:

— Teyzemle akrabamdan bir hamfendinin buraya gelmeleri muhtemelmiş. İş hususunda görüşeceğiz...

İdris'e döndü:

— Ne zaman geliyorlar demiştin?

Zeki İdris, Semâ'yla Dürdâne'yi çakmıştı:

— Gün tâyin etmediler ama, belli olmaz. Bir gün çıkıverirler...

Kudret Yanardağ'ı birden bir sıkıntı basmıştı âdeta. Bu, Nefîse'nin gözünden kaçmadı:

— Ne o canımın içi? Niye birden sıkıldın?

Deriin bir iç geçirdikten sonra:

— Ne dersin? diye baktı İdris'e, söyliyelim mi?

İdris hiçbir şey anlamadığı halde, şaşkınlık da göstermedi:

— Valla siz bilirsiniz, dedi.

Bukadarı yetti de arttı. Nefîse sırnaştı da sırnaştı. Neydi bu söylenmekten çekindikleri? Kötü bir haber miydi? Ne olursa olsun öğrenmeliydi. Haydi, ne duruyordu Kudretçiği? Neden söylemiyordu? Canı sıkılır diye mi? Hiç de bile. Ne kadar kötü olursa olsun söylesinlerdi. Yalnız ölüme çare yoktu. Üstyanı havayla civaydı.

Neden sonra Kudret Yanardağ:

— Benim kenef karı ayrılmaktan vazgeçmiş! dedi.

Nefîse'nin olanca neşesi uçuvermişti. İdris'e baktı:

— Sâhi mi İdris âbi? Sana mı söyledi?

İdris durumu kavramıştı:

— Oradaki arkadaşlara söylemiş, dâvasını geri almış!

Ağlıyacak hâle gelen Nefîse, birden coşarak:

— Elinden geleni geri koymasın, dedi. Evlenmek yalnız hükümet nikâhıyla olmaz ya, şeriat nikâhıyla da olur. Öyle değil mi Kudret? Asıl nikâh şeriat nikâhıdır!

— O zaman da dört karı almağa kalkarsam ya?

— Canım sağ olsun. Şeriatın kestiği parmak acımaz!

XII

Değişen yeni şartlara göre ne türlü hareket etmesi gerektiğini günler, gecelerce düşündü.

Ne yapmalıydı? Deve değil de, kadınların mektuplarına nasıl cevaplar yazmalıydı? Ağızlarına birer parmak bal mı çalmalı, yoksa soğuk mu davranmalıydı?

Geceydi, gecenin de ileri bir saati. Yanıbaşındaki yatakta bacanağı horlayıp duruyordu. Nefretle değilse de küçümsiyerek baktı. Bir yolunu bulup ayrılmalıydı bu herifle, bu koğuştan. Gerçi ceza evinin en hatırlı, en temiz koğuşuydu ama, gene de ayrılmalı, ayak takımıyla her an burun buruna olmaktan kurtulmalıydı? Tek, ya da iki kişilik koğuşlar vardı, bu koğuşlar idarece hükümlülerin cezalandırılmasında kullanılıyor, ölüme çarptırılmışlarla, «Tecrit cezası» verilmişler atılıyorlardı buralara. Müdür de, Savcı da adamakıllı suyuna gidiyorlardı. Bunlardan birini ister. Hayır demiyeceklerine inandığı için, yıkatır, temizletir, badana filân, dayar döşer, sonra da geçip otururdu. «— Evet evet» dedi, «ayak takımıyla her an burun buruna tadı yok!»

Esnedi.

Önemli olan kadınlardı, kadınlar!

Semâ, yazdığı gibi, gerçekten trene atlayıp gelebilir miydi? Sanmıyordu. Herhalde mektubunun karşılığını bekliyecekti. Sonra, bu kasaba onun için bir hayli netameli sayılırdı. Otelciye uzun za-

man metreslik yapmış, sonra da adamın nikâhlı karısıyla kavga etmişti. Onun için, hemen gelemezdi. Dürdâne hamfendiyse...

Güldü. Altmışından sonra saz çalmağa kalkıyordu haspa! Malını, mülkünü, nukut ve eshâmını seve seve kaptıracak, sonra da sefalete düşecekti. Peki ama deli miydi bu kadın? Herkesin eline geçmiyecek mal, mülk içinde rahat rahat otur, ömrünün sonuna kadar da hanım hanımcık, dilersen aptest, namaz, mevlût, mukabeleler içinde avun git, ama elindeki, avucundakini kurtlara kuşlara kaptırma! Hayır, serçe kuşunun baykuşa yem oluşu gibi, mahvını hazırlayacak olana koşuyordu illâki. Kudret Yanardağ olmasa bir başkası, bir başkası olmasa daha bir başkası. Oysa dünya'da Kudret Yanardağ'lardan çok daha halim selim, akılları şeytanlığa ermeyen ayak takımı vardı. Yoğurtçu, sebzeci, bakkalın çırağı... bunlardan birini peyle, ver eline üç beş, odununu yardırır, yoğurdunu ayağına getirtir gibi işini gördür!

Evet, bu kart karı koşup gelir miydi acaba? Semâ'dan daha iştahla geleceğine şüphesi yoktu ama, bu da Semâ gibi, mektubunun karşılığını bekliyecekti. Budalalar... ikisi de Kudret Yanardağ'ı «Zindan» da, inim inim inler sanıyorlardı. Hangi zindan? Hangi inim inim inlemek?

Neyse, vakit geçirmeden ikisine de ayrı ayrı yazmalı, hemen gelmemelerini bildirmeliydi.

Sonra... Karısının boşanmaktan vazgeçtiği yalanını da Nefîse'ye zamansız açmıştı galiba? Kadın şer'î nikâha da razıydı ya, mahkeme bir cel-

sede talâkı verir, bu da Nefîse'nin kulağına gider-se... demez miydi ki: «— Ya, demek beni aldattın? Niçin yalan söyledin bana, Yakışır mı senin gibi bir şey, beyefendiye yalan atmak?»

İç geçirdi, kendi kendine: «— Ne yapayım?» diye sordu. Öyle ya, ne yapmalıydı? Uzun uzun düşündü. Düşündükçe aklı dağılıyor, kadını kandırmak için ne türlü davranması gerektiğini bulup çıkaramıyordu. Tam, Deve'ye mektup yazmak için kâğıt kaleme sarıldığı an, aklına geldi. «— Kolay be! Nefîse'nin bağlılığını denemiş olamaz mıyım? Karı zaten yanıp tutuşuyor, denemeye lüzum yok ama, saçı uzun aklı kısa, üstelik âşık da. Onu deneyişime memnun bile olur!»

Aklına yatmıştı. Neşelendi. Bu neşeyle kâğıda kaleme sarılıp, «— Deveciğim! diye başladı. Anıları olanca renkliliğiyle bir türkü gibi geçmeğe başlamıştı kafasından. Meserret kahvesinde gazeteleri didik didik edişleri, iş yerlerindeki iş kazalarına koşup gidişleri, ceplerinde on para yokken iki, üç taksiye doluşup, baskınlara âdeta uçuşları, baskınlardan vurduklarıyla geceleri eğlenişleri, ceplerindeki paraları son meteliğine kadar ezip, ertesi gün kahve parası bulamayışları...

Allı, telli, pullu, gümbür gümbür bir mektup olmuştu. Onun buraya, bu kasabaya, bu «Allahlık koyunlar» ın dolu olduğu yere gelmesini istiyordu. Önlerinde «Nurlu ufuklar» vardı. Gene eski sanatlarını sürdüreceklerdi ama, daha büyük çapta, çok daha büyük parçalar koparark!

«— Ah Deve ah» diyordu, «biz yıllar yılı İstanbul'da lüzumundan çok emek sarfederek üçün

beşin yoluna bakmışız. Burda, bu otların arasındaysa değil üç beş, binler, on binler, hattâ yüz binlerin sözü olmuyor. Hemen hemen kendiliğinden düşen bir kadın -Lâf aramızda Lokman hekimin ye dediği... gelince göreceksin ya!- adı Nefîse. Bir işaretimle tekmil malını mülkünü üstüme yaptırabiliyor. Şaka etmiyorum. Bu işlerde hiç yaşa basmıyacağımı bilirsin. Ama diyeceksin ki, ne duruyorsun? Hayır, kazın ayağı öyle değil. Kapkaççılık istemez, tam tersi, kadını malı mülkü için değil, kendisine karşı olan aşırı sevgimden dolayı istiyorum hissini vermekte. Bu hissi verdim de öteye bile geçtim. Kocca bir çiftliği, dört bin dönümden fazla tarlası var. Üstelik yeni kurulan muhalif partinin kadınlar kolunda. Bir de tarikata girmiş ama, herşey, hattâ Allah bir yana ben bir yanayım. İdris'e de amcasının kızını yamıyoruz. İstersen haber ver, sana da bir tane uyduralım. Karım mı diyeceksin? Nikâhımdan düşmez mi diyeceksin? Boşver. Medenî nikâh da ne oluyor? Şeriatın kestiği parmak acımaz monşer, şer'i şerîf üzre istersen dört tane al!»

Mektup bu tempoyla gürül gürül gidiyordu. Derken, ona bin lira telledığini, arkadaşlarıyla Degüstasyon'da Kudret'çiğinin şerefine demlenmesini de ekleyip, mektubu bitirdi. Şevkle zarfladı, yapıştırdı. Yapıştırdı ama, ne yapıyordu be? Deli miydi? Yoksa aklını mı kaçırmıştı birden? Bu mektup, bu hâliyle bal gibi bir vesikaydı ki, Deve gibi hergelenin elinde bulundukça Kudret Yanardağ'a karşı bir şantaj vesikası olarak kullanılabilirdi.

Aklından gene kocaman elleri, ayakları, uzun boyu, ağır bedeniyle Deve geçti. İçinden ona aksi aksi bakıyordu.

— «Mektubumu kullanır mısın lan?»

«— Hıyar turşusunu kurarım! Anamı bile bellerim deyus...»

«— .....?»

— .....»

Beller mi bellerdi. En iyisi, daha ağırbaşlısını yazmaktı. Hem ne diye para gönderecekti? Deve binliği alır, yer yutar, sonra da boyuna asılırdı yeni paralar için. Bundan da vazgeçmeliydi şimdilik. Ona ihtiyacı varsa bile, daha sonra, çok sonraları. Hele eline şantaja yarıyacak vesika vermek?

«— Allah göstermesin!»

Dedi, zarflanmış mektubu ufak parçalara böle böle yırttı, yırttı, çöp sepeti olarak kullandığı büyükçe bir karton kutuya attı.

Demek birden, âni olarak karar verip, uygulamaya geçmemeliydi. Yapacağı işi uzun uzun, bütün yönleri ve ayrıntılarıyla düşünmeli, hattâ düşünüp karar verdikten sonra da bir, iki gün beklemeliydi. Yoksa çuvallıyabilir, işlerin içine edebilirdi. «— Kedinin boğazına ciğer asma kabilinden, Deve'nin eline vesika ver, sonra da avucunun içine gir. Herif beni mana mana oynatır şerefsizim. Hem kimbilir? Yarının sahibi Allah! Buraya kadar tıkır tıkır yürüyüp gelen işler, bundan sonra, hele seçimlerde otomobile, tayyareye binmiyecek mi? O zaman? O zaman Deve'den kurtulmak gerekirse? Kurtulamazsın ki! Herif çamur.

Elinde el yazınla yazılmış mektup, Demokles'in kılıcı gibi her an tepende. Ha indi, ha inecek...»

Sesli sesli esnedi, yaşaran gözlerini iri yumruklarının tüylü sırtıyla sildi. Yatmalıydı ama, uyku tutacak mıydı bakalım? Koğuşsa dünyadan habersiz, uykunun derin sularında, yer yer horluyordu. Horlasındı varsın. Yarın bunlar, bunlar gibi binler, on binler, yüz binler ona oy vereceklerdi. Versinlerdi eşşoğlu eşşekler! Dünya'ya geliş sebepleri bundan başka ne olabilirdi? «— İçimden geçenleri duymalılar şimdi. Vay anam vaaay, beni düdüğe kor üfürürler! Hooş, bende bu palavra, onlarda da palavraya kanma ihtiyacı olduktan sonra, onları daha çoook aldatırım!»

Yorganın altına girdi, sırt üstü uzandı. Yorulmuştu bayağı. Yorgunluk bedeninden seller gibi akıyordu. Bir süre bu selin akışını tatlı tatlı dinledi. «— Ya sabanıyla çift sürenler? Fabrikalarda on iki saat çalışanlar? Yük taşıyanlar? Geceleri başkalarının evini barkını, malını mülkünü sabahlara kadar bekliyenler? Adaaam sen de! Başka düşünecek şey mi kalmadı? Herkes senin gibi gözü açık olsa, sana ne hacet kalırdı?»

Yan döndü.

Ceza evinde günleri çok hareketsiz geçiyordu. Dışarda koş orya, koş burya oyalanmaktan geçtim, bu koşmalar jimnastik yerini tutuyor, yağlanmasını önlüyordu. Kaç vakittir düşündüğü şey gene aklına gelip oturdu: Namaza başlasa? Namaza, niyaza, oruca, şuna buna inanmıyordu ama, bütün gün oturup yağ bağlamaktan kurtarabilirdi onu. Sonra şu bilmem ne köylü hoca, ak-

sakallı hoca... birinde bozuk şivesiyle, «— Ah bey ah» demişti, «hani bir de namaz kılsan yok mu ya...»

Bu «— Yok mu ya...» nın geldiği anlamı kimbilir kaçıncı sefer, gene uzun uzun düşündü: Bir de namaz kılsa, hacı hoca takımı onu büsbütün sevecek, ona büsbütün bağlanacaktı. Sâhi, madem yeni partiye girme kararındaydı, bu partiden milletvekili seçilme şansını görüyordu kendinde, ne diye başlamasındı namaza? Paşa dedesinin «Din düşmanlığı» ndan bıkıp usanan tutuklular ona dört elle sarılmışlardı. Burada dört elle sarılanların önemi pek olmasa bile -ki vardı- dışarı çıkınca, dışardakilerin önemi çok büyüktü.

«— Halk bizde, hacıların, hocaların ağzına bakar. Hacılar hocalar da benim ağzıma bakacak olursa, halkı avladım gitti demektir. Oylar, o oylar... o oylar insanı milletvekili de yapar, bakan da, başbakan da!»

Sağına yattığı yerde gözkırptı: «— Şimdiye kadar milletvekiline, bakana, belki de başbakana benzemeğe çalışarak aldattım. Bundan böyle milletvekili, gerçekten milletvekili olup...»

Birden bir gıcık, kalın kalın öksürdü.

«... bu cıgara bokunu da bir türlü azaltamıyorum vesselâm. Hayvan gibi öksürtüyor. Deve de içer, hem de boru gibi ama, bir şey olmuyor ayı oğlu ayıya!»

Soluna döndü.

Gözlerini sıkı sıkı yumdu. Rezaletti bu. Uyku tutmuyordu yahu! Gözleri biber saçılmışcasına

kötü kötü yanıyordu oysa, sık sık esniyor, uykudan da geberiyordu. Bir yandan uykusuzluktan geberiyor, öte yandan da ak sakallı hoca kafasının içinde canlanıveriyordu:

«— Ah bey ah... bi de namaz kılsan yok mu ya...»

Geçenlerde bir gün lâf arasında Nefîse de İl Başkanının namaza niyetlendiğini söylemişti. Namaza başlasa, bunu da Nefîse duysa... kadın sevinçten çıldırırdı!

«— İyi ama, damdan düşercesine olmaz ki bu. Düne gelinceye kadar namaza niyaza boşver, bugün yırtık dondan çıkar gibi Allahü ekber'e başla. Bırak ki yediririm ama, gene de bir kılıf bulmak lâzım!»

Kafası şimdi de buna takılmıştı: Nasıl bir kılıf bulmalıydı namaz işine? Öyle bir kılıf olmalıydı ki, başta ak sakallı hoca, hattâ yanıbaşındaki yatağında hırtça uyumakta olan bacanağı, zabıtkâtibi eskisi Zabıtçı, şu bu ısrar etsinler o da aklı yatmışcasına...

«— Oldu» diye geçirdi, «buldum. Ulan ne kafa be!»

Gerçekten de ne kafaydı!

Gece düş görmüş, düşünde de ak sakallı bir «Pir-i fâni», namaza başlamasını söylemiş olabilirdi. O zaman? O zaman millet paçaları sıvar, her biri bir yandan, bozuk ya da düzgün şivelerle veryansın ederlerdi!

Tekrar sağına döndü ve bacanağını gördü. Yüzü asıldı. Hiç sevmiyordu. Sevmediği için de her fırsatta tersliyor, zaman zamdan da işi haka-

rete vardırıyordu ama, herifin iliği mi boktu ne, darılıp küseceğine büsbütün dört elle sarılıyor, ayaklarının altında bir köpek gibi yaltaklandıkça yaltaklanıyordu. İyi ama, yaltaklanmasa da dikilse, ikide birde lâfına taş koysa daha mı iyiydi? Yoo... o zaman büsbütün nefret ederdi ama, öyle ya da böyle sevmiyordu!

Sabaha yakın uykuya geçti, uykusunda da ak sakallı, şivesi bozuk köylü hocayı gerçekten gördü. Adam daha uzayıp ulûhileşmişti.

«— Kudret beğ, namaza başla!» dedi.

Kayboldu.

Uyandığı zaman herkes kalkmıştı yataklarından. Kahvaltı hazırlığı içindekilerin telâşı, ya da oturmuş bir şeyler tıkınanlar... Gözlerini hafifçe açmış, koğuşu gözden geçiriyordu. Yanıbaşında bacanak, kahvaltı için meydancılara emirler veriyor, «Beyefendi» uyanmasın diye de sesini kısarak konuşuyordu.

Kudret Yanardağ, önce deriin derin inledi. Bu öyle bir iniltiydi ki, mâveradan geliyor izlenimini uyandırıyor, koğuş bakışıyordu. Ne oluyordu beyefendiye?

Ne türlü davranılmasının uygun düşeceğine henüz varılmamıştı ki, beyefendi:

— Lâaa ilâhe illâllah, Muhammeden Resulûllah! dedi.

Az önceki mâverâî duyu, yerini bambaşka anlama vermiş, millet sanki taş kesilmişti. Ne oluyordu? Gerçekten ne oluyordu bu adama? Onlar da ayni şekilde mırıldanarak iyman tazelediler. Derken beyefendi uyandı, yatağında oturdu. San-

ki tere batmıştı, ipek pijamasının koluyla alnını sildi, gülümsedi:

— Hayırdır inşallah deyin!

Koca koğuş hep bir ağızdan:

— Hayırdır inşallah, dedi.

Bacanak ayrıca sordu:

— Ürya mı gördün bacanak?

Kudret Yanardağ parladı:

— Hayır. Ulan şimdi kötü kötü söyleteceksin ha!

Bacanak bozulacağına keleş keleş gülmekle yetindi.

Kudret Yanardağ, bacanağına karşı duyduğu nefreti belirten bir «— Lâhavle velâ kuvvete illâ billâaaah» çektikten sonra gözlerini koğuşa kaldırdı:

— Şu, ak sakallı hoca efendi var ya?

Ha, evet, vardı, biliyorlardı.

— Sekizinci koğuştaki değil mi?

— Koğuşunu bilmem, ak sakallı. Zaman zaman gelir, arkamı sıvazlar...

Gene bacanak:

— Temam temam, dedi. Akyazılı Mestan Hoca...

— Sakalı daha da uzamış, boyu da minare kadar olmuş. Beni kucakladı, mescit gibi bir yere getirdi, «— Lâilâhe illâllah, Muhammeden resulûllah» de, dedi. Korkudan her yanım titriyordu, söylediklerini aynen tekrarladım. Namaza başla dedi, kayboldu!

Anlaşılmıştı. Anlaşılmıştı ama, bu çok büyük

bir rüyaydı. Cenâb-ı Allah'ın bir işareti. Derhâl namaza başlamalıydı!

— Kurban olduğum, sizin namaza başlamanızı istiyor mücerret...

— Bu ürya, bu üryaya pardon vallaha!

— Mestan hocaya yaptıralım tâbirini...

— Öyle ya, madem üryada onu görmüş...

— .....

— .....

Hocaya haber vermek için koğuşta birkaç dinî bütün yekindiyse de, bacanak hepsinden önce koştu sekizinci koğuşa. Koğuş bozuk havasıyla pis pis kokuyordu. Hoca çoktaan aptestini almış, sabah namazını kılmış, yeniden yatmıştı. Bacanak paldır küldür gitti, fakir hocayı sarsarak uyandırdı.

Neye uğradığını birden anlayamayan hoca, karşısındaki büyük çiftçiyi görünce oturuverdi:

— Buyur Kemâl Ağa, şöyle buyur!

Bacanak oturmadı, vakti yoktu. Bacanağı hayırlı bir rüya görmüştü. Bir zahmet koğuşa kadar gelsindi!

— Nasıl bir ürya?

— Üryasına zâtınız girmişsiniz. Kucaklayıp mescide götürmüşsünüz. Namaz kılmaya başla demiş, iyman tazelettirmişsiniz...

Cahil ama zekî hoca herşeyi kavramıştı. Cenâb-ı Allah'ın bir lûtfu olmalıydı bu. Adamın rüyasına onu değil de hiç tanınmayan bir başkasını sokabilirdi. Madem onu sokmuştu, o halde faydalanmasını istiyordu.

Sordu, lâf olsun diye:

— Yeşil görmüş mü üryasında?

Bacanak düşündü, bulamadı. Görmemişti galiba ama, gene de belli olmazdı.

— En iyisi hemen gidelim, kendisiyle görüş!

Hoca güldü, bir daha güldü, başını salladı:

— O buraya gelsin, dedi. Çünkü malûm ya? Vâcib-ül vücut ve Tekaddes Hazretlerinin emri ilâhisini yerine getiren bir insanım...

Bacanak hak vererek koştu. Bacanağına usulüyle anlatıp, ama gene de herifin öfkesinin ayaklanmasına engel olamıyarak, ardına düştü. Akyazılı hoca'nın pis koğuşuna geldiler. Kudret Yanardağ'ın yüzü kokudan buruştuysa da aldırmadı. Hocanın yatağı yanına geldi, diz çöktü. Adamın mavi değil, mor damarları fırlak kuru elini üst üste üç sefer öptükten sonra, yatağın ayak ucuna dizüstü çöktü.

Hoca: «— Anlat bakalım rüyanı!» demedi.

— Üryanda yeşil gördün mü? diye sordu.

Kudret Yanardağ hatırlamıyordu ama, ne çıkardı?

— Gördüm. Mescitte bir sanduka vardı, üzeri yeşil şal örtülüydü. Hattâ saçakları da yeşil püsküllüydü!

Akyazılı istediğinden âlâ almıştı karşılığı. Gözlerini yumdu, uzun uzun mürakabeye vardıktan sonra üst üste üç sefer titredi, gözlerini açtı, sonra:

— Şana her zaman söylerdim: Bi de namaz kılsan yok mu, ya, diye hani?

— Evet evet, tamam.

— Ben her gice üryasını görürdüm de onun

içun öyle dirdim. Dimek Vâcib-ül vücut ve Tekaddes Hazretleri senin namaza başlamanı istiyor. O kadar didim dinnemedin, kurban olduğum kendi, benim vasıtamla dimek...

— Haklısın hocaefendi. Dinlemedim de değil, malûm ya? Tek parti, tek şef rejimi, malûm!

Bütün suçlar karşılıklı olarak «Tek parti tek şef» liğe yükleniverdi. Ah neler çekmişlerdi o «Tek parti, tek şef, likten! Din adamlarını «Muzmahil» etmişler, kuluna Allahını unutturmak için ellerinden geleni geri komamış, şehirlerdeki nice nice camilere asker doldurmuşlar, Allahın mekânını depo yapmışlardı. E... Cenâb-ı Allah'ın parmağı yoktu ki adamın gözünü oysun. İşte böyle yapardı! Her Fraun'un Mûsa'sı gibi, bunlara da yeni partiyi göndermiş, «Bil'umum seyyiâtin cezasını» çektirmeğe yeni partiyi memur etmişti!

Koğuştaki havanın uygunluğu gözünden kaçmıyan Kudret Yanardağ, fırsatı kaçırmadı:

— Yeni partinin, emr-i ilâhi'yi yerine getireceğinden kimsenin şüphesi olmasın. Herşeyin bir vaktı ve saatı var. Vaktı ve saatı dolmadan ne civciv yumurtasında kabuğa tık eder, ne de tohum yerin zemininde çatlayıp yarılır. Bu dünya, bu âlem-i fenâ Sultan Süleyman'a bile kalmamış. Öyle değil mi hocaefendi?

Hoca efendi cahildi, şivesi bozuktu ama, çıkarlarının da yönünü bilmiyecek kadar budala değildi. Sonra bu adam hoca moca olmadığı halde ne güzel, ne doğru konuşuyordu!

— Hay haay, dedi bir zamanlar feyz aldığı

kırmızı sakal hoca gibi, hayhaaay! Emr-i ilâhi olmadan ne civciv tık der, ne de tohum çatlar!

Kalktılar.

Kudret Yanardağ hocanın kulağına:

— Efendi hazretleri, dedi, sabah lokmasını birlikte etsek, bize bu şerefi verseniz... kaabil mi acaba?

Hoca düşündü, keyifle, okşanan gururuyla deriin derin düşündü: «— Kurban olduğum, bunca zamandır beni arayıp sormıyanları kaldırıp ayağıma gönderdin. Keremine bin şükür!» diye geçirerek:

— Eh, dedi. Hem konuşur, hem de lokma ederiz...

«Beyefendi» nin Akyazılı hocayla fakir koğuştan çıkması herkesin dikkatini çekmişti. Bu hem varlıklı, hem ağzında dili herkesten fazla dönen, kaleminden kan damlıyan, ceza evini avucunda tuttuktan başka, bu yakınlarda teftişe gelen müfettişleri bile azarlayıp rezil eden bu adam, nasıl oluyordu da «Fiil-i livâta» dan zanlı fakir Akyazılıyı yanına alıp koğuşuna götürüyordu? Ne vardı bu fakir hocada?

Çok geçmeden «Beyefendi» nin gördüğü düş yıldırım hızıyla ceza evine yayıldı: Vay anasını.. demek Cenâb-ı Allah fakir Akyazılı yoluyla, namaza başlaması için beyefendiye emir göndermişti ha?

Dinî gerçek, iymanı zayıf bazıları:

— Yahu, dediler, haber gönderecek başkasını bulamamış mı kurban olduğum?

Dini, iymanı kuvvetli bazıları:

— Suuus câhil! Kurban olduğumun keremine senin aklın mı erer?

— Gaafil!

— Kırk gün günahkâr, bir gün tövbekâr!

— Fiil-i livata diyorsun. Bakalım sâhiden fiil livâta mı?

— İftira, şerefsizim ki iftira!

— Ah o tek parti, tek şef devri...

— Hangimizinki iftira değil ki?

— Ama gün gelecek, bütün bunların hesabı...

— .....

— .....

Akyazılı başköşeye oturtulmuş, masa yerine kullanılan yuvarlak hamur tahtası önüne konulmuştu. Kudret Yanardağ kendi eliyle yüz havlusunu hocaefendinin bağdaş kurulu dizleri üstüne koydu. Bacanak, meydancılarla birlikte kahvaltıyı hazırlıyor, etekleri zil çalıyordu. Tertemiz iki bardağı, hiç lüzum yokken, yeniden yıkayıp beyefendiyle efendi hazretlerinin önlerine götürüp koydu. Mor çinkodan süt güğümünü meydancının elinden alıp koşturdu. Kızarmış ekmeklerin fazla yanıklarını bıçakla kazıdı, köyden yeni gelmiş tereyağını hocaefendiyle beyefendinin önlerine saygıyla koydu. Bu ne bulunmaz, ne hayırlı, hattâ ne mübarek gündü! Bacanağının namaza başlaması çok iyi olacaktı. Bu millet dinine, diyanetine bağlı bir milletti. Şunca yıl baştakiler her türlü küfrü irtikâp etmiş, milleti dininden diyanetinden ayırmağa savaşmışlarsa da, ayıramamışlardı. Elbette ayıramazlardı. Neler konuşulmuştu az önce hocaefendinin koğuşunda? Zülce-

lâl'in izni olmadan civciv bile civcivken kabuğuna tık diyemez, tohum çatlıyamazdı toprağın altında. Eeeh, demek Rabbilâlemin dinsizlerin cezasını verecekti yakında. Parmağı olmadığı muhakkaktı. Parmağı olmadığı için de kimsenin gözünü oyamaz, herşeyi vakti saatine bırakırdı. Yeni partiyi bunun için kurdurmuş olabilirdi. Olabilirdi ne kelime? Elbette bunun için kurdurmuştu!

Akyazılı kendini bildi bileli yapmadığı bir kahvaltının tadını çıkarıyordu. Kızarmış ekmeklere kalınca tereyağı sürüyor, üzerlerine hâlis bal «tıla» ediyordu. Sonra yağla bal sürülmüş dilimlerin yağlı ballı yüzleri karşılıklı gelmek üzere dilimleri birbiri üzerine koyuyor, iki dilimi kuvvetli dişleriyle ısırıyordu. Derken sıcak ekmeklerin birleştiği yerden yağlı ballar sızıp akmağa başladı. Önce avucu içine, sonra da bileklerine doğru Aksındı, varsın aksınlardı. Yıllar yılı nerde görmüştü böyle kahvaltıyı? Köyünde, erkek suratlı karısıyla birlikte çalışmaya giderlerdi ama, kazançları neydi? Kuru birer parça bazlamayla çökelek peyniri. Geceleri çokluk aç yattıkları olur, arada bir de muska işi filân düşüp birkaç para kazandı mı, süt, yoğurt uydurur, bayram ederlerdi.

Muska işini hatırlayınca içinden gene «İktidar»ın karanlık, ağır baskısı geçti. Ne karanlık yıllardı gerçekten de o yıllar. Yağmur duasına çıkamazsın. Muska yazamazsın, ağrılı sızılılara okuyup üfleyemezsin. Kazara okuyup üfledin, ya da iki satırcık muska yazdın, şıp, candarma gelir, karakola çağırır, karakolda da başçavuş açardı ağzını yumardı gözünü, Firaundu iktidar, mü-

cerret Firaun! Gerçi son yıllarda biraz biraz soluk aldırır olmuşlardı din adamlarına amma, gene de yetmezdi. Din adamının soluğunu kesen hangi iktidar pâyidâr olmuştu ki? Allah'tı bu, gafurrurrahîmdi. Hiç kendi adamını, kendinin «Lâilâhe illâllah» ını ilâ edenleri yetim ve öksüz bırakır mıydı?

Bileğinden aşağı ılık ılık sızmakta olan yağlı balları yaladı, sonra süt içti. Kim derdi ki, şu dini bütün adam bu hapishaneye gelecek, gece üryasında Akyazılı hocayı görecek, görünce de ona karşı üstün saygılarla koşup, pis koğuşundan alıp beyler koğuşuna getirecek? İşte böyleydi Cenâb-ı Allah'ın keremi. Ona, keremine inanmıyanlar kâfirdiler kâfir!

Kahvaltıdan sonra kahveler, cıgaralar içildi. «Beyefendi», bacanağının kulağına eğilerek:

— Müdürle görüşüp hocafendiyi bu koğuşa almak istiyorum. Yalnız üstü başı pek perişan. Ben de söylerim ya, Nefîse gelince hatırlat bana, senin karıyı görsün, senin iç çamaşırlarından, elbisenden bir şeyler...

Bacanak heyecanlandı:

— Çok iyi olur beyim...

Sonra hocafendiye döndü, aynı alçak sesle fısıldadı:

— Efendi hazretleri, zat-ı âlinizi bizim koğuşa almak istiyorum... ne dersiniz?

Akyazılı bu kadarını kaabil değil düşünmemişti. Ne diyecekti?

— Âlâ ve râna, dedi. Madem böyle arzu buyuruluyor...

— Arzu benim arzum değil, Zülcelâl'in arzusu. Zât-ı âlinizi madem elçi tâyin buyurdular, bana başka türlü hareket gerekmez!

— Allah, cellecelâlehü!

Öğleye doğru meydancılar koşarak geldi, «Hanımefendi» nin teşriflerini haber verdiler. Kudret Yanardağ, bacanağına anlamlı bir baş işareti çekerek, hocafendiyle birlikte olduklarını, az sonra geleceğini bildirmesini söylemek istedi. Bacanak herşeyi gayet güzel anlıyarak koştu. Ceza evi müdürü «Hanımefendi» nin hatırını sorup, az sonra gelecek Kudret Beyle karşılaşmamak, hem de onları her zamanki gibi yalnız bırakmak için, çıktı gitti.

Bacanak odaya soluk soluğa, heyecanla girdi:

— Sorma sorma olanları, dedi. Seninki gece rüyasında Akyazılı hocayı görmüş, namaza başlıyor!

Nefîse de heyecanlanıverdi birden:

— Namaza mı başlıyor? Sahi mi enişte?

— Şerefsizim ki ha!

— Aman ne iyi. Kurban olduğum, demek bütün kalplere ilham buyurdu. Bizim il başkanı da başladı. Peki nasıl oldu bu?

Anlattı: Kudret Bey gece rüyasında sakallı bir pîr görmüştü. Hazretin sakalı göbeğinde. Kudret Beyi kucaklayıp... «— Mesçide» diyemezdi, ihtişamlı olmazdı, onun için, «— Mısır'daki Ezher camisine» götürmüş, orda saçaklarına varana kadar yemyeşil örtülerle döşeli bir odada...

Nefîse:

— Yeşil hem murat, hem de tez, çabuk rüyada. Sonra?

— Sonra, haşyetullah'tan kocca cami zangır zangır titremeğe başlamış. Hâfiften bir sedâ: Namaza başla ve başlat demiş...

Nefîse sevinçten çıldıracaktı. Çeyrek saat sonra tıpkı tıpkısına hep o kral azameti içinde salına salına gelen Kudret Yanardağ'ın ellerine sarılarak öptü öptü ve ağladı:

— Çok şükür, çok şükür sana Allahım!

Kudret Yanardağ anlamıştı bacanağının gene pireyi deve yaptığını. Onun için, «— Niye? Ne var?» diye sormadı. Kadın uzun uzun hıçkırdıktan sonra, çevresine telâşla baktı. Bereket enîştesi toz olmuştu.

— Demek Ezher camisine gittin gece?

Herşey anlaşılıyordu:

— Evet, dedi.

— Her yan yeşilmiş, hı?

— Saçaklara varıncaya kadar, yemyeşildi!

— Yeşil murat, hem de tezden kavuşulacak bir murat demektir, üryada. Ben gene de bizim Hâfız hanıma yordururum ya, hiç şüphen olmasın yeşilin murat olduğuna...

— Doğru, haklısın. E, vakti saatı doldu ki zât-ı Kibriya bana, benim gibi kimbilir kimlere aynı ilhamda bulundu. Şimdi bana bak...

Kadın, adamın kocaman ellerini avuçları arasına almış, kıllı sırtlarını okşuyordu:

— Emret sultanım!

— Beni gece rüyamda kucaklayıp Ezher camisine götüren hocafendiyi benim koğuşa alaca-

ğım. Fakat adamcağız çok fakir; üstü başı pek perişan. Hattâ, Allahın gücüne gitmesin ama, pis pis de kokuyor. Sen bugün akşama kadar ne yap yap adama çarşıdan iki uzun don, fanilâ, iki gömlek, çorap, iki takım pijama falan al, getir, Veya birisiyle gönder. Hamam yaptıralım. Demin kahvaltıyı birlikte yaptık, görmeliydin. Nasıl obur gibi tıkındı, şaşardın!

— Kudreet?

— Canım?

— Tıkındı dedin...

— Tıkındı Nefîse! Kıtlıkta kalmış gibi hem de...

— Öyle bile olsa, Cenâb-ı Rabbilâlemin'in elçisine tıkındı demen yakışık almaz!

— Almaz, biliyorum ama, yalnızız şurda, senden benden başka kimse yok ki?

— Allah-ü Taalâ yok mu?

Kavramıştı:

— Haklısın, yerden göğe kadar hem de. Bir daha bu türlü yakışıksız sözler sarfetmemeliyim.

Kadın, hocafendi için bütün istenenleri, İl başkanı avukatın adamıyla gönderecekti ama, şu eve geceleri gelme işi ne olmuştu?

Kudret Yanardağ oynak zekâsıyla şöyle bir düşündü:

— O, tamam... dedi.

— Nasıl tamam?

— Biliyorsun, müfettişler henüz gitti. Bakalım altından ne çıkacak? Vaziyet durulsun, salâh kesbetsin hele... mâmafi...

— Mâmafi?

— Salâh kesbedeceğini hiç sanmıyorum!

— Nasıl?

— Nasıl olacak? Adamların yaptıkları tahkikat, bilhassa Müdür'ün aleyhinde. Daha düne kadar, sen de biliyorsun ya? Ceza evi avlusunda koyunlar kesilir, etleri satılırdı. Esrar, afyon, bıçak ticareti yapıldığını bilmem nerdeki sağır sultan bile işitmişti!

— Elli bin? Elli binlik rüşvet meselesi?

Güldü:

— Canım, karıcığım... herkes gibi sen de mi inandın buna?

«Karıcığım» sözüyle içi kabaran Nefîse, bir yandan adamın boynuna sarılmış, öte yandan hayretle sormuştu.

— Yâni ne? Vermedin mi?

Kadını dudaklarından öptükten sonra:

— Gözlerimin içine dikkatle baksana!

— Bakıyorum, baktıkça da içim kaynıyor!

— Benim de öyle, benim de öyle ama... bu gözlerde enayiliğe dair bir şeyler var mı? Ben adama elli bin lira değil, elli kuruş bile vermem rüşvet olarak!

— Ya?

Cebinden banka defterini çıkarıp gösterdi:

— Oku bakim şunu, ne yazıyor?

— Kırkbeş bin. Niye elli bin değil?

— İdris'i İstanbul'daki işlerimin tasfiyesi için göndermiştim ya? Beş binini ona vermiştim...

Kadın yeni baştan, çılgın gibi atıldı adamın boynuna. Öptü, öptü. Sonra da çıkıştı:

— Sen niye öpmüyorsun?

Attı:

— Eskitmekten, soldurmaktan korkuyorum...

Kadın âdeta çıldırırcasına:

— Hiç korkma, dedi. Ne eskirim, ne solarım. Fakat Kudret, ah Kudret... duramıyorum, vallahi dayanamıyacağım artık. Bütün gece rüya üstüne rüya. Çıldırıyorum bee!

Kalktı, oda kapısını kapadı.

Kudret Yanardağ sertleşti:

— Aç kapıyı!

— Neden?

— Olmaz şimdi...

— Neden olmasın?

— Olmaz da onun için, aç!

Kadın şımarık şımarık omuz silkti :

— Nâpim nâpim nâpiiim...

Kudret Yanardağ kalktı, kapıyı açıp geldi yerine oturdu.

Kadın sırtıyla duvara dayanmıştı, kara gözleri şehvet dolu, vahşi vahşi bakıyordu.

— Piiis, dedi.

O sırada içeri Müdür girmeseydi, kadın belki de gene kapatırdı kapıyı. Müdür girdi, kadının bakışını yakalamış olacak ki:

— Ne o abla? dedi. Küstün mü?

Nefise omuz silkti:

— Ona küsebilir miyim hiç?

Kudret Yanardağ durumu Müdüre anlattı: Sekizinci koğuşta bir hoca vardı, Akyazılı. Gece rüyasına girmiş. Ezher camisine götürmüştü onu. Orada bir ses, namaza başlamasını emretmişti. E, böyle mübarek bir insanı fakir fıkara içinde

yokluk ve açlığa terk etmek indullah'ta mergup bir şey olmasa gerekti. Onun için...

Müdür, Akyazılının suçunu hatırlıyarak gülüverdi. Kudret Yanardağ da hatırlamıştı aynı şeyi ama, Nefîse'nin yanında tadını çıkararak konuşamazlardı.

— Hadi, dedi kadına, sen git, dediklerimi yolla!

— Kendim getirsem?

— Kendin yarın gel, diye göz kırptı.

Nefîse bunun, «— Yarın gelirsen, müdürle işi ayarlarım, demin can attığın şeyi yarın yaparız!» anlamına geldiğini anlıyarak:

— Peki, dedi. Demek iki kilot, iki ten fanilâsı, gömlek, pijama... terlik de ister...

— Tabî tabî...

— Adamla gönderirim.

— Gönder.

Nefîse gittikten sonra Kudret Yanardağ sordu:

— Herifin fiil-i livatâ'cılığına mı güldün?

Müdür tek parti, tek şef politikasına yüzde yüz bağlı bir insan olduğu için, yeni yeni dillerde dolaşan «Demokrasi», ya da halkın çokluk kullandığınca «Demirkırasi» ye inanmıyor, Serbest fırka zamanındaki gibi, bunun da gelgeç olacağını sanıyordu. Böyle sandığı için de, son zamanlarda gevşeyen «Tek parti tek şef» otoritesinden faydalanan hacı, hocaların gizliden gizliye açtıkları Kur'an kurslarında milletten para sızdırmakla kalmayıp, şu Akyazılı gibi, arada kurstaki çocuklara da sataştıklarını işitiyordu. Akyazılı tevkif

edilip ilk geldiği gün her şeyi itiraf etmişti. Müdüre: «— Cenâb-ı Allah kimseyi şaşırtmasın beyim. Oldu bir iş amma inan ki ben ilk değilim. Deyyusun oğlu suçu üstümüze yıktı!»

Kudret Yanardağ gülerek dinlemişti Müdürün anlattıklarını:

— Canım efendim, dedi, bana ne hoca'nın ahlâk yanından?

— İyi ama, bu nasıl inanç? Nasıl iyman beyefendi?

— Devir sana uymazsa sen devire uyacaksın Müdür!

— Peki siz gerçekten inanıyor musunuz böyle şeylere?

— Siz tek parti, tek şef'e?

— Ben inanıyorum!

— Ben inanmıyorum. Sen şimdi bırak bunu da, herifi bizim koğuşa ver. Sonra da şu tecritlerden birini, iki kişilik olanını bize...

Müdür gülerek göz kırptı:

— Vereyim ha? Ne olacak?

— Hiiç. İbadete orada başlıyacağım da..

— Sübyan koğuşundan bir de eli yüzü düzgün çocuk vereyim mi?

— Şakayı bırak, sâhi ver o iki kişilik tecritlerden birini, iki kişilik olanını bize...

Müdür:

— Yetkim yok, dedi.

— Niye?

— Yok da ondan. O koğuşlar malûm, idamlıklarla, tecritleri mahkeme kararıyle istenenlere mahsus. Mâmafî, sen, bana hitaben bir dilekçe

yaz. Sebep olarak da, umumî koğuşların şu sıra politikaya çok elverişli olduğundan bahset. Herhangi bir siyasî tartışmanın suça müncer olabileceğini, bundan kaçınmak için tek kişilik hücrelerden birinin tahsisini iste. Oldu mu?

— Oldu ama, dilekçeye ne lüzum var?

— Usulen Savcıya yollıyacağız. Savcı tetkik edecek, gereken derkenarı yazıp bana yollıyacak. Ben de derkenara göre...

— Anlaşıldı. Anlaşıldı ya. Hoca? Hocayı ne yapacağız?

— Ona karışmam!

— Karışmam ne demek yahu? Karışıver...

— Canım, geceleri aynı koğuşta yatmanız şart mı?

— Değil ama, can yoldaşı olurdu.

— Gündüzleri, koğuşlar açılınca gelir!

— Gelir mi?

— Gelmek isterse gelir, bizce hiçbir sakınca yok. Senin tecridin ihtilâttan memnuiyet değil ki!

— O halde mesele yok. Dilekçeyi hemen yazayım, yahut gece yazar, sabahleyin... ha?

— Oldu.

Nefîse, istenenleri İl başkanının adamıyla gönderinceye kadar, hemen oracıkta Semâ, Dürdâne ve Deve'ye ağırbaşlı, kısa, uslu akıllı, ilerde şantaj olarak kullanılması imkânsız mektuplar yazıp zarfladı: Şimdilik otursunlardı oturdukları yerde, gelmelerine lüzum yoktu. Ama ilerde durum değişebilir, onlara ihtiyacı olabilirdi. Olunca da yazar, hattâ tellerdi acele gelmelerini. Bunun-

la beraber, candan ilgilerine çok sevinmişti. Sağ olsun, vâr olsunlardı.

— Evlât, dedi İl başkanının adamına, bunları hiç bekletmeden, pulla ve postaya hemen at!

Genç adam aldı:

— Merak etmeyin efendim, hemen atarım...

O akşamüstü Hocafendi ceza evi hamamına yollanıp, iyice yıkattırıldı, yeni çamaşırlarını giyindi. Koğuşa döndüğü zaman yüzü gözü açılmış, nurlanmıştı âdeta.

— Ah beyefendi, dedi, felekte bir de tecrit koğuşuna birlikte verilseydik...

— Oda olacak, hiiç merak etmeyin. Bu kadarı oldu ya...

— İnşallah, inşallah.

— Savcı nezdinde teşebbüste bulunacağım. Hemen değilse bile bir müddet sonra koparırız işi. Koparınca da, dualarımızı gürül gürül eder, namazlarımızı birlikte, hattâ cemaatla kılar, zât-ı Kibriyâ'ya hep birlikte hamdü senâda bulunuruz değil mi?

— Hay hây efendiciğim, hay hâay...

— Müdürün de sana karşı teveccühü var. O suçu işlemediğin, iftiraya uğradığın kanaatında..

Akyazılı'nın aklına yatmadı:

— Bana karşı teveccühü ha?

— Evet. Ne var?

— Sanmam!

— Niçin?

— Niçin olacak beyim? İktidara köpek gibi bağlı da ondan!

— .....?

— O bir Deccâl'dir, lânetullah-ı aleyh'tir. Öylelerinden iyilik me'mul olmaz!

Tutuklanıp, ceza evine ilk yollandığı günü hatırlamıştı. Üstüne vazifeymiş gibi, sorguya çekmiş, azarlamış, hattâ bağırıp çağırmış, hakaretler savurmuştu: «— Mustafa Kemâl'in yerinde ben olacaktım ki, topunuzun kökünü kazıyacak, sarıklarınızı boyunlarınıza dolıyacaktım! Kur'an kursundaki bir sübyâna ilişilir mi ulan deyyus?»

Ağzı da leş gibi rakı kokuyordu.

Kudret Yanardağ:

— Rabbül âlemin neye kaadir değil? dedi. Civcivin tıklaması, tohumun çatlaması gibi, kimbilir, belki de bu türlü ecinni tayfasının yüreklerine ilhamda bulunmuştur!

Hoca, tertemiz sakalını avuçlayıp sıvazlarken:

— İnşallah, dedi. Allah yalansa sâhi etsin!

XIII

Takvimler 1950 nin, Nisan başlarını gösteriyordu.

Kudret Yanardağ, Müdürün isteğine uyarak Savcılığa dilekçesini vermiş, bekliyordu ki, o sabah âniden mahkemeye çağırıldı. Bundan Nefîse'nin bile haberi yoktu. Bir taksiye candarmalarla binip, Adliye'ye gitti. Heyecanlıydı ama belli etmemeğe çalışıyor, sonucu merak ediyordu. Semâ'dan henüz bir cevap gelmiş olamazdı. Olamayınca, bir dâvacısı var demekti ki, şâyet mahkeme aksi bir karar verirse temyiz eder, kadını gereğince kullanırdı.

Usulen Adliye'nin candarma nezarethanesine sokuldu. Duvar diplerine çömelmiş yalın ayaklı, yarım pabuçlu, sefil tutukluların arasında ünlü sarı iskarpinleriyle zıt zıt zıt dolaşıyor, günler haftalar, hattâ aylardır varıverdiği aşamaları düşünüyordu: Cebinde cıgara parası yoktu bu şehre tutuklu olarak getirildiği gün. Candarma komutanlığı, ardından ceza evi... «— Hayır» diye geçirdi, «ceza evinden önce burası, şu nezarethane. Nefîse'yi burada tanıdım ilk. Kara gözleriyle ateş gibi bakıyordu. Sonra ceza evi. Bacanağın himmetiyle Nefîse, Nefîse'nin aşkı, aşkının doğurduğu elli bin, ondan sonrası çorap söküğü. Fakat... evet fakat, mahkûm ederlerse kimbilir ne kadar yatarım daha. Oysa seçimlere yetişmeliyim. Hem de beraat yoluyla! Hakkıyla beraat edebilir mi-

yim? Sanmıyorum. Olsa olsa delil yetersizliği. Ne olursa olsun, buradan çıkmalıyım. Bütün mesele buradan çıkmakta!»

Birden gözüne Kel Mıstık çarptı: Adliye bodrumunun alaca karanlığında, candarma çavuşuna yaklaşmış... herhalde onu soruyordu. Soruyordu ya, ne biliyordu buraya getirildiğini?

Kel Mıstık nezarethanenin demir parmaklığına sokulmuştu bile:

— Beyefendi, günaydın beyefendi!

O da sokuldu:

— Günaydın Mıstık... Ne bildin burada olduğumu?

Geveze adamın çenesi açıldı:

— Ceza evine vardıydım zâtınızı görmek için. Erkenden Adliye'ye sevk olunduğunuzu söylediler. Meraklandım. Yoksa şu meseleden mahkemeye mi çıkacaksınız?

Gayet iyi bildiği halde:

— Sanırım, dedi.

— Dime be bey? Hani bi beraat... hı?

Etli avuçlarını açtı, iri gözlerini nezarethane tavanına kaldırdı:

— Allah! dedi. Neye kaadir değil ki?

— Beyefendi?

— Efendim?

— Bir gece üryanda bir pir sakallı mı görmüşsün?

— Gördüm.

— Boyu uzun, sakalı göbeğindeymiş de seni kucağına alıp, töbe töbe, Allahın huzuruna götürmüş, Allah da: Namaza başla ve başlat mı demiş?

Güldü:

— Kimden duydun?

— Ohooo... milletin ağzında tüm. Ne diyorlar biliyor musunuz?

— Ne diyorlar?

— O adam erişmiş diyorlar?

— Benim için mi?

— Senin için ya ne belledin? Yeni partililerin ağızları tüm kulaklarında. Seni mebus seçeceklermiş partilerine girersen. Dedim ki, o adam zâti mebus, mebustan da büyük. Ne yapsın sizin mebusluğunuzu?

Gözlerini gene nezarethane tavanına kaldırdı:

— Allah ne isterse o olur?

Nefîse heyecanla gelip, arabacı Mıstığı kıyıya itince. Kel Mıstık da «Müfettişler Müfettişi»nin bugün yargılanmağa başlanacağını şehre yaymağa gitti.

Nefîse de Kudret'çiğini görmek için ceza evine koşmuşsa da, Adliye'ye sevkedildiğini öğrenerek, bir taksiye atlamış hemen gelmişti. Ne vardı? Hangi dâvâ'ydı görülecek olan? Şu iftira dâva'sı mı. yoksa... çünkü Kudret'çiği karısının dâva'sından vazgeçtiğini çıtlatmıştı.

— Şu canım, dedi, iftira dâva'sı!

— Avukat tutsak olmaz mıydı?

— Hacet yok demiştim sana değil mi canının içi?

— Dedin ama...

— Avukat beni benden iyi bilemez, beni benden daha iyi müdafaa edemez!

— Orası öyle ama, gene de bir avukat... çün-

kü kanunlar, kanunların püf taraflarını avukatlar...

Kadının sözünü sertçe kesti:

— Benden daha iyi bilemezler!

— Peki peki, kızma...

Şehvar'a yularını teslim etmesine karşılık, Nefîse'nin yularını eline iyice almıştı. Şehvar'da erkek yanlar fazlacaydı, bundaysa kadınlık, daha doğrusu dişilik ilik ilikti.

Nefîse:

— Dün geç vakit annemler geldi, dedi.

— Yaa? Nerde kalıyorlar?

— Bende!

— İdris'inki?

— Annemi sürükleyen o zâten. Alyansları falan almış, hazırlamış. Aklıma ne geliyor biliyor musun?

— Ne geliyor?

— Karın mâdem ayrılmıyor, biz de şu senin hocaya bir gün şeriat nikâhı kıydırsak... ha?

Gerçekten de, Kudret Yanardağ da düşünmüş, hattâ kadına da açmıştı bunu. Kadına açmıştı değil, sözü öyle ustaca döndürüp dolaştırmıştı ki, kadın kendiliğinden gelmişti buraya.

— Sahi, dedi. Bugün bakalım mahkeme ne olacak? Yarın bana uğra, akşam konuşayım hocayla, kıydırıverelim bitsin gitsin!

— .....

— .....

Saat on bire doğru iki candarma muhafazasında mahkemeye çıkarılırken, gözlerine inanamadı: Başta arabacı Kel Mıstık, sanki bütün şe-

hir Adliye'ye toplanmıştı. Hemen anladı. Kendisi için, sırf onu görmeğe gelmişlerdi. O halde, kendini toplayıp, her zamankinden çok bir «Kral» büyüklüğü takınmalıydı. Takındı da. Zııt zııt zııt yürüyüşü, kelepçeli bileklerine karşın, Namık Kemâl görünüşü... mahkemeye, siyasî bir suçlu tavırlarıyla gidiyordu. Kalabalık dalgalandı, birden Kel Mıstığın sesi yükseldi:

— Allah kurtarsın beyefendiii!

«— Allah kurtarsın, Allah kurtarsın» lar makineli tüfek gibi çoğaldıktan sonra, gene Kel Mıstık:

— Adalet istiyoruz! diye bağırdı.

— Adalet!

— Adaleeet!

— Allah iftiracıların boynunu altında kosun!

— .....

— .....

Ve bir alkış koptu.

Kudret Yanardağ şimdi gerçekten bir Namık Kemâl'di. Buna kendisi de inanır olmuştu. Mahkemeye girdi, kalabalık çoktaan doldurmuştu sıraları. Mahkeme izdihamı önlemek, herhangi bir olaya meydan vermemek için, celseyi gizli yapmağa karar aldı ve kalabalık dışarı çıkarıldı. Buysa halkı daha çok etkilemişti.

Kel Mıstık:

— Tabî yahu, diyordu, Kudret bey onlara kök söktürecek. Halkın bunu görmesini isterler mi?

Oysa hiç de öyle değildi. Mahkeme, dosyayı incelemiş, delil yetersizliğinden, tutuklunun daha

fazla tutuklu kalmasına lüzum görmemiş, tahliyesine karar vermişti.

Kudret Yanardağ elini kolunu sallıyarak çıktı.

Ne olmuştu? Serbest mi bırakılmıştı?

Kel Mıstık gene ortaya atıldı:

— Tabî serbest bırakılacaktı. Demedim miydi?

Yepyeni bir alkış ve arkasından koca Adliye binasını sarsan müthiş bir ses gümbürtüsü:

— Yaşasın adaleeeet!

Nefîse sevinçten ağlıyordu. Candarmalar koşarak geldiler, formalitenin gerektiğini bildirdiler. Usulen tekrar candarma nezarethanesine inilip, silâhsız bir candarmayla ceza evine sevki uygun görülmüşken, o sıra meydanda bitiveren ceza evi gardiyanına teslim edildi.

Kel Mıstığın arabasıyla ceza evine geldikleri sıra vakit öğle olmuştu. Müdür çıkmak üzereydi. Görünce durdu, durumu öğrenince Kudret Yanardağ'ı kucaklıyarak kutladı:

— Ben esasen bunun alçakça bir iftira olduğunu biliyordum, dedi. Çünkü, suçluluk, insanların nâsiyelerinde yazılıdır!

Nefîse müdürün odasında bekledi.

Müdür, kâtip evrakları tamamlarken, Kudret Yanardağ içeri bir kahraman gibi girdi.. Haber tutuklulara ulaşmıştı çoktaan.

— Geçmiş olsun bey!

— Bey geçmiş olsun!

— Haksızlıklarını suratlarına çarpmışsın hı?

— Allah atını eşkin, dilini keskin eylesin!

— Beyefendi aramızda yattın, halimizi dirliğimizi biliyorsun...

— Bizi unutmazsın gayri değil mi?

— .....

— .....

Hiç unutur muydu? Zülcelâl onu yeryüzüne bu iş için indirmişti. Hele oylarınızı ona verin, hele iktidara geçsin, hepinizi, herkesi, tekmil yoksulları kurtaracak, yeryüzünden yokluğu, sefaleti kaldıracaktır!

Zııt zııt zıtt... Koğuşları gezip dolaştı, zengin, fakir herkesle vedâlaştı. Ama Akyazılıyla sâdece vedâlaşmakla yetinmedi, onu kollarının arasına aldı, yanaklarını öperken hem ağladı, hem de ağlattı. Bacanak da çocuk gibi ağlıyordu. Bundan böyle onu kim azarlıyacak, kim sıçıp sıvayacaktı?

— Sus, dedi Kudret Yanardağ. Darısı sizin başınıza. Ağlıyacak ne var? Sevinin, bayram edin. Çünkü seçimler yaklaştı. İktidara geleceğiz ve umumi af'la hepinizi yurtlarınıza, yuvalarınıza kavuşturacağız!

Daha partiye bile girmemişti ama, ne zarar? Oyların sahipleri ondan bu türlü konuşma istiyorlardı. Anlıyordu bunu. Söz vermek senet vermek değildi ya! Çok çok denizdeki balığa pazarlıktı. Denizdeki bütün balıkları onlara vaat etmekle gerçekten vermek arasında dağlar vardı.

Elini pantalon cebine soktu, tomarla çıkardığı paralardan bir kısmını Akyazılı'nın avucuna sıkıştırırken:

— Ağlama, dedi. Bir ayağım burada. Ne hâ-

cetin olursa bana, doğrudan doğruya bana bildir. İşlerim dolayısiyle belki sık sık uğrıyamam. Fakat, bacanağım burada, ona söyle, bana haber yollar o!

Bacanağına döndü:

— Duydun mu Hocafendiyi hoş tut, her arzusunu emir telâkki et!

Bacanak her ne kadar kederliyse de, gene de hoşuna gidiyordu.

— Hiç merak buyurmayın efendim. Hocafendi'mizin her arzusunu emir telâkki edeceğim!

Zabıtçı'yla arkadaşları da gelmişlerdi. Onlara da ayrıca iltifat ettikten sonra, çevreye duyurarak:

— Herhangi bir işiniz olursa, Temyiz'de, ne bileyim herhangi bir devlet dâiresinde, benim bacanağa iki satır, o bana ulaştırır...

İdarece evrakları tekemmül etmiş, salıverilme işlemi yerine getirilmişti. Ceza evi müdürünün kolunda, arkasında tutuklular kalabalığı, ceza evi çıkış kapısına zıt zıt zıt, ilerledi. Durdu. Şapkasını kaldırdı:

— Allah sizi de kurtarsın arkadaşlar!

Kalabalığın içten karşılığı:

— Âmiiin!

Ve cân-ı gönülden temenniler:

— Bizi unutma bey!

— Felâket arkadaşlarını unutma!

— Af çıkar bize af!

— Sana güveniyoruz, oylarımızı toptan sana vereceğiz!

— .....

— .....

Bütün gürültüleri ardında bırakıp dışarı çıktı. Yeni partinin İl başkanı soluk soluğa gelmişti.

— Geçmiş olsun beyefendi!

Biraz soğukça:

— Teşekkür ederim, dedi yanı başındaki Nefîse'ye baktı.

«— Kim bu adam?» demek istemişti.

Bunu anlıyan zekî kadın:

— Bizim İl başkanı, diye kulağına fısıldadı.

Fısıldadı ya adamın tipini beğenmemişti Kudret Yanardağ. İnce, uzun, kırpık bıyıklı biriydi. Herhalde kolay kolay heyecanlanmaz, daha çok herşeyde kanun, kanunlara saygı, kanunlardan çekinme havası içinde olabilirdi.

— Partimize kadar teşrif eder misiniz beyefendi?

Gene Nefîse'ye baktı. O, dünden razıydı, hattâ mutlaka gitmelerinden yanaydı. Kel Mıstığın arabasına atlayıp, ele güne, daha çok da iktidar partilere karşı partiye şakır şakır gitmeliydiler.

— Peki, gidelim... dedi, Buyrun!

İl başkanı bu nâzik jesti:

— Siz buyrun, diye ikramda bulunarak değerlendirdi.

O, «Hanım sultan» ı kolundan arabaya önce soktu. Sonra kendi girdi. Üçüncü yere İl başkanı yerleşti. Kel Mıstığın kamçısı hayvanların yeleleri üzerinde şakladı her keyifli ânında olduğunca:

— Deheeeeyt arslanrıım!

Hayvanlar dünya'dan habersiz, belki de ken-

dilerine hâs konuşmalarıyla küfrederek her zamandan ağır arabayı çektiler.

Ceza eviyle parti il başkanlığı binası arasında epeyce yol vardı. Kel Mıstık, Nefise'nin aklından geçenleri biliyormuşçasına hayvanları boyuna kamçılıyor, daha çok da çarşılardan geçerken hayvanların bozuk parkelerde şakırdayan nal seslerine dikkat ediyordu. Nal sesleri şakırdamalı, dükkânında alış verişindeki esnafı, evinin nevâlesini düzmeğe çıkmış aile babasını, şunu bunu ilgilendirmeli, sâfi dikkat kesilmeliydi. Arabada Kudret Yanardağ vardı. Hâkimlerden özgürlüğünü dişi tırnağıyla söküp almıştı. Millet işi gücü bırakmalı, yerlere kadar eğilerek selâmlamalıydı beyefendiyi. Kimdi o be, kimdi? Bugün yeni partiye kaydolunmağa gidiyordu evet ama, ne belliydi? Yeni partiye belki de yukardan aldığı emir gereğince girecek, partinin ne yolda yürüdüğünü hiç kimsenin bilemiyeceği üst makamlara rapor edecekti! Arabacı Kel Mıstık derlerdi ona... Mustafa Kemâl Paşa'nın Yunanı İzmir'e denize döktüğü yıldan beri bu memlekette arabacılık yapıyordu. Hiç bir fırka, ya da partiye girmiş miydi? Girmezdi. Neden? Çünkü onun için müşteri önemliydi. Şu, ya da bu partiye girip kendini öteki partilere düşman edemezdi. Arabasına herkes binmeliydi. Sonra 930 lardaki Serbest fırka- Halk fırkası patırtılarını unutmamıştı daha. O zaman Atatürk fırkacılığına izin vermiş, sonra da iznini geri almış, Serbest'çilerin analarına karları yağdırmıştı. Şimdi de İsmet Paşa aynı şeyi yapamaz mıydı? Of gibi yapardı. İkinci dünya harbinde memleketi

savaşa sokmayan bu adam oturduğu koltuğu ne diye başkalarına versindi?

Onlar gecelik külâhına anlatsınlardı Kel Mıstığın.

— Deheeeyt arslanlarıım!

Kel Mıstığın «Deheeeyt arslanlarıııım» diye hayvanlarının yeleleri üzerinde kırbacını keyifle şaklatarak, caddelerden şakır şakır geçmesi milletin gözünden kaçmıyordu. Hele «Müfettişler müfettişi» diye tanıdıkları adamla, yeni partinin İl başkanını aynı arabada görünce antenleri geriliyor, şakır şakır nereye gittikleri dikkati çekiyordu.

— İster misin herif yeni partiye girsin?

— Girmiyecek olsa ne diye İl başkanıyla aynı arabaya binsin?

— Zorlu mebus olur ha!

— Herifteki kalıbı kıyafeti görmüyor musun? Mebus da olur, bakan da...

— Demek beraat etmiş?

— Hem de hakkını hâkimlerden söke söke almak suretiyle!

— Aşk olsun...

— .....

— .....

Araba, ardında yığınla meraklıyı sürükliyerek İl başkanlığı binasına geldi, durdu. Kel Mıstık çevik bir hareketle yere atladı, «Müfettişler müfettişi» yle eşi «Hanım sultan» a yol verdi. İl başkanı daha arkadan geliyor, «Palavracı» dan huylanıyordu. Herif ağzı kalabalığın biriydi, muhakkak. Böylelerini Genel merkez «evleviyetle» tutar,

İl başkanlığına getirmek isterdi. Onlarca önemli olan kanun, nizam, hak, adaletten yana olmak değil, palavrasıyla milleti ardına takmaktı. Genel merkezde de bu eğilimi görmüyor değildi. Ne diye ondan söz açmıştı sanki Genel merkeze?

— Bu, çok köhne bir bina monşer!

Aklından geçenler tuzla buz oldu:

— Efendim? dedi şaşkınlıkla.

— Bu bina, diyorum... Yeni parti için çok harap. Malûm ya? Zarf'la mazruf meselesi...

İl başkanı taşı gediğine koyuverdi:

— Biz zarfları iktidara bıraktık. Tek meselemiz mazrufta!

Merdiveni çıkacaktı, vazgeçerek:

— Büyük bir lâf ettiğinizi mi sandınız? diye sordu.

İl başkanı aynı zamanda şehrin tanınmış avukatlarından biriydi, alındı:

— Büyük değil, gerçek!

— Gerçeği nasıl anlıyorsunuz?

— Halkımızın arzu ve istekierine göre davranışlarda!

— Halk din istiyor, diyanet istiyor... siz?

— Ben değil, çünkü benim şahsen önemim mahdut. Fakat partimizin umdeleri...

— Evet?

— Din ve diyaneti istese de, bugün için temenniyle hareket edilmesinden yana...

— Hani zarfla değil mazrufa önem veriyordunuz?

— Şimdilik politika yapmağa da mecburuz!

— İnşallah muvaffak olursunuz...

Merdiveni çıkmağa başladı. Tahta, harap basamaklar çivilerinden lâçka olmuşlardı ki, basıldıkça inlercesine gıcır gıcır ediyor. Kudret Yanardağ'ın zıt zııt zııt ları siliniyordu.

Yukarı çıktılar. Merdiven başında bir an duran Kudret Yanardağ, az gerilerdeki İl başkanına duyurarak:

— Ankara'ya gittiğim zaman Genel merkeze de uğrıyacağım tabî. Daha yeni, partimizin şerefiyle mütenasip daha gösterişli bir binadan bahsetsem mi dersiniz?

Nefîse iki cami arasında kalmışa benziyordu. Yukarı tükürse sakal, aşağı tükürse bıyık. Biri çılgınlar gibi sevdiği kocası, öteki, düne kadar aşırı içtenlikler kurduğu İl başkanı!

İl başkanına döndü:

— Ne dersiniz beyefendi?

— Ne diyeceğim? Selâvat kuvvete bağlı. Partinin bugün için parası...

Kudret Yanardağ sözünü kesti:

— Bu işler sadece partinin bütçesiyle olmaz. Gerçek partili, partisi için cebinden de harcamasını bilmelidir!

İl başkanı altta kalmadı:

— Kimbilir, belki çoook harcamışızdır... Buyurun, benim odada istirahat buyurun!

Kapıyı açtı, girmelerini bekledi. Kudret Yanardağ'la Nefîse girdiler. Nefîse'nin gayet iyi bildiği, nice nice serüvenlerin geçtiği bu oda maroken kanepe koltuklar, ağır ceviz masa, tül perdeler, kornişli kalın perdelerle Hazeran iskemleler ve tam karşıda da parti Genel başkanının kalın

bir çerçeve içindeki büyütülmüş fotoğrafiyle derli topluydu.

İl başkanı:

— Çay? Kahve?

Kudret Yanardağ:

— Az şekerli bir kahve bana, dedi.

Nefîse koskoca il başkanına karşı kaygısızlıkta bulunmamış olmak için.

— Ben hiçbir şey istemem, diye kırıttı. Sabahtanberi Adliye'de, şurda burda burama kadar doldum, mersi!

İl başkanı kahve söylemeyi bahane ederek kâtibin odasına geçti.

— Tam çattık ukalâ dümbeleğiyle, dedi.

Zile bastı, odacıya:

— Git şurdan, az şekerli söyle!

Odacı çıktıktan sonra kâtibin masası yanındaki iskemleye ilişti:

— Hiç sevmem böylelerini. Şayet partiye girerse, işlerimiz adamakıllı zorlaşacak!

— Kudret bey mi?

— Ne boksa.

— Keşke Genel merkeze telefon etmeseydiniz...

— Ne bileyim? Bilir miydim böyle ukalâ dümbeleğinin biri olduğunu? Kelle, kulak, kalıp, kıyafet yerinde amma, o kadar. Cahil, cehlini ukalâlıkla örtmeğe çalışıyor. Bir şey değil, yukarısı da böyle gemi arslanlarına pek itibar eder hani. Aman canın, isterse etsinler. Kafam kızarsa başarım istifayı!

Kahveci kahveyi getirinceye kadar kâtibin o-

dasında kaldı. Sonra kalktı, kendi kendine içerliyerek kahvecinin önüne düştü, kapıyı açtı. Kahveci girdi, o da arkasından:

— Kahveyi beyefendiye ver oğlum...

Pis bir huydu bu, sevmiyordu ama, elinde değildi. Kerli ferli biriyle karşılaşınca sıkılır, eli ayağı dolaşır, bunu örtmek için de tuhaf davranışlar yapardı. Gayet iyi biliyor, daha doğrusu tahmin ediyordu ki, herif yüksek tahsilden geçmemişti. Biraz eşelesek belki de lise öğrenimi de sıfırdı ama, iri yarıydı ki, İl başkanı böylelerinden oldu bitti ürkerdi. İş getiren erbâb-ı mesâlihten bile... Ya da hâkim iri yarı, kelle kulak yerindeyse «Bi hikmet-i Hüdâ» çekinir, muhakeme sırasında, velev gerekse bile, vırt zırt kalkıp söze karışmazdı.

Kudret Yanardağ'sa sezmişti adamın huyunu! Anlamıştı ki, halkın istediği, ağzı kalabalık biri değildi. Halksa böylelerini istiyordu şu sıra. «Tek parti, tek şef» lik devirlerini atıp tutsun, bol bol dinden imandan söz etsin, hiçbir zaman yerine getiremiyeceği vaatlerde bulunsun...

İl başkanı bir ara penceye gitti, dışarıya baktı, heyecanlandı:

— Ooo... dedi, kalabalığa bakın!

Nefise fırlayıp kalktı, İl başkanının yanına gitti, dışarıya baktı:

— A ... dedi, millet iyice toplanmış... Kudret gel bak!

Kudret Yanardağ kahvesini ağır ağır içmeğe devam ederek, kalkmadı. Ne diye kalkacaktı? Halk etbette toplanacak, kimbilir, belki de ondan bir şeyler söylemesini isteyecekti. Gerekirse söy-

lerdi. Şu pısırık, uyuşuk İl başkanının inadına, halkın isteğince coşar da coşardı.

Kapı vuruldu, parti ileri gelenleri birer ikişer doldular odaya. Hiçbiri yakından tanımıyorlardı beyefendiyi ama, ne zarar? Genel başkan'dan daha kerli ferli, ondan daha kalıplı kıyafetli, çalımlı ondan daha fazlaydı. Miknatise yakalanan demir parçacıkları gibi yanına sokuldular:

— Geçmiş olsun beyefendi!

— Beyefendi geçmiş olsun!

— Allah bir daha öyle yerlere düşürmesin!

İskemlesinde bacak bacak üstünde, olanca heybetiyle oturuyor, uzanan elleri sıkıyordu.

— Vatan, millet, memleket sağolsun, dedi. Gerekirse bir değil, beş, beşyüz defa da düşülebilir. Hapishaneler korkulacak yerler değildir. Orada da insanı bağrına basan evlâd-ı vatan var. Memleket kocca bir denizse, hapishaneler o denizin suyundan birer göldür!

İl başkanından başkaları:

— Hakkı âliniz var, dediler.

— Binanâleyh, hazret-i Yusuf mekânıdır orası...

İl başkanı elinde olmıyarak:

— Namık Kemâl mekânı desek daha doğru galiba...

Bakmadan gene azarladı:

— Önce hazret-i Yusuf sonra Namık Kemâl!

Yerinden kalktı, İl başkanına hışımla baktı:

— Bu milletten oy almak, iktidara gelmek istiyorsanız, dininden, diyanetinden bahsedeceksiniz. Üst yanı lâf-ü güzaftır bay Başkan!

— Evet ama, din... mâlûm-u âliniz...

«İsteriz isteriz Kudret beyi isteriz.
İsteriz isteriz Kudret beyi isteriz»

İl başkanı'nın sözleri silinip gitti.

Kudret Yanardağ pencereye yaklaştı. Arabacı Kel Mıstık sanki orkestra şefliği yapıyor, tempo tutuyordu. Onu pencereden bakar görünce bir alkıştır koptu, ardından da:

«Ya ya ya, şa şa şa, Kudret Kudret çok yaşa
Ya ya ya, şa şa şa, Kudret Kudret çok yaşa
.....
.....»

Kıyametler kopuyor, kalabalık gittikçe coşuyordu.

İl başkanının donukluğuna karşın, İl yönetim kurulunun öbür üyeleri heyecanlanmış, halkın bu beklenmedik çoşkunluğunu partileri için bulunmaz bir teveccüh saymışlardı:

— Beyefendi çıkıp birkaç söz söyleseniz...

— Tam sırası...

— Bulunmaz, fırsat, faydalanmalıyız!

Kudret Yanardağ tam zamanında taşı gediğine koydu:

— Ne dersiniz bay başkan?

İl bşkanı'nın kanı donmuştu sanki. Ne diyebilirdi? Herif daha partiye resmen yazılmadan parsa toplıyacak, bu da Genel merkezin kulağına gidecek, Genel merkez de oy avcılığı dolayısiyle mal bulmuşcasına sarılacaktı dört elle.

— Valla, dedi, ne diyeyim? Mâlûm-u âliniz, henüz partimize şeref vermiş değilsiniz de...

Kudret Yanardağ güldü:

— Bu o kadar güç bir şey mi? Alttarafı teklif varakasını doldurup imzalamak!

Teklif varakasını getirmek üzere iki, üç kişi birden fırladı. Halk'sa dışarda kabına sığamıyan, dalgalı bir deniz gibi kıyılarını döğe döğe şehri çınlatıyordu:

«Ya ya ya, şa şa şa, Kudret Kudret çok yaşa
Ya ya ya, şa şa şa, Kudret Kudret çok yaşa
Ya ya ya, şa şa şa, Kudret Kudret çok yaşa»

Arkadan başkası:

«İsteriz isteriz Kudret beyi isteriz.
İsteriz isteriz Kudret Beyi isteriz.
İsteriz isteriz Kudret beyi isteriz»

Teklif varakası gelmişti. Aldı, balkona fırladı. Korkunç bir alkış, ardından da:

— Yaşaaaa!
— Varooooool!
— Allah seni kem gözlerden saklasııın!
— .....
— .....

Tezahüratın dinmesini bekliyordu. Heyecan falan duyduğu yoktu. «Teftiş heyeti reisi» numarası yaptığı günlerin soğukkanlığı içindeydi ki, az sonra İl başkanı'na darbeyi tam vurmak için ağzına geleni söyliyecek, zaten heyecan içinde şahlanmış kalabalığı daha da çoşturacaktı.

Gürültü, uğultunun sakinleştiği bir sıra, elindeki teklif varakasını havaya kaldırarak :

— Vatandaşlarım! diye bağırdı.

Az önceki gürültü bıçakla kesilmişcesine şıp dindi. Koca kalabalık sâfi kulak kesildi sanki.

O, ardını getirdi sözlerinin:

— Hakkımı, mâsumiyetimi koparıp alarak zindandan yeni çıktım!

Kalabalıkta gene bir dalgalanış :

— Geçmiş olsuuuun!

— Sebep olanlar kebap olsunlaaar!

— .....

— .....

Teklif varakasını yeniden salladı:

— Ve işte partinizin teklif varakası... Onu şurda, gözlerinizin önünde doldurup evvelâ partinize sizler gibi üye, yani hiçbir rütbe ve nişanı olmıyan, alelâde bir vatandaş gibi sıraya gireyim müsaadenizle!

Cebinden stilosunu çıkardı, hafifçe titreyen eliyle varakayı çabucak doldurup İl başkanına uzattı. İl başkanı için iki de tanık gerekiyordu. Oradakiler gözlerini yumup bastılar imzayı.

Kudret Yanardağ, varakayı yeniden alıp tekrar salladı:

— İşte şimdi sizler gibi bir partili, sine-i millette sizler gibi nâçiz bir vatandaşım!

İl başkanı taş koyarak fısıldadı:

— Hepsi partimize kayıtlı olmıyabilir!

Kudret Yanardağ inadına:

— Evet muhterem partili arkadaşlarım, dedi. Burada toplanan bilcümle vatandaşlarımı partimizden sayıyorum. Çünkü partimiziden olmıyanlar, henüz kaydolmamışlarsa bile, bize karşı olan teveccühlerinden dolayı buraya gelmiş, bize şeref vermişlerdir!

— Bravoooo!

— Şerefin vaar olsun!

— .....

— .....

Sözü yeniden, heyecanla aldı:

— Başkan beyin zannettiği gibi, vatandaş kalplerindeki sevgi, birtakım formalitelerle gerçekleşmez. Çünküüü bu millet, damarlarındaki asil kanın sevkiyle, gemilerinin teknesini gümüşten değil, altından; yelkenlerini de atlastan değil canfesten yaptıracak kudrette ileri, zeki ve zengin bir millettir arkadaşlar!

İl başkanı başını avuçları içine alarak balkon kapısından odaya, ordan da parti binasının çürük tahtaları basıldıkça gıcır gıcır öten tozlu sofasına kaçmıştı. Kâtip yanına geldi, ne olduğunu sordu. Cevap verecek durumda değildi. Herif korkunç bir demagogtu ama, ne yapabilirdi? Hiç istemediği halde üye de olmuş, işin kötüsü, yönetim kurulu arkadaşları herifi bağırlarına basıvermişlerdi bile.

Dışardan yansıyan çılgın alkışları ürkütülmüş kocaman bir kuş vahşiliği içinde dinledi. Hayır hayır, onun anladığı particilik bu değildi. Onun anladığı particilikte «Yalan», «Riya», «Samimiyetsizlik» yoktu, olmamalıydı. İki meşrutiyette de bunların daniskasını kullanan hatiplerin sonu ne olmuştu? Hiç. Kırkaltı seçimlerinde iktidar halkı aldatıp iktidara adeta zorla geçmişti de ne çıkmıştı? Serbest fırka - Halk fırkası çatışmalarında da bu türlü demagojinin çeşidi revaç bulmuştu. Sonrası?

«— Hebâen mansura!» dedi.

Adam «Palavra» sına yeniden başlamıştı:

— Dinsiz millet yaşamaz arkadaşlar! Bunca yıl aziz ve kutsal olan, mübarek dininizi elinizden alıp, mukaddes camilerinizi depo olarak kullanan oralara askerleri dolduran bir iktidarı Cenâb-ı Allah elbette kahhar ismiyle kahredecektir!

İl başkanı deli gibi koştu, adamı eteğinden çekti.

O, tınmadı bile. Başkan'ın eline kuvvetle vurduktan sonra:

— Eteğimi çekme başkan! diye bağırdı. Beni din, Allah, zât-ı Kibriya, Zülcelâl yolundan alıkoymıya kalkma! Aksi halde sille-i Rabbanî'yi yer, ters mers olursun.

Coşmağa hazır kalabalık yeniden, her zamankinden daha büyük bir heyecanla kimbilir kaçıncı sefer çoştu:

— Var ooool!

— Nuuuur ooool!

— Kimse bizi Allah yolundan saptıramaaaz!

— Partimizi sırat-ı müstakiimde görmek istiyoruz!

— Ali'nin arslanı devam eeeet!

— Devam devaaam!

— .....

— .....

İl başkanı bitmiş, harâp, kâtibin odasına koştu. Titreyen sesiyle:

— Sabotör, dedi. Bu adam mutlaka sabotör, Bir kâğıt ver bana, çabuk bir kâğıt. Partiyi sabote ediyor, başımıza belâlar yağdıracak. Bu şartlar altında ben, ben, ben...

Kâtip bir tabaka beyaz kâğıt uzattı. Aldı kâ-

ğıdı. Dışardan yansıyanları endişeyle dinlemeğe başladı.

— On milyon kilometre murabablık bu vatan, korkaklık, pısırıklık, daha fenası da din-i mübin'-den sapma yüzünden ondan bire indiyse, bunun vebali bir parça da sizlerde, babalarımız, dedelerimiz, amca, dayılarımızda ve nihayet bende, sizde, hepimizdedir. Bundan sonra gözlerimizi açalım arkadaşlar! Vereceğimiz kutsal oylarla, başımıza geçireceklerimize çok dikkat edelim. Gözü kapalı oy vermiyelim, kanmıyalım, aldanmıyalım. Kanarsak, aldanırsak emin olun düşmanlar bize bu toprakları da, onda bire inmiş, avuç içi kadar ufalmış bu kutsal toprakları da çok göreceklerdir. Çünkü bu millet, evet tekrar edeceğim, tekrarında fayda vardır, bu millet gemilerinin teknelerini pırlantadan, yelkenlerini canfesten imal edecek kadar zengindir arkadaşlar!

— Bravoooo!

— Bravo, bravo, bravoooo!

— Yaşa, varooool!

— Oylarımızı sana vereceğiiiiz!

— Allah seni, senin gibileri kem nazardan saklasın!

— .....

— .....

O, sözlerini noktalamak için az durdu, kalabalığa tıpkı tıpkısına bir kral azamiyetiyle baktı, uzun uzun baktı, sonra:

— İşte arkadaşlar, dedi, sözlerimi bağlarken tekrarlıyorum : Gemilerimizin teknelerini canfesten, yelkenlerini de pırlantadan yaptırabilmemiz,

kaybettiğimiz kutsal topraklarımızı yeniden ele geçirmemiz ve nihayet krallara, imparatorlara, cumhurreislerine el öptürebilmemiz içiiiin, derhal partimize koşun, kayıtlarınızı yaptırın. Aksi halde herşey hebâen mansurâ!

Canfes'le pırlanta'yı ters yerlerde kullanmış, «Hebâen mansura» nın anlamını bilmiyormuş ne çıkar? Bütün mesele, partili sayısını artırıp oylara konmak iktidara geçmekti. Daha doğrusu, kendinin seçilerek Meclise girmesiydi. Girince ne olacaktı? Milletin karnı mı doyacak? Onda bire inmiş vatan toprakları bir zamanların «Âl-i Osman» ülkesi yüz ölçümüne mi varacaktı? Yoksa gerçekten teknelerimizi pırlantadan, yelkenlerimizi canfeseten mi imâl edecektik?

Korkunç alkışlar arasında balkondan ayrıldığı sıra kalabalık, İl merkezinin daracık merdivenlerinden içeri azgın bir sel gibi giriyordu. İlbaşkanı, şimdi artık boşalmış odasında, masanın başında istifa dilekçesini yaza dursun yönetim kurulu üyeleri «Beyefendi» nin çevresini almış, takdir ve teşekkürlerini bildiriyor, halksa görülmemiş bir heyecanla itişip kakışarak kaydını yaptırmağa savaşıyordu.

Kâtip bu işe yetmiyecekti. Eline kalem, önüne bir masa çeken il yönetim kurulu üyeleri de kayda başlamıştı ki, Kudret Yanardağ, Nefîse'yi elinden çekerek parti binasından aşağı indi. İdris ordaydı. Heyecanla boynuna sarıldı:

— Tebrik ederim, tebrik ederim Kudret. Bir hârikaydın!

Ges ges geyirerek:

— Sahi mi? dedi.

Nefise yerinde duramıyordu:

— Sahi mi de söz mü şekerim? Sen konuşurken tüylerim elbisemden fırladı be. Sâhi miymiş...

Arabacı Kel Mıstık, kaydını yaptırmış, heyecanla çıktı parti binasından. Onları orda görünce koştu, ellerini yakaladı. Kudret Yanardağ'ın, öptü öptü:

— Anam avradım olsun ne İl başkanı, ne de Genel başkan senin gibi konuşamadıydı. Meğer sen... Bundan böyle Emniyet müdürünün yanına gidersem anamın donu başıma!

Bu, «— Emniyet müdürüne şifahi raporlar verirsem» anlamınaydı ki, kimse farkına bile varmadı. Gerçekten de, Arabacı Kel Mıstık artık yeni parti'li olmuştu.

— Buyrun, gideceğiniz yere götüreyim!

Üçü arabaya bindiler. Kel Mıstık kırbacını gene hayvanların yeleleri üzerine şaklattı keyifle:

— Deheeeeyt arslanlarııım!

XIV

Yol ağzında Kel Mıstık, arabanın içine doğru hafifçe eğilerek sordu:

— Nereye gideceğiz beyim?

Nefîse:

— Bize, dedi.

Kel Mıstık Nefîse'nin şehirde tuttuğu evi bilmiyordu. Kadın semti söyledi, Mıstık hayvanları o yana sürdü.

İdris de en az halktan biri kadar hayrandı:

— Yahu seni bu kadar yıldır tanırım ama, bu kadarını kaabil değil, aklımın kıyısından bile geçiremezdim. O ne talâkat, o ne insanı sözlerinin cazibesine kaptırış. Pes vallaha...

Kudret Yanardağ kıskıs gülüyordu.

Nefîse, Kudret'çiğinin sol elini iki avucu arasına almış, sımsıkı tutuyor, şimdi eve gidince annesi, ablası, amca kızının bulunuşuna hayıflanıyordu. Nerden de gelmişlerdi! Adam yeni çıkmıştı hapisten, evine gelip dinlenecekti. Annesiyle amca kızı Hatice haydi neyse, ablasına ne oluyordu? Kıskanç karının biriydi. Ablaysa ne olmuştu yani? Kudret'i pek beğendiğini, Kudret'in yanında kocasına çok sönük kalışına hayıflandığını, bu yüzden de kıskandığını biliyordu.

— Sağa sap.

Kel Mıstık saptı.

İdris:

— Kırk altı seçimlerinde keşke yolumuz buraya düşseydi, dedi.

Kudret Yanardağ, bakmadan:

— Nolurdu?

— Ne olacak, seçimi kazanırdın!

— Kazanamazdım.

— Niçin?

— CHP'liler seçime hile karıştırmıştı, bilmiyor musun?

— Ama gene de seçilen seçilmişti.

Nefîse, avuçları içindeki kocaman eli hırsla sıkarak:

— Sen de seçilirdin! dedi.

İdris:

— Bu talâkat sende olduktan sonra...

Yıllar yılı yakından, hem de çok yakından tanıdığı arkadaşının bayağı bilgili olduğunu da öğrenmişti. Demek ki sepetinde hayli pamuk vardı hergelenin. Canım ne de olsa paşa soyundan geliyor, yıllarca Osmanlı devletine hizmet etmiş ünlü kişilerin kanını taşıyordu damarlarında. Deve'yle ötekilerin sözlerine iyi ki uymamıştı. Onlara kalsa. Boğaz'daki lokanta terasında piyastos edilip içeri tıkıldıktan sonra onu kendi kaderine bırakmalıydılar. Hakkında ihbar vardı. Bir kere sabıkalandı mı, ondan sonra damgalı eşşek gibi, yalnız İstanbul değil. Türkiye'nin neresinde buna benzer üç kâğıtçılık olsa, «— Geel!» diyeceklerdi. Yalan da değildi hani. Değildi ama, malını bilirdi o. O boy, pos, kalıp, kıyafet, baktığı hemen herkesi saygıyla kendine getiriş olduktan sonra ne yapıp yapacak, gemisini yürütecekti. Gayet iyi

bildiği için de ardını bırakmamış, tutuklandığı şehre koşup gelmişti.

Pek bir şey söylememişti ama, o «Deve boku»nu dâvet etmişti. Ne lûzum vardı? Burda nice nice Deve'lerden geçilmiyordu. Eh biri şu arabacı Kel Mıstık! Cahil mahil ama, kurt gibiydi. Pireyi deve yaparak şehre öyle kurnazca yayıyordu ki, şehirliler bal gibi de yutuyorlardı. Deve gelip de ne yapacaktı burada? Anlıyordu Kudret'in dümenini. Taraf etraf istiyordu. Haksız da değildi ama. İdris'e kalsa, taraf etrafın daniskasını burda, yerlilerden bulabilirdi. Az önceki şahlanışı neydi halkın? Onların içinden, bundan böyle, kimbilir ne biçim «Deve»ler çıkacaktı.

Kudret Yanadağ'sa, İl başkanını düşünüyordu. Adamı fena hırpalamıştı. Hırpalamak ne kelime? Rezil etmişti milletin önünde! Adam büsbütün hazsız olmıyabilirdi. Karşı taraf hiç şüphe yok, yeni parti'yi kapatmak için fırsat arıyordu ama, ne olacaktı yani? Bu işler, görüyordu, ince eleyip sık dokumakla olmazdı. İl başkanının yoğurdu değil, dondurmayı bile üfleyerek yemesi partiyi katırın kuyruğu gibi, ne uzatıp ne de kısaltırdı. Yıllardır halk bu türlü konuşanlara hasretti. İktidar partisi hatipleri, İkinci Dünya Harbine memleketi sokmamakla öğünüyorlardı. Bunu çürütmek gerekirdi. İktidarın ak dediğine kara, kara dediğine ak demeliydi. İktidar, memleketi İkinci Dünya Harbine sokmamakla mı öğünüyor? Hemen karşısına çıkmalı, «—İyi halt ettiniz!» demeliydiler. «Bu millet anasından at, avrat, silâhla doğan yiğitler yurdunun evlâtlarıdır.

Harbe sokmamakla milletin erkekliğini iğdiş ettiniz!»

Çok parlak buldu bunu. Zarif stilosuyla kenarları yaldızlı cep defterini çıkarıp kaydetti: «— Milletin erkekliğini iğdiş ettiniz teması işlenecek!»

Nefîse eski harfleri bilmediği için, sordu:

— Ne yazdın şekerim?

Defteri cebine soktu:

— Bundan böyle yapacağım konuşmalarla ilgili bir şey geldi aklıma da...

Hattâ çok daha ileri gitmeli, İl başkanı gibi, yoğurdu değil, dondurmayı bile üfleyerek yiyenlerden temizlemeliydi partiyi. Evet evet, gerekliydi bu. Şayet böyle yapmaz, işi gevşek tutarlarsa seçimlerde gene kırkaltı'daki hezimete uğrayabilirlerdi. «— Ankara'ya, Genel merkeze gidersem, bundan bahsedeyim. Serbest fırka - Halkın fırkası çatışmalarına bakma. O zaman dünya İkinci Cihan Harbini geçirmemişti ve başta Mustafa Kemâl vardı. Şimdi Mustafa Kemâl yok. İsmet olsa bile, dine dönüş onun zamanında, Şemsettin hocanın başkanlığıyla başladı. Onlar madem dini siyasete âlet ediyorlar, biz neden etmiyelim?»

— Sağdaki kapının önünde dur, dedi Nefîse.

İndiler. Kadın, Kel Mıstığı tanıdığı halde, gene de paraya davranır gibi bir hareket yapınca, Kudret Yanardağ fırsatı kaçırmadı:

— Hanım hanım, kendine gel! Erkeğinin yanında kancık, elini para için kesesine atmaz!

Sonra çenesiyle Kel Mıstığı işaret etti:

— Senin paran onun yanında geçmez!

Kel Mıstık:

— Senin canın sağ olsún bey, dedi. Senin de, ablanın da, İdris âbinin de paralarınız geçmez!

Dizginleri toparlayıp, hayvanlarının yeleleri üzerinde kırbacını şaklattı:

— Deheeeyt arslanlarıuım!

Cıvatalarından laçka araba, cılız ama güçlü beygirleriyle çevik bir manevradan sonra döndü, ünlü şakırtısıyla çekti gitti.

Nefîse neden sonra:

— Adamı bâri yemeğe buyur etseydik, dedi.

İdris :

— Yaa... Hiç fena olmazdı...

Kudret Yanardağ kesti attı·

— Ayak takımına gerçekten yüzvermiyeceksin. İşini gördürene kadar. Çünkü, çünküsü yok, ayak takımı işte!

Nefîse'nin betine gittiyse de, üzerinde durup tartışmaya girmemenin doğru olacağına inanıyordu. Kocasıydı o, hapisten yeni çıkmıştı, az önce söylediği sözlerle kalabalığı coşturmuştu, İl başkanını yerin dibine sokmuş, partinin üye sayısını hızla arttırmıştı. Sâhi, üç, dört kişi, üç dört yandan harıl harıl üye kaydediyordu. Şimdiyse kimbilir kaçı bulmuştu üye sayısı? İl başkanı kızsa bile ne yapabilirdi? Onu bozan, yerlere geçiren kendisi değil, Kudret Yanardağ'dı. Kocasıysa ne suçu vardı? Elinden geleni geri komasındı. İki sefer, evet tamı tamına iki sefer ama, kim görmüş, kim biliyordu? İkisinin arasında birşeydi. İnkârdan gelir, kocama kızdı, bana iftira ediyor, derdi ki,

hayır, açık edemezdi bunu. O da evliydi, boyuyla beraber çocukları, gelinlik kızları vardı.

Kapının tokmağını hızlı hızlı vurdu.

Kudret Yanardağ

— Evde yoklar galiba? dedi.

Nefîse az geri çekilip, ahşap evin sokağa bakan pencerelerine baktı. Hiçbir hareket yoktu.

— Komşuya falan geçtiler desem, kimseyi tanımazlar ki!

— Anahtarı neden almadın yanına?

— Ne bileyim? Bir yere gitmezler diye düşündüydüm...

Kudret Yanardağ kızdı:

— Çekip bir otele falan gidelim yahu?

Sonra akletti ki, Medenî Kanun gereğince evli değiller. Hiç bir otel, resmen evli olmıyanları kabul etmez!

— Bok usul, diye homurdandı. Bu nikâh işlerini de hâline suyuna koyacağız inşallah...

— Niye? Ne var?

— Ne olacak? Medenî nikâh boku olmasa gider bir otelde geçirirdik geceyi!

— Yaa, dedi Nefîse. Ne iyi olurdu!

İdris nişanlısını hatırlayarak iç geçirdi ama, tek lâf etmedi. Kudret'in hapisten çıktığını, nutuk çektiğini nereden bileceklerdi? Hele çektiği nutkun milleti şahlandırdığından da haberleri olamazdı.

Ama yanıldıklarını beş dakika sonra anladılar: Nefîse'nin annesi, amca kızı Hatice, ablası çıka geldiler. Kudret beyin beraat ettiğini işitmiş, koşmuşlardı ama, yetişememişlerdi. Millet parti-

ye akın akın gidiyordu. Onlar da katılmış, sürüklenmişlerdi.

Nefîse:

— Kudret'in konuşmasını duydunuz öyleyse?

Kocası gibi tombulca abla:

— Tüylerimiz asbaplarımızdan fırladı vallaha, dedi.

— Diline sağlık oğluuum, içim içime sığmadı. Seninle iftihar ettik tekmil!

Amca kızı İdris'in yanına sokulmuştu. Daha çok da büyük «Abla» dan çekinmese adamın elini yakalıyacaktı. Sâdece elini adamın eline değdirmekle yetindi. Ona neydi «Kudret bey enişte» nin konuşmasından? Bu gece bir fırsatını düşürürse, İdris'e, ne zaman evleneceklerini soracaktı. Artık çekeceği kalmamıştı Kemâl eniştesinin kıskanç karısından. Aklına İdris'çiği gelse de birazcık yüksek sesle gülüverse, kadın hemen atmaca kesiliyordu: «— Ne o? Aklına İdris'çiğin mi geldi?»

Daha olmazsa basıyordu azarı: «— Sevincik olma bu kadar sevincik olma. Güllerin de yarılmasın... zamanında biz de senin gibiydik amma, ne fayda?»

Başlıyordu içini çeke çeke ağlamıya. Onun için, yengesi, yâni Nefîse ablasının annesi sık sık: «— Aman kızım, sakın karşılık verme. Bu karı yakında timarhanelik olacak!» diyor, ekliyordu: «— Nefîse'yi kıskanıyor! Nefîse şu kadar yaş küçüğü olduğu halde, nasıl oluyormuş da ikinci sefer evleniyor, hem de Kudret bey gibisine kendini yamıyabiliyormuş. Vallaha deli bu. Yakında aklını peynir ekmekle yer, dağlara düşer!»

Kudret Yanardağ ilk gördüğü evi pek beğenmişti ama beğendiğini belli etmek işine gelmemişti:

— Paşa dedemin zamanında, dadımın kız kardeşi bir Dilrübâ abla vardı. Onun evini hâtırlattı bana. Kozyatağında.. Eeeeh eski günler!

İdris:

— Getir eski günleri de bu günü yakalım! dedi.

Kudret Yanardağ'ın işine geldi İdris'in sözleri:

— Getireceğiz, eski günleri ihyâ edeceğiz. Mâdemki müslümanız, mâdemki damarlarımızdaki kana işlemiş İslâmiyyet, elbette ihyâ edeceğiz o günleri!

Başta Nefîse, ablasıyla amca kızı etekleri bellerine sokmuş, yemek masasını hazırlıyorlardı. Nefîse uçuyordu sevinçten. Ablasınınsa nasıl hışıldayıp durduğu umurunda değildi. Bereket, evde yemek vardı. Tâze soğan, marul da vardı. Güzel bir salata yapıverirdi şimdi Kudret'çiğine, bir şişe de rakı aldırırdı. Aklına rakı gelince, salona geçti. İdris ve annesiyle tatlı tatlı konuşmakta olan kocasına sordu:

— Hangi rakıdan istersin şekerim?

Kudret Yanardağ can attığı halde:

— Rakı mı? dedi. Vâlde hanım izin verirler mi?

Altmışın üstünde yaşlı kadın alışkındı öteki damadından:

— İç evlâdım iç!

— Gerçi namaza da başladım ama, bilmem ki...

Nefîse:

— İbadet de gizli kabahat da şekerim, dedi.

Kız kardeşinin omuzu üstünden Kudret beye hayranlıkla bakmakta olan, «— Tuh, şekerim diyor hepimizin yanında!» diye geçirdi. «Şu sıra benimki de çıkmış olsaydı, iki bacanak karşılıklı oturup çekseydiler, sonra da odamıza çekilip yatsaydık olmaz mıydı?»

Dehşetli bir erkek ihtiyacıyla sarsıldı, sonra yaşaran gözlerini ellerinin tersiyle silerek yan odaya geçti, başladı katıla katıla ağlamaya. Uzun uzun ağlamasına amca kızı gitti. O odadaki büfeden tabak alacaktı. Ablasını öyle kesik kesik hıçkırır görünce telâşlandı:

— Ablacığım ne var? Niçin ağlıyorsun?

Karşılık vermedi. Şu, şu öksüz, yetim amca kızının bile nişanlısı gelmişti de, onunki...

— Git, dedi, git adamının yanına. Allah beni senin kadar bile sevmiyor!

Tabakları alıp odadan çıkan amca kızı içlendiyse de, üzerinde durmadı. Ne derse desin, nişanlısı gelmişti ya. Onun da bulunacağı sofranın hazırlanmasına yardım ediyordu ya!

Mutfağa geçerken, sofada, İdris'le karşılaştı. Bu öylesine âni oluvermişti ki, az kalsın kucağındaki tabaklar yere düşecekti.

— Nereye?

— Rakı almağa...

— A a...

— Niye?

— Ben alıverirdim şekerim!

İdris bir parça da sertçe:

— Ne münasebet? dedi. Senin vır vırt sokağa çıkmanı, bakkala, kasaba gitmeni istemiyorum!

Ufacık elli, ufacık ayaklı Hatice otuzunu göstermiyordu. Başörtüsünün altından bir tutam saçı fırlamıştı. Daha doğrusu ayna karşısında o türlü fırlatmıştı. Saçlarının şuradan buradan fırlayışı daha yakışıyordu, ya da öyle geliyordu ona.

— Canım, dedi. Çıkmam, merak etme!

Nasıl çıkmazdı oysa? Evin öteberisini o alırdı çarşıdan. Çiftilikte kaldıkları sıralar lüzum yoktu; uşaklar vardı ama, çiftlik anbarı yiyecekle dolu olduğundan, çarşıya pazara gitmeğe lüzum görülmezdi.

İçi, nişanlısının sözleriyle dopdolu, mutfağa girdi. Dünyalar onundu. Nişanlısı onu gözünden bile kıskanıyordu. Güldü kendi kendine. Onu öyle sevecek, öyle sevecekti ki!

— Ablacığım?

Maltız ateşinde bir şeyler kavurmakta olan Nefîse:

— Hı? dedi.

— İdris ne dedi biliyor musun?

— Ne dedi?

— Rakı almaya gidiyormuş, nereye dedim. Rakı almıya dedi. Ben giderim dedim de kızdı!

Nefîse terlemişti, gene de:

— Sâhi?

— Vallahi ha...

— Demek çok seviyor?

Yağ çekti:

— Seninki nasıl ablacığım! Benimki de demek beni öyle...

— Ablam nerde? Salata yapacaktı güya...

Sesini kısıp, iki yanını kolladıktan sonra:

— İçerde, dedi.

— Ne yapıyor?

— İçini çeke çeke ağlıyor!

Anlamıştı, her şeyi anlamıştı. Demek kıskanç karının babaları tutmuştu gene?

— Patlasın, dedi. Beni öteki kocamdan da kıskanırdı. İkinci kocam, birinciden de iyi. Ne yapalım? Cenâb-ı Allah'tan daha mı iyi bileceğiz? Benim kaderim, kısmetim böyle, onunki öyle. Zorla güzellik olur mu?

Gene de bir koşu ablasının yanına gitti:

— Ne oluyor gene elin adamına karşı, ne oluyor?

Abla hiç sesini çıkarmadı.

Nefîse yanına oturdu:

— Allah'ın takdirine karşı mı geleceğiz? Kader, kısmet. Hiç belli olmaz, yarın bizimkiler iktidara gelir, bir umumi af çıkarırlar, seninki de kurtuluverir!

Bir karşılık, bir şöyle, ya da böyle bekledi, alamadı. Sedire yanlamış, dirseğini yastığa, çenesini de avucuna dayamış ağlayıp duruyordu.

— Kalk, kalk da şu salatayı yapıver!

Derin bir iç geçirdikten sonra isteksizlikle kalktı, mutfağa geçti. Allah canını almıyordu ki kurtulsaydı şu pis dünyadan. Adamının içerde olmasına değil, talihinin küçüğü gibi kancık olamayışına üzülüyordu. Kızlar kız başlarıyla kafes ar-

kalarında koca bekliyorlardı da o, zengin, yakışıklı bir kocadan dul kalıp, daha yakışıklısını buluveriyordu. Allah'lık mıydı bu? Revâyı hak mıydı? Cezaevine gittikleri zaman kaç sefer dikkat etmişti. Kocası, yeni enişteninin yanında öyle sönük kalmıştı ki, görenler bacanak değil, yanaşma sanabilirlerdi.

Yeşil soğanları yeniden yıkadı, marulu isteksizlikle dal dal ayırıp genişçe bir bakır tepsi içine yaydı. Çeşmenin kuvvetli soğuk suyu altına tuttu.

İdris Kulüp rakısıyla konserve dolmalar, ton balıkları, ançuyez tüpleri, doğranmış pastırma, kangal kangal sucukla geldi. Hatice bütün bunları alırken etekleri zil çalıyor, büyük ablasının çömeldiği yerden kıskançlıkla baktığına dikkat bile etmiyordu. Ama İdris'in gözünden kaçmadı bu. Öteberileri kaabil olduğu kadar çabuk verip, salona, Kudret'le kaynanasının yanlarına döndü. Yaşlı kadın bir dereceye kadar kendinin de kaynanası sayılırdı ama, asıl Kudret'in kaynanasıydı tabiî.

Kudret savuruyordu gene: Partileri elbette iktidara gelecekti, asla şüphesi yoktu bunda. Mâdemki bu millet dinine, diyanetine bağlıydı ve memlekette de madem demokrasi kuruluyor, demokrasi de mâdem oya dayanıyordu, iktidara gelmemeleri için hiç bir sebep yoktu.

Yaşlı kadın'sa bir şey anlamadan sâdece dinliyor, yeni damadıyla eskisini kıyaslıyordu. Doğrusu o da yakışıklı, eli açık, daha çok da kaynanasına karşı son derece hürmetkâr bir insandı. Ne ağlamıştı ölümüne ne ağlamış! Buysa, ondan ayrı çok ayrıydı. Beyler beyi, beyefendiler beyefendisiy-

di. Bugün partinin balkonuna çıkıp millete söylediği sözler, milletin galeyana gelişi, «Yaşaa!» «Var ool!» çığlıklarını ömrü oldukça unutamıyacaktı. Unutamıyacaktı ya, şu büyük kızı... Allah ne diye küçüğü böylesine sevindirmişti de, büyüğü mahzun etmişti? Kardeştiler güya ama, küçüğünü öylesine kıskanıyordu ki... hak da vermiyor değildi hani. Küçüğün ilk kocası halli, mallı bir gençti. Nefîse daha on altısında yoktu evlendiğinde. Mektep çocuğu. Mektebe gidip gelirken görmüş, kanı kaynamış, sevmiş, büyük çiftçi babasını, konuşurken ağzından yağ, bal akan hanım hanımcık anasını gönderip istetmişti. Eh, kader, kısmet, kızın babası da sağdı o zaman, vermişlerdi. Sonraları motorsikletiyle uçuruma yem olmuşsa da, karısına dağ taş mal, binlerce dönüm tarla bırakmıştı. Büyük kızının talihi küçüğünküne çekmemişti. O da birkaç yıl mektebe gidip gelmişse de, ağırca hastalandığından, babası «— Gitmeyiversin. Okuyup da avukat, hâkim mi olacak?» gibilerden alıvermiş, kızın da canına minnet, ayrılmış, mahallenin oğlanlarıyla...

Düşünmek istiyordu. Yağmurlar yağmış, yarıklar kapanmıştı. Aslına bakılacak olursa, küçük de hıh demiş büyüğün burnundan düşmüştü. O da ortaokula gidip gelirken haylâz oğlanların peşine takılıp az boklar karıştırmamıştı!

Boyuna «Demokrasi» den paldır küldür lâf edip duran yeni damadını dinler göründüğü halde, aklında başka şeyler, boyuna kavuk sallıyordu.

— Allah encâmımızı hayreder inşallah, diye kalktı.

Mutfağa gitti. Küçük kızıyla amca kızı harıl harıl çalışıyor, mezelerle yemekler hazırlıyorlardı. Büyük kızıysa, bir kenarda melûl mahzun çömelmiş kaderine yas tutuyordu sanki!

Yanına sokuldu:

— Kızım, yavruuum, evlâdım... dedi.

Büyük kız silsilesine söğülmüşçesine ayağa fırladı:

— Kızının da, yavrunun da, evlâdının da Allah bin türlü belâsını versin!

Mutfaktan nefretle çıkarken:

— Düşün yakamdan, diye bağırdı. Ne istiyorsunuz benden?

Nefîse, annesi, amıca kızı dondular. Neden sonra bakıştılar ama, ne diyeceklerdi? Huyunu biliyorlardı. Ellerinden gelen bir şey olsa, ya da çarşıdan parayla alınması mümkün, hemen alırlar, onu kurtarırlardı ama, ellerinden gelen bir şey yoktu.

Çeyrek saat içinde Nefîse'yle Hatice salonun bir kıyısına sofrayı hazırladılar. İdris beyin dışardan getirdiği mezeler beyaz tabaklara alınmış, birkaç çeşit salata, beyaz peynir, iri zeytin falanla sofra donatılmıştı.

Kudret Yanardağ masanın baş köşesine geçmeyi reddetti:

— Valde hanım, lütfen siz buyurun şeref köşesine!

Valde hanım memnun, gene de nazlandı:

— Aman oğlum, bundan sonra evimizin reisi sensin...

— Öyle bile olsa, gene de...

Türk an'anesinden uzun uzun söz etti ki, doğru muydu, eğri mi? Eski Türkler'de anaya, ataya saygı başta gelirdi. Anasını, atasını saymıyan, Tanrı'sını da saymazdı. Kadın, hele yaşlı kadınlar evin direğiydiler. Erkek, kadının koruyucusu, ama sözünden çıkmaması gereken bir parçasıydı. Kadının saçı uzun ama, aklı kısa değildi. His bakımından kadın erkekten elbette ki üstündü. İlim bunu böyle nitelerdi!

Kadehine rakı koyup, hafifçe sulandırdıktan sonra, kaldırdı:

— Gecemizin ve hepimizin şerefine!

İdris'le tokuşturdu. Tam içecekti, aklederek:

— Ablamız nerde?

Kaynana:

— Biraz rahatsız, dedi. Yatıyor!

Üzerinde durmadılar.

Geç vakte kadar yenildi, içildi, tatlı tatlı konuşuldu. Bu arada yarın çiftliğe gidilmesi kararlaştırıldı. Bu vesileyle kasabalarını da görürdü Kudret bey. Bir soluk kasabada parti ilçesine de uğrarlar gerekirse orada da birkaç söz söylerdi.

— İlçe başkanı nasıl adam?

Nefise:

— Acenta sahibi, dedi. Acenta sahibi ama, tatlıdır çok. İl başkanı gibi ukalâ değil!

— İsterse olsun, dedi. Alır cevabını...

— Yok yok, gayet tatlı adamdır. Bu, avukat, korkak, fazlaca kanuna nizama düşkün. O öyle değil...

Vakit hayli ilerlemişti. Nefîse heyecanla odasına koştu. Kaç vakitler onları bekleyen, bir gelininki kadar süslü karyolanın pike örtüsünü falan, hiç lüzum yokken düzeltti.

Kudret beyin tuvalete gittiği sıra, kaynana, «— Allah rahatlık versin...» diye, Hatice'yi de alıp, büyük kızının hâlâ göz yaşı dökerek oturduğu odaya geçti.

İdris için sofadaki sedire yatak yapılmıştı.

Kudret Yanardağ tuvaletten döndükten sonra İdris'i soyunur buldu. Yanına gitti. İdris güldü:

— Aaah bekârlık, ah!

Kudret Yanardağ:

— Sık dişini, dedi. Çoğu gitti azı kaldı!

Karısının pembe bir ışıkla hafifçe aydınlık odasının yolunu tuttu.

XV

Semâ'yla Dürdâne hamfendi mektupları alınca, Kudret beyin tutuklu bulunduğu şehre gitmekten vazgeçtiler. Semâ hattâ memnun bile olmuştu. O şehirde eski dostu otelci, daha kötüsü karısı vardı. Kudret bey tutuklu olmasa bir derece. Ama tutukluydu. Otele inmesi gerekecekti Semâ'nın. Bütün otelciler tanıyorlardı. Haber mutlaka eski dostuna ulaşacak, asılacaktı yenibaştan. Onun maksadı mâlûm, Kudret beyi ziyaret, kurtulmasına yardım, bir de uzak ihtimâl de olsa onunla evlenmekti.

Dürdâne hamfendinin'se canı bayağı sıkılmıştı. Adam mâdem hapisteydi, felâket içinde demekti. Ona can atması, ziyaretine gitmek istemesini sevinçle kabullenmesi, bunu minnetle karşılaması gerekirdi. Kaldı ki, bütün malını mülkünü, naktini, eshâm ve tahvilâtını da üstüne yapacağını yazmıştı.

Deve'ye gelince.. O, mektubu alınca büsbütün kuşkulandı. «Hergele» herhalde işlerini yoluna koymuş olacaktı ki, gelmesini istemiyor, «— Gerekirse sonra yazarım, gelirsin!» diyordu.

Gidecekti. En çok da İdris'e içerliyor. Kudret'i kendi aleyhine kazanmış olabileceğini sanıyordu. Bir şeyi şöyle ya da böyle sandı mı, sandığı için çıkardı o. Degüstasyon gecesi için kimbilir neler uydurmuştu adama. Belki de Semâ'yı alıp...

Bu duyusu ağır basarak o gece atladı. Semâ-

nın çalıştığı pavyona gitti. Kadının izinli olduğunu öğrenerek, kuşkusu daha da arttı. Demek doğru düşünmüştü. Hergele, karıyı da alıp gitmişti. E, içerdeki bir insan için paralı karı nur, nimetti. Hele paralı kadın Semâ gibisi olursa, kaymaklı ekmek kadayıfı demekti.

Arkadaşlarına durumu anlatıp, atladı eksprese.

Bu şehre ilk geliyordu. Kudret'in başına belâ olan şehri hiç de öyle âhım şâhım bulmadı. Büyük, çok büyük bir köy görüntüsü içindeydi. Trenden indi. Kendi gibi inen üç, beş kişinin ardına takılarak, birkaç taksiyle külüstür faytonun dolmuş yaptıkları dışarıya çıktı.

— Şehre biir, şehre biir!

Koştu. Öndeki daracık yere kalınca biriyle zorla sıkıştılar. Sıska ama güçlü iki beygirin çektiği, cıvatalarından lâçka araba şakırtıyla yürüdü. Geveze arabacı, kırbacını hayvanlarının yelesi üzerinde şaklatarak, «— Deheeeyt arslanlarıım!» diye nârayı basınca, arabanın gidişi hızlandı.

İstasyonu şehre bağlıyan asfalt cadde kıyısındaki harap evler dizisi bitip tükenmek bilmeden uzarken, arada gümrah ağaçlara gömülmüş bir apartman yavrusu, ya da köşk parlayıp geçiyordu. Ama Deve'nin gördüğü yoktu. Büyük ümitler kurarak, cebindeki üç beş kuruşu gözden çıkardığı bu gezi, acaba boş bir mâcera mıydı? Kudret fena kısılmıştı da, kuyruğu kurtaramamış, Semâ'ya dört elle mi sarılmıştı?

Bir ara arabacıyla, karşısındaki meşin minder-

de beşlik simit gibi oturan tüccar yapılıların konuşmalarına dikkat etti.

— Beyefendi mi? Çiftliğinin bulunduğu kasabaya gitti şu sıra!

— Demek tevâtür konuşuyor ha?

— Tevâtür de lâf mı? Öyle konuşanı bu memleket, Mustafa Kemâl Paşa'nın Yunanı İzmir'de denize döktüğü gündenberi görmedi. Bak, hep biliyorsunuz, ben de o zamandanberi arabacıyım.. lâkin pardon!

Sağ baştaki sordu:

— Ne diyor?

Ortadaki:

— Ne demiyor ki birader? dedi. Denmiyecek şeyler, lâkin milletin demek isteyip de diyemediklerini diyor! Söylesene Mıstık!

Kel Mıstık :

— Bir sefer herif sapına kadar dinci, dedi. Beş vakit namazında, niyazında. Rakı makı koymuyormuş ağzına...

Durakladı. Kudret beyin bu şehre ilk geldiği günleri hâtırlamıştı. O zaman içiyordu, hem de eşşekler gibi ama, nesine gerekti? Mâdem halk böyle görüyor, böyle istiyordu, istedikleri gibi görsünlerdi.

Ardını getirdi:

— Akyazılı hoca üryasına girmiş mapiste. Kucaklayıp Allahın huzuruna götürmüş. Allah, namaza başla ve de başlat demiş. Akyazılı şimdi paraynan oynuyormuş içerde...

— Mapisâne müdürü, Savcı mavcıyı tekmil attırmış hı?

— Ne diyorsun bey? Mapisken Ankara'dan gelen müfettişler ifadesini almak istemişler de, herifleri azarlayıvermiş!

— Ne diye?

— Ne diye olacak? Siz kim oluyorsunuz da benim ifademi almaya cesaret edebiliyorsunuz, diye. Koğmuş herifleri!

— Vay anasını...

— Belli canım, o kalıp, o kıyafet, o tavur zavur...

— Başka bir heybet var herifte canım!

— .....?

— .....

— .....

Deve anlamıştı işi. Demek Kudret turnayı gözünden vurmuş, kendini şehre adamakıllı yutturmuştu? Sevindi. E, bal tutan parmağını yalıyacaktı elbette. «— Hergele mâdem işleri yoluna sokmuş, görsün bizi de. Görmez, tanımamağa kalkarsa, dökerim foyasını ortaya! İtoğlu it, yalancı teftiş heyeti reisliğinden, büyük adamlığa ha?»

İyi ama, hapisten nasıl kurtarmıştı kuyruğu? «— Sormak olmaz. Şehre girelim, şunlar insin. Arabacının eline birkaç kuruş sıkıştırıp.. yahut da hayır, forsunu bozmamak lâzım. Adamıyım, İstanbul'daki vekilharcı falan diye kafadan atar, arabacıdan durumu ustalıkla öğrenirim. Öyle ya, mâdem vekilharcıyım diyeceğim, bir çok numaralarını da bildiğime göre, ham ahlat sorularla falso yapmamam lâzım!»

Yolda arabacıyla müşterilerin konuşmalarından öğrendiğine göre, bir muhakemede hâkimleri

susta durdurup beraetini koparmış. Buna inanamadı. Olamazdı öyle şey. Hâkimdi onlar, boru değil. Ötekisiyse, Boğaz'daki otelin terasında piyastos edilmiş, paldır küldür yollanmıştı buraya, yâni suç işlediği, daha açıkçası, kendine yüksek memur süsü vererek adam söğüşlediği yere. Böyle biri ateş olsa düştüğü yeri bile yakamazdı. Kaldı ki, nerden baksan «Sahtecilik» zanlısıydı. Hâkimleri nasıl susta durdurabilirdi?

Adamını gayet iyi tanıdığı için, «— Hâkimlerin karşısında kedi hattâ sıçan, dışarda arslan kesilmiş, savurmuştur namussuz!» diye içten içe güldü. Ne olursa olsun, arabasının tekerine taş koymıyacaktı!

Ufaktefek, kupkuru ama, geveze mi geveze arabacı hayvanlarının dizginini çekerek arabayı durdurduktan sonra:

— Buraya kadaaaar! diye bağırdı.

Çarşı içiydi, arabada da kendinden başkası kalmamıştı. Parasını verip indi. Vekilharcıyım falan diye kendini tanıtmaktan vazgeçmişti. Kimbilir, belki de İdris deyyusu vekilharç rolüne girmişti... en iyisi, tam bir yabancı gibi hareket edip, Kudret'i bizzat gördükten gereken direktifi aldıktan sonra ortaya çıkmaktı.

Çarşı içinde boydan boya yürüdü. Trenden gözüktüğü kadar harap değildi şehir. Sıra sıra dükkânlardan çoğu alelâde bakkaliye, ama arada İstanbul bakkaliyelerini hatırlatır cinsten olanlar da vardı. Yolda geveze arabacıyla yolcuların konuştuklarından öğrendiğine göre, Kudret, yeni partiye girmiş, milleti coşturan nutuklar bile atmıştı.

Arabacı anlata anlata bitirememişti. Birden «YENİ PARTİ» tabelâsı gözüne ilişti. Bir ara girmeyi, hattâ üye kaydolunmayı düşündüyse de, caydı sonra. Henüz yeri, yurdu belli değildi. Adres olarak nereyi gösterecekti? Fakat, hayli kalabalıktı binanın önü. Girenler, çıkanlar... Besbelliydi ki millet, Yeni Parti'ye teveccüh ediyor, yurdun bel-ki de her yanında olduğunca oluk oluk gidiyorlardı kaydolunmağa. İstanbul'da da öyle değil miydi? Seçimlerin iyice yaklaştığı şu günlerde İstanbul yer yer, semt semt coşuyor, kıyametler kopuyordu. Burası gene de sâkindi. «— Ne olursa olsun. bana ne?» diye geçirdi. «Dümenime bakarım ben!»

Akşam âdeta çabucak inmiş, çarşının tozlu ampulleri sarı sarı yanmıştı ama, karanlığı yenemiyorlardı gereğince. Çarşı boydan boya aydınlanmıştı güya. Dükkânlarda ayrıca lüks lâmbaları, ya da güçlü ampuller yanmasa, sokak elektriklerinin hiç hükmü olmıyacaktı.

Karnı da fena acıkmıştı. Yolu üstündeki bir lokantaya girdi.

Dışarıya bakan pencereleriyle kapı camekânları kirli tüllerle kapatılmış lokanta hemen hemen hınca hınç doluydu. İlk bakışta ikiye ayrılmışlığı belli olan müşteriler kıyasıya içiyor, paldır küldür konuşuyorlardı. Konuşmalar doğrudan doğruya particilik üzerine ve yaklaşan seçimlerle ilgiliydi.

Deve bir kıyıdaki boş bir masaya oturdu, bir şişe Yeni rakıyla meze söyledi, başladı yuvarlamağa. Lokantanın solundakilerin iktidar partisinden olduklarını hemen anlamıştı. O yandan bu yana lâflar atılıyor, tehditler savruluyordu. Bir ara ge-

niş omuzlu, iriyarı bir partili bu yana hınçla bağırdı:

— Demirkırası memirkırasi, memleketi kardeş kavgasına mı sürüklemek istiyorsunuz? Komünist misiniz siz?

Bu yandan kupkuru biri ayağa fırladı:

— Hâşâ, sözünü geri al!

— Evet, komünistsiniz. Komünist olmasanız ikilik yaratmazsınız!

— Yaratıp da ne yaptık?

— Daha ne yapacaksınız? Adamlarınız ağızlarını açtılar mı, dini politikaya âlet ediyorlar!

— Yalan mı? Bu milletin dinine, diyanetine bağlı olduğu yalan mı?

— Yalan diyen yok, âmennâ amma, ne demektir câmilere asker doldurup, depo yaptığımız!

— Biz, olanları söylüyoruz arkadaş...

— Olanlar zaruret yüzünden olmuşsa başa mı kakmak lâzım?

— Siyaset bu, her şey olur. Mâdem demirkırası ilân edildi, eşşeği sürenin...

— Terbiyeli konuş!

— Konuşmazsam ne olacak?

Bir şişe fırlatıldı iktidar bölümündekilerden. İki şişeyle karşılık gördü bu. Derken lokanta bir anda harp meydanına döndü. Şişeler, bardaklar, sürahiler, tabak, bıçak, çanaklar fırlatılıyordu. Düdük çalarak bekçilerle polisler doluşacağı sıra Deve, kargaşalıktan kaçanlar arasında, içtiği rakıyla yediği mezelerin parasını vermeden sıvıştı. Rakısının yarısını bile içmemiş, mezeleri yiyememişti. O kargaşalıkta yolunu kaybeden şişe, tabak,

çanak kırıklarıyla yaralanabilirdi. Yaralanmaktan geçtim, nerdeyse koşup gelecek zabıta memurları onu da alıp götüreceklerdi ki, işine gelmezdi.

Çarşı boyunca ağır ağır yürüyordu. Tıpkı tıpkı İstanbul ve elbette yurdun her yanındaki olaylardan biriydi. Memleketin tadı kalmamıştı. Nesine gerekti seçimler? Kim seçilirse seçilsin, iktidara kim gelirse gelsindi, ona neydi? Ona göre gelen ağam, giden paşamdı. Tıpkı tıpkısına 930 lardakine benzemişti. O zamanlar henüz futbol oynıyan bir mektep çocuğuydu ama, gayet iyi hatırlıyordu olanları. Bugünkünden de beter bir kargaşalık içine yuvarlanmıştı memleket. Yer yer boğazlaşmalar, birbirlerini tabanca, bıçakla çekip çekip vurmalar, karakolluk olmalar, çekilen nutuklardan çılgına dönen kalabalıkların gözü dönmüş haykırışları, bayılıp ayrılmalar, kanlı kinli olmalar, kardeşin kardeşe düşmanlığı... tıpkı tıpkı o günlere dönmüştü memleket. Deve hoşlanmıyordu Demokrasi'den. Ona huzur lâzımdı. Millet işiyle gücüyle uğraşsın, açıkgöz müesseseler çeşitli yollarla milleti üç kâğıda getirsinler, Deve de «Sahte teftiş heyeti» baskınlarıyla esnafı kessin! «— Hırsızlardan dolandırıcılık yoluyla kesinti yapıyorum, ayıp mı? Hırsızdan hırsızlık. Hangisinin vergi kaçakçılığı, alavere, dalavéresi yok? Ciddi bir inceleme yapılsın, her birinin verdiği verginin en az on, yüz, bin, hattâ milyon katı vergi kaçırdıkları meydana çıkar. Ama yapmazlar. Madem yapmıyorlar, ben de kendi usulümle söğüşlerim onları!»

Gece otelde, otel sahibiyle konuşuyordu. Otelci Yeni partidendi. Atıp tutuyordu iktidar partisi-

ne. Ne dokuzyüz kırkaltılardaki oy hırsızlığını bırakıyordu, ne de câmileri kışla, ya dâ depo gibi kullandıklarını. Hele memleketi İkinci Dünya Harbine sokmayışlariyle öğünmelerine pek tutuluyordu.

— Bu millet anasından at, avrat, silâhla doğar. Bu milletin iliklerinde kahramanlık vardır. Bu milleti savaştan alıkoymak ona karşı işlenmiş en büyük cinayettir. Keşke silâhımızı kapıp biz de yürüseydik Rus'a karşı. Çünkü Rus...

Bir gıcıktır tutmuştu. Boğula tıkana öksürdü öksürdü, sonra kocaman bir balgamı yere kaçırdı ağzından. Seslendi:

— Hidâyet, gel sil şuraları.

Deve'nin midesi bulanmıştı. «Harp harp» diyen bu adam mı silâhı kapıp düşmana karşı çıkacaktı?

Tâ köşede, elinde gazete, dalmış gözüken birine dikkat ediyordu demindenberi. Lâfa söze karışmıyor, bıyık altından kıskıs gülüyordu zaman zaman. Kimdi bu adam acaba? Kravatlı, ufak tefek biri. Vakit geçip odasına çekildi. Yatmağa tam hazırlanmıştı, o ufak tefek adam, elinde gazete içeri girdi. Odada yalnız kalacaklardı. Üçüncü yatağın sahibi yoktu. Deve'yi görünce yeniden güldü:

— Bizim otelcibaşı hızlılardandır, dedi.

Deve hoşlanmıştı adamdan:

— Gerçekten de hızlı ha... harp olsa, sâhiden silâha sarılır mı?

— Efendim? dedi adam. Silâha ha? Harp olmasını bile istemez?

— Ya niye öyle konuşuyor?

Adam acı acı güldü:

— Moda da ondan. Şimdi milletin yarısı Demokrat, yarısı da Halkçı. Birinin ak dediğine öteki kara diyor, kara diyeninkine de karşı taraf ak. Ak ne? Kara ne? Bunu düşünen yok. Kışkırtılmış kalabalıklar asıl istediklerini değil de, kösemenlerinin arzularını haykırıyorlar. Halk aç, halk sefil, halk câhil! Baştakiler bunu umursamadılar, yenilerse iktidara geçmek için lâf ebeliği yapıyorlar. Geçtiler mi, kendilerinden öncekilerin yolunu tutacaklar. Halk gene aç, gene sefil, gene câhil kalacak!

Deve hayatında belki de ilk, aklını yatırdı bu sözlere. Gerçekten de, yeniler eskilere yüklenirken veryansın ediyorlardı ama, iktidara gelince vaatlerini tutmuyorlardı. Gene de: «— Boşveeer...» diye geçirdi. «Bana ne? İtler gibi boğuşan eşşoğlu eşşekler. Yeter ki huzur çabucak gelsin. Ben dümenime bakayım!»

Yorganı kaldırıp girdi:

— Haydi bana eyvallah!

Gazeteli ufak tefek adam «— Güle güle» bile demeden arkasını döndü. Bu da nemelâzımcılardan biriydi. İktidarlar bunlar gibilerin yüzünden dilediklerince yönetirlerdi memleketi. Sonra karşılarına başkaları çıkar, bir dalaşma, bir döğüş, bir kavga gürültü, seçimi kazansalar bile hiç bir işe yaramaz, kendilerinden öncekilerin yolundan giderlerdi. Gayet iyi biliyordu ki, kürsülerde nutuk atanları gözleri dönmüş deli dervişleri gibi alkışlarken gırtlak yırtanlar, akşam evlerine döndükleri zaman karılarından sıcak yemek, ekmek kaa-

bilse tatlı istiyorlardı. Bulamayınca karıya kızıyor, ama bu yokluğun asıl nedeninin o alkışladıkları palavracılarla ilgili olduğunu göremiyorlardı.

Yatağına girdi, uyku tutmadı. Yatak komşusuysa horlamağa bile başlamıştı. «— Eşşek» diye geçirdi ufak tefek adam, Eşşoğlu eşşek hem de! Bu ve bunun gibiler, nutuk atanları gırtlakları parçalanıncaya kadar haykırıp alkışlayan dangalaklardan da beterdir. Bunlar hinoğlu hinler, bunlar nemelâzımcılar, bunlar dümencilerdir! İktidara kim geçerse geçsin, yeter ki hasis çıkarlarına dokunulmasın. Dokunulmadı mı, kuyrukları kapıya kısılmadı mı yansın isterse memleket!»

Yorganı göğsüne kadar çekti.

Deve'yse uyku içinde sayıkladı:

— Ulan İdris, ulan alacağın olsun!

Ufak tefek adam duydu bunları, üzerinde durmadı. İdris kimdi? Neden «Ulan İdris...» demişti?

Düşünde İdris'i görüyordu Deve. Güya, Kudret Yanardağ'ın arabacıdan duyduğuna göre nutuklar atıp dolaştığı yakın ilçelerden birinde onları yakalamıştı. İdris Deve'yi görmüş, Kudret'in kulağına bir şeyler söylemiş, sonra da elinden tutup kaçırmağa başlamıştı.

Bütün gece onlarla, daha çok da İdris'le uğraşarak, sabahleyin kan ter içinde uyandı. Vay anasını, rüya görmüştü uzun uzun be. Gerçi rüyaya, kulak çınlaması, göz seyirmesine falan inanmazdı ama, gene de bir işler vardı bu İdris'te. Düş'te gördüğünce, bir gün karşılaşsalar, mutlaka kaçırmak isterdi Kudret'i ondan.

Çabucak giyinip kara el çantasını aldı, otelin

hesabını görerek çıktı. Dün akşam kafayı çekerken kavga çıktığı için sıvıştığı lokantanın önünden suçlu suçlu geçti. Sanki lokantacı onu bekliyordu. Kapıdan elini uzatıp kolundan yakalıyacaktı!

Erkenci bir kahveye girdi, çay söyledi. Sonra kahvehane önünden geçmekte olan simitçiden iki simit aldı. Hâlâ akşamki rüyanın etkisi altında, daha çok da İdris'le meşguldü. İstanbul'da onca yıl «teftişler» yapmışlar, paralar kazanmışlar, İstanbul'un en «Kral» eğlence yerlerinde hep birlikte eğlenmiş, sırasında da hiçbir yerden metelik sızdıramadan kahvelerde günlerce oturup pineklemişlerdi. O zamanlar hiç böyle huyu yoktu. Ne Kudret'i onlardan kıskanıp koparmağa çalışır, ne de kazanılan paraların paylaşılmasında su koyuverirdi. Şimdi değişmiş miydi? Değişmiş olacaktı; o gece, Degüstasyon'da kaçışından anlıyordu bunu. Haydi o gece baktın arkadaşların su koyuveriyor, kaçtın. Olur. Ertesi gün? Ertesi gün insan gelip aramaz mı? Basıp gidecekse bile bir «Allahaısmarladık» demez mi?

Yeni demli çayı önüne sıcak sıcak kondu. Şekerleri attı bardağa.

Dememişti, bir «Allahaısmarladık» bile dememiş, bunu bile çok görmüştü. Eeeeh, dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşurdu. Nasıl olsa karşılaşacaklardı bir gün. Şâyet rüyada gördüğü gibi, Kudret'i ondan kaçırmak isterse biliyordu yapacağını. Çok değil, bir yumruk bir tekme...

Kendine geldi birden: Dün istasyondan şehre inerken bindiği fayton şakırtıyla, tam kahvenin önünde durmuştu. Aklında kaldığına göre, adı

Mıstık olan arabacı arabasından atlayıp kahveden içeri paldır küldür girmiş, ocağa doğru seslenmişti:

— Nerdesin lan kahveci güzeli, nerdesin sabah sabah?

Kahve ocağına doğru şımarık şımarık gitmiş, ocakçıyla şakalaşmaya başlamıştı ama, neler konuştuklarını, yada şakalaşırlarken birbirlerine ne biçim iltifatlar savurduklarını işitmiyordu. Gözleri arabanın sıska beygirlerinde, beygirlerden birinin kaldırım önünde şarıltıyla işemesine bakıyordu. İstanbul'da bu biçim arabalardan hemen hemen kalmamıştı. Büyükada'yla Heybeliada'da vardı, o kadar.

Birden, «— Şununla ahbaplık kursam?» diye düşündü. Sâhi ha, ahbaplık kursa, lâfı döndürüp dolaştırsa, Kudret'in şu sıra hangi ilçede bulunduğunu öğrenseydi!

Arabacı Kel Mıstık ocaktan dönerken gözü Deve'ye kaymış, dün istasyondan şehre getirdiği yolcu değil de, rastgele biri olarak, bir baş selâmı verip geçmek istemişti.

Selâmı alan Deve:

— Buyursana Mıstık efendi, dedi. Çay içelim!

Avantaya bayılan Kel mıstık bedavadan çay içme fırsatını kaçırmamak için, hemen sokuldu:

— Selâmünaleyküm.

— Aleykümselâaam... Buyrun.

Ve seslendi:

— Kahveci, bir çay alsanıza!

Kel Mıstık bu adamı tanımıyordu ama, gözü de ısırmıyor değildi. Bir yerlerde görmüştü...

— Beni nerden tanıyorsunuz?

Deve güldü:

— Dün, istasyondan şehre getirmiştin ya!

Hatırlar gibi oldu:

— Haa... hele gözüm ısırıyor diyorum. Nerden geldiniz?

— İstanbul'dan.

Daldı. Mustafa Kemâl Paşa'nın İzmir'de Yunan'ı denize döktüğü yıllar... askerlik yılları... o yıllarda işte, yolu İstanbul'a, Gümüşsuyu hastahanesine uğramıştı. Yaralı bir er götürmüştü hastahaneye. Tabî o sıralar İstanbul işgal altındaydı, Kel Mıstık da padişah askeriydi ama, karıştırıp, altından Çapanoğlu çıkarmağa lüzum yoktu.

— İstanbul'da da parti çekişmeleri oluyor değil mi?

— Soruyor musun? dedi, Deve. Burdakinin beş misli!

— E, tabî. Büyük şehir, güzel şehir, kalabalık şehir, okumuşu yazmışı çok şehir. Bizim burda bile millet nerdeyse birbirine girecek. Sen hangi partidensin?

Attı:

— Yeni parti'denim tabî. Olmıyan mı var?

— Babana rahmet. Olmıyan çok amma, olmak lâzım. İstanbul'da mı kayıtlısın?

— İstanbul'da, Fâtih ilçesine.

— Buraya niye geldin?

— Bir miras meselesi.

İlgilendi:

— Miras meselesi mi? Kimlerden olursun burda?

— Tanınmış bir âileden değilim. Vaktiyle, peder merhum burda askerlik yapmış. Yerli bir kızla evlenmiş, yâni anamla. Tapu kayıtlarına baktıracağım. Bana kalsa adımımı bile atmazdım ya, anam, yaşlı kadın... tutturdu, illâ git, bak tapuya, benim orda babadan, dededen kalma bir şeylerim var mı diye. Ben de hem ticaret, hem ziyaret. Ben kendim esas gazeteciyim!

Kel Mıstık büsbütün dikkat kesildi.

— Gazete mi satarsın?

Güldü:

— Hayır, gazeteye yazı yazarım...

— O... desene ki İstanbul'dan gelen gazetelerin yazılarını tüm sen yazıyorsun?

— O kadar değil canım. Esnafın sesi diye bir gazetemiz var, oraya yazarım. Şu sıra seçimler yaklaştı ya? Arkadaşlar sen de git Anadolu'ya, gez dolaş, dönüşte gördüklerini yaz dediler. Düşündüm, hem anamın gönlü olsun, hem de burada, daha çok da buranın ilçelerinde gördüklerimi yazayım dedim, geldim...

Çaycı taze çayı getirdi, Mıstık'ın önüne korken, Deve'ye:

— Bu deyyusa söylediğini bilsem getirmezdim, dedi.

«Deyyus» sözü iltifatmış gibi gülümseyen Kel Mıstık, çayına kesme şekerlerini atarken:

— Ben, deyyus sözüne kızmam! dedi.

Sonra ocakçıya baktı.

— Bey İstanbul gazetecisidir, bak, gazetesine yazar sonra seni!

Ocakçının «İstanbul gazetecisi» üzerine pek

bir fikri olmadığından, Deve'nin boşalmış çay bardağını alırken:

— Seni yazsın, dedi. Bunu yaz bey. Sinema gibi adamdır ha!

Kel Mıstık ardından keleş keleş güldü. Sonra çayını yudumladı, daha sonra ciddileşerek baktı Deve'ye:

— Yeni parti'den olduğun iyi. Ben de girdim yeni parti'ye. Bunca yıl girmediydim. Girmezdim de. Neden dersen, esnafa particilik yaramaz! Ben bir arabacıyım meselâ değil mi? Hem de Gazi paşa'nın İzmir'de Yunan'ı denize döktüğü yıldanberi. Orası lâzım değil, müşterilerim içinde her partiden insan olur. Vazifem adam taşımak. Şimdi yeni parti'ye girdim değil mi? Öteki partililer kızıyor, çokluk binmiyorlar arabama!

— Bizim İstanbul'da da öyle. Kahveler bile ayrıldı. Her partili kendi partisinin kahvesine gidiyor, yahut da kendi partilisi bakkaldan akşata ediyor...

— Eskiden... -Sesini kıstı-, sen yabancım değilsin, istasyondan şehire adam götürürken müşterilerime bakar, hangisinden şüphelenirsem eşeler, kimliğini bellerdim. Niye? Emniyet müdürüne şifahi rapor verirdim. Şimdi yeni partili oldum, bana ne diyorum. Emniyet müdürü bir kızıyor ki!

— Niye?

— Haber vermiyorum diye. Kızarsa kızsın ne yapabilir bana?

— Hiiç, ne yapacak?

— Ben esasen gene de girmezdim partiye ya...

Çayını yudumladı, cıgara paketini çıkarıp uzattı:

— Yak bi dene...

Karşılıklı yaktılar.

Girişimin sebebi, burıya bi Kudret bey geldiydi bi tarihte. Kendi yok Allahı var, hâzâ böyük adam! Boy, pos, ense, kalıp, kıyafet... Görsen sağlama ya milletvekili dersin ya da bakan makan. Öyle heybetli adam. Arabama bindiydi, bir baktım o zaman herife, belli, Ankara'dan geliyor. Besi Ankara besisi. Dedim kendi kendime, Mıstık dikkat et, herif hırlı değil, senin gözünden kaçmaz... Sordum: Teşrif Ankara'dan mı beyefendi? Ne bildin, dedi. Bilmiyecek ne var? O zamanki vali mürtekibin, hırsızın ve de kumarbazın teki. Fabrikatorları, tüccarları Kulübe cebrî toplar, pokere oturtur. Ütülürse hasbî geçer, üttü mü Allah yarattı demez... Herkes şikâyetçiydi. Demek dedim kısa aklımnan, bunu Ankara'dan hususi gönderdiler, tahkikat geçsin, rapor versin diye... Çıtlattım, baktım o değilden geliyor. Ben müfettiş filân değilim, herhangi bir vatandaşım. Lan dedim içimden, herhangi bir vatandaşta Ankara besisi olur mu? Tavır, zavır, çalım müfettiş tavırı zavırı ve de çalımı. Kaçın kurrasıyım ben? Kül yutar mıyım? Sonradan anlaşıldı ya, herif şehirde teftiş etmediği ne lokanta bıraktı, ne otel, ne banka, nede postahane!

Deve lâf olsun diye sordu:

— Demek gerçekten müfettişmiş?

— Hem de Müfettişler Müfettişi!

— Sonra?

— Sonra gezdi, dolaştı, çekti gitti Ankara'ya. Çok geçmedi, Vali'yi aldılar efendi. Ardından Ağır ceza reisini... Lâkin Vali'nin gitmesine millet bi sevindi ki...

— Rüşvet müşvet kabul etmedi mi?

— Kim?

— Müfettişler Müfettişi?

Kel Mıstık az kalsın, «— İlâhi beyim» diyecekti, «ağzı olanın yememesi gayri kaabil!»

Demedi. Çünkü aynı partidendiler:

— Etmedi şerefsizim!

Üzerinde fazla durmamak için çabuk ekledi:

— Onu diyecektim, bu adam şimdi bizim partinin direği!

Deve sahte bir hayretle:

— Allah Allaaah, dedi.

— İki üç ay önce bir şayia çıkardılar, güya adam İstanbul'da bilmem ne otelinde basılmış. Burdan da şikâyetçisi varmış falan fıstık, elleri kelepçeli, getirip mapise tıktılar. Ben gine yemedim. Hattâ millet toplandı, yumurta çürük domates, patatesnen falan taşlıyalım diye. Şöyle bir düşündüm: Ulan devletin, hükümetin dubarasına akıl ermez. Olmıya ki devlet bu sefer de gine milleti sınamak için herifi tutuklamış olmasın, dedim. Aklıma yattı. Neden? Çünkü bende bir his var, Allah'tan! Yadırgı birine şöyle bir bakıyım, şıp, hemen anlarım ayı mı, kurt mu? Allah'tan! Dediğim çıktı efendi. Herif meğer desiseynen tevkif edilip gönderilmiş. Amaaaa... kerametine kurban olduğumun Allah'ı, herife içerde bir ürya gördürür, Akyazılı bi hoca var, içerde, o, güya

yeşillik bir yerde olurlarmış. Hicaz'da mı, Mısır'da mı ne? Bizim Müfettişler Müfettişi'ni kucakladığı gibi Allah-ü taalâ'nın huzuruna götürür. Allah-ü taalâllah, çatar kaşlarını, bundan böyle namaza başla, kılmıyanları kıldır ve de yeni partiye gir, benim yolumda yürü, korkma. Seni başa geçireceğim, der. O koskoca Müfettişler Müfettişi ânide değişti efendi. Akyazılı şimdi lord oldu mapiste. Para oluk gibi akıyor. Ha... herif, hâşâ hâşa, Kudret bey şimdi beş vakit namazında, ağzına rakının dirhemini koymadığı gibi, içenlerle de konuşmuyor!

Çayını üst üste yudumlayıp boş bardağı tabağına koyduktan sonra heyecanla yeniden başladı:

— Son gün, ânideп mahkemeye çıkardılar. Kimsenin haberi yok efendi. Bir ben. Benim haberim oldu, akşam üryasını gördüydüm, millete yaydım. Nasıl doldurdum Adliye'yi, o kadar olur. Mahkemeye bir girdi, hâkimler mâkimler titre ha titre! Kolay mı? Allah-ü taalâ'nın sevgili kulu. Herif esasta Ankara besisi ve de kurban olduğumdan kuvvet alıyor. Ne var? dedi hâkimlere, beni buraya niye getirdiniz? Hâkimler hık mık... dedi, derhal beraat ettirin yoksa, başınıza kıyametleri yağdırırım!

— Ettirdiler mi?

— O saat!

— Çok enteresan... bu zatı görmek isterdim..

— Zor.

— Niye?

— Karısının çiftliğine diye gittiydi amma,

duyduğumuza göre köy köy, kasaba kasaba dolaşıyormuş!

— Ne yapmaya dolaşıyor?

— Nutuk atıyor ki o kadar olur. Bunca yıldır hani şu memlekette arabacıyım, görmediğim, bilmediğim yok. Lâkin bu memlekete böyle konuşan adam gelmedi efendi. Neler söylüyor yahu, neler söylüyor! Allah söyletiyor! Kul töbe beşir edemez. O partimize girdi, partimizin üye adedi binleri, onbinleri aştı gitti. Şimdi kazalarda mazalarda millet akın akın bizim partiye giriyormuş!

— Karısı demek çok zengin?

— Ohoo... dağ taş onun!

— Peki adam evli değil miymiş Ankara'da?

— Orasını bilemem. Elin adamına bakarsan, kadın bir görüşte vurulmuş, demiş: Olursa bu, olmazsa bir daha erkek milleti bana haram olsun!

— Kadın mı, kız mıymış aldığı?

— Kadın. Kadın dediysem, dünya güzeli hani. Öyle bir insan çirkin ve de fakir karı alır mı? Esasa bakarsan, kadının eski kocası da yakışıklıymış ve de zengin. Motorsikletnen çiftliğe yelli kelli giderken, motorsiklettir yallah demiş uçuruma... Canım bunlar hep! Allah-ü taalâ'nın kaderi yani. Avrat ilkin zengin herifle evlenecek, herif uçuruma yem olacak, avrat dul kalacak, Kudret beye vurulacak, Kudret beyle evlenecek, mal mülk Kudret beye geçecek, Kudret bey de Allah partisine, yani bizim partiye girip, Allahın emrini yerine getirecek, milleti din, iyman yoluna davet edecek. İçerdeki hoca, Akyazılı hoca, âhir

zamanda çıkacak Mehdî budur diyormuş ellerin ağzına bakarsan...

Dışardan seslendiler, Kel Mıstık:

— Hooop! diye kalktı. Müşteri çıktı... Lâkin mutlaka gör Kudret beyimizi, konuş. Madem bizim partidensin... hadi bana eyvallah!

Arabaya atladı, dizginlere yapışıp, kırbacını hayvanlarının yeleleri üzerinde şaklattı:

— Deheeeeeyt arslanlarııım!

Araba her zamanki şakırtısıyla uzaklaştı.

Deve, hiç vakit geçirmeden Kudret hergelesinin şeriat nikâhıyla üç kâğıda getirdiği anlaşılan kadının kasabasını defterine not etti. Gidip orada bastıracaktı. Vay anasını, demek böyleydi ha? «— Aferin ulan!» diye geçirdi. «Helâl olsun oğlum...»

Ocakçı, Kel Mıstık'tan boşalan çay bardağını almağa gelmişti. Gülerek:

— Kel'nen epey sardırdın ha bey? dedi.

— Çok renkli insan...

— Çook. Şehrimizin gülüdür gülü!

— Bir Kudret Beyden bahsetti.. sâhiden anlattığı gibi mi?

Ocakçı ciddileşti:

— Kim? Kudret bey mi?

— Evet.

— Öyle adam yeryüzüne bir daha gelmez şerefsizim... Boy, pos, endam, yakışıklılık... hani ben de yeni parti'denim amma, Genel başkanımız, Kudret beyin yanında fos!

Kel Mıstık'tan boşalan iskemleye şöyle bir ilişti:

— İl başkanımız, mil başkanımız havaynan cıva. Buraya yeni geldiniz demek?

— Yeni geldim.

— Mutlaka dinleyin konuşmasını. Hangi partidensiniz?

— Yeni partiden, İstanbul, Fatih ilçesine kayıtlıyım...

— Öyleyse mutlaka mutlaka dinleyin!

— .....

— .....

— .....

Kudret'in şeriat nikâhıyla evlendiği anlaşılan yeni karısının çiftliğine değil de, çiftliğin bulunduğu kasabaya tren de gidiyordu, taksi de. Deve taksiyle değil, trenle gitmeyi uygun bularak, tren saatini öğrendi. Çok vakit vardı trene. Daha iyiydi. Demek akşam orda olacaktı. Bir otele iner, hiç dikkati çekmeden, hep o İstanbul gazetesinin yazarı kişiliğiyle, bulur... hayır, bulmazdı. Bir pusula yollardı önce, eski harflerle. Eşek değildi ya, anlardı. Gerekli formaliteyle kabul eder, ayrı bir odaya geçerlerdi ki, o zaman ne türlü davranması gerektiğini kararlaştırırlardı.

Tren vaktine kadar şehirde rastgele dolaşan Deve, yemek yediği lokanta, kahve, çay içtiği değişik kahveler, muhallebi sütlâç yediği tatlıcı dükkânları, cıgara aldığı bakkaliyelerde yerini getirip yaptığı iskandillerden öğrenmişti ki, herif kendini şehre adamakıllı yutturmuştur. Milletvekili, bakan, Müfettişler Müfettişi'ni anlıyordu da,

üstü örtülü de de olsa ağızlarından kaçan «Mehdî-i resul» lüğü anlamıyordu. Demek herifte din bilgisi de vardı? Olabilirdi. Herifin paşazadeliği bilinen şeydi. Zamanında dedesinin konağı, ya da yalısında din üzerine epey kürek çekmiş olacaktı? «— Aşk olsun fırıldağına oğlum» diye geçirdi. «İster misin herif seçimlerde mebus çıksın, Ankara'ya kapağı atsın? Ondan sonra...»

Kafasında şimşek çaktı: Kaç vakittir düşündükleri şeyi o zaman rahat rahat gerçekleştirirlerdi işte! «Zararlı akımlarla savaş» diye bir dernek kurarlar, Allah Allaaaaaah... o zaman kesintinin daniskasını yaparlardı! İstanbul'da bu temayı hayli işlemişlerdi. Hattâ resmen de müracaat etmişlerdi savaş derneği için ama, izin alamamışlardı. Kudret bu fırtınada mebus çıktı mı, tamamdı. Başka bir şey istemezdi ondan. Şu savaş derneği iznini alsın, karışmasındı üst yanına. Deve hemen çetesini kurar, önce İstanbul'daki ekalliyetlerden geliyorum. Zararlı akımlarla mücadele için Genel merkez karar aldı. İki albüm hazırlayacağız. Birine, mücadelemize katılıp maddî yardımda bulunanların, ikincisine de bulunmayıp kaçanların resimlerini koyacağız. Siz hangi albüme girmek istersiniz? Yahudi altına eder tabî. Sonra Rumlar, daha sonra Ermeniler... sıra bizimkilere gelir. Anam avradım olsun bütün Türkiye'yi bölge böge, il il, ilçe ilçe dolaşır kes Allah kes yaparım. Milyoner olmak işten değil be!»

Aklına yeni tamamlanan apartman yavrusu geldi. İstanbul'un fakir semtlerinden birinde, üç

katlı bir yapıydı ki, üç katını da kiraya veriyor, aydan aya her kattan eline geçen üçeryüz lirayı karısıyla iki kızı, üniversitede Hukuk okuyan oğlunun geçimlerine harcıyordu. Şayet gün gelir, yeni parti seçimleri kazanır, Kudret mebus olur Meclis'e girerse derneği kurar, vuracağı paralarla apartmanları ikileştirir, üçleştirir, belki de dörtleştirirdi.

Bilek saatine baktı: Tren vaktine şöyle böyle ikibuçuk saat vardı.

XVI

Sema ile Dürdâne hamfendi, Kudret beyden davet mektuplarını bekliye dursunlar, Ebânımla arası gittikçe şekerrenkleşmeye başlıyan Şehvar, diken üstünde gibiydi. Ebânım'a göre Şehvar, Kudret beyden ayrılma işinde çok acele etmişti. Şeref, haysiyet, izzet-i nefis, namus her zaman, her yerde, rasgele koşturulmazdı. Böyle şeylerin ardında koşacak olanlar halli mallı olmalıydılar herşeyden önce. Şehvar'sa, iyi kötü, kocasının eline bakıyordu. Kızı bakkalın oğluyla mercimeği fırına vermiş, anayı, babayı unutmuştu bile daha şimdiden. İki oğlan da kızkardeşleri gibi, birer memuriyet uydurmuş, zengin kayınbabalar koltuğuna sığınmışlardı. Gün geliyor annelerine şöyle bir uğruyorlar, daha çok da haftalarca kaybolup gidiyorlardı. Peki? Elinde yoktu, avucunda yoktu, nesine güvenerek koşmuştu mahkemeye?

«— Şekerim, dinle beni...» demişti. Ebânım. «acele ediyorsun!»

Gözleri dönmüş Şehvar dikilivermişti:

«— Seni değil, Allahı bile dinliyemem Ebânım, düşme üstüme. Sahtekârlık, dolandırıcılıktan tevkif edilmiş bir kocayla artık kaabil değil aynı nikâhı taşıyamam. Ele güne rezil olurum, ayol. Demezler mi ki, paşa kızı Şehvar, bu sahtekârın hâlâ nikâhı altında olmağa nasıl rıza gösteriyor? Hiç olmazsa ayrılıp ele güne karşı namusunu temizlesin?»

Ebânım üstüne basa basa gene de durmuştu:

«— Son pişmanlık akça etmez Şehvar. Sonra korkarım başını taştan taşa vurursun. Biraz bekle, adamın dâvası görülsün. Bakalım mahkûm mu olacak, yoksa bir kulpunu bulacak mı? El karın doyurmaz. Namusla, şerefle, haysiyetle bu zamanda ne peynir veriyorlar, ne ekmek, ne çay, ne de giyim kuşam. Dinle beni!»

Dinlememiş, koşmuştur mahkemeye.

Şimdi kara kara düşünmeğe başlamıştı. Önce, çok genç ve güzel bir kadının onu Dürdâne hamfendiden sorduğunu öğrenmiş, ama kadına gidip de, onu arıyan bu genç ve güzel · kadının kim olduğu, ya da olabileceğini soramamıştı. Nasıl sorardı? Dargındı kadınla; saç saça, baş başa kavga etmişlerdi. Üstelik, kıymetini bilemediği «Kudret Yanardağ beyefendinin», «Çingene maşası» karıdan ayrılmasını beklediğini, tekmil malını mülkünü üstüne yapıp bu beyler beyi, beyefendiler beyefendisiyle evleneceğini mahalleye yayıp duruyordu. Böyle bir kadının ayağına gidip de, «— Beni arayan genç, güzel kadın kimdi acaba?» diye sorabilir miydi hiç?

Öte yandan büyük oğlu Yalım'ı yazıhaneye göndermiş, babasının candan arkadaşı «Deve» yi görüp, babası hakkında yeni bir bilgileri olup olmadığını sordurmuş, adamın alelacele Kudret beyin yanına gitmiş olduğunu öğrenmişti. Adam neden gitmişti? Deve'nin çıkarsız, yaralı parmağa bile işemiyeceğini kocasından çook işitmişti. Adam madem böylesine çıkarına düşkündü, tutuk-

lu bir insanın yanına ne diye giderdi? Üstelik de cepten para harcayarak!

O gün Ebânım :

— Kalk, kendin git yazıhaneye... dedi.

Son zamanlarda iyice tuhaflaşan bu kadının dilinden, daha çok da tavırlarından kurtulmak için gitmeliydi. Olabilirdi ki Deve'den bir haber, belki de mektup gelmişti!

Kaabil olduğunca erken gitti Cağaloğlu'ndaki yazıhaneye. Kudret'in yerine kullandıkları genç irisi oradaydı. Onu bir sefer görmüş, Deve tanıtmıştı. Tanıtmıştı ama, nerdeydi Kudreeeet, nerdeydi bu kalıplı ama kalıplığı her hâlinden belli, kocaman kocaman ayaklı adam! Zaten Deve, o gittikten sonra uzun uzun dert yanmıştı.

— Günaydın beyefendi!...

Kalıplı genç ayağa bile kalkmaya lüzum görmeden, belki de bunu akledemeden:

— Günaydın hamfendi, karşılığını vermişti oturduğu yerde.

«— Terbiyesiz!» diye geçirmişti Şehvar. Geçirmişti ama, öfkesini hiç belli etmemeğe çalışmış, gösterilen yere de oturmadan, damdan düşercesine sormuştu:

— Kudret'ten haber var mı?

Genç irisi birden hatırlamıştı:

— A.. var var. Hem de dehşetli güzel haberler var... Otursanıza!

Ve anlatmaya başlamıştı: Deve uzun bir mektup yollamıştı. Mektubunda, önce ceza evine uğradığını, Kudret beyin delil yetersizliğinden salıverildiğini...

Şehvar, yıldırım çarpmış gibi ilişivermişti yanı başındaki iskemleye:

— Demek tahliye olunmuş Kudret?

— Evet, Deve öyle yazıyor!

— Peki nereye gitmiş? Şimdi nerdeymiş?

— Müsaade edin efendim, anlatacağım...

Şehvar kulak kesilerek dinlemeğe başlamıştı:

— Ceza evine ilk girdiği sıralar oralı, çok zengin bir kadınla münasebet kurmuş. Kadın dehşetli zengin olduktan başka, Kudret beyefendiye de fena tutulmuş...

Şehvar'ın başı dönüyor, gözleri kararıyordu.

— ... dört beş bin dönüm tarlası, kocaman bir çiftliği varmış. Deve'nin yazdığına göre, sizden ayrılır ayrılmaz o kadınla evlenecekmiş. Hattâ, ayrılmasanız bile nikâhsız yaşıyacaklarmış!

— .....?

— Dahası var: Kocanız, orada birdenbire günün adamı olmuş. Yeni parti'ye girmiş, öyle nutuklar atmış ki, millet el üstünde tutuyormuş. Son mektubuna kadar Kudret beyle bir türlü karşılaşamamış. Çiftliğinin bulunduğu kasabaya gitmiş. Orda da âdeta bir aziz gibi dillerde dolaşıyormuş. Şu sıra köylerde dolaştırıyor parti onu. Gölgesi gibi takip ediyorsam da ele geçirmek bir türlü kaabil olmadı, ama mutlaka enseliyeceğim hergeleyi diyor!

Şehvar'ın başında dünya fırıl fırıl dönmeye başlamıştı. Demek elinden kaçırdığı Anka kuşu şimdi böylesine parayla oynıyan, yarın milletvekili olabilecek bir insan haline gelmişti ha? Ne yapmış, ah ne halt etmişti! Keşke Ebânım'ı din-

lese de mahkemeye daha sonra, çok sonra müracaat etseydi. Hiç etmeseydi ne lâzım gelirdi? Öylesine zengin bir karıyı bulsa bile, kendisine büyük para teklif ederek ayrılmalarını yalvarır, Şehvar da hiç olmazsa durumunu düzeltir, Ebânım'ın yanında sığıntı olmaktan kurtulurdu.

— Peki, bundan bir müddet evvel beni genç, güzel bir kadın aramış. Kim acaba, biliyor musunuz?

Genç irisi kendi görmemişti kadını ama, adı Semâ olacaktı. Şu sıra pavyonlardan birinde çalışıyordu. Kalkıp notlara baktı, pavyonun adını, kadının hangi takma adla çalıştığını söyledi. Şehvar'ın yüreği kötü kötü çarpmaya başlamış, Ebânım, o ve kendisi, geçirdikleri üçlü anları yeniden yaşamaya başlıyarak hattâ Kudret'i bile unutuvermişti. Şimdi burdan kalkar, bezir değdirmişler gibi koşardı Ebânım'a. Semâ'nın çalıştığı yeri öğrenen Ebânım kimbilir nasıl sevinir, boynuna nasıl sarılır, nasıl nasıl öpücüklere boğardı onu!

Gerçekten de, bir saat sonra Ebânım havadisi alınca, eski günlerin şen, şakrak, neşeli Ebânım'ı oluvermiş, Şehvar'ın boynuna sarılarak yanaklarını uzun uzun öpmüştü:

— Hemen, hemen bu akşam gidip bulalım çalıştığı yerde!

Şehvar duraklamıştı:

— Pavyonda ha?

— Ne olur?

— Nasıl gireriz pavyona?

— Kapıdan garsonlara söyler çağırtırız!

— Mektup yazsak daha iyi değil mi?

— Hayır. Çünkü mektubun eline varması uzun sürer. Hem belki de vermezler mektubu. Sonraa, kancık belki de dostlar, postlar peydahlamıştır. Nemize lâzım, gidip aslanı yatağında bastıralım!

Ebânım o gün gecenin geç vaktini iple çekmiş, çekerken de kaç vakittir unuttuğu şarkılar, mânilerle evin altını üstüne getirmişti. İkide birde sate bakıyor, vaktin bir türlü geçmeyişine erkek gibi söğüp sayıyordu. İkisi iki yandan masayı çeşitli mezelerle donatıp, bir büyük Kulüp rakısının başına geçtiler. Radyoda ıvır zıvır bir konuşma, seçim üzerine havadisler vızgelip tırıs gidiyordu. Kudret beyin oralarda çok mühim bir «Recül-i siyasi» oluşu bile umurlarında değildi. Yalnız Şehvar, «— Ayrılırsa ayrılsın. Mahkeme henüz neticelenmediğine göre, dâvamdan belki de vazgeçerim. Olmazsa, atlar giderim, mahkemeye, talâk kararı verilmişse bile, gene de yakasına yapışır, zengin karısından aldığı binliklere ortak olurum!» diye düşünüyor, kendi kendine ekliyordu: «— Madem mühim bir siyaset adamı oldu, daha iyi. Hele yançizsin, hele beni tanımazdan gelsin, alimallah onu oralarda duramaz ederim!»

Geç vakit, kafalar iyice dumanlı, evden çıkıp bir taksiye atlıyarak Semâ'nın çalıştığı pavyonun yolunu tuttular. Kapıdan Semâ'yı takma adıyla sordular. Kaba saba kapıcı burada olduğunu, niçin aradıklarını, akrabası falan olup olmadıklarını sordu.

Ebânım:

— Akrabayız, dedi. Teyzesi olurum ben!

Kapıcı oradaki garsonlardan birine:

— Git, Gonce'ye söyle, teyzesi gelmiş... acele kendisini çağırıyor!

Genç garson koşarak uzaklaştı. Pavyonun gülü, konsomatris Gonce'yi patronun odasında, yarı çıplak, viskisini yudumlarken buldu. Haber verdi. Semâ irkildi. Teyzesi mi? Gerçi Yenikapı'da annesiyle birlikte sefil bir ömür sürmekte olan yaşlı bir teyzesi vardı ama, ne diye gelsindi buraya? Haftada, ya da on beşte bir uğrar, para verir, hallerini hatırlarını sorup dönerdi işinin başına. Yoksa anesine mi bir şey olmuştu?

— Neden buyur etmedin buraya?

— Bilmiyorum abla, kapıcı böyle söyledi!

Evet evet, yaşlı annesinin başına bir hâl gelmiş olabilirdi. Sırtına dökarını alıp fırladı. Ebânım'la Şehvar'ı fitil gibi sarhoş görünce beyninden vurulmuşa döndüyse de, belli etmemesi gerekiyordu. Hiç bozmadan koştu. Ebânım'ın boynuna sarıldı:

— Teyzeciiiiim, hoş geldiniz!

Sonra kapıcıya çıkıştı:

— Neden kapıda beklettin bayanları da, içeri almadın, hayvan?

Gerçekten de hayvansı biriydi ama alınmadı, tam tersi, sırıttı. Pavyonda çalışanlardan pek çoğu gibi, kapıcı da Gonce'ye baygındı:

— Girmediler, söyledim...

Kadınlar da kapıcıyı doğrulamışlardı.

Semâ:

— Gelsenize, dedi.

İki kadın bakıştı. Doğru olur muydu girmek?

Girmeseler de kapıda bekleseler, Semâ giyinip gelse, hâlâ bekliyen taksiye atlayıp eve dönseler?

Semâ anlamış gibi:

— Vakit çok erken, daha çıkamam şimdi. Gelin canım!

Ellerinden içeri çekti. Yolda:

— Pavyon hınca hınç dolu. Kereste kereste hacı ağalar. Belki size de birer tane buluruz...

Ebânım bir ara durdu:

— Bunca zamandır niye arayıp sormadın kancık?

Semâ bin dereden bir su getirerek çok istediği halde bir türlü iki ucunu bir araya getiremediğini, hattâ geçenlerde Şehvar hanımı apartmanda aradığını, bulamadığını, orta katta oturan deli saraylı gibi, genç özentisi yaşlı kadından sorduğunu, kadının Ebânım'ın evini tarif ettiğini söyledi.

— Evimi zaten bilirdin. Baktım, madem Şehvar'lar taşınmış, bana gelsen neyin eksilirdi?

Semâ katıla katıla güldü:

Sonra patronun odasına aldı onları:

— Şekerim bak sana teyzemle ahbabını tanıtayım!

Birbirlerine tanıttı. El sıkıştılar, hal hatır sordular. Sonra Semâ patronuna yaklaştı, kulağına:

— Şekerim, dedi, annem çok hastaymış. Söylüyorum ya, bugünlük yarınlık. Ben biraz erken gitsem...

Geniş omuzlu, kalın yapılı ama çok şık patron:

— Lübnan'lıyı ne yapacaksın? dedi.

Semâ omuz silkti:

— Ne yapacağım? Hiç. Çeker giderim, sorarsa fenalaştı gitti dersiniz!

— İyi ya. Hanımlar otursunlar, sen git. Biraz dur yanında, boktan bir numara yap, üst yanı kolay!

Patronun iki yanağını üst üste öptükten, bu öpüşlerle iki kadının yüreklerine birer avuç ateş attıktan sonra:

— Ben şimdi geliyorum!

Fırlayıp odadan çıktı.

Yalnız kaldıkları zaman patronla aralarında soğuk bir hava esti. Patron ilk bakışta karıların fitil gibi sarhoş olduklarını, «Teyzem» diye tanıttığının teyzesi filân olmadığını kestirmişti. Kimbilir, belki de o biçim dalgasıydılar. Nesine gerekti? Onun gibi yığınla «Gonce» vardı pavyonunda.

Semâ fazla bekletmedi. Lübnan'lıyı âni bir rahatsızlık numarasıyla uyutmuştu.

— Haydi çıkalım teyzeciğim!

Kalktılar. Semâ gene patronunun yanaklarını öptü, dudaklarını öptürdü, «— Kızmadın bana ya?» diye sorup, kızmadığını öğrendikten sonra iki kadınla birlikte çıktılar. Bal renkli dökarı, lâcivert elbisesiyle hanım hanımcık oluvermiş, az önceki dekolteleriyle pavyonda bırakmıştı o biçimliğini.

Parası ödenmediği için hâlâ bekliyen taksiye girdiler.

— Nereye efendim?

Ebânım iri iri:

— Kavalyemiz sensin kızım, dedi. Nereye götürürsen gideriz!

Şehvar, çoktandır unuttuğu yırtık bir kahkaha attı.

Semâ:

— Emirgân'a çek! dedi.

Ebânım ters ters baktı.

Semâ:

— Niye kızdın teyzeciğim?

— Şimdi, şimdi başlarım teyzenden ha orospu! Bizi evine götürmekten çekiniyor musun?

Semâ bir kahkaha attı:

— Çekiniyorum, evet. Beni iğfal ederseniz ya?

Şehvar:

— Hişşş, dedi, şoförü işaret etti.

Araba serin gecenin içinde kayıyordu Emirgân'a doğru. Çeyrek saat sonra, çay bahçelerinden birindeki kuytu masada çaylarını içerlerken, Kudret bey üzerine konuşuyorlardı. Demek Kudret bey ceza evinden kurtarmıştı paçayı?

— Sizin ayrılma işi oldu mu?

Şehvar iç geçirdi:

— Olmadı, olmadı daha ama...

Semâ:

— Ama?

— Yarın gidip yeni bir dilekçeyle dâvamdan vazgeçtiğimi bildireceğim!

Ebânım:

— Bana öyle geliyor ki hâkim reddeder istidanı!

— Niçin?

— Boyacının küpü mü bu kızım? Bir ayrıla-

cağım, bir vazgeçtim, sonra gene ayrılacağım. Mahkeme bu, çocuk oyuncağı mı?

— Ne zaman uğramıştınız mahkemeye en son? diye sordu Semâ.

— Hiç uğramadım.

— Ya mahkeme karar verdiyse?

— Bana tebliğ ederlerdi herhalde.

— Etmezler. Kararı verir hâkim, geçer gider.

— .....

— .....

Şehvar, Semâ'yı Ebânım'la başbaşa bırakıp bundan böyle ne yapacağını, ne yapması gerekeceğini düşünüyordu. Öylesine dalmıştı ki, Ebânım'ın âşık bir erkek gibi genç kadının elini avuçları içine alıp, illâki bir gün onu evinde bekleyip beklemiyeceğini sorarken nasıl hırçınlaştığına bile dikkat etmiyordu.

Bir mektup yazsaydı Kudret'e. Mektupta gayet açık, soğukkanlı bir ifade kullansa, üç çocuğuyla ortada kaldığını, madem çok zengin bir kadınla evlenmek üzeredir, bir miktar para yollamasını rica etseydi. Gerçi açtığı dâva dilekçesinde, «Kudret Yanardağ'dan nafaka gibi, kendisi ve çocukları için hiçbir şey istemediğini belirtmişse de», dul karısıyla çocukları için bir şeyler düşünmesini de ondan beklediğini falan belirtseydi?

Birden, karşıda kıyıya çekilmiş bir spor arabada dudak dudağa geliveren iki genç gözüne ilişiverdi. İlişiverdi ama, üzerinde durmadı. Öpmek, öpüşmek, yatmak filân falandan öylesine uzaktı ki şu an. Zerrece sevmediği kocasının yabancı bir kadınla evlenmek üzere oluşunu işittiği andan be-

ri içinde, içinin derinliklerinde bir yerler acıyordu. Onu kaptırmıştı ha? Kaparlardı elbette. Neden kapmasınlar? Boylu, poslu, iri yarı, ağzında da dillerin en civeleği dönen bir adamdı. O dil kimleri kimleri kandırmamıştı ki, büyük topraklara sahip genç bir kadını kandırmasındı? Hepsi hepsi, günün birinde milletvekili oluverirseydi ya? Yıl uğursuzundu galiba. Olur olurdu!

Ağlıyacak kadar hislenmişti birden: «— Başımdaki devlet kuşunu kış dedim uçurdum. Keşke dinleseydim şu ebe karıyı. Ne bileyim? Onu öyle Boğaz otelinde enselenmiş diye işitince, paşa dedemden kalma bütün hislerim ayağa kalktı. Öfkeyle kalktım, zararla oturacağım şimdi!»

Deriin bir iç geçirdi, sonra sertleşti: «— Hayır, zararla mararla oturmıyacağım. Acındıracak mektup da yazmıyacağım. Gerekirse sert, tehdit dolu bir mektup donatırım. Bana yüklüce bir para yolladı yolladı, yollamadı mı, alırım iki oğlanla kızı, dikiliveririm bir gün karşısına!»

Ferahlamıştı. Elbette böyle yapacaktı. İlk evlendikleri sıralar yumuşak, yumuşacıktı. Kocacığım kocacığım diye çevresinde pervane gibi dolanırdı da ne üterdi? Hiç. Sonra sertleşip, maşa terlik oyunlarına, hele hele kafasına vazo falan fırlatmaya başlayınca nasıl muma dönmüştü? Elbette, onu alıştırdığı sertlikle çıkacaktı karşısına. Oldu mu mesele yoktu. Olmadı mı? Açardı bayrakları. Kopan koptuğu yerde, kırılan da kırıldığı yerde kalsındı. Yoksa hayat değildi yaşadığı Ebânım'ın evindeki. Kız kendi havasındaydı, oğlanlar kendi havalarında. Bundan sonra at olup da

kuyruk mu sallıyacaktı? Kudret'ten bir şeyler koparırsa, ki koparacaktı, düğüm üstüne düğüm vurmalı, ne kıza, ne de oğlanlara kurban etmeliydi!

— E, Şehvar... hava epeyce soğudu...

Ebânım'a baktı.

— Soğudu.

— Kalkalım mı?

— Siz bilirsiniz.

Semâ hesabı gördü, kalktılar. Bir başka gün gelip Ebânım'ı evinde ziyaret vaadiyle Semâ, Taksim'de ayrıldı. İki kadın taksi çevirmekten vazgeçip, Saraçhane'de inmek üzere, Aksaray dolmuşlarından birine girdiler. Yol boyunca Ebânım'ın çenesi durmadı. Karıdan randevu almıştı. «Kancık» ne günü geleceğini kesinlikle söylememişti ama, yakın, hattâ çok yakın günlerden birinde gelip «Ebânım'cığı» yla birkaç saat kalacaktı.

Şehvar:

— Ya atlatırsa? diye sordu.

Dişi bir pars kesiliveren Ebânım:

— Hı hıı... dedi, atlatır ha?

— Ne yaparsın?

— Şu anda bilmiyorum ama, alimallah onu yerde, gökte duramaz ederim!

Şehvar'a bu, Kudret Yanardağ'ı hatırlattı:

— Tabî tabî, dedi. Dinsizin hakkından imansız gelmeli. Ben de Kudret deyyusuna aynı şeyi yapacağım gerekirse...

Birden Şehvar'a dikkat eden Ebânım, sordu:

— Kime kız?

— Kudret'e!

— Ne yapacaksın?

— Atlayıp giderim, dünyasını zindan ederim ona be!

— Ne hakkın var? Ayrılma dâvasını açan, nafaka filân istemeyen sen değil misin?

— Benim ama...

— Evet?

— Ne bilirdim herifin başına böylesine bir devlet kuşu konacağını? Üstelik milletvekili olma şansı da büyükmüş. Anlatmıştım ya?

Ebânım'ın kafasında şimşek çaktı: Gerçekten de karıyı bu yola kışkırtmalıydı. Adam milletvekili olsa da olmasa da bindirip göndermeliydi. Dediği gibi yüklüce bir para koparabilirse ne âlâ, koparamazsa işi rezilliğe dökmeli. «Dünyayı zindan etmeli» ydi. Ne olurdu? Hiiç, keskin sirkenin zararı köpüneydi. Para koparamazsa içeri düşer, Ebânım da fazla bir boğaz beslemekten kurtulurdu.

Körükledi:

— Evet evet, sen gene kabadayılık yaptın, nafaka filân talep etmeden ayrılma teklifinde bulundun. Ama herif birden Karun olmuş. Hele milletvekili olursa... Milletvekili olursa şantajdan büsbütün korkup yılar, istediğin parayı verir. Çocukları var. Aptallığın lüzumu yok. Ayrılmak için yapacağın müracaata mâni olmağa çok çalışmıştım. Ama buna taraftarım Şehvar!

Evde, geç vakte kadar bunu indirip kaldırdılar. Adam madem çok zengin bir kadınla işi uydurmuştu, üstelik milletvekili olma şansı da var-

dı, o halde ne diye hiç yoktan bir elli, ya da yüz bin koparmasındı?

— Hani bir yüz bin koparırsak, değil mi?

— Tadından yenmez!

— Paraları çarçur etmemeli de...

— Bir işe, yahut faize yatırmalı!

— O zaman düşünürüz.

— Tabî tabî...

— Bu zamanda ne kızdan hayır vaaar, ne oğlandan!

— Yok şekerim. İnsanın en iyi dostu para!

— Ha şunu bilemiyeydin...

— .....

— .....?

— .....

XVII

Şabanlı çiftliği, «Şarkan tarîk-i âm, garben malaz, şimalen Hacı İshak veresesi, cenuben de sakızağacıyla muhât» dörtbin beşyüz dönüm tarlasıyla havalinin en büyük çiftliği değildi ama, gene de hatırı sayılır çiftliklerdendi. Hele Kudret Yanardağ'ın, bu çiftlik sahibesi Nefise hatunla «Şer-i şerif» üzre nikâhlanması, attığı nutuklar kadar, belki de daha çok sevindirmişti kasabayı.

Partilerinin, gölgesinden korkan, pısırık İl başkanını istifa zorunda bırakan bu, âdeta gökten zenbille inme adam, haftalardan beri durmak oturmak bilmeden, yorgunluk nedir tanımadan havaliyi köy köy dolaşıyor, o, güneşten toprak rengini almış, uyuşuk köylüleri bile yediden yetmişe şahlandırıp ayağa kaldırıyordu.

«— Yaşa beeğ!»

«— Allah seni başımızdan eesik itmesin beğ!»

«— Vallaha kitap gibi lâf itti dinime imanıma...»

«— Epmeksiz, aşsız kalınır amma, dinsiz iymansız kalınır mı, abooo!»

«— Allah atını eşgin, eymeğini pişgin etsin beeğ!»

«— .....»

«— .....»

Dönen söylentilere göre Genel merkez, «Beyefendi» den fazlasıyla memnunmuş. Attırdığı uyuşuk İl başkanının yerine geçmek istemeyip, «Be-

nim gözüm sandalyada, koltukta değil. Benim gözüm, halkımın gözü, kulağı, bilhassa bilhassa halkımın ağzı, dili olmakta!» diyormuş ki, köylünün de istediği buydu işte. Şimdiye kadar tek partinin Ankara'dan gösterdiği adaylara istemiye istemiye, korkuyla oylarını verir, sonra da dört yıl, bir daha yüzlerini göremezlerdi vekillerinin. Görseler ne olacaktı? «— Ceğiz», «— Cağız» lı bir iki konuşma, ondan sonra dayan Memet... yağmurlar yağar, karlar savrulur, fırtınalarda çatılar uçar, çalış didin toprak bire beş bile vermez, salgın hastalıklar bastırır, ciğerpâre yavrularını alır alır götürür, millet açlıktan bir deri bir kemik, vekillerinin kulakları bile duymazdı. Ama şimdi «Demirkırasi» icat olunmuştu. Kudret beğ'in de sık sık belirttiğince, eski çamlar bardak olacak, millet oy'unu Ankara'nın gösterdiğine değil, canının istediğine verecekti ki, başta Kudret Beğ, vekilleri eski vekiller gibi oylarını alıp savuşarak, oy sahiplerini unutmıyacaklardı!

Unutmıyacaklardı ya, onlar ötekilerin değil, en çok Kudret beğ'in üstünde duruyorlardı. Hikmet-i Hüdâ, dilinde sihir vardı bu zâtın. Bir de dinden diyanetten çokça lâf etmesi... öteki konuşmacılar milletin dinini, diyanetini pek ağızlarına almıyorlardı. Korkuyorlar mıydı? Camilerini kışlaya çevirmiş bir «Kara iktidar» ın nesinden korkmalıydı? Hazır «Demirkırasi» de icat olunduğuna göre...

Evet evet, korkuyordu öteki konuşmacılar! Sık sık: «— Aman dini siyasete âlet etmiyelim. İktidar öküz altında buzağı arıyor. Hele iktidara

geçelim, sonrası kolay!» demelerinden belliydi korktukları. Kudret beğe gelince, o korkmuyordu. Ciğer vardı herifte, yürek vardı mangal kadar ve de Hazreti Ali gücü! Kalıbı, kıyafeti, cızırdaklı ayakkaplarıyla pehlivan yapılıydı herif. Aşk olsundu, aşk olsun ve de seçimde verecekleri oy helâl olsundu!

Öte yandan, hükümetin de gözünden kaçmıyordu Kudret beğ'in dini siyasete âlet eden konuşmaları. Bu «Nev zuhur» politikacı, ne politikacısı hâlis demagog, aldıkları raporlardan anlaşıldığına göre azdıkça azıyor, kanunları tepelemekten zevk alıyordu sanki. Öküz altında buzağı arıyan iktidar hükûmeti istese binbir delil bulabilirdi konuşmalarında, tutuklar, atardı içeri ama, bu da «politik siyaset» e uymadığından, herifi tutuklamıyorlardı. Çünkü halk gemi azıya almıştı zaten. Herifi tutuklayıp içeri atarlarsa, muhalefetin ekmeğine yağ sürmüş olacaklar, herif kahramanlaşacaktı.

Kudret Yanardağ'ın «Dini siyasete âlet eden sözleri» polis, candarma, iktidar partililer tarafından zaptedile dursun, adamın gözünü budaktan sakınmayan, olağanüstü çabası Yeni Parti Genel merkezince gözden kaçmıyordu. Gerçi şu sıralar yurt çapında olağanüstü bir çaba vardı yeni parti'lilerce iktidarı söküp almak için ama, Kudret Yanardağ'ın çabası herkesten fazla görünüyordu. Eski il başkanının büyük bir öfkeyle atlayıp Ankara'ya giderek, herifin sap deyip saman dediğini, dini siyasete ahmakça alet ettiğini, boş, tamtakır, cahil biri olduğunu ısrarla belirtmesine il-

tifat edilmemişti. İlim, bilim de ne oluyordu? Siyasî partiydi bu. Gayesi milletten oyları toplayıp iktidara gelmekti. Bunun içinse bilim adamlarına değil, gerekirse madrabazlara, üç kâğıtçılara ihtiyaçları vardı. Önce parti, parti iktidarı, sonra da gerekirse ilim, bilim. Yurt çapında ayaklanan kalabalıklar ilim bilim değil, ekmek istiyorlardı ekmek!

Kudret Yanardağ'ın «Dini siyasete alet» etmesi de partiyi değil, doğrudan doğruya kendisini ilgilendirirdi. Hükûmete düşen, kanunları ihlâl etmiş bir vatandaş hakkında kovuşturma açmak, mahkemeye sevkedip, gerekirse tutuklamaktı. Parti'nin tüzüğü meydandaydı. Bir partili, şayet partinin sözcüsü değilse, meydanlardaki kürsülerden sarfettiği sözler için doğrudan doğruya kendisi sorumluydu. Kudret Yanağdağ da öyle. Varsın halkın gözünü boyasın, başını döndürüp, ellerinden oylarını kapmak için dini politikaya alet etsindi. Ne çıkardı bundan? Gerekirse tutuklanıp içeri atılacak kendisiydi, parti değil. «— Lâf aramızda monşer, keşke tutuklasalar da içeri atsalar. Katalavis?»

Genel merkezdekiler de aynı kanıdaydılar:

«— Değil mi ama?»

«— Hemen kulak gazetesini işletir, fısıltılar yayarız...»

«— Tabî tabî... Ne demişiz? Dinsiz millet olmaz demişiz!»

«— Camileri kışlaya çevirenlerden intikam alacağız demişiz!»

Gözler kırpılıyor, bıyıkaltından gülünüyordu:

«— Fâni dünya için değil, Allah-ü Taalâ yolunda bir savaş!»

«— O kadaaar...»

«— Ayıklasınlar pirincin taşını!»

«— .....»

«— .....»

Kudret Yanardağ, Genel merkezden de arka alınca, keçenin dört ucunu koyuvermiş, iktidara silme kantar yükleniyor, karşılığında çılgınca alkış, bitmez tükenmez «— Yaşaaa!», «— Var oool!», «— Allah seni başımızdan eksik etmesin!» lerin daniskasını alıyor, kendine güveni arttıkça artıyordu.

Yanında Nefîse, İdris, birkaç partili, haftalardır dolaşıp nutukların daniskasını çektiği köylerden toz içinde, yorgun geldi çiftliğe. Seçimler dolayısiyle satın aldıkları spor araba da tozlara bulanmıştı.

Biri sarı, öteki kara iki kurt azmanı köpek, arabayı, beyefendiyi gayet iyi tanıdıkları halde gene de gürler gibi sesleriyle koşup gelmiş, çevrelerinde yaltaklanmaya başlamışlardı.

Çapa zamanı ırgatların başında, kamçısıyla Allah yarattı demeden kafa göz, işçileri döğen karayağız, sırım gibi ırgatbaşı da koşmuş, beyefendinin ellerine sarılmıştı. Bir yandan köpekler, öte yandan ırgatbaşı, bir kısım işçiler, çoluk çocuk... Kurtarıcılarıydı o. Hepsini kurtaracak, hepsini ekmeğe, aşa kavuşturup, dert, illetlerinden sıyırıp alacaktı. Kulaktan kulağa dolaştığına göre, açlık, sefalet, hastalıkların çeşidi eski parti zamanında camilerin kışla hâline getirilmesi, dinsizli-

ğin alıp yürümesi yüzündendi. Akıllarının ermediği, hattâ bir çoğunun analarının karnında bile olmadıkları devirlerde insanlar neden böylesine aç, böylesine sefil, hastalıklar bu biçim insafsız değildi? Kudret beğ gezip dolaştığı yerlerde bunun nedenini bas bas bağırıyordu ki yerden göğe kadar haklıydı; «— Din vardı o zaman din! Halife vardı, padişah vardı!» Dini imanı, halifeyi padişahı kaldırmışlar, Allah-ü Taalâ'yı kızdırmışlardı. Kızınca da elini eteğini çekmişti dünya'dan. Şimdi işler değişecekti yeni parti sayesinde. İnsanlar dinlerine dönecek. Allah-ü Taalâ da onları affedip yeni baştan el atacaktı!

— Nefise bu arabayı değiştirelim!

— Değiştirelim şekerim. Ben size o zaman söylemiştim ama...

— Evet?

— Hiç şekerim, değiştirelim, madem öyle istiyorsunuz...

Çevresindekiler adamın bir de karısına karşı bu sert tutumuna bayılıyorlardı. İşte böyle olurdu erkek dediğin. Karısına bağırıp çağırmayan hak ettiği zaman Allah yarattı demeden pestilini çıkarmıyan erkek mi olurdu? Kadın, saçı uzun aklı kısaydı. Erkeğin aklı elbette kadından çok fazla ererdi herşeye. Sonra dîn-i mübince, erkek, kadının küçük tanrısıydı. Bir tanrı, kuluna ne isterse yapabilirdi elbette!

Kafes telleriyle çevrili tavuk kümesinin önünde durdu. Avuç içi kadar ispençlerden, uzun bacaklı, yüksek boylu Amerikan'lara kadar cins cins tavuklar, horozlar.

Yanıbaşında, elleri göbeği üzerinde kavuşuk ırgatbaşı'ya döndü:

— Bu kafesin yerini beğenmiyorum, tâ karşıya kaldırın demiştim...

— Demiştin beğ, kalkacak!

— Neden kalkmadı şimdiye kadar?

— Kalkacak...

Yanına İdris sokuldu. Kaşları, kirpiklerine varana kadar toz içindeydi:

— Bu gece burada mıyız?

Bakmadan:

— Hayır, dedi.

İdris'in aklı gitti. Eyvaah, eyvahlar olsundu. Günlerdir köyden köye, tozlara bata çıka, en çıplak, en yalın güneşlerde yana kavrula gez dolaş, neden sonra gel, yeni karının koynunda geceyi geçireme...

— Nereye gideceğiz?

Bakmadan:

— Canım nereyi isterse oraya!

Kudret bey, mudret bey, eski dost, ahbap, arkadaş falan filân, herif son haftalarda adamakıllı şımarmıştı. Attığı nutukları halkın alabildiğine alkışlaması, Genel merkezin onu tutup İl başkanının istifasını kabullenmesi, karısının kul köle olup tekmil malını mülkünü üstüne yapması adamı iyice değiştirmiş, lâf söylenemez hâle gelmişti.

Onu dört gözle bekliyen karısı «Amca kızı»nın kapısında heyecanla dikildiği, üzeri saz örtülü, kerpiç eve yürüdü. Nefîse gibi «Şer'i şerîf üzre» nikâhlı Hatice, sıkıntıyla gelen kocasına korkuyla sordu:

— Bu gece buradasınız değil mi?

Derin bir iç geçirdi:

— Hayır.

— Hayır mı? Neden?

— Kral hazretleri öyle istiyor da ondan!

— Amaaan İdris...

— Amanı zamanı yok kızım, ne yapayım? Gideceğiz diyor. Gitmem denebilir mi?

Kudret Yanardağ'ın kalın sesi:

— İdriiiiis!

Fırladı:

— Efendim beyim?

— Arabanın silinip temizlenmesine nezaret et. En geç bir saat sonra hareket ediyoruz!

— Başüstüne beyefendi...

Küçük, şirin, şipşirin bir apartman yavrusundan başkası olmıyan çiftlik evinin merdivenini ağır ağır çıktı. Orta katın merdiven başında durdu. Nefîse orda bekliyordu onu.

— Banyo alacaksınız değil mi?

— Hazır mı?

— Gülten'e şofbeni yakmasını söyledim.

— Çamaşır da hazırla. Kasabaya ineceğim...

Kadın da yorgundu. Banyo aldıktan sonra çiftlikte kalıp geceyi başbaşa geçireceklerini sanıyordu, oysa.

— Kasabaya mı ineceksiniz?

— Evet, ne var?

— Hiç yâni, şey...

— .....?

— Dinlenseydiniz diyecektim...

— Akıla ihtiyacım olmadığını bilirsin. Hele saçı uzun aklı kısaların aklına.

Kadını ardında bırakıp, odasına hızla geçti. Çevik davranışlarla soyundu. Kırmızısı bol kalın bornozunu sırtına geçirip, bütün bu topraklarla bu çiftliğin gerçek sahibi, yarının milletvekili, kırk yaşında, kendinden emin, gururu adamakıllı okşanmışlığın sağlam adımlarıyla banyoya gitti, kapıyı açtı. Hizmetçi kız Gülten pırıl pırıl beyaz fayanslar üzerinde bir içim su, bir şeylerle uğraşıyordu. Beyefendi'yi görünce korkup ürkmedi. Ardındaki hanımdan çekinerek, dışarı usullacık çıktı.

Sıcak su hazırdı. Gülten küveti doldurmuş sayılırdı. Kudret Yanardağ sırtından bornozunu çıkarıp karısına bakmadan uzattı. O, bu kadarla bile alabildiğine mutlu, kapı arkasındaki naylon askıya astı bornozu. Sonra kocasına hayranlıkla baktı: Geniş omuz, kalın kollar, bacaklar, inceden bir hayli kalın sayılabilecek bel, inadına kıl içinde bir göğüs. İçinden, başını bu göğüse yaslamak geçtiyse de cesaret edemedi. Öfkelenir, bağırıp çağırır, hattâ söğüp sayabilirdi. Haklıydı da. O ne dertteydi, bu ne dertte. Adam günler, haftalardanberi dur durak yok, o köyden bu köye, bu köyden o köye koşup durmuş, heybetli sesiyle nutuklar atmış, kilolarca toz yutmuştu, şimdi bile yıkanıp arındıktan sonra şehrin yolunu tutacaktı ki, doğrusu değil bağırmak, vurup bir yanını kırsa haklıydı.

Beyefendi sımsıkı bir camız ağırlığıyla küvetin ılıktan artı sıcak suyuna girip boylu boyunca

uzandı. Nefîse sünger, sabunla falan emir bekliyor, herkesin hayranlıkla çılgınlar gibi alkışladığı bu adamın kendisine ait olduğunu düşündükçe kabına sığamıyordu.

Aklından gene ablası geçti.

Şu sıra İl'deki kiralık evlerindeydiler annesiyle. Sık sık oraya gidiyorlar kalıyorlardı. Annesi: «— Kızım ben bu delinin elinden bıktım. Açıkçası seni kıskanıyor. Allah akıllar versin. Kurbağa camıza benziyeceğim diye şişer şişer çatlarmış. Bu da bir gün çatlamazsa çok iyi. En iyisi, biz şehirde kalalım...»

— Yıka arkamı!

Annesini, ablasını filân unutup, geç kalmışçasına davrandı. Sabun, sünger, sıcak su... lâhzada küvetin suları bol bir köpükle doluvermişti. Adamın bir güreşçininki kadar sert adaleli sağlam gövdesini yıkamağa başladı. Kudret Yanardağ bayılıyordu. Gözlerini yummuş, kendini kadının usta ellerine bırakmış, Semâ'yı yaşıyordu. Sanki Nefîse değil de Semâ'ydı şu an onu yıkayan. Hayli zaman geçtiği halde ne «Gel» demişti, ne de şöyle yahut böyle. Kadının aklına uyup gelivermesi nasıl olurdu acaba? Bulamazdı kolay kolay ama, bulsa bile... «— Adaam sen de. Nasıl olsa altından kalkarım. Kalkamazsam ne olur? Hattâ günün birinde bizim serseri Şehvar da oğullarıyla kızını alıp gelse, iğrenç iğrenç çamurlaşsa ne çıkar? Hiiiç. Çiftlikle tarlaların sahibi ben'im. Her hâl-ü kârda bana tâbi olan o. Herşeyi üstüme ferağ etmedi mi? Parasını verip satın almadım mı? Bitti. Keyfimin kâhyası değil. Sonra ge-

rekirse Nefîse gibi dört tane daha ve istediğim kadar müştefrişeye sahip olabilirim. Şeriatın kestiği parmak madem acımaz, o halde? Çeksin cezasını. Çeksinler cezalarını be!»

— Aklımdan ne geçiyor biliyor musun?

— Ne geçiyor şekerim?

— Şu seçimler bitsin hayırlısıyla... çiftliğin bütün binalarını yıktırıp, İtalya'dan celbedeceğim bir mühendise yepyeni plânlar çizdirip, çiftliği baştan başa değiştirmek!

— Sen ne istersen o elbette herşeyin en iyisi olur!

— Evet evet... lâzım bu. O zaman sosyeteye karışacağız elbette. Çiftliğimizin Avrupaî, modern, monden esaslar dahilinde işletilmesi gerekir. Başbakan, Cumhurreisi bile gelip kalmak isteyebilirler. Ha?

Nefîse ürktü:

— Gelirler desene?

— Hem de evleviyyetle, yahut daha doğrusu ivedelikle!

— Ne demek o?

Şimdi uzun uzun izah mı edecekti?

— Anlatsam da aklın ermez...

Banka kredileriyle çiftliği adam edecekti, adam! Bütün mesele, seçimleri kazanıp iktidara gelmeleriydi. Ondan sonrası kolaydı. Milletvekilliğinin avantajlarını henüz gereği kadar bilmediğinden, kimbilir, belki de önünde daha başka, çok başka «nurlu ufaklar» açılır, dönüp yüzüne bile bakmazdı çiftliğin.

Dürdâne hamfendi'nin «Deli saraylı» lığını

hatırlayıp, elinde olmıyarak gülüverdi.

Nefîse sordu:

— Neye güldün şekerim?

Parladı:

— Bırak şu şekerim şekerim'leri. Yarın koskoca bir milletvekilinin eşi olacaksın. Evimize milletvekilleri, bakanlar, başbakan, hattâ cumhurreisi gelip gidecek. Şekerim şekerim. Kenar mahallelilik iliklerine işlemiş. Ben senin yerinde olsam, kocamın peşine takılıp dolaşacağıma, çıtı pıtı bir İngilizce öğretmeni bulur...

— Ortaokulda Fransızca...

Sözünü kesti:

— Okumuştun biliyorum ama, olmaz. Asrımız Amerika asrı. İngilizce bilmeden milletvekili hanımı olunmaz!

— Haklısınız... Kasabaya ben de gelecek miyim?

Kesti attı:

— Hayır!

— Peki.

Canına minnetti. Öyle yorgundu ki, kocasını yolcu ettikten sonra o da bir banyo alır, sonra da akşam yemeğini yer, vurur kafayı yatardı. Kocası çok doğru söylüyordu. Elbette Amerika asrıydı bu asır, bir milletvekilinin karısı da İngilizce bilmeliydi. Ah ne diye zamanında kolejlerden birine gitmemişti? Kolej mezunu olsaydı şimdi!

Kudret Yanardağ, köylerin acı tozu, kızgın güneşi sinmiş külot pantolonu, ceketi, kasketinden kurtulmuş, kasabalık gri kostümünü giymiş, açık kırmızı bir kravat bağlamıştı. Ne giyse ya-

kışıyordu! Nefîse çıldırıyordu bu adam için. Demek ne giyse yakışan, ne giyse erkeklerin en yakışıklısı olan bu adamın karısıydı ha? Sahibiydi onun? Sahibi ne demek? Esiri, kulu, kölesi!

Kudret Yanardağ ördek gagası sarı iskarpinleriyle zıt zııt zıttt, önden yürüdü. Nefîse kocasının sarı çantası elinde, ardından hazların en büyüğüyle gitti. Kapıda bir an duran kocasının kulağına fısıldadı:

— İkindi namazını kılaydınız...

Sert bir bakış fırlatıp, çantasını karısının elinden almak istedi. Kadın vermedi:

— Geliyorum...

Şoför tarafından gıcır gıcır silinip tozundan toprağından arınmış açık mavi spor arabanın yanına gittiler. İdris görünürlerde yoktu. Öfkeyle bağırdı gür sesiyle:

— İdriiiis!

Başta ırgatbaşı, çiftlik yanaşmaları koştular ama, İdris bey de hazır, kerpiç evden dışarı fırlamıştı:

— Geldim beyim!

Arabaya geçtiler. Araba, Nefîse'yle Hatice'nin sallanan elleri, Karabaş'la Sarı'nın dost havlayışları arasında çiftlikten çıktı.

Nefîse neden sonra iç geçirerek amıca kızına baktı.

O da ona bakıyordu:

— Bari bu gece kalsalardı değil mi abla?

— Söyledim ama, dinletemedim. İşleri çok. Seçimlerden sonra dizimizin dibinden ayrılmazlar!

— Yoksa o zaman da Ankara'dan mı sesleri gelir?

— Öyle yahut böyle. Hadi bize gidelim...

Göz kırptı. Amca kızı bunun «— İkişer kadeh atarız...» anlamına geldiğini biliyordu.

Yanyana yürüdüler.

Hizmetçi Gülten, beyefendi geceyi çiftlikte geçirecek diye masayı olanca şirinliğiyle hazırlamıştı ama, adam çekip gitmişti. Hamfendiyle amca kızını karşısında görünce bayağı canı sıkıldı. Hamfendi hadi neyseydi ama, şu amca kızına illet oluyordu. Zaman zaman, hamfendi gibi emirler vermeğe kalkıyordu ki, elinde değil, içten içe kızıyordu, zorla mı?

— Aferin sana Gülten. Viskilerimizi de çıkar dolaptan!

Üzerinde yabancı bir marka taşıyan buz dolabından içki şişeleriyle, zarif bardakları alıp geldi büfeden. Hamfendiye kızmıyordu, hakkı yoktu kızmağa ama, ötekine... eskiden kızmazdı oysa. Eskiden çalımına bile dikkat etmezdi. Ne zamanki beyefendi bir sabah tuvalete giderken koridorda Gülten'le karşılaşmış, hamfendinin uykuda oluşundan faydalanarak öpüvermişti. O günden sonra amca kızına illet olmağa başlamıştı işte!

— Gülteen!

— Efendim hamfendi?

— Sen bu masayı rakı için hazırlamışsın. Biz viski istedik. Al götür viskileri, rakı getir daha iyi. Bu kadar meze ziyan olmasın...

— Peki efendim.

Viski şişeleri, zarif bardaklar kalktı, yarısı

içilmiş Kulüp şişesiyle kadehler geldi, başlandı. İkisi de kocalarının yanlarında olmayışına üzülüyor, ikisi de onları düşünüyorlardı. Ama amıca kızının kaç vakittir içini kemiren şey, gene içten içe başlamıştı: Ne diye tekmil malını mülkünü kocasının üstüne yapmıştı sanki?

— Hadi şerefe Hatice'ciğim...

— Şerefe abla!

İçtiler, meze aldılar.

Nefîse:

— Benimki mutlaka İngilizce öğrenmemi istiyor, dedi.

— Haksız mı?

— Haklı şekerim ama, bu yaştan sonra...

— Hiç olmazsa gel, git, otur, kalk, nasılsınız, teşekkür ederim gibi bir şeyleri öğrenmeliyiz!

— Bana da öyle geliyor...

— Bizimki de tıpkı Kudret eniştem gibi. En iyisi bir İngilizce hocası bulup...

Nefîse çapkın çapkın güldü:

— Hoca kadın mı olacak, erkek mi?

— A... dedi Hatice, kadın tabî!

Nefîse bir kahkaha attı:

— Erkek olsa insan daha kolay öğrenir şekerim... Şekerim dedim de aklıma geldi, benimki pek içerliyor bu şekerim sözüne!

— Niye?

— Kenar mahalle ağzıymış...

Hatice canını dişine takarcasına:

— Ablaa! dedi.

— Hı?

— Son zamanlarda eniştem çok değişti değil mi?

Hatice açmasa o açacaktı ama gene de çekiniyordu. Tekmil malını mülkünü adamın üzerine çevirtti diye başta Hocânım, annesi, ablası az veriştirmemişlerdi. Deli miydi bu kadın? Çıldırmış mıydı? Erkek milletine bu kadar bağlanmıya gelir miydi? İstediği kadar yakışıklı, dilediğince ağzından yağ bal aksın, güvenilmezdi. Ya günün birinde Nefîse'nin tutulduğu gibi, Kudret bey de bir başkasına tutulur, ardından sürüklenir, Nefîse'ye de tekmeyi atarsa?

Hatice'nin, «— Son zamanlarda eniştem çok değişti değil mi?» sini cevaplandırdı:

— Çok.

— Hatcânım da artık pek gelmiyor, farkında mısın?

Farkındaydı, herşeyin farkında. İş olacağına varmıştı. Şimdi, şu anda deliler, çılgınlar gibi seviyordu ya! Sonrasına Allah kerimdi.

— Farkındayım. Annemin de, ablamın da hepsinin, hepsinin farkındayım Hatice. Ama ok yaydan çıktı. İş olacağına varacak!

Hatice kızdırdığını sanarak pişman oldu, açtığına. Nitekim genç kadın, öfkelendiği zamanlarda yaptığınca, kadehini silme doldurup, bir seferde dikti. Çarpılmışçasına sendeledi oturduğu yerde, sonra düzeldi. Gözleri dolu dolu, baktı amıca kızına:

—Ne olur? Başkasını sever, bana atar mı tekmeyi? Atsın. Sürünür müyüm? Sürüneyim. Bunca mal mülk benim miydi? Öteki kocamdan kal-

madı mı? Ne demişler: Mal sahibi, mülk sahibi, hani bunun ilk sahibi? Boşveeer... İş olacağına varacak!

Yeniden rakı koydu, kadehi eline aldı:

— Ben de başkaları gibi düşünmüyorum değil zaman zaman. Bak sen yabancım değilsin, şu namaz işi meselâ. Anlıyorum ki adam dinine pek bağlı değil. Neden dersen, herkesin gördüğü yerde namazını kılıyor, görmediği yerde yan çiziyor. Aslına bakarsan, ibadet de gizli, kabahat de. Böyle öğrendik biz bunu. Sonra, şu resmî nikâh meselesi... annem üzerinde çok duruyor. Haklı. Daha hapisteyken karısı boşanma dâvası açmıştı. Ne oldu? Kapağını hiiç kaldırmıyor. Ben de araya tadsızlık girmesin diye üzerinde durmuyorum. Dursam, terslenecek. Durmasam, ya kötüsü çıkarsa? İstemiyorum aramıza soğukluk girmesini...

Hatice...

— İyi olur inşallah, diye kısa kesti.

Kadehlerini tokuşturup yeniden içtiler.

— Benimki büyük bir mâcera. Elimde değil. Mıknatise tutulmuş demir parçacıkları gibiyim. Ne derse o oluyor. İtiraz edecek olsam, parlayıveriyor. Kızmıyorum, tam tersi hoşuma gidiyor. Öfke bile yakışıyor adama. Geçende niyeydi, bir şeye işte, kızdı. O kadar insanın içinde elinin tersiyle ağzıma vurdu. Kızacağıma hoşlandım, dünyalar benim oldu. Bana öyle geliyor ki, döğse, ayaklarının altına alıp ezse, her yanımı gök çürük içinde bıraksa onu daha çok seveceğim. Hiç böyle olmamıştım. Bundan öncekini de severdim, biliyorsun, öldüğü zaman deli olmuş, dağlara düş-

müştüm. Ama bu başka. Onu öyle bir siliş sildi ki... Mutluluk bu galiba? İnsanın hiçbir şey düşünmeden, ölesiye bağlanması, bağlanabilmesi. Bu duyu bambaşka bir şey. Bunu ne annem bilir, ne ablam, ne de Hocânım. Bilseler, sevmek cennetinin ne demek olduğunu idrâk edebilseler o türlü konuşmazlardı. Ama bilmiyorlar!

— Ablacığım hızlı gidiyorsunuz...

— Bırak, tutma elimi Hatice. İçmek, içmek, içmek ve sızmak istiyorum. Sızdıktan sonra da bir daha ayılmamak!

Gülten'e bir göz işareti geçen Hatice, rakıyı usullacık kaldırmasını anlatmak istedi. Gülten anlamazlıktan geldi; başı masadaki ellerinin bileklerine düşmüş hanımının yanına yaklaşarak, saçlarını okşamağa başladı:

— Hanımcığım, yatmak istiyor musunuz?

Baş sertçe baktı. Sarhoş iki göz Gülten'e iri iri, vahşi vahşi baktı:

— Hayır, çekil!

Gülten çekildi.

Genç kadın yeniden, sonra yeniden ve yeniden içti. Masadan kalktı. Sallanarak yatak odasına geçip, kendini karyolasına attı.

XVIII

Kasabanın en büyük kebapçısındaydılar.

Mart'ta bastıran sıcaklar, Mayıs ayı başlarında iyice artmış, dükkânın havasını daha da bunaltıcı hâle getiren cıgara, kebap kokuları herkesi sapır sapır terletmeğe başlamıştı. Ama kimsenin aldırış ettiği yoktu. Çeşitli partilerin çeşitli eğilimdeki üyeleri bir noktada birleşmişlerdi galiba: Din!

Demindenberi ağzından «Yağ bal» akan Kudret bey, hiçbir partilinin değinmediği, değinmekten çekindiği konuya enine boyuna dalmış, daha çok da yaşlıların gözüne biraz daha girmişti:

— Din, diyordu, din! Bu millet, bu asil millet aç kalabilir, susuz kalabilir amma dinsiz?

İri gözleriyle çevreye baktı. Karşılığı onların vermesini istiyordu. Kebapçı dükkânının masalarını doldurmuş insanlarsa mesttiler onun sözlerinden.

Kızdı bayağı:

— Soruyorum, cevap verin : Dinsiz kalabilir misiniz?

Tokat yemişçesine sarsılan dinleyiciler :

— Hâşâ! diye bağırdılar.

— Kalamayız!

— .....

— .....

Kocaman eli havaya kalktı. Uğultu şıp, kesildi:

— O halde? O halde arkadaşlar, iktidara geleceklerin bu noktayı evleviyyetle, hattâ ivedilikle derpiş etmeleri lâzım!

Uzun boylu, iriyarı kebapçı bir zarf getirip usullacık sıkıştırdı. Kudret Yanardağ aldı, baktı, sordu:

— Ne bu?

— Mektup beyefendi, zât-ı âlinize... gazeteciymiş...

Zarfı yırttı, kısa mektubu bir solukta okudu:

«Beyefendi,

Gazetem adına Anadolu'yu dolaşmaktayım. Kutsal dinimizle ilgili çok değerli konuşmalarınızı dinledim. Dinsiz milletin pâyidâr olamıyacağına cân-ü gönülden inananlardanım. Kaabilse bir randevu rica edeceğim. Maksadım zât-âlileriyle bir mülâkat yapmak...»

Kudret Yanardağ yazıyı tanıyordu, gayet iyi tanıyordu hem de ama, kimdi, sahibi?

Yanıbaşında hâlâ dikilmekte olan kebapçıya sordu:

— Nerde bu zât?

— Burda beyefendi...

— Burdaysa buyursun!

Mektubu, eski türkçe yazı gözüksün diye, mahsustan masa üzerine bırakmış, gelecek adamı bekliyordu. Az sonra iri bedeni, kocaman boyuyla Deve son derece saygılı âdeta koşarak geldi, ellerine sarılmak istedi. Çekmese öpecekti. Kudret Yanardağ'ın yüreği hop ettiyse de, adam mizanseni gayet güzel hazırlamış, uyguluyordu. Tanımazlıktan gelerek:

— Estağfurullah, dedi, estağfurullah... buyrun!

«Beyefendi» nin itibar ettiği gazeteciye başta kebapçı, oradakilerin hepsi de itibar ederek, yer açtılar, iskemle, sonra da kebap için tabak, çatal, bıçak koşturuldu ve sağdan soldan başlandı:

— Hoş geldiniz bey!

— Hoş geldiniz!

— Merhaba beyim...

— Merhaba...

— .....

— .....

Deve, rolünü gayet güzel oynuyordu. Kudret Yanardağ'ı daha önce hiçbir yerde görmemiş, tanımamış, gerçekten konuşmasını dinleyip, câzibesine kapılarak bir mülâkat ricasında bulunmak maksadiyle...

Kudret Yanardağ da rol bakımından ondan geri kalmıyordu:

— Bir mülâkat, dedi. Düşündü, ölçtü biçti. Solundaki İdris'e yan gözle bakıp sözlerini tamamladı:

— Bu akşam hemen... İdris Bey, otele kadar gidin lütfen, bize salonu hazır tutsunlar!

İdris fırladı:

— Emredersiniz!

Gelmişti eşşoğlu eşşek. Kulakları çınlayıp duruyordu zaten kaç vakittir. Demek buymuş. Peki şimdi ne olacaktı?

Kebapçı dükkânından kahrolarak çıktı.

Kudret beyse İdris'ten boşalan yeri adama ikram etti.

— Şöyle buyursanız...

Deve çekingenlik gösterdi:

— Aman efendim, sekreterinizden boşalan yeri, bendeniz...

— Buyurun efendim, buyurun!

Deve, kocaman siyah çantasıyla geçip oturdu. Az önce kebap yemiş, içki de içmişti ama...

— İçki mi? dedi Kudret Yanardağ, içmeyin şunu ne olursunuz!

Sonra gene sordu:

— Teşrif nereden?

— Estafurullah... İstanbul'dan geliyorum efendim...

— Hangi gazete adına?

— Esnafın Sesi gazetesi...

Düşündü, uzun uzun düşündü:

— Hiç duymadım.

— İşitmemişsinizdir beyefendi. Küçük bir gazetedir ama, büyük işler görebileceği mutlu günleri beklemektedir!

Kudret Yanardağ memnun:

— Sanırım partimizi tutuyorsunuz?

— Hiç şüpheniz olmasın beyefendiciğim. Bendenize sorarsanız, bu seçimlerde halkımızın zât-ı devletlerinin mensup bulundukları partiyi tutması, damarlarındaki kanın icabıdır?

Kudret Yanardağ coştu:

— Görüyor musunuz arkadaşlar? Duydunuz mu beyefendinin buyurduklarını? Elbette halkımız, damarlarındaki kanın muktezasınca ve elbette öz çıkarlarını müdrik olarak, yeni parti'yi tutacaktır. Çünkü yeni parti...

Haftalardan beri attığı nutuklardan biriydi ve gene kendini tekrarlamağa başlamıştı. Coştu, coştu, coştu. Coşkunluğunun asıl nedeni, Deve'nin oynadığı, çok da başardığı roldü. Öğretse bu kadar başarılı olamazdı hergele!

— ..... yeni parti, bu millete kaç vakittir arzuladıklarını fazlasıyla verecek, milletimizi lâyık olduğu seviyeye ulaştıracaktır!

Kebapçı dükkânında bir alkıştır koptu.

— Milletimizin lâyık olduğu seviye nedir?

Durdu, soluğunu topladı.

— Milletimizin lâyık olduğu seviye arkadaşlar, hiç şüphesiz Osmanlı saltanatının kılıç zoruyla ulaştığı on milyon kilometre karelik vatan sathına yeniden ulaşmak, dünyayı kılıcının önüne katıp, Avrupa medeniyeti, uygarlık falan filân tanımamaktır!

Yeni bir alkış, bravo sesleri.

— Tanımıyacağız arkadaşlar! Dünya bizi tanıyacak, bizden korkacak, eskiden olduğunca yaramaz çocuklarını Türkler geliyor diye korkutacaklardır!

Deve de alkışlıyor, o da başkaları gibi «— Yaşa, vaar ol!» diye bağırırken, «— Vay namussuz vay» diye geçiriyordu, «şimdi tam yerini buldu. Efendim, bizim üç kâğıtçılıklar herife az geliyordu, çakıyordum bunu ama, bu kadarını doğrusu düşünememiştim!»

Bir partili usulca yaklaştı, kulağına:

— Birisi konuştuklarınızı not ediyor beyefendi! dedi.

Alev dokunmuş ispirto gibi parladı:

— Kim? Hangi? Nerede?

Döndü, sonra ayağa kalktı. Adamı gördü. Bu ardında köy köy, kasaba kasaba dolaşıp, «Herif» in konuşmalarını not eden bir görevliydi. Yanına giderek:

— Neler yazıyorsun? dedi. Konuştuklarımı mı?

Adam kâğıtlarını toplamağa çalışırken:

— Yoo...

— Ya?

— Mektup yazıyordum!

Yeniden parladı:

— Yalan söylüyorsun, yalaan! Mektup yazmıyorsun. Çünkü yazamazsın ben konuşurken! Ben milletin ağzı, ben milletin dili, ben milletin gözü ve ben milletin kulağıyım. Sen bu milletten değil misin? Bu milletin duymak, görmek istediklerini konuşmak istemez misin? İstersin. Buna şüphem yok.. İstersen üç buçuk kuruş maaşlı bir az gelirli, bir zavallı kâtip ol! Farketmez. Sen de bu vatanın evlâdısın, senin damarlarında da bu milletin asil ve necip kanı dolaşıyor. Bu kan, bu kan ki milletimizi asırlar boyu bitmez tükenmez göçlere itti; bu kan ki sellü seyf ederek Avrupa'ların göbeğine daldı; bu kan ki sadrazamına bu millet dilerse gemilerinin teknelerini altından, yelkenlerini atlastan yapmağa kaadir bir millettir dedirtti!

Ve ufak tefek memuru büsbütün şaşırtarak, sözlerini şu sözlerle noktaladı:

— Arkadaşlar, az gelirli arkadaş! Bu millet gerçekten de, gemilerinin teknelerini altından değil, elmastan, pırlantadan; yelkenlerini de atlastan

değil canfesten yapacaktır! Buna hiç kimsenin şüphesi olmasın. Bunları da not et, âmirine benden selâm söyle, iktidarı söke söke alacaklarmış, de!

Sertçe döndü Deve'ye :

— Buyrun beyefendi, dedi. Gidelim!

Arkalarında gırtlakları patlarcasına «— Yaşaaa!», «Varool!», «— Allah nazardan saklasın!» çığlıkları ve korkunç alkışlar bırakıp, çıktılar. Spor araba kapı önünde bekliyordu. Girdiler, araba yürüdü.

Yolda konuşmadılar. Şoför vardı, doğru olmazdı. Ne bok olduklarını asla sızdırmamalıydılar. Otele gelinceye kadar hep o, kebabçı dükkânındaki mesafeyi muhafaza ettiler. Otel de, yalnız kalıncaya kadar mesafe gene bozulmadı. Neden sonra Deve:

— Ya çıkar ağzından baklayı, yahut çıkaracağım ulan hergele! dedi.

Kahkahanın tam sırasıydı ama, hayır. Kıskıs gülerek İdris'e döndü:

— Yaklaşsana ulan eşşoğlu eşşek!

İdris iskemlesini yaklaştırırken:

— Ben eşşoğlu eşşek sözüne kızmam, dedi.

Dereden tepeden konuşmağa başladılar. Uzun zaman ses çıkmayınca, «— Ulan» demişti Deve, «bu deyyusta bir bokluk var. Boş durmaz!»

Kudret Yanardağ katıla katıla güldü:

— Tahmin etmiştim...

— Bırak tahmini, zekândan bunu beklerdim desene, ayı!

— Fakat Deve'ciğim bildiğin gibi değilim...

— Farkındayım.

— Neyin?

— Neyin olacak? Dörtbin dönümlük çiftliğe konmuşsun!

— Dörtbin beşyüz...

— Karıyı nikâhla bâri de, tarlaların otomatikman sahibi ol!

— Annamadım?

— Ya?

— Yoğurt!

— İnekleşme de anlat!...

İdris'e döndü:

— Anlat şu köpeğe de anlasın ağasının ne adam olduğunu!

İdris'in içinde Deve'den dolayı pis bir huzursuzluk, anlattı:

— Karıyı nikâhlamağa lüzum kalmadan tekmil menkul ve gayrimenkulleri efendimize geçti..

Deve'nin ağzı bir karış açık kaldı:

— Demeee?

— Dedim gitti. Benim adım Kudret oğlum!

— Peki nasıl kıvırdın bu hârika işi?

— Din kuvveti, bir de âah ey minel'aşk!

— Yâni?

— Yâni, şer'i şerîf üzre bir nikâh, sonra az çok yüzüne bakılır cinsteniz, mâlûm ya?

— Öğünme köpek, mâlûm!

Geç vakte kadar kahve kahve üstüne içip, cıgaraları bol bol tellendirerek oturdular. Sonra Deve ciddileşerek Kudret Yanardağ'ın elini tuttu:

— Buraya gelmesem, yâni bu kasabaya, seni

kaabil değil anlıyamıyacakmışım. Sende cevher varmış be!

— Var tabî...

— Bırak şakayı, bundan adamakıllı faydalanıp, biz de sağlam birer külâh kapalım. Gün bugün, saat bu saat oğlum. Ha?

— Seçimleri kazanalım da..

— Kazandınız gitti ulan. Büyülemişsin milleti. Kahvede senin lâfın, lokantada senin lâfın, çarşıda, pazarda, dükkânlarda, korkarım evlerde her yerde sen, senin lâfın! Şehir, kasabalar böyle, köyler elbette dünden böyledir!

İdris :

— Bu iş oldu canım, dedi. Atı alan Üsküdar'ı geçti..

Deve ona döndü:

— Senin İstanbul'da, o gece Degüstasyon'daki namussuzluğun neydi ulan?

İdris çabuk çabuk anlattı: Zifir gibi sarhoştu. İstanbul'da görülecek işi vardı oysa. Asılmış da asılmıştı. Mesele bu!

— İnanayım mı?

— İster inan, ister inanma lan, deyyus. Aramızda gelmiş geçmiş var mı? Onca yıl kardeş kardeş adam söğüşlemedik mi? Benim maksadım Semâ'yı görmek, dâvasından vazgeçirmek, elinden bir dilekçe koparmaktı. O orospu da yan çizdi yaa..

Kudret Yanardağ gururla:

— İster misiniz bir tel çekip getirteyim?

— Kimi? dedi Deve.

— Semâ'yı!

— Zor.

— Niye?

— Bir Lübnan'lısı var onun şimdi, görme. Zebellâh bir Arap, para dersen boyuna Amerikan doları harcıyor deyyus, su gibi. Onu bırakır da sana...

— Bahse giriyor musun? Bir tel çekeceğim, en geç öbürgün burda. Ne dersin?

Deve düşündü düşündü:

— Boşver, dedi. Sen, ben, İdris kâfi hattâ vâfiyiz. Nerde çokluk, orda bokluk. Hele işe karı kancık da karıştı mı, koyuver yakasını!

— Bir de Dürdâne hamfendi'm var benim. Anlatmıştım İstanbul'da ama, bilmem unuttun mu? Altmışlık. Lâkin mal, mülk, nakit, esham şu bu dolu. Anlaşılan kocası mürtekibin biriymiş. O da mektup yazdı, benimle evlenmek şartiyle herşeyini üstüme yapmağa hazır!

— Ne duruyorsun?

— Ne yapayım?

— Patlat bir şeriat nikâhı da ona... haa, ulan İdris. Sen de evlenmişsin?

Kahkahalarla güldüler.

Kudret Yanardağ:

— İstersen seni de evlendirelim!

— Var mı öyle mallı mülklü bir şey?

— Çook.

— Çok ha?

— Çok tabî.

— Bizim köroğlu, çocuklar n'olacak ya?

— İstanbul'da efendimize duahân olacaklar, burdaki de...

— Evet?

— Malı mülkü, cilvesi kadınlığıyla...

— Hizmet edecek ha?

— Tabî ve beli!

Deriin bir iç geçirdikten sonra:

— Düşünelim, dedi.

— Bence uzun uzun düşünmeğe hâcet yok. Yapacağın nikâh şeriat nikâhı. Şeriatın canı sağ olsun. Şeriatın kestiği parmak acır mı?

— Acır arkadaş. Boşver ham ervah safsatalarına. Öyle acır ki hem de, insanın anasını bile beller!

Kudret Yanardağ'ın gözlerinde birden şimşek çaktı:

— Dur yahu Deve...

Eli sertçe kalktı:

— Deve deme, bozulurum, gergedan!

— Şakayı bırak, sana benim Dürdâne'yi yapim, hı? İfakat Dürdâne hanım, pardon hamfendi!

— Yâni senin altmışlığı? Ben hurdacı mıyım lan?

— Değil misin ulan? Sen kendin hurdasın deyyus. Yaşın kaç?

— Ne bakıyorsun yaşıma? Ben erkeğim oğlum!

— Ne zamandanberi.

— Anamdan doğdum doğalı, hem ben...

— Peki peki, gülün ne çiçek olduğunu biliriz. Şaka bi yana, karı bildiğin gibi değil, adamakıllı hızlı!

Deve göz kırptı:

— Ne biliyorsun?

— Tecrübemle sâbit oğlum!

— Yâni bana metresini peşkeş ha?

— Şeriat nikâhıyla be!

— Geç bir yaprak. Pezevenk miyim ben taş arabası.

İstanbul'da Meserret kahvesi, ya da yazıhanede filân olduğunca İdris'in ağzından kaçıverdi:

— Değil misin?

— Vay, yerden bitmeye bak yerden bitmeyeee...

İdris kaçtı. Deve tıpkı tıpkı yazıhanede olduğunca hamle etti. Kudret Yanardağ araya girmese, salonda bir kaçma kovalama başlıyacaktı.

— Ulan, eşekler boşandı diyecekler aşağıda. Güya beyler, beyefendiler mesâil-i mühimmeyi siyasiyeyle meşgul. Oturun şuraya da rezil olmayalım!

Deve geri döndü, eski yerine tekrardan oturdu:

— Ağzını tut hıyar ağanın öyleyse!

— İdris, geç yerine!

— Peki âbi, ben âbi sözü dinlerim...

Kudret Yanardağ üzerinde durmadı. Deve'ye:

— Aklımdan ne geçiyor biliyor musun? dedi.

— Senin gibi ermişliğim yok henüz...

— Dinle bak: İfakat Dürdâne hamfendiyi Ankara'ya yerleştirsem nasıl olur?

— Yedek parça olarak mı?

— Hayır.

— Ya?

— Teyzem diye!

— O niye?

— Mebus olunca Ankara'da oturacağım ya?

— Yok canım.

— Ya?

— Ulan anla işte be!

— Anladım... Karının evini kerhaneye çevireceksin...

Kudret Yanardağ gülüverdi.

Deve başını salladı:

— Şerefsizim, boynu ensesinden kesilecek deyyusun tekisin!

— Niye ulan?

— Soruyor bir de...

— İyi ama oğlum, Ankara'da nasıl olsa bir garsonyere ihtiyacımız olmıyacak mı?

— Olacak mı?

— Karı kancık düşürürsek otele mi götüreceğiz?

İdrir kıskıs gülüyordu. Deve'nin gözüne ilişti bu :

— Ay, ay, dedi, bu da gülüyor!

İdris ciddileşti:

— Niye? Ben insan değil miyim?

— Kudret bey âbine sor, söylesin!

Kudret Yanardağ güldü. Güldü ya, şaka diye ortaya attığı şeye aklı birden iyice yatmıştı. Neden olmasındı? O karı bu işlerden başka neye yarardı?

— Ben ona bir mektup yazacam arkadaş..

— Garsonyerlik dalgasını mı?

— Oha.. garsonyerlik dalgası yazılır mı lan?

— Ya?

— Katını satsın, Ankara'ya gidip orda yeni

bir kat alsın ve ağanın Ankara'yı teşrifini beklesin!

Deve esnedi. Bu, İdris'i de esnetti.

— Ben yatmağa gidiyorum beyefendi.

— Ben de...

İkisi de kalktılar.

Kudret Yanardağ:

— Gidin zıbarın, dedi. Benim biraz işim var...

Yalnız kalınca salonda boydan boya gitti, geldi, tekrar giderken aklına büsbütün yatmıştı bu iş. Kâğıt kalem alıp masa başına geçti: «— Ruhum, ruh-u revânım, cânım, cân-ı azizim, şekerden lezizim..» temposunda, kadını iyice okşıyan şeyler döktürüyordu. Arada duruyor, kendi kendine gülüyor, çalmadan oynıyan «Deli Saraylı» nın mektubu alınca nasıl çılgına dönüvereceğini tasarlıyarak büsbütün coşuyordu. İfakat Dürdâne hamfendi İstanbul'daki apartman katını hiç vakit geçirmeden satmalı, paraları koynuna sokup Ankara yolunu tutmalıydı. Orada, güzel havalı semtlerden birinde güzel bri apartman katı satın alıp, dayamalı, döşemeliydi. Seçimler iyice yaklaşmış, mebusluğu hemen hemen garantileşmişti. Allahın izniyle mebusluğu kopardı mı, soluğu Ankara'da alacaktı. O zaman, şerefleriyle mütenasip bir yerleri olmalıydı başlarını sokacak!

Kalemi kâğıdın üstüne bırakıp kalktı. Elleri arkasında, salonu düşünceli adımlamağa başladı. Gitti, geldi, tekrar giderken: «— Teyzem diye tanıtırım etrafa onu!» diye düşündü. «Elbette teyzem. En az yirmi yaş büyüktür benden, nikâhlıyacak değilim ya!»

Geri döndü, yazdıklarını hayli alaycı bularak yırttı, yeni kâğıt çekti, yeniden daha ciddi başladı. Vaad ettiği mektubu geciktirmesinin sebebi, durumunun ne olacağını bilmemesiydi. Şimdi durumu bir dereceye kadar düzelmiş sayılabilirdi. Cenâb-ı Allahın lütf-u inayetiyle halkın ona karşı olan teveccühü gün geçtikçe artıyordu ki, sonu herhalde Milletvekilliğiyle bitecekti. Herhalde ne demek? Elbette Milletvekilliğiyle bitecekti. Bu, elle tutulur, gözle görülür şekilde apaçıktı. Kudret'in hamfendiden ricası, İstanbul'daki katını satıp, Ankara'ya göç etmesiydi. Görmüş geçirmiş bir hamfendi olduğundan, katı, bir Milletvekiline yaraşır şekilde dayayıp döşeyerek, Kudret'ini sabırla beklemesiydi. Söz veriyordu, çok bekletmiyecekti onu. Hiç vakit geçirmeden...

... ...

İfakat Dürdâne hamfendi ümitlerinin zevâle uğradığı sıra aldığı mektupla yeniden canlanmıştı. Üst üste iki gözlük takarak heyecanla birkaç sefer okuduğu mektupla coşmuş, yatak odasına koşarak kendini genç bir kadın heyecanıyla karyolasına sırtüstü atmış, birkaç sefer de orda okumuştu «Kudret'çiğinin» mektubunu.

Demek çıkmıştı hapisten? Politikaya karışmıştı? Mebus olacaktı ha? Ah ne iyi, ne iyiydi! Eski kocası valiydi, ikinci kocası Milletvekili olacaktı demek? Eee... Cenâb-ı Allah'tı bu. Kırk yıl seyyibe kalacak değildi ya! Canım, kaç vakittir zâten rüyasını görüp duruyordu. Bir yerlere çıkar olurlarmış Kudret'le. Yüksek bir yerlere. İfakat Dürdâne hamfendi çekiniyor, Kudret'se elinden

çekerek, «— Yürü karıcığım, korkma. Ben yanındayım!» diyordu. Çıktılar mı, çıkmadılar mı? Uyanıvermişti de, Kudret'in rüyada tuttuğu sağ elini uzun uzun öpmüştü. Demek buymuş gördüğü rüya? Satardı, vallahi de, billâhi de satar, «Kudret'çiği» nin istediğinden âlâ yepyeni bir kat satın alır, dayar döşerdi!

Karyoladan sıçrayıp kalktı. Mutfağa geçti. Ebânımın tarafına baktı. Kimseler yoktu. Ah olsalardı, ah mektubu gösterip o karıyı, teneşir horozu karıyı çatır çatır çatlatsaydı!

Pudralandı, boyandı, sırtına ince mantosunu alıp bakkala koştu ilkin.

— Bakkalbaşı pazarola!

— Hoş geldin küçük hanım, diline sağlık!

— Sen alay et alay. Bak, Kudretçiğimden mektup aldım!

— Hani bakiim...

Bakkal, komşu, komşular... o neşeyle kapı kapı dolaştı, mektubu önüne gelene okuttu. Kabına sığamıyor, uçmak geliyordu içinden. Kudretçiği vaad ettiği mektubu yollamıştı şükür. Bir de «— Yollamaz, beni aldatıyor. En az yirmi yaş büyüğü bir kadına neden yollasın? Ben onun küfvü müyüm? Yirmi yaşındakiler bile çıldırırlar ona!» diye düşünebilmişti. Yaşı altmıştı ama, câmi yıkılsa da mihrap yerindeydi. Bilmiyor muydu kendini o? Pudraya, allığa mallığa lüzum yoktu, tozpembeydi cildi. O gece Kudret de öyle dememiş miydi? Demek adamın damağında kalmıştı tadı? Şaşkaloz Şehvar yansındı...

Gerçekten de bakkaldan, mahalleden işittik-

leriyle çatır çatır çatlıyan Şehvar, ekini belli etmemeğe çalışıyordu ama, kendi kendini yiyordu alimallah. Nasıl olurdu, nasıl olurdu da altmışındaki karıya o türlü mektup yazar, evlenme teklif edebilirdi? Deli miydi bu? Evlensin, yeniden yurt yuva sahibi olsundu ama, kart, kırış kırış bir Deli Saraylı'yla değil!

İfakat Dürdâne hamfendi katına müşteri bulmaları için bir değil, üç komisyoncuya birden başvurdu. Komisyoncular kollarını sıvadılar. Hamfendinin katı doğrusu şahaneydi. Her komisyoncu birkaç alıcı birden getiriyor, hamfendiyse alıcıların çokluğundan şımararak, her sonra gelene, bir öncekine istediği fiyattan fazlasını istiyordu.

Şehvar bütün bunları işittikçe çıldırıyordu. Nasıl olur, nasıl olurdu? En az yirmi yaş büyük bir kart karıya nasıl evlenme teklif eder. Milletvekili olduktan sonra, Ankara'da nasıl, nasıl birlikte oturmaktan söz açardı? Bu adamda hiç mi akıl, hele hele hiç mi mide yoktu?

Ebânım:

— Ah Şehvar, diyordu, ah... ben sana acele etme demiştim o zaman, dinlememiştin!

Ellerine sarılıyordu Ebânımın ağlıyarak:

— Eşeklik ettim Ebânım, vallahi eşeklik!

— Estafurullah ama şekerim, inan bana, bu sana hakaret!

— Bana da öyle geliyor. Peki, ne yapim?

— Ne yapacaksın? Atla git, bul. Buradayken kafasına vazo fırlatmak mârifet değil. Bak, yazının kaşkalozuna gidiyor. Yolundan çevir onu. Ol-

madı mı? Sarıl gırtlağına, üç beş, on... ne koparabilirsen kopar, atla gel!

— Öyle yapim Ebânım, bu sefer dinliyeceğim sözünü. Ah nasıl pişmanım, nasıl, bilemezsin!

Kızıyla oğulları da Ebânım gibi konuşunca, aklına iyice yattı. Kaç vakittir güttüğü domuzun huyunu bilmez miydi o? Karşısına bir dikilsin, «— Kudret!» diye bir bağırsan, hoşafın yağı kesilir, başlardı eskiden olduğunca titremeğe!

Kızından, oğullarından, daha çok da Ebânım'dan aldığı paralarla bir gün deli gibi atladı trene.. Rezil rüsvâ edecekti gerekirse onu. Başkası, yaşça daha küçüğüyle evlense, vallahi de billâhi de bu kadar kızmazdı. Ama o kartaloz, o kokmuş, o anası yaşındaki karıyla evlenmeğe kalkması... Ebânım doğru söylüyordu hem de. Belki de evleneceği yoktu da sırf kendisine nisbet olsun, duyup kıskansın diye... tabî tabî, kıskansın, kıskançlıktan çatlasın diyeydi. Ama soracaktı bunun hesabını. Bakalım adam çatlatmak ne demekti, nasıl olurdu?

Yolda hep Dürdâne'yi düşündü. Utanmaz, arlanmaz, yaşından başından, gerdanı, yüzü, ensesindeki kırışıklıklardan âr etmez hayâsız karı! Elinde Kudret'in mektubu, kapı kapı dolaşır: «— Bakın, Kudret'çiğimden mektup geldi. Sağ olsun, beni de düşünüyor. Mebus olunca Ankara'da oturacağız!» derdi ha? Daha çook Dürdâne'leri sulu dereye götürür de susuz getirirdi. Midesiz köpeğe gününü gösterecekti!

Yol boyunca, mora kaçan acı bir kırmızıyla dudaklarını boyadı durdu. Boyadı durdu ama, ne o? Kompartımandaki üç erkekten hiç biri dönüp

de bakmıyordu. Neden? Dürdâne'den de mi yüzüne bakılmazdı? Dürdâne, Kudret gibisini peşine takıyordu da, o? Dürdâne'den hem yaşça küçük, hem de gözleri hafifçe şehlâydı ki, bey babasının memuriyetle bulunduğu G. Antep'te «— Kalk gidek gözlü» der, bayılırlardı.

Tam karşısında oturmakta olan yirmilik genç adamı göz hapsine almış bir şeyler kuruyordu. Şu delikanlıyı tavlasa, Kudret'e birlikte, kol kola gitseler. Kudret onları öyle görünce ayaklarına kapanıp, «— Karıcığım ben ettim sen etme!» dese.

Belli etmemeğe çalışarak eteğini yukarıya az çekti. Diz kapakları fırlak dizleri, kuru bacaklarının bir bölümü meydana çıktı ama, genç adam da aptalın biri olacaktı. Karşısında erkeksiz bir kadın oturuyordu. Budala gibi dışarlara bakmanın âlemi var mıydı?

Eteklerini az daha çekip, bacaklarını biraz daha açtıktan sonra cıgara paketinden cıgara aldı, ağzına koydu. Çakmağı vardı ama mahsustan çıkarmamıştı. İstiyordu ki genç adam farkına varsın, kibrit ya da çakmağını çıkarıp yaksındı.

Uzun uzun beklediği halde tınmayınca :

— Küçük bey, dedi. Ateşiniz var mıydı?

Genç adam bir an baktı:

— Hayır, yok.

Gözleri kadının dikkati çekecek kadar açılmış bacaklarına kaydı, kıpkırmızı kesildikten sonra utançtan gebererek, kompartımandan çıktı.

— Aptal! diye homurdandı arkasından.

XIX

Zaman, Kudret Yanardağ'ı halkın gözünde her gün biraz daha büyütüp yüceltmek için, alabildiğine çalışıyordu sanki.

Önce, o gece, kebapçı dükkânında söylediklerini not edip, âmirlerine rapor hazırlıyan sivile söylediği sözler bire bin katılarak şişirilip yayılmış, şimdi de, İstanbul'dan gelen kocca bir gazeteciyi kendine kulköle edişi dillere dolanmıştı.

«— Vay anasını, koskoca gazeteciyi ha?»

«— Hem de İstanbul gazetecisini!»

«— Kimbilir neler dedi ki gazeteci pes etti hı?»

«— Ne diyon kardaşım? Herif bildiğin gibi değil!»

«— Deryâ anam avradım olsun.»

«— Bunca yıl bu memlekette öyle konuşmaları kimden duyduk?»

«— Hiç kimseden!»

«— Milletin haklarını kurtarırsa bu adam kurtarır arkadaş!»

«— Allah atını eşgin, aşını pişgin etsin!»

«— .....»

«— .....»

«Müstâfi İl başkanı» na rağmen, aklı eren okumuşlar bile, «— Doğrusu adamda çok iş var!» diyorlardı, «— Dini politikaya âlet et, buna karşılık öküz altında buzağı arıyan bir iktidar seni kahretmesin. Hayret.»

Gerçekten de hayretti ama, iktidarda da bar-

dak dolmak üzereydi. «Herif» saldırının dozunu alabildiğine arttırmış, din, iman, câmi, çarşaf derken yarın Halife, Padişah diye tutturacak, öbürgün de «Livâyı şerif» i çekip, «— Kalkın ey ehl-i din!» diye milletin önüne düşecek mi düşecekti.

Her ne pahasına olursa olsun, bu adam tutuklanmalı, bu ses kesilmeliydi artık. Biliyorlardı, seçimler arefesinde büyük tedbirsizlik olacak, «Herif», «Din-i mübin» aşkına zindana atılmış bir «Kahramân-i din» mertebesine yükselecekti ki, hataydı, hem de «Hatâyı azîm!»

Evet ama, başka çâre de kalmamıştı galiba.

O gün Deve, kürsüye heyecanla çıktı:

— Çok muhterem ve saygıdeğer vatandaşlarım! diye başladı.

Demindenberi, kıyılarını döğen dalgalı bir deniz gibi coşmuş kalabalık, uzun boylu, geniş omuzlu, kocaman elli ayaklı, iri başlı bu adama dikkatle baktı: Bu değil miydi Kudret beye kul köle olup, İstanbul'u, gazeteciliği mazeteciliği bırakan?

Ta kendisi!

— Belki bilmiyorsunuz, diye ardını getirdi sözlerinin, ben, İstanbul'un büyük gazetelerinden birinin, seçimler dolayısiyle halkımızın nabzını yoklama vazifesiyle görevlendirip, güzel Anadolu'muza çıkardığı bir gazeteciyim!

Hiç gereği yokken bir alkıştır koptuysa da, yer yer «Hiişt» «— Sırası değil be!», «— Alkışlanacak yeri bilmiyorsunuz.», «— Kesin de dinliyelim!» sesleri alkışı kısa kestirdi.

— İstanbulluyum da. İstanbulluyum ama,

İstanbul'da ben Kudret beyefendi ayarında konuşan konuşmacıya rastlamadım. Onun için, bundan böyle beni de sizler kadar buralı ve sizden biri sayabilirsiniz aziz yurttaşlarım!

Artık sus mus para etmedi. Şiddetli bir alkış koptuktan başka, yer yer coşkun sesler yükseldi:

— Yaşaaaa!

— Varoooool!

— Allah sizleri başımızdan eksik etmesiiin!

— .....

— .....

— Kalbim sizin için çarpıyor, çarpacak; kanım sizlerin kanıyla paralel akıyor, akacak; canım sizler, bu topraklar için fedâ olsun sevgili vatandaşlarım!

Coşkun bir alkış koptu, bundan öncekileri siliverdi.

Neden sonra o, eliyle yüreğini bastırıp, sanki heyecanını dindirmek isteyerek, sözlerinin ardını getirdi:

— Bu nasıl oldu? Beni buraya, buralılara hangi sihir bağladı? Hemen belirteyim, beni buraya buralıların nâsiyelerinde okuduğum mertlik, civanmertlikle, Kudret Yanardağ beyefendinin gerçekleri pervâsızca haykıran cesur sesi bağladı aziz vatandaşlarım!

Kalabalık, gök gürültüsünü andıran bir alkıştan sonra, hep beraber tezahürata başladı:

«Ya ya ya, şa şa şa, Kudret Kudret çok yaşa
Ya ya ya, şa şa şa, Kudret Kudret çok yaşa
Ya ya ya, şa şa şa, Kudret Kudret çok yaşa
... ...

... ...

— Şimdi muhterem vatandaşlarım, sizlere nâçizâne son sözlerimi söyleyip, yerimi çok sevgili Kudret beyefendiye bırakacağım!

Yeniden alkış, yeniden «— Ya ya ya, şa şa şa» lar.

— Hakikatlar bir güneştir!

Kalabalık hep bir ağızdan:

— Güneştiiiiiir!

— Balçıkla sıvanmaz!

— Sıvamağa kalkaaaaaar!

— Çünküüüüü...

— Çünküüüüüüüü!

— Sıvanamaaz!

— Sıvanamaaaaaaaaaz.

— Hangi el ki hakikatleri balçıkla sıvamağa kalkar...

— Sıvamağa kalkaaaaar!

— O el halk tarafından kırılır!

Kalabalığın aşırı heyecanlar içindeki denizi şahlanmıştı:

— Kırılıır!

— Bravooooo!

— O elleri kıracağıızzz!

— O ellerin sahiplerini kahredeceğiiiz!

— İşte bunun için, nurlu ufukların mimarı olarak gördüğüm, hayır hayır, keşfettiğim Kudret beyefendinin sekreterliğine, hiçbir maddî menfaat talep etmeden, tâlip oldum ve kendileri bendelerine bu çok güç vazifeyi lütfen vermek tenezzülünde bulundular. Burada, yâni huzurlarınızda kendilerine alenen teşekkürlerimi sunar, yerimi

kendilerinin ulaşılmaz belâgatlarına saygıyla terk etmekle kesb-i şeref eylerim!

Kürsüden indi, Kudret Yanardağ oracıktaydı, elini sıkarken kulağına:

— Vay ibne vay! diye fısıldadı.

Sonra kürsüye çevik bir hareketle sıçradı. Takdimci:

— İşte Kudret beyefendi!

Alkış, alkış, alkış... kıyametler kopuyor, gırtlaklar yırtılırcasına haykırılıyordu ki, Kudret beyefendi ona çok yakışan külrengi kostümü içinde elleri göğsü üzerinde çapras kavuşuk, dimdik dikiliyor, meydanı doldurmuş kalabalığın korkunç tezahüratını tatlı bir tebessümle seyrediyordu. Tezahüratınsa durup, dinmeğe hiç niyeti yoktu.

— Yaşaaaaaa!

— Var ooool!

— Allah kem nazardan saklasıın!

— Seni doğuran ana nur olsun nuuur!

— .....

— .....

Bir ara beyefendinin üzeri tüylü, ağır, kocaman eli kalktı. Alkış ve çığlıklar şıp, kesildi. Meydan sanki uçurum sessizliğine gömülüverdi bir an.

O:

— Sevgili vatandaşlarım! diye başladı ama, birden, hiç beklenmiyen cırlak bir kadın sesi yükseldi:

— Sevgili vatandaşlara kurban ol!

Kudret Yanardağ, «Kenef karı» sının geldiğini, görüşmek istediğini biliyordu. Hattâ bir de randevu istemişti ama, ne çıkacaktı onu karşısı-

na alıp konuşmaktan? Öküz ölmüş, ortaklık ayrılmış, mahkeme kararını vermiş, birbirlerine yabancı olmuşlardı. Olmuşlardı ama, kadın sarhoştu galiba. Sarhoş olmasa böyle bir günde, bu türlü müdahaleye cesaret edemezdi. Ne olursa olsun, durumu kurtarmak zorundaydı. Aksi halde bütün prestiji yıkılır, mahvolabilirdi.

Deve'yle İdris kadının üstüne canavar gibi atılmışlar, ağzını kapatmağa çalışıyor, sürüklüyorlardı. Halksa hayretler içindeydi. Bir kıyıdan durumu memnunlukla gözetmekte olan «Müstâfi İl başkanı» sonucu umutla bekliyordu.

Kudret Yanardağ:

— Hayır, diye bağırdı, ağzını kapamayın, bırakın konuşsun. Bir diyeceği var herhalde. Çünkü arkadaşlar hakikat, arkadaşımızın az önce buradan belirttiği gibi, bir güneştir. Güneşse balçıkla sıvanmaz!

Şehvar'ı bıraktılar. Kadın gerçekten de sarhoştu. Yoksa bu cesareti nasıl, nasıl gösterebilirdi?

Yalpalıyarak, berbat bir sarhoş konuşmasıyla:

— Kudret, dedi, günlerdir ben buradayım, Allahsız Kudret!

Ve halka döndü:

— Günlerdir çılgınca alkışladığınız şu adam, yalancı, dolandırıcı, madrabaz bir üç kâğıtçıdır!

Sendeledi, yıkılacaktı, tuttular.

— İnanmayın ona, sizi aldatıyor, arkadaşlarıyla aldatıyor sizi. Şâyet onu Milletvekili seçerseniz, Ankara'ya yerleşecek. Deli saraylı İffakat Dür-

dâne'yle birlikte yaşıyacak, evlenecek onunla evlenecek!

İşin suyu çıkmış, millet kahkahalar atmağa başlamıştı.

— Gülmeyin, ağlayın böyle bir alçağı alkışladığınız için!

Kahkahalar dindi, homurtular oldu:

— Kim bu yahu?

— Tadını kaçırmağa başladı!

— Defedin şunu gitsin be!

— .....

— .....

Öte yanda «Müstâfi İl başkanıyla» adamları kadını «— Yaşaaa», «— Bravooo» diye alkışladılarsa da halk bu alkışa katılmadı. Çünkü Kudret Yanardağ asla paniğe kapılmadan, göğsü üzerinde çapras kavuşuk kollarıyla dikiliyor, dudağındaki acı gülücükle sâdece sonucu bekliyordu. Buysa kalabalığı kendi lehine etkilemişti.

Kadın saçma sapan, tutarsız bir şeyler kusmuş, soluğu kesilerek Deve'yle İdris'in kollarına kendini yarı baygın bırakmıştı ki, Kudret Yanardağ kollarını indirdi, başladı:

— Evet sevgili yurttaşlarım... kim bu kadın? Tanıyor musunuz onu?

Kalabalık cevapladı:

— Hayıır, tanımıyoruuuuz!

— Bu memlekette bu kadını görmüşlüğünüz var mı?

— Yooooooook!

— Peki ne hak ve sıfatla bana ağız dolusu

hakarette bulunabildi? Bu cür'et ve cesareti kimden almış olabilir?

— İktidardaaaaaa!

— Bravo aziz yurttaşlarım zekânıza hayranım, hepinizin önünde bütün kalbimle ve saygıyla eğilirim!

— Yaşaaaaaa!

— Varooool!

— Kılına dokunamazlar, sen bizim canımızsıınn!

— .....

— .....

— Sorarım size yurttaşlarım: Böyle bir karınız olsa, bu türlü kadınlık haysiyetine yakışmıyan harekette bulunsa, ona ne yaparsınız?

— Gırtlağını sıkaaaar...

— Yahut da, dan dan dan!

— .....

— .....

— Ben bu ayyaş, bu kumarcı, kadınlık iffetini ayaklar altına almış bu seviyyesi düşük hanımı ne gırtlakladım, ne de çekip vurdum. Çünkü kadın denilen mahlûk, Cenâb-ı Allahın erkek kullarına bir vediasıdır!

Korkunç alkışlar.

— Ben bu dostlar değil, düşmanlarımın bile başına diyemiyeceğim aşağılık vediayı, sırf Allahımın emanetidir diye boşamadım bile!

— Allah Allaaaaaaaah!

— Ya lâtiiiiif!

— .....?

— .....

— Tam tersi sevgili vatandaşlarım... iftiraya uğrayıp, iktidar tarafından haksız yere zindana atıldığım, yâni kolumun kanadımın en kırık olduğu sıra, beni bir gurbet hapishanesinde yapayalnız bırakıp, aleyhime dâva ikame ederek, talâk istedi!

— Vay kansız vay!

— Vay cibiliyeti bozuk karı vay!

— Böylelerini ben olsam, ah ben olsam...

— .....

— .....

— Suçum yüz kızartıcıymış, utanç veriyormuşum ona. Pekâlâ dedim, kader dedim, ne yapalım dedim... bükük boynumla gittiğim mahkemeye, başıma gelen iftiranın mahiyetini az çok bilen şanlı Türk hâkimi bizi bir celsede ayırmak kadirşinaslığını gösterdi.

— Yaşasın Türk Hâkimleriii!

— Yaşasın adaleeeet!

— Yaşasıın...

— .....

— Şu anda benimle hiç bir ilgisi yoktur bu hanımın. Beni boşamıştır. Böyle olduğu halde, sırf iktidarın iğvasına uyarak, belki de üç beş kuruş gibi küçük bir menfaatin sevkiyle, duydunuz, hepiniz şahitsiniz, bana ağız dolusu hakaret etti. Eeeeey kanun, kanunu temsil eden vatandaşlarım nerdesiniz? Haksız yere hakarete uğramış bir vatandaş olarak dâvacıyım bu hanımdan, bizi alın, götürün, gereken kovuşturmayı lütfen yapın!

Kalabalığın çılgın alkışları arasında kürsüden indi. Görevliler de zâten harekete geçmiş, Şehvar'ı

âdeta sürükliyerek, demindenberi «Müfettişler müfettişi» ni avuçları patlarcasına alkışlamakta olan Kel Mıstık'ın arabasına sürüklediler. Kadın arabaya girmek istemiyor, Kel Mıstık'sa koskoca Kudret beğe ağza alınmıyacak sözler sarfetmiş olan bu kadını arabasına almak istemiyordu.

Kudret bey zıut zıut, zıut, geldi:

— Mıstık, yavrum... neden almak istemiyorsun arabana?

Koştu, beyefendinin ellerine sarıldı:

— Kurban olurum sana beyefendi, senin için canım feda!

— O halde bizi, görevli beylerin istedikleri yere kadar götürüver!

— Emredersiniz beyim, emredersiniz paşam, emredersiniz...

Görevlilerle birlikte arabaya bindiler. Kudret Yanardağ eski karısını sımsıkı tutuyordu. Bıraksa yuvarlanabilirdi, öylesine sarhoştu. İdris'le Deve arkadan izliyorlardı arabayı.

Kel Mıstık tam zamanında kamçısını hayvanlarının yeleleri üzerinde şaklatarak nârasını patlattı:

— Deheeey arslanrıım!

Bu olay da ayrıca, Kudret Yanardağ lehine iyi bir puvan olmuş, şehir, kadınlar bile, beyefendiye yerden göğe kadar hak vermişlerdi:

— Doğrusu çok sabırlı insanmış!

— Ben olacam da, kürsüde konuşacam da, zilli gelip dırdır edecek ha?

— Anam avradım olsun gırtlağını sıkıveririm!

— Bırak gırtlağını, tabancamı çeker, dan dan dan!

— Erkek adammış ne yapacan?

— Herifin ağzından Allah kelâmı düşmüyor, karının?

— Rakı!

— Hem boşanma dâvası aç, boşan, hem de...

— Böylelerini yaşatmıyacaksın efendi Yaşatmıyacaksın ki ibret-i âlem olsun!

— Herifi en sıkıntılı zamanında bırak, mahkemeye ver, sonra da...

— .....?

— .....

Şehir günlerce çalkalandı. Yayılan söylentilere göre adamcağız gene de acımış, dâvasından vazgeçmiş, üstelik on bin mi, yirmi bin mi, yoksa elli bin mi lira verip savmıştı. E artık bu kadarı da fazlaydı. Hiç bir erkek, namuslu hiç bir koca bundan daha dürüst hareket edemezdi. Karı seni en nâzik zamanında bırakıp boşanma dâvası açsın, ayrılsın, bütün bunlar yetmezmiş gibi iktidardan para alıp siyasî hayatına kasdetsin, ondan sonra da... yok canım yok. Bu adam mutlaka mutlaka ermiş olacaktı. «Peygamber» demeğe dilleri varmıyor, «Ermiş» diyorlardı. Ermiş bir Allah adamı olmasa bu sabrı, bu soğukkanlılığı kaabil değil gösteremezdi!

Kudret Yanardağ karakolda Şehvar'la yalnız bırakılmalarını rica etmiş, yalnız bırakılmışlardı.

Maksadı, kadının iktidar tarafından elde edilip edilmediğini öğrenmekti. Kadın, eski kocasının üzerleri tüylü kocaman ellerine sarılarak hün-

gür hüngür ağlarken, onu affetmesini, dâvacı olmamasını yalvarmıştı. O dilekçeyi verip boşanma dâvasını açtıktan sonra itler gibi pişman olmuştu ama, iş işten geçmişti. Geri dönemezlerdi artık. Sonra asıl sebep, o kahrem, o Deli saraylı, buruşuk Dürdâne'ye yolladığı mektup! Hiç mi mide yoktu Kudret beyde de ona evlenmek teklif etmişti? Ayol altmışın üstünde, akar, kokar, pisin biriydi. Genç güzel, alımlı çalımlı bir şey olsaydı vallahi de billâhi de gam yemezdi. Ama o? Nasıl mideydi bu, nasıl?

Kudret Yanardağ gülmüştü:

«— Orasına senin aklın ermez. Üzerinde durma!»

«— Peki neden çocuklarını sormuyorsun? Çok sevdiğin kızını, Alev'ini?»

«— Ben yüz kızartıcı bir suçtan hapislere atılmış, utanç verici bir baba değil miyim? Böyle bir babanın hakkı var mı çoluğu, çocuğunu sormaya?»

«— Kudret, Kudretçiğim.. biliyorum, artık sana bu türlü hitaba hakkım yok ama, bağışla! Zâten yaralıyım, yarama parmak basıp canımı yakma daha fazla!»

«— Kızımdan, oğullarımdan haberim var!»

Şehvar şaşmıştı:

«— Deve mi söyledi?»

«— Deve, İdris, şu, bu...»

«— Ne yaptım ben, ah ben ne yaptım? Nasıl da senin kadrini, kıymetini bilemedim?»

«— Bana annemin ölümünden bahset!»

Şehvar sarsılmıştı. Nasıl bahsetsindi? Cenaze kaldırılırken olsun başında bulunmamıştı ki.

Gene de:

«— Sorma» demişti, «sorma Kudret. Zavallı Kudret diye diye.»

Burası yalandı ama, Kudret Yanardağ'ı bile ağlatmıştı.

İşte bunun üzerine Kudret Yanardağ, iç cebinden çek defterini çıkarıp, beş bin liralık bir çek doldurup vermişti ki kadının elinde çeki görenler, beş bini elli bin sanmışlardı.

«— Bu parayı âfiyetle ye. Sonra da sık sık yollıyacağım paraları bekle ve dilini tut. Şunun bunun, hele hele iktidarın iğvasına sakın kanma. Çünkü, gördün, işi bambaşka tuttum. Mebus olmak işten bile değil. Çocuklarımın gözlerinden benim yerime öp. Nikâh var, yok aldırma. Çocuklarım da bana, yâni babalarına güvensinler!»

Kalkmış, görevlilere, dâvasından vazgeçtiğini söylemiş, işi resmiyete dökmemelerini tekrar tekrar rica etmişti.

Şehvar, elinde çek, basıp gitmiş, Kudret Yanardağ da karakol kapısına İdris, Deve ve arabacı Kel Mıstık'la çıkmış. Kel Mıstık millete müjdeyi vermişti:

«— Dâvasından vazgeçti, elli binlira da ayrıca verdi!»

Kudret Yanardağ duymuş, üzerinde mahsustan durmamıştı.

Hemen o gece spor arabaya atlayıp, çiftliğin yolunu tutmuş, bir saat sonra da içki masasının

başına geçip, Gülten'in cân-ı gönülden hazırlayıverdiği çeşitli mezelere yumulmuşlardı.

Deve kadehini kaldırıp:

«— Şerefe!» demişti.

Sonra da Kudret'e göz kırpıp:

«— Bu kıza iliştin mi?»

«— Yok vallaha... niye sordun?»

«— Evlenme teklif edeceğim de!»

«— Çüüş!» demişti İdris.

«— Niye lan bastıbacak? Sana çüş olmuyor da bana niye çüş?»

«— Ben gencim sana nazaran!»

«— Benim de elim kolum, boyum posum... ulan beni yarsalar senin gibi dört tane İdris ederim be!»

Kafaları buldukları sırada asılmıştı kıza yarı şaka:

«— Bana varır mısın kız?»

Kırıtmıştı:

«— Neden varmıyayım?»

İdris'e dönmüştü:

«— Duydun mu bastıbacak?»

Gülten gülüvermişti:

«— Hanımı duymasın!»

Deve, Kudret Yanardağ'a sordu:

«— Sâhi nerde sizin hanımlar?»

«— Komşu çiftliğe misafirliğe gitmişler.»

Geç vakte kadar yemiş, içmiş, sonra da bundan böyle ne türlü davranmalarının gerekli olduğu üzerinde durmuşlardı. Deve'ye göre, Kudret, dini siyasete fazla karıştırıyordu. İşitildiğine göre

hükümet, ne pahasına olursa olsun onu tutuklamaktan yanaymış!

Kudret Yanardağ umursamamıştı:

«— Adaam sende...»

«— Öyle ya, alıştın içeriye amma, müdür değişmiş, ne haber?»

«— Benim için farketmez!»

«— Belli olmaz. Sıkı bir tâlimat verirlerse yanarsın...»

Ayağa kalkmış, parmakları arasındaki cıgarayı somururcasına çektikten sonra, ağız dolusu bir duman bırakmıştı:

«— Hâlâ anlamıyor musun? Halk benimle! Halkın, din adamlarının benimle olması ne demek? Korkmuyorum. Atsınlar içeri sıkıysa. Bir dahaki konuşmalarımda Hilâfet ve Padişahlığı öğeceğim. Korkmuyorum evet, ya devlet başa, ya da kuzgun leşe! İnsan hapishanelerden korkmamalı. Hapishaneler insana geniiiş şöhret temin eder. Geniş şöhretin sonu da mebuslukla biter arkadaş. Korkmuyorum, korkmıyacağım. Bildiğimden de bir dikiş payı geri kalmıyacağım, o kadar!»

XX

Haber şehirde bomba gibi patladı:

— Kudret Yanardağ tevkif edilmiş!

Neden tevkif edilmişti? Niçin? Suçu neydi? Ceza evine gönderilmiş miydi? Şimdi nerdeydi?

Arabacı Kel Mıstık'ın cıvataları lâçka, arabası şehrin ana caddesinden şakırtıyla geçerken, arada bir duruyor, Kel Mıstık arabasından atlayıp bâzı dükkânlara uğruyor, elini ağzına siper ederek küçük bir fiskos, sonra yeniden arabasına atlıyarak, öfkeyle yapışıyordu dizginlere:

— Deheeeeyt kahpe hayvanlar!

Artık hayvanlar da kahpeydi, lâçka cıvatalar da. Yalnız hayvanlar, yalnız lâçka cıvatalar mı? Devir de, devran da, alanda, satan, ip tutan da! Ne duruyordu bu memleket, bu memleketin insanları ne duruyorlardı? Bırak memleketin insanlarını, demindenberi ana caddede bir aşağı bir yukarı, haberi kendi partililerine ulaştırıyordu da, kılları bile kıpırdamıyordu be! Ne zaman duydun? Kimden işittin? Ne zaman duyduysa duydu, kimden işittiyse işitti. Herifi alıp götürmüşlerdi işte! Yuuuh, yuhtu ervahlarına be! Meydanları doldurup, adama alkış tutan, gırtlakları parçalanırcasına, «— Yaşaa!», «— Var ool!», «— Allah kem nazardan saklasın!» diyenler miydi bunlar? Herif Allah yolunda zındanlara atılıyordu da, kimsenin aldırdığı yoktu. Bu muydu insanlık? Particilik, Allaha bağlılık bu muydu?

— Deheeeeyt geçmişini bellediğim hayvanları!

Hızını alamadı, kamçısını kimbilir kaçıncı sefer şaklattı beygirlerinin yeleleri üstünde:

— Kansızlaaar, uyuşuklaaar, deyyuslaaaar!

Şehrin iktidar partililerinde sevinç, muhalefette, ama daha çok da Yeni partililerde mosmor bir öfke, bekleniyordu. Yeni partililer, ne türlü davranmaları gerektiği üzerinde henüz tam bir karara varmamışlardı. Durum herhalde İl'ce, Genel merkeze bildirilmiş, alınacak direktif bekleniyor olmalıydı. Zâten aklı erenler, «Yapılacak en doğru hareket, Genel merkezin direktifini beklemek!» diyorlardı. «Dini siyasete âlet etmesi doğru değildi!»

Genel merkez çok geçmeden yayınladığı bildiride: «— Herhangi bir üyemizin yaptığı konuşma partimizi ilzâm etmez» demişti. «Tüzüğümüz meydanda. Konuşmada suç unsuru varsa, ilgililer gereken işlemi yaparlar..»

Öbür muhalefet partileri de paylaşamıyorlardı bunu:

«— Genel merkez haklı!»

«— Tabî canım. Başka türlü hareket edemezlerdi.»

«— Dinin siyasete âlet edilmesi esasen hoş değil!»

«— Değil ama...»

«— Evet ama, herif haftalardanberi dini siyasete âlet edip duruyor. İsteseler mâni olamazlar mıydı?»

Kıskıs gülünüyordu:

«— Canım efendim fazla eşeleme.»

«— Neden?»

«— Bu memlekette oy alabilmenin en pratik yolu dini siyasete âlet etmektir. Üyesine dur demedi, işler sarpa sarınca, herifi feda ediverdiler!»

«— Orası öyle. Demek iktidarın susuşunda sebep varmış?»

«— Elbette mîrim. İsmet'i yeni mi tanıyoruz? Sustu mu, bilki altında bir çapanoğlu var!»

«— Valla ben onu bunu bilmem. Benim bildiğim, bu memlekette ne demokrasi olur, ne de kakokrasi. Bir elleriyle verdiklerini öbür elleriyle çekip alırlar!»

«— İsmet dedin ama, İsmet'in suçu ne? Hükûmetin başında İsmet yok ki!»

«— Olmasın. İlham onun. Hani imkânsız ya, gün gelse de iktidar muhalefete, muhalefet de iktidara geçse, söz gene de İsmet'indir, onun dediği olur!»

«— Yok artık, deve.»

«— Farz-ı muhâl, iktidar yer değiştirsin de gör deve mi, fil mi?»

«— .....?»

«— .....!»

Günlerdenberi «Allah yolu», «Din doğruları» üzerine çektiği nutuklar, son günlerde doz bakımından gerçekten de tadı kaçırıp, bardağı taşırmıştı. En son konuşmasında «— Sevgili vatandaşlarım, aziz din kardeşlerim» diye başlamış, «Siz her şeye kaadirsiniz. İsterseniz hilâfeti ve saltanatı bile getirebilirsiniz» diye ardını getirmiş,

«— Ve getirmelisiniz!» e varmış, tutucularla gericileri coşturmuştu. Coşmuşlardı ama, gene de biliyorlardı iktidarın «İsmet» ini: Susar susar, tam zamanında?.

O gün Kudret Yanardağ'ın, kanına susamışçasına yaptığı konuşmada coşanlar, adamın tutuklanışı karşısında sinmiş görünseler bile, alttan alttan homurdanıyorlardı gene de:

«— Harekete geçti Deccâl'lar!»

«— Seçimlerin arefesinde bu ne cesaret?»

«— Ne demiş adam? İsterseniz hilâfeti ve saltanatı bile getirebilirsiniz demiş.»

«— Onunla kalmamış hocafendi, getirmelisiniz demiş. Lâf aramızda, ne demektir bu? Zorla da, şerle de getirin demektir. Yâni?»

«— Mâlûm efendim, mâlûm! Fena mı olur sanki?»

«— Aman efendim, fena olur mu? Fena olmaz, her şey yerinde ve tam zamanında söylenmeli. Vakitsiz öten horozun boynunu koparmazlar mı?»

«— İyi ama, hani demukraasi vardı?»

«— Bu memleket ipleri kendi ellerinde olmıyanlara ne demukraasi var, ne de kakukraasi!»

«— Eeeh, bu gidişle başlarına elbette taşlar yağacak bir gün!»

«— Ona ne şüphe? Kurban olduğumun parmağı yok ki gözlerini oysun!»

«— Bir gün bir tufan, bir âfât, bir zelzele...»

«— Allah sen gösterme yarabbi!»

«— Göstereceeek, hem de öyle bir gösterecek kiii...»

«— Kendi yolunda fedâyı cân edenleri sahipsiz bırakmak şânından mıdır?»

«— Hâşâa.. imkân mı var?»

«— Adamcağızın suçu ne? Zât-ı Kibriyâ'nın nâm-ı zişânı'nı ilâya müsaraat!»

«— Millet, millet değil ki...»

«— İllet, hâzâ illet!»

«— Arabacının dediği gibi, kanları donmuş, uyuşuklar mecmuası!»

«— Ulan şöyle bir davran, aç livâyı şerif-i, çek al adamcağızı ellerinden, göster kendini...»

«— Hayır, beklerler. Bakalım ne olacak..»

«— Hazret-i İsa'yı çarmıha gerdirenler bunlar değil mi?»

«— Susssss!»

«— Sus ama, sus sus sus.. bıçak kemiğe dayandı artık!»

«— Dayandıysa huruc eyle, aç livâyı şerîfi. Ne duruyorsun?»

«— Vîran olası hânede evlâd-ü ıyâl var!»

«— .....!»

«— .....»

Çarşıda esnaf, mahallelerde kadın, erkek, hattâ çoluk çocuk yer yer toplanıyor, seçimlere çok yaklaşıldığı sıra yapılan bu tutuklama üzerine her kafadan bir ses çıkıyor, gericilerin «— Başımıza taşlar yağacak!» üslûplu homurtularıyla heyecanları arttıkça artıyordu.

Artan heyecanların belki de vahim hallere meydan verebileceğini öngören hükûmetse, adamı tutuklamadan önce her türlü tedbiri almış, zâbıta-

da izinler kaldırılmış, hattâ candarma bile alârma geçirilmişti.

31 Mart'tan bu yana, Menemen ve daha başka ayaklanmalardan tecrübeli iktidar, halkın durup dururken, kendiliğinden ayaklanmasından değil, heyecanlarının körüklenerek kışkırtılmasından çekiniyordu. İstese, bir zamanlar İttihatçı'ların faydalandığı ileri sürülen tarzda bir 31 Mart'ı körükler, ayaklanmayı silâh zoruyla bastırır, Sıkıyönetimi kurar, üç beş kişiyi sallandırıp ortalığa cayırtıyı verdikten sonra da Demokrasiye çekiverirdi paydosu!

Ama istemiyordu. Zâten durumda da herhangi bir 31 Mart, ya da Menemen kokusu yoktu. Heyecandı, sâdece heyecan!

Esasen «Herif» in haftalardanberi şehir, kasaba, köy demeyip yaptığı kışkırtmalarının bir gün bir ayaklanmaya sebep olabileceğini, bununsa iktidarın ekmeğine yağ süreceğini yalnız iktidar değil, «Müstâfî İl başkanı» gibi, çeşitli muhalif partililerle, tarafsız aydınlar da söyleyip duruyorlardı.

«— Demedik miydi?»

«— Nasıl?»

«— Bu tevkifin arkası gelir artık, çorap söküğü gibi!»

«— Zannetmem.»

«— Neyi zannetmezsin?»

«— Arkasının geleceğini. Şâyet Demokrasiye paydos demek isteselerdi, herifi tevkif etmez, gericiliği körüklerlerdi!»

«— Doğru. Buna münferit bir vak'a nazarıyla bakmak lâzım!»

«— Belki ama, öyle bile olsa gene de kiyasetsizlik!»

«— Nedir kiyasetsizlik olan?»

«— Seçimler arefesinde herifi tutuklayıp, bir din mazlumu, bir kahraman pâyesine çıkarmak!»

«— Bak buna bir diyeceğim yok. Bu vesileyle herif kahraman olduktan başka Yeni parti de domuzuna oy alır!»

«— 1946 da da almıştı..»

«— Yıl elli şimdi!»

«— Ne olursa olsun, İsmet yapmazdı bunu.»

«— Herifi kahramanlaştırmayı mı?»

«— Evet.»

«— Bakalım haberi var mı?»

«— Ondan habersiz bu memlekette sinek bile kanadını oynatmaz be, sen neden bahsediyorsun?»

«— Doğru.»

«— İçimdeki korku hep nedir bilir misin? Serbest fırka mâcerası!»

«— Benden de al o kadar..»

«— Serbest fırkaya nasıl ki Mustafa Kemâl paydos demişti, İsmet de bunlara diyecek ve demokrasinin üstüne tüyü dikecek!»

«— .....»

«— .....»

Şehirse içine kapanmış, ama tekmil antenlerini germiş, mosmor bir homurtu hâlinde bekliyordu.

Gelecek günler ne getirecek?

İsmet yurdun birçok yerlerindeki bu türlü ko-

nuşmalara içerliyerek, gidişe dur diyecek miydi?

Kudret Yanardağ şu anda nerdeydi?

İfadesi alınmış mıydı?

Ceza evine ne zaman yollanacaktı?

Yollanmadıysa hangi yollardan götürülecekti?

.....?

.....

Bütün bunlar da önceden gözönünde tutulduğu için, gereken tedbirlerde kusur edilmemiş, adamın sorgusu çabucak yapılmış, hiç akla gelmiyecek zamanda, akla gelmiyecek yollardan ceza evine sevki plânlanmıştı. Aynı plân çerçevesi dahilinde, adamın daha önce olduğunca, umumi koğuşlardan birine verilmesi de asla câiz görülmediğinden, Savcı, Ceza evi müdürüne açmıştı telefonu:

— Aloo...

Ceza evi müdürü:

— Evet beyefendi?

— Herifin tutuklandığını biliyorsun.

— Biliyorum efendim.

— Arka tecritlerden birini çok acele hazırlat!

— Emredersiniz efendim.

— Herifin tutuklanıp, Ceza evine yollanmak üzere olduğu iaşe olunmasın!

— Olunmaz efendim.

— Buna bilhassa dikkat. Görevlilere sıkı sıkı tenbihi unutma!

— Unutmam beyefendi.

Ceza evinin yeni müdürü iriyarı biriydi ama, gölgesinden de korkardı.

Dehşetli bir sorumluluk duyusu içinde, Baş-

gardiyan'ı çağırdı: Durumu, adamın tutuklanıp nerdeyse ceza evine sevkedilmek üzere olduğunu, sayın Savcı'nın şiddetli emirlerine göre, bunun herkesten saklanması gerektiğini olanca önemiyle anlattı, tek kişilik arka tecritlerden birinin de ivedilikle hazırlatılmasını bildirdi ve ekledi:

— Dediğim gibi, sakın mahkûmlara duyurulmasın!

Başgardiyanın tuhafına gitti. Ulan amma da ödlek herifti bu be! Yukardan verilen emirlerin hangisi önemsizdi ki. Onlara bakarsan evin yolunu şaşırırdın. En tepeden inme, en sıkı emir bizde pek pek üç gün ciddiye alınıp uygulanır, dördüncü gün gevşemez miydi?

Gene de :

— Merak etmeyin efendim, dedi.

Bu müdürü ilk gündenberi gözü hiç tutmamıştı Başgardiyanın. Gölgesinden korkuyordu be! Nerde eski müdür, nerdeydi bu. Eski müdür, eski savcıyı da avucunun içine almış, esrar, afyon, sustalı satışlarına göz yumduktan başka, kafayı çekip çekip geceleri mahkûm koğuşlarında zar bile atardı. Başgardiyan, «Müdür» diye ona derdi işte! Bu? Gölgesinden korkuyor, avanta almak, kumar oynamak şöyle dursun, alınmasına bile meydan vermemeğe çalışıyordu elinden geldiğince!

Sıra gardiyanlarından birini çağırdı:

— İki meydancı al yanına, arka tecritlerden birini temizlet!

— Hayrola baba?

— Kudret Yanardağ'ı tutuklamışlar, geliyormuş ama, bana bak, mahkûmların yanında geve-

zelik etme!

— Ne gibi yâni?

— Herifin gelmek üzere olduğunu söyleme kimseye!

Gardiyan göz kırptı:

— Emir seninkinden mi?

— Deyyus. Herkesi de kendi gibi gölgesinden korkar sanıyor!

Gardiyan havadise çok sevinmişti. Demek enselemişlerdi encâm? İyi, iyi, gelsindi... Eli açık, hovarda adamdı. Yeni müdür geldi geleli yolları kapanmış, iflâhları kesilmişti be! Koca hapishanede kala kala eli açık bir Kemâl ağa kalmıştı; Kudret beyin bacanağı! Bir o, zarlarına bakıyordu arasıra. Üstyanı santim sektirmiyordu.

Hızla giderken birden gardiyan arkadaşlarından biriyle karşılaştı. Az kalsın çarpışıyorlardı:

— Önüne baksana lan, hayvan!

Durdu:

— Pardon, çok dalgınım...

— Niye?

— Sana bir şey söyliyeceğim ama, aramızda kalacak..

— Ne zaman kalmadı ki?

— Seninki geliyormuş!

Anlamadı:

— Kim benimki?

— Kudret!

Heyecanlandı:

— Yanardağ ha?

— Arka tecritlerden birini temizletip hazırlatacağım. Başgardiyan emir verdi!

Çekti gitti.

İkinci gardiyan, gidenin arkasından uzun uzun baktı. Adam köşeyi dönüp çoktaan silinmişti oysa. Bakıyor, görmüyordu. Demek gizli tutuyorlardı? Bacanağının da haberi yok muydu acaba? Gitse, çıtlatıp bahşişi koparsa, kimin nerden haberi olacaktı?

Aklına yatmıştı.

Bacanak, Akyazılı'yla ceza evi avlusunda «Volta atıyor» yâni dolaşıyordu.

Yanlarına gitti:

— Kemâl ağa, bi dakka.

Akyazılı bekledi. Kılığı kıyafeti adamakıllı düzelttikten başka, koynunda da ellilikler, yüzlükler, ziyarete gelen karısına her hafta yağ, peynir, et verdikten başka, yandan bir, arada iki ellilik de sıkıştırıyordu. Demek ondan gizli bir havadisi vardı gardiyanın Kemâl ağaya ki, bir kenara çekmişti?

Az sonra heyecanla gelen Kemâl ağa:

— Hocam, dedi, üryan çıktı!

Akyazılı hiçbir şey anlamadı. Son günlerde o kadar çok rüya görmüş, görmemişse bile uydurmuştu ki, gene de:

— Hayrola? dedi.

Beriki sır verircesine:

— Bizimkini tevkif etmişler!

Akyazılı anladı. Günler, haftalardanberi çektiği nutukların esintileri ceza evine ulaşıp duran Kudret Yanardağ, demek encâm «Deccâl» ler tarafından tutuklanmıştı?

— Demedim mi? Kötü kötü üryalar görüyo-

rum, bu adamın başında bir şeyler dolanıyor demedim miydi?

İçten içe müthiş sevindiğini hiç belli etmiyerek, onu tutuklıyanlara söğdü, saydı, söğüp saymakla da kalmıyarak köpürdü, taştı...

Bu arada iki gardiyanla Başgardiyan da «— Benden duymuş olma!» diye haberi yayıp durdukları için, bacanakla Akyazılı'nın çevresi gittikçe büyüyen bir meraklı kalabalığı tarafından sarılıverdi. Yarım saat içinde duymıyan kalmamıştı:

— Kudret bey tevkif edilmiş!

Kalabalık arttıkça Akyazılı'nın heyecanı da artıyordu:

— Nasıl tevkif ederler? Ne hakla? Ağzından Allah kelâmı düşmiyen bir mübarek kişiyi tevkif edenler gazab-ı İlâhi'den korkmazlar mı? Yarın onların yüzünden başımıza taşlar yağarsa çoluk çocuğumuz ne halt eder?

Bütün koğuşlar avluya boşalmıştı âdeta. Gerçekten de, Hocaefendinin dediğince, Cenâb-ı Allah öfkelenir de başlarına taşlar yağdırırsa? Çoluk çocukları taşlar altında helâk olmazlar mıydı? Hocafendinin dediği gibi, baştakiler yoksa gerçekten «Deccâl» mıydılar?

Akyazılı önce bir ««Lâilâhe illâllah» çekti, sonra yalan yanlış bildiği birtakım duaları yüksek sesle karmakarışık okuyarak, avluyu dolduran sinirli kalabalığın tansiyonunu yükseltti. Ne demekti, ne demekti bu? Kim tevkif etmiş Zât-ı Kibriyâ'nın sevgili kulunu? Buna cesaret edenler, Lemyezel'in Gazab-ı ilâhîsinden korkmuyor, kulundan utanmıyorlar mıydı? Gözleri kör, kalpleri mühürlü bir

takım ne idiğü belirsiz, fakir fıkaranın başına taş mı yağdıracaktı? Kurunun yanında yaşın da yanması revâyı hak mıydı?

— Allahülâaa hüvelhayyülkayyuuum. Lâtenhuzihusinetün...

Bilmedikleri bir dilin, anlamadıkları ama, anlamadıkları için de mâveradan gelirmiş duyusunu veren sözleri sinirlerini adamakıllı kamçılamıştı. Tiril tiril titriyorlardı. Ne yapmak lâzımdı? Allahın herhalde çok yakın olan gazabını üzerlerinden uzaklaştırmak için, «Deccâl» lara birşeyler yapmaları gerekiyordu. Neydi bu? Ne olabilirdi? Ne yapmalı, nasıl davranmalıydılar ki Cenâb-ı Allah'ın hoşuna gitsinlerdi?

— Kıyamet alâmetleri!

— Kıyamet alâmetleri ki kıyamet alâmetleri!

— Tuuu...

— Allah belâlarını versin, gözleri çıksın!

Akyazılı da dehşetli heyecanlanmıştı. Kalabalığın elektrikli baskısı onu da sarmış, heyecanlandırdıklarının heyecanı, onu da elinde olmıyarak heyecanlandırmıştı. Zıngır zıngır titriyordu. Titremekle olmaz, bir şeyler söylemeli, bir şeyler yapmalıydı.

İdareye çıkılan taş merdivenin ikinci basamağına zıpladı. Kendisini bile şaşırtan heybetli bir sesle:

— Eeeey ümmeti Muhammet, eeeey din kardaşlarım! diye bağırdı.

Koca avludaki kalabalığın uğultusu şıp, kesildi.

— Kudret bey, Kudret beyimiz, canımız ciğe-

rimiz ve de Allahü Taalâ'nın sevgili kulu tevkif edilmiş diyorlar. Neymiş suçu? Neden tevkif edilmiş? Buraya ne vakit getirilecek? Bütün bunları bizlerden ne için saklıyorlar? Öğrenmek istemez misiniz?

Kalabalık hep bir ağızdan, devcesine haykırdı:

— İsteriiiiiiiiz!

— Elbet istersiniz, elbette isteriz. Canımızdan çok sevdiğimiz bir hak âşığını bizlerden saklamak için, tek kişilik tecrit koğuşlarından birini hazırlıyorlarmış. Müdür çıksın, malûmat versin! Kudret beyimiz, canımız ciğerimiz hangi suçtan tevkif edildi? Buraya ne zaman gelecek? Onu ne için bizden saklamak istiyorlar?

Gür bir ses:

— Müdür dışarı çık! diye bağırdı.

Ve sesler, patlıyan mısırlar gibi, başladı:

— Dışarı çık Müdüüür!

— Hesap ver hesaaap!

— Kudret beyi bizden ayıramazlaaaar!

— Onu bağrımıza basmak istiyoruuuuz!

— İstiyoruuuuuuuuuz!!!

Derken tempo:

— Mü - dür
Mü - dür
Mü - dür
. . .
. . .

Müdür başındanberi tutukluların avludaki davranış ve homurtularının farkındaydı ama, ne yapacağını şaşırmıştı. Savcının gizli tutulmasını önemle emrettiği haberin nasıl duyulup yayıldığı-

nı anlamıyor, ceza evinin belki de bir isyana sürüklenme istidadı gösteren heyecanından üst makamlara bilgi veremiyordu. Verse, Savcı: «— Ben sana bunu çok gizli tut demedim miydi?» diye sormıyacak mıydı? Ne karşılık verebilirdi? Başgardiyana durumun önemini gereğince belirtmişti. Başka ne yapabilirdi?

İşte başgardiyan da karşısındaydı.

— Başgardiyan nasıl sızdı bu haber? Mahpusların kulağına nasıl gitti?

Başgardiyan da çâresizdi:

— Allah belâmı versin ben görevlilerden başkasına tek lâkırdı ettimse beyefendi! Bunca yıllık başgardiyanım. Yasağın ne demek olduğunu yeni mi öğreneceğim?

— Böyle olmak lâzım ama, yayılmış haber, Sen kime söylemiştin tecridin temizlenip hazırlanmasını?

— Tatar Recep'e!

— Çağır bana şunu..

Tatar Recep zaten kapı önündeydi, geldi.

— Sen mi ağzından kaçırdın Kudret bey meselesini?

Makineli tüfek gibi başladı

— Töbe müdür bey, vallaha billâha töbe. İki çocuğum var, eğer ağzımdan kaçırdıysam Allah ikisini de elimden alsın!

— Peki peki peki.. Tecridi kim temizliyor?

— İki âdem baba bayım. Burdalar. Çağırayım mı?

— Çağır bakim.

Yeni müdür geldi geleli ceza evi esrarla af-

yonun sokulmaması yüzünden, iki âdem baba'nın ikisi de harmandı, yâni esrar içemiyor, afyon atamıyor, dalgalarını bulamıyorlar, krize tutuluyorlardı ki, bunu da arada ceza evi revirinden uçlanabildikleri «Lâvdanom» la geçiştirmeğe çalışıyorlardı.

— Anam avradım olsun müdür bey, ben daha az önce öğrendim Kudret bey âbinin geleceğini...

Ötekinin yalınayağını cam kesmişti:

— Bana ne Kudret bey âbiden beyim? Ayağımı cam kesti duramıyorum. Dediler bana tecritlerden tek kişilik biri temizlenecek. Sandım idamlık için hazırlanıyor. Sonra şöyle bir düşündüm, hangi idamlığa oda temizlendiydi? Nah, ekmek çarpsın, aklıma Kudret bey âbi geldiyse. Koğuşa bile uğramadım daha şerefsizim...

Dışardaysa avlu inip inip kalkıyordu:

— Mü - dür

Mü - dür.

. . .

. . .

Kalabalık gittikçe öfkeleniyor, coşuyordu. Bu müdür geleliberi koğuşlardan kumar kalktığı gibi, esrar, afyon, sustalı mustalı da içeri sokulmaz olmuştu. Hapishane demek sustalı, esrar, afyon demekti. Nerden gelmişti bu yemiyen, yedirmiyen deyyus da be!

İçlerinden biri haykırdı:

— İbne Müdür!

Yayılıverdi. Avlu tempo tutmağa başlamıştı bile:

— İbne Müdür

İbne Müdür

. . . .

. . . .

Bir başkası :

— İbne Müdür istifa

İbne Müdür istifa

. . . . . .

. . . . . .

Artık kalabalığı kendir kement zaptedemiyor, Müdüre karşı kaç vakittir duyulan nefretin kini şahlandıkça şahlanıyordu:

— İbne Müdür istifa

İbne Müdür istifa

. . . . . .

. . . . . .

Müdürse odasında, şaşkınlık içinde, sinirli sinirli dolaşıyor, idare merdiveninin azgın tutuklularca tutulduğunu kestirdiğinden, kaçamıyacağını anlıyordu.

— Ne yapalım? Ne yapalım dersiniz?

Kâtip de sevmiyordu Müdürü. Onun da avanta kapıları kapanmış, yolları kesilmişti.

— Müdür sizsiniz beyim, dedi.

Eski Müdür zamanında çıkar ayrılıklarından dolayı suları pek akmıyan Başgardiyan, yeni Müdür gelip, yolları kesildiği için, kâtiple barışmıştı müşterek düşmana karşı.

Kâtibi destekledi:

— Öyle ya, Müdür sizsiniz. Ne yapılmak gerektiğini bilmeniz lâzım!

Lâzımdı ama, bilmiyor, bilemiyordu işte. Telefona sarılmak vardı ya, işine gelmiyordu. Zerre-

ce sevmediği, sevmediğinden geçtim, iri gözlerini ayıra ayıra konuşmasından yıldığı Savcı koşup gelecek, başlıyacaktı: «— Bu ne rezalet Müdür? Bu ne basiretsizlik, ne biçim idareciliktir? Ben sana haberi sakla diye emir vermedim miydi?»

Dışarda candarmaların mekanizma şakırtısı!

Pencereye koştu, heyecanla baktı: Karakol komutanı, candarmalarını silâh başı etmişti. Avludaki galeyan için şüphesiz emir bekliyordu! Gereken emri verse, Savcının kulağına gidecek, herif iğrenç gözlerini ayıra ayıra başlıyacaktı.

Ama dışarda da tempo sürüp gidiyordu:

— İbne Müdür istifa
Deyyus Müdür istifa
İbne Müdür istifa
Deyyus Müdür istifa
. . . . . .
. . . . . .

Hay Allah.. Bunca yıllık yaşamı boyunca işitmediği rezilce sözlerdi. Nasıl susturacaktı bunları? Bunlar nasıl susardı? Candarmaya değil de çâresiz, Savcı'ya mı telefon etseydi acaba?

Savcıysa çoktaan haber almış, taksiyle yıldırım gibi gelmişti. Bir an içerdeki pis tezâhüratı dinledi. Sonra öfkeden çılgına dönerek, Candarma onbaşısıyla silâhbaşı etmiş erleri alarak ceza evinden içeri daldı.

Hiç beklenmiyordu. Tezâhürat sanki bıçakla kesiliverdi. Kalabalık şaşkına dönmüş, kaçışıyordu ki, Savcı yayından fırlamış ok gibi daldı, içlerinden en kalıplısını sille tokat yere yıktıktan sonra

bir başkasını, daha sonra daha bir başkasını yerlerde sürükledi. Kalabalık paniğe uğramış, lâhzada dağılıvermişti ki, Savcı, az önce Akyazılı'nın çıkıp nutuk attığı taş merdivenin üçüncü basamağına zıpladı, dehşetle gürlemeğe başladı:

— Edep, terbiye yoksunları, kanunları, nizamları hiçe sayanları bulup çıkaracağım, ezeceğim kafalarını! Ne demek? Ne demek oluyor bu? Koskoca bir ceza evi müdürüne karşı bu ne biçim tezâhürattır? Müdür futbol hakemi mi? Sizler futbol seyircisi misiniz? Kimden aldığınız cesaretle kanuna, nizamlara karşı gelebiliyorsunuz? Burada bey bellisiz, meydan ıssız mıdır? Ben size kanunun ne demek olduğunu öğreteceğim!

Öfkeden zangır zangır titriyordu:

— Başgardiyan gel buraya!

Başgardiyan koşarak geldi, selâm verdi, put kesildi:

— Emredin beyim!

— Topla gardiyanlarını, hepsini doldur koğuşlarına, kapıları kitle. Ben emir verinceye kadar açmıyacaksın!

Başgardiyan, gardiyanlar koşuştular. Tutuklular koğuşlara doldurulup kapılar üzerlerine kilitlendi.

Savcıysa o öfkeyle idarenin taş merdivenini bir solukta çıkmış, Müdürün karşısına dikilmişti:

— Müdür müdüüür... Ne rezalettir bu Müdür? Kendine ibne Müdür diye bağırtıyorsun, ke-

yifleniyor musun yoksa? Yazıklaaar olsun sana, yazıklaaar olsun senin Müdürlüğüne ve işgal ettiğin makama!

Müdür erimiş, akmış, solmuş, bitmişti. O koca gövde sanki balmumundandı da, ateşte eriyivermişti. Titreyen elinde tutmağa çalıştığı istifa dilekçesini kekeliyerek, uzattı:

— Ha hak haklısınız beyefendi, ye yerden göğe ka kadar haklısınız...

Savcı büyük öfkesi içinde dilekçeyi aldı:

— Nedir bu?

— Be be ben, bendeniz, bu bu vazifeyi bâdemâ gö göremiyeceğim. Lü lütfen ka ka kabul buyurun efendim!

Savcı anlamıştı:

— Pekâlâ, dedi. Sen istifa etmesen bile ben yukarıya yazacaktım zâten!

Dilekçeyi katlayıp cebine soktu, hâlâ öfkeli, sordu:

— Nedir bu rezalet? Bunlar niçin ayaklandılar?

Müdür çevresine şaşkınlıkla baktı. Orda, hazırolda dikilen Candarma çavuşu, Başgardiyanla Kâtipten yardım bekledi sanki.

— Bi bilmiyorum beyefendi..

— Peki, neden bana derhal telefon etmedin?

— Ya yatışırlar sanmıştım efendim, ra rahatsız etmemek için, mâlûm-u âliniz...

— Başefendi telefon etmese, odana çıkar seni linç ederlerdi be!

Müdür boynunu büktü.

Savcı acımakla beraber:

— Dilekçenizi mevkii muameleye koyacağım, dedi.

Odadan hızla çıktı.

Koridorda Başgardiyana:

— Koğuşları kitlediniz mi?

— Kitledik beyim!

— Hırıltı, zırıltı?

— Yok beyim, hiçbir şey yok!

— Peki neden ayaklanmış olabilirler?

Tam sırasıydı taşı iyice gediğine koymanın:

— Müdürün idaresizliği! Ben burda bunca yıllık Başgardiyanım, değil böyle, bunun urubu bile olmadı. Neden? Müdürler dirayetliydi de ondan!

Savcı başını sert sert salladı. Buraya aklı başında, gözü pek, vurdu mu Allah yarattı demiyen bir Müdür lâzımdı.

— Yarın sabah, dedi, koğuşları gene her günkü saatte açarsınız. Yalnız, dikkat edin, gece herhangi bir patırdı çıkarabilirler. Ben evdeyim. En ufak bir kıpırdanışta... anlıyorsunuz ya?

— Size telefon ederim beyim!

— Şimdilik bu kadar..

— Evet beyim.

Koğuşlar iki saat sonra zaten kapanacaktı.

Onun için, pek bir sızıltı olmadı. Yalnız, koğuşların kapanacağına yakın tuvalete gitmeyi âdet edinmiş bacanakla onun gibiler yakınıyorlardı ki, Başgardiyanla gardiyanlara gün doğmuştu. Böylelerini teker teker çıkarıp helâya bizzat götürüyor, dönüşte avuçlarına sıkıştırılanı «— Ne zahmet ettin canım..» mırıltıları içinde alıp, kaşla göz arasında ceplerine indiriyorlardı.

Akyazılı, kabağın başında patlama ihtimaline karşı tiril tiril titremekteydi. Herkesten önce yatağına girmiş, üşütme tuttu dümeniyle yorganı tepesine çekmişti. Yorgan altındaysa terleyip duruyordu. Savcı şayet soruşturma açarsa, «Şu pis», «Şu boklu» mahpusların her şeyi bülbül gibi söyliyeceklerini biliyordu. Kendilerini kurtarmak için onu ele verip yakalatabilirlerdi. Güvenilir miydi hiç bu «Murdarlar» a? Hükümet de bunların uyuşukluğunu bildiği için, gemi azıya alıyor. «İstibdat» ı arttırdıkça arttırıyordu. Yıllar yılı «Deccâl'lar idaresi» ne kuzu kuzu boyun eğenler bunlar değil miydi? Câmileri kışla hâline getirildikten başka, başlarına gâvur icadını geçirip, Kur'an yazısının yerine de Lâtin harflerini, yâni gâvur yazısını kuzu kuzu kabullenmemişler miydi?

«— Bok herifler!»

Düş'ünde Savcıyı gördü. Bir yerlerde olurlarmış. Herif bugünkü gibi hızla gelip, ensesinden yakalamıştı: «— Hapishane halkını ayaklandıran senmişsin. Asacağım seni!» deyip, darağacına sürüklemişti. Yalvarmış, yakarmışsa da Savcı dinlememiş, cellâda teslim etmiş, cellât da ipi boynuna takarken...

Uyandığı sıra gecenin geç vaktiydi. Kulak verdi, derinlerde ayak sesleri, açılıp kapanan paslı kilit gıcırtıları...

Yoksa Kudret beyi mi getirmişlerdi?

Yatağından usullacık kalktı, dizleri üzerinde kapıya gitti. Çatlaktan dışarı baktı ama pek bir şey gözükmüyordu. Yalnız, bir ışık, galiba bir el feneri ışığı, tecritlerin bulunduğu üst katta bir süre dolaştı. Sonra arka tecritlerden birinin elektriği yandı ama içerisi gözükmüyordu.

Uykulu bir ses:

— Kudret beyi getirdiler galiba! dedi.

XXI

Olay İstanbul gazetelerine yansıdı, havadis Türkiye'nin her yanına yayıldı.

Şehvar tel çekerek geçmiş olsun dedi, herhangi bir şeye ihtiyacı olup olmadığını sordu.

Dürdâne «Yıldırım» teliyle büyük geçmiş olsunda bulundu, apartmanını sattığını, isterse paraları birtamam yollamaya hazır olduğunu bildirdi. Yıldırım teli, «Telgraf» değil, âdeta mektuptu.

Öte yandan Nefîse, yeni Müdür gelene kadar Ceza evi Müdürlüğünü de üzerine almış sert Savcı'yı Bakanlığa şikâyet etti: Kocasını tek kişilik hücrelerden birine sokmuş, görüşmeyi, haftanın belirli günlerinde, öteki hükümlü ya da henüz zanlı tutuklular gibi tel ardından yaptırdığını, «... bu haksızlığın önüne geçilmesini...» istedi, Aldıran olmadı. Bu tarz görüşme bir haksızlıksa, Türkiye'nin bütün ceza evlerinde, bütün zanlı, ya da hükümlülere uygulandığına göre, Türkiye ölçüsünde bir haksızlık demekti ki, görüşmelerin toptan değişmesi gerekirdi.

Savcı, ceza evini görülmemiş bir sıkıya almıştı. Kuş uçmuyordu. Adam gece yarılarına kadar çalışıyor, çokluk da gecenin geç saatlerinde, hiç umulmadık bir anda geliveriyordu. Öyle ki, Kudret Yanardağ bile adamın kül yutmaması karşısında sıkılmağa başlamıştı. Pufla gibi yatağı, ipek pijmaları, iç çamaşırı, yiyeceğin daniskasına, hatta hattâ hizmetine bir meydancının bakmasına,

çeşitli İstanbul gazetelerinin verilmesine, istediği kitapları getirtebilmesine karşılık, görüşmelerde eskiden olduğunca hiçbir imtiyaz tanınmıyor, ötekiler gibi, tel arkasından ziyaretçisiyle görüşmesi değiştirilmiyordu.

İlk günler böyle geçti. Savcının nasıl olsa koğuşuna uğrayıp, onu görmek isteyeceğini umduysa da, adam asık yüzüyle ceza evi içinde vakitli vakitsiz dolaştı, onun koğuşuna uğramadı. Başgardiyan, çeşitli gardiyanlarla sıkı bir kontrol altında tutuyor, her an ne yaptığını hemen hemen biliyordu da, gitmiyordu koğuşuna.

Kudret Yanardağ kızdı. Ne demek oluyordu bu? Bir pusula yazıp dâvet etmeyi, ya da çağırtmasını istemekten de kaçınıyordu. Müdürü çağırtmak rizikoydu. Ya gelmezse? Ayağına gitmek de kendisi için alçaltıcı olabilirdi? Öyle, ya da böyle.. ikisinden birini istemek zorundaydı ama, hangisini?

O gün Nefîse'nin ziyaretine gitmedi.

Kadın öfkeyle Savcının yanına çıktı. Savcı, Müdürün odasında, masa başında, bir şeyler yazmaktaydı. Kadını zerrece önem vermeden, asık yüzle karşıladı. Masanın yanına kadar geldiği halde başını kaldırıp da bakmadı. Nefîse dikildi, dikildi, dikildi. Savcı neden sonra, hâlâ bakmadan:

— Ne var? dedi, bir şey mi istiyorsunuz?

Hiçbir şey istemiyordu ama, konuşması gereken şeyler vardı:

— Kocam bugün görüşme yerine gelmedi!

Savcı önündeki evraklarla meşgul:

— Bana ne?

— Hasta mı acaba diye öğrenmek istiyorum da.

— Hastaysa ceza evinin doktoru, reviri var!

— Şüphesiz ama, öğrenmek de hakkım değil mi?

Savcı, el altından Kudret Yanardağ, Nefîse, Deve ve İdris hakkında gereken soruşturmayı yaptırmış, Nefîse'nin Medenî Kanuna göre değil, şer'î nikâhla evli olduğunu öğrenmişti.

Başını sertçe kaldırdı:

— Ne sıfatla?

— Eşi sıfatiyle!

— Nikâh cüzdanınızı görebilir miyim?

Nefîse sarsıldı. Yoktu. Fena yakalanmıştı.

— Yanımda değil, diyebildi.

Savcı üzerinde durmaz görünerek kesti attı:

— Bir dahaya yanınıza alın. Almazsanız, tel arkasından da görüşmenize izin vermiyebilirim!

Nefîse çıldıracaktı. Bağırıp çağırmak, çiftliğinden, tarlalarından söz açmak, yarın partileri iktidara gelirse bunun hesabını vermeğe hazır olmasını falan karıştırmak istediyse de, vazgeçti. Adam patırdıya kulak asacaklardan görünmüyordu. Ayaklanmada ceza evine dalıp, koca bıyıklı, kerli ferli tutukluları yumruklayan, «İsyanı» tek başına bastırdığı şehre gardiyanlar yoluyla yayılmıştı. Nefîse de işitmişti. Onun için, olabilirdi ki adam işi hakarete vardırır, ok yayından fırlar, hiç istenmiyecek şeyler olabilirdi. Bu istenmiyecek şey de, makamında hakaret ettiği Savcı tarafından kovuşturma açılıp tutuklanmasıydı.

— Pekâlâ, dedi. Bundan sonra emirlerinize göre hareket ederiz.

Savcının tepesi attıysa da, kendini tuttu:

— Hakkınızda hayırlı olur!

Nefîse kahrolarak çıktı. Yolda Başgardiyanın, «— Ne yaptınız?» sorusuna, «— Deveden büyük fil var!» deyip geçmekle yetindi. Deve'yle İdris dışarda bekliyorlardı. Ağlıyacak kadar hırslı. Kel Mıstık'ın arabasına bindiler. Arabacı Kel Mıstık değilse de, Deve'yle İdris kadının bozuk çaldığını anlamışlardı, sormadılar. Ama o sormalarını istiyor, sormamaları karşısında da kendi kendini yiyordu.

Bir ara:

— Terbiyesiz herif, diye homurdandı.

Deve:

— Müdür mü?

— Savcı.

— Pardon. Herif kazık kaktı Müdüriyete be...

— Ama, deve'den büyük fil var!

İdris «Deve» sözüyle arkadaşına baktı, o da farkındaydı, bakıştılar ama gülmekten çekindiler. Ah ah, ne diye bütün bunlara meydan vermişti sanki Kudret Yanardağ? İşi tadında bıraksa da oralara düşmese daha iyi değil miydi?

— Az kaldı, dedi Nefîse. Çok az kaldı. Seçimleri alalım, isterse Kudret seçilmesin. Yeter ki iktidar bize geçsin. Ben o suratsıza sordurturum..

Kel Mıstık usullacık:

— Abla nereye gideceğiz?

— Partiye.

Kel Mıstık kırbacını hayvanlarının yeleleri

üzerinde şaklattıktan sonra, «— Karı söktürememiş, belli!» diye geçirdi. «Gelirken epey attı tuttuydu ama, demek hava. Tabî canım, koskoca Savcı.. o bu değil ya, partimiz seçimleri kazanamazsa yaş. Bizim karı da gözümü oyar gayrı. Neme gerekti benim particilik. Kudret beyi içeri attılar. Seçimler de geldi çattı. Ne yapacak bakalım.»

Sordu:

— Abla?

— Ne var?

— Seçimler geldi çattı. Kudret beğ içerde. Ne olacak?

Nefîse anlamadı:

— Ne ne olacak?

— Seçimlere nasıl katılacak?

— Parti aday gösterdi. Seçimi kazandı mı, telgrafla tahliye ederler ki, Allah o günü hele bir göstersin. O savcı olacak herife bir çift sözüm var!

Deve:

— Tenezzül bile etmeyin.

— Bana kalırsa da öyle, dedi İdris.

Nefîse boşandı:

— Sanki karşısında yarım pabuçlu bir mahalle karısı varmış gibi, başını kaldırıp yüzüme bile bakmadı be! Masasının önünde dikil dikil dikil. Akıl, önündeki hokka takımını kap, kafasına geçir dedi ama, kör şeytana uymadım gene de. Bir dahaya evlenme cüzdanınızı da getirinmiş. Pis herif. Getirmiyeceğim işte. Akıl, atla git Ankara'ya, Genel Başkanla görüş, bir tepeden inme yaptır diyor ama, neyse. Şu seçimler hele geçsin...

Birden aklına 946 seçimleri geldi. Herkesin ağ-

zında dolaştığına göre, seçimleri kazansalar bile bakalım iktidarı teslim alabilecekler miydi? «— İsmet vermez!» deniyordu. «Bir kıncıfırlık çıkarır, allem eder, kallem eder işleri üç kâğıda getirir!»

Nefîse'nin içini kapkara bir sıkıntı dolaştı. Ona da öyle geliyordu. Seçimleri alsalar bile iktidarı devretmiyebilirlerdi. İktidarı tutan gazeteler, hemen hemen bir ağızdan, Yeni partinin kazansa bile, hükûmeti yönetecek kadrosu olmadığını her fırsatta yazıp duruyorlardı. Üç günde ellerine yüzlerine bulaştırabilirlerdi. O, bu değil, Kudret Yanardağ kazanmalıydı seçimi, hapisten otomatikman çıkmalıydı. Kazanamazsa, burnundan fitil fitil getireceklerine zerrece kuşkusu yoktu.

Yeni İl başkanı onları tam da Nefîse'nin istediği biçimde karşıladı.

— Vay efendim buyursunlar... nerelerdesiniz? Kudret bey tutuklanalıberi güzel yüzünüze hasret kaldık.

Masasına geçti, zile bastı. Gelen odacıya:

— Bak oğlum hamfendiye bak, beylere bak..

Çaylar kahveler söylendi. İl Başkanı o dehşetli dışa dönük, neşeli havasıyla boyuna diller döküyordu:

— Şöyle buyrun hamfendi, siz de şöyle.. Fakat Nefîse hanım haberler istediğimizden âlâ! Memleket tek vücut hâlinde şahlanmış vaziyette, İktidarı büyük çoğunlukla mutlaka mutlaka alacağız! Üç gün önce Ankara'da, Genel Merkezdeydim, Genel Merkeze, hattâ Ankara'ya coşkun bir neşenin sevinci hâkim. Alacağız, seçimleri mutlaka alacağız!

Koltuğuna oturdu, masanın kristalini avucunun içiyle sildi.

— O zaman Kudret beyefendiyi yıldırım telgrafıyla hapisten çıkarıp, Ankara'ya davullar, zurnalarla yolcu edeceğiz!

Nefîse deriin bir iç geçirdikten sonra:

— İnşallah, dedi.

— Zerrece şüpheniz olmasın. Bence bu, iki kerre iki dört eder kadar kat'î. Göreceksiniz...

Birden farkına vararak:

— Sizin canınız mı sıkkın?

Deve:

— Hem de nasıl!

İdris yerinde kımıldandıktan sonra:

— Sıkılmayacak kadar da değil, dedi. Şunların çanına otun tıkandığını bir görsek...

İl başkanı yerinden heyecanla kalkıp, Nefîse'nin yanına gitti. Kadın içini çeke çeke ağlamağa başlamıştı. Bu, İl başkanını daha da telâşlandırdı:

— Ne var hamfendi? Nâhoş bir şeyler mi geçti yoksa?

Deve'ye baktı, bakışını İdris'e kaydırdı:

— Ha?

Deve:

— Mâlûm-u âliniz, dedi, Müdür istifa etmişti.. Savcı, yeni Müdür gelinceye kadar vekâlet edecekmiş. Binâenaleyh, herif bizzat Müdürlük yapıyor. Bu bakımdan...

İl başkanı anlamıştı. Sordu:

— Yoksa bir terslik mi çıkardı?

Nefîse boşandı:

— Beni yarım pabuçlu bir mahalle karısı sandı ahlâksız herif. Ama alacağı olsun. Atlayıp Ankara'ya gideceğim, görür o. Deveden büyük fil var!

— Hayret!

— Kudret'i tecride atmağa hakkı var mı bunun kuzum?

Mesleği doktorluk olan İl başkanı işin hukuki yanını bilmemekle beraber, gene de:

— Yok, dedi. Tecride mi atmış?

— Evet. Eskiden ne zaman gitsem Müdürün odasında görüşürdük. Şimdi tel arkasından. Bir uğultu, bir gürültü.. ne konuştuğumuz anlaşılmıyor. Herkes hemen her an konuşuyor. Bugün gelmedi konuşma yerine. Müdüre çıktım. Beni masası önünde uzun uzun bekletti terbiyesiz.. Bir kadına karşı ne türlü davranmak gerektiğinden habersiz!

— Sonra?

— Sonra, tepem attı. Dedim vereyim şunun ağzının payını, fakat olmaz. Vazgeçtim. Hani şu seçimleri kazansak, yahut da hiç olmazsa Kudret seçilse de telgrafla tahliye edilse... o zaman, o zaman bilirim ben ona söylenecek sözü!

Tam bu sırada İl başkanının avukat kardeşi içeri girdi. Üçüyle de tanışıyordu. Ağabeysi kadar değilse de, gene de cafcaflı bir hâl hatır sormadan sonra, Nefîse hamfendinin meselesine gelindi. İl başkanı durumu kısaca anlattı elini kardeşinin omuzuna koyarak:

— Hemen şimdi atla, ceza evine git. Savcı, Müdüre vekâlet ediyormuş. Gör. Kudret beyin vekâletini almak istediğini söyle. Beyefendiyi çağırt.

Hamfendi hasta olmalarından endişeli. Gör, görüş. Sonra, haa... beyefendiyi tecride koymuşlar. Buna hakları var mı?

Genç kadına sordu:

— Mahkeme kararı var mı bu hususta?

— Bilmem, sanmıyorum..

Avukat kısa kesti:

— Neyse, ben şimdi hemen gider, öğrenirim durumu. Merak etmeyin, gerekirse..

Gerekirse ne yapardı? Henüz bilmiyordu ama, ağzından kaçıvermişti işte.

Odadan çıktı.

Kel Mıstık sofada sinirli sinirli dolaşmaktaydı. İl Başkanının kardeşini görünce, kasketini çıkarıp, saygıyla selâmladı.

— Beni ceza evine kadar çabucak götürüver Mıstık!

Anlamıştı, sevinçle koştu.

Yolda sordu:

— Kudret beyi mi göreceksiniz?

— Evet.

— Çok ceza verirler mi?

— Kime?

— Kudret beye...

Avukat güldü:

— Adam Mebus olacak be!

— Olunca?

— Olunca telgrafla tahliye edilir, atlar gider Ankara'ya!

— Yok be, Allah be!

Bacak bacak üstüne attı. Kendisi seçilecekmiş, tahliye olunup Ankara'ya kendisi gidecekmişcesine

sevinmişti. Kırbacını hayvanlarının yeleleri üzerinde keyifle şaklattıktan sonra, haykırdı:

— Deheeeeeyt arslanrıum!

Yoldan geçenler güldüler. Herif gene neye sevinmişti acaba? Öfkeli zamanlarında da bu kırbaç şaklar ama, ardından da kızım sana söylüyorum, gelinim sen işit gibilerden silme kantar giderdi hayvanlara.

Avukat ceza evinden serbestçe girdi, Müdür adına Savcının yanına çıktı. Müdürün makamında oturmakta olan Savcı, avukatı Adliye'den tanıdığı için, buyur etti, yer gösterdi. Ama muhalefet partisi İl Başkanının kardeşi olduğunu da biliyordu. İktidar, ya da muhalefet ayırımı yapmazdı; Devletin görevlisiydi o! Yetkileri çerçevesi dahilinde gerekeni yapmaktan başkasından yana da değildi. Muhalefet Partisi İl Başkanının kardeşine verdiği önem, adamın hem kanun adamı oluşu, hem de henüz hiç bir aykırı istekte bulunmamış olmasındandı. Kudret Yanardağ için gelmiş olabileceğini kestirmemiş değildi ama, bu da onca önemli sayılmazdı. Suç işleyip tutuklanmış bir tutuklu, kendine elbette bir avukat tutmak isteyecekti.

Nitekim karşılıklı hâl hatır, hoş beşten sonra avukat, ceza evine geliş nedenini açıklayınca, konuşmaya başladılar:

— Hay hay, dedi Savcı. Çağırtayım mı?

— Lütfen.

Zile bastı. Odaya gelen Kâtibe, Kudret Yanardağ'ı çağırtmasını söyledi.

Sonra da:

— Efendim, dedi. Az önce bir hanım gelmişti.

Kudret beyin eşiymiş. Yüksek konuşmasa belki de aldırış etmiyecektim. Ama başladı sinirli sinirli... ben de evlenme cüzdanlarını görmek istediğimi söyledim. Biliyorum olmadığını. Hani çok özür dilerim, böylelerine hem kel, hem fodul derler!

— Hakkı âliniz var efendim. Kadın, zayıf mahlûk.. kulağıma çalındığına göre, Kudret beyin İstanbul'da hanımı, çocukları varmış. Buraya getirildiği zaman bu hanımla tanışmış, evlenmek istemişler. İstanbul'daki hanımla mahkemelik olduklarından, bu kaabil olamamış tabî. İstim arkadan gelsin kabilinden, Medenî Kanunu sonraya bırakıp... Şer'i bir nikâh kıyıvermişler!

— Efendim, biliyorum. Biliyorum ama, takdir buyurursunuz ki, konuşmalarda âdap vardır. Eski Müdür bunları fazlaca şımartmış. Lâf aramızda, bu hanım Müdürün odasında buluşurmuş Kudret beyle! Düşünün, resmî bir makam ne hâle getirilmiş!

— Çok çirkin.

— Bıçak, afyon, esrar satışları, hastahane, dişçi dümenleriyle kapı kâğıtları alıp çıkmalar, gece yarılarına, hattâ hattâ ertesi gün sabahlara kadar dışarlarda kalmalar... dahası var, önceki Müdür, kafayı çeker çeker gelir, koğuşlarda hükümlülerle barbut atarmış!

Avukat bütün bunları bildiği halde, gene de hayret etmiş görünerek:

— Vah vah vah, dedi.

— Tabî şimdi hiçbiri yok. Bundan sonra da olmıyacak!

— Bir şey sorabilir miyim?

— Hay, hay, buyrun..

— Kudret beyi neden tecride koydunuz? Mahkeme kararı, yahut Sorgu Hâkimliğince falan...

— Hayır hayır... hiçbir karar yok ama, istesem, idareten de onu tecrit edebilirdim. Çünkü suçunun mâhiyetini biliyorsunuz. Tabî ayni cümleden olmak üzere, ceza evindeki ayaklanmadan da haberiniz var?

— İşitmiştim efendim.

— Ne mahkeme kararına, ne de benim idarî otoritemi kullanmama hâcet yoktu. Çünkü, ilk tutukluluğu zamanında makamımıza dilekçeyle müracaat etmiş, politik birtakım mahzurlardan dolayı tecridini bizzat kendisi istemişti. Ben sâdece bu dilekçeden bahisle, aynı şeyi tekrar isteyip istemediğini sordum. Müsbet cevap alınca...

İtiraz edecek hiçbir şey kalmamıştı Avukata. Çâresiz:

— Haklısınız, dedi.

Tam bu sırada Kudret Yanardağ, ışıl ışıl ipek pijaması üzerine giydiği deve tüyü renkli, lâcivert kordonlarla garnili kısa sabahlığıyla kapıda belirdi. Eskiden olsa büyük bir çalımla odaya dalar, konuşmaların en yükseği, en şaşırtıcıyla palavralar sallardı. Şimdi Kâtibin çıkmasını bekliyordu. Kâtip çıktı:

— Buyrun, dedi.

Kudret Yanardağ rugan terlikleriyle girdi, Savcının masası önünde edeple bekledi. Avukatı tanımıyordu. Ne için çağrılmıştı acaba?

Savcı son derece ciddi, bakmadan, avukatı çenesiyle işaret ederek:

— Avukat bey sizinle görüşmeye gelmiş, dedi.

Avukat da zaten ayağa kalkmıştı. Kaç vakittir seçim konuşmalarının en cesurunu yapan bu adamın konuşmalarını dinlemişti ama, kendisiyle tanışmak şerefine nail olamamıştı henüz. Gerçi konuşmaları pek öyle âhım şâhım, ilmî değeri olan şeyler değilse de, halkı alabildiğine sarıyor, bundan dolayı da Genel merkezce tutuluyordu.

Avukat kısaca kendini tanıttı: Yeni Parti İl başkanı'nın kardeşiydi. Avukattı. Beyefendinin, şâyet isterlerse, vekâletini almağa gelmişti.

Kudret Yanardağ ayakta dikiliyor, Savcı «— Buyurun oturun...» falan demediğinden, o da teklif edememiş, sadece ayağa kalkmak ayakta konuşmakla yetinmişti.

Kudret Yanardağ Savcı'ya gözucuyla baktı. «Herif» kül yutmuyordu, belliydi. E, tabî canım, memleket halkının tümü de gölgesinden korkan, höt deyince al sana bilmem ne diyeceklerden değildi ya! Böyleleri de olacaktı elbette. Böylelerine fazla zorlatmaya gelmezdi. Torpile çarpmak yüzde yüzdü ki, «— Geç yiğidim geç!» hesabı, çalıyı dolaşmak çıkar gereğiydi.

Avukata gereken bilgiyi verdi. İstediklerini notlıyan avukat, Noteri, ya da vekâletnameyi tanzim ettirip imza için Noter kâtibiyle gönderme vaadiyle çıktı gitti.

Kudret Yanardağ usullacık sordu:

— İşim bitti mi beyefendi?

Savcı gene bakmadan:

— Bitti, dedi.

— Gidebilir miyim?

Cevap, olarak zile bastı. Odaya koşarak gelen Kâtibe :

— Beyi koğuşuna bizzat götür! dedi.

Bunun, «— Bizzat götür. Yâni, herifi bacanağı, Akyazılı, şu bu tanıdıklarıyla konuşturma!» anlamına geldiğini biliyordu.

— Başüstüne efendim!

Yolda kâtip:

— Aaaah ah, dedi. Nerden başımıza çıktı bu belâ?

Kudret Yanardağ'ın kuyruğu hemen doksan derece dikilmişti:

— Neden?

— Hepimize kan kusturuyor!

— Öyle mi?

— Farkında değil misiniz?

— Yoo...

— Eskiden ablayla Müdürün odasında görüşürdünüz...

— İstesem gene görüşürüm!

Kâtip hiç sanmıyordu ama, gene de:

— Sâhi mi? dedi.

— Elbette sahi. Hattâ az önce özür diledi. İsyandan ötürü böyle hareket ettiğini, kusura bakmamamı rica etti. Canım efendim, zamanı gelince insafsızca hesap sorabilmek için, böylelerinden hiçbir şey istememek lâzım! Çünkü...

Kâtip gerçi ondan yanaydı ya, gene de ağzını sıkı tutması gerekirdi.

Birbirini tamamlayan birtakım merdivenleri

çıkıp, yarı karanlık dehlizleri de geçtikten sonra koğuşunun kapısında durdu. Çevreyi iyice kollayıp, önceden hazırladığı iç içe iki onluğu Kâtip'in avucuna sıkıştırdı.

— Aman beyefendi, ne lüzum vardı?

Koğuşa hızla dalıp, bir mektupla çıktı:

— Bunu postaya bu akşam yetiştirirsen çok makbule geçer!

Kâtip korku içindeydi. Eskiden olsa değil gizliden gizliye mektup kaçırmak hanımefendi'yi bile hani şu tek kişilik tecride sokmanın yolunu bulur muydu bulurdu!

Mektubu, içi gide, yüreği çarparak aldı.

— Ne olacak bu?

— Postaya dedim ya!

— Ha, evet... iyi akşamlar!

Hızla uzaklaştı.

Kudret Yanardağ meydancısına:

— Bana güzel bir salata yap, dedi.

İnce, uzun boylu adam marul olmadığını söyledi. Vardı oysa. Maksadı başkaydı

— Git, al gel!

Para verdi.

Meydancı fırladı. Kapıya indi, gardiyanlardan marul isterken, adamına göz kırptı. Topacık gardiyan anlamıştı. Marul gelinceye kadar kulağına eğilip bir şeyler söyledi, sonra gene koşarak koğuşa döndü:

Topacık gardiyan İdare'ye çıkmış, Savcı'nın odasına girmişti bile:

— Kâtibe bir mektup vermiş beyim!

— Yaa?

— Evet.

— Peki, git sen!

Gardiyan geldiği gibi sessizce çekildikten sonra Savcı, Kâtibin odasına girdi. Kâtip ayağa fırladı.

Savcı:

— Tutuklulara dışardan gelen mektupları kontrol ediyor musunuz?

— Elbette efendim!

— Ya tutukluların yollamak istediklerini?

Kâtibin rengi kül gibi oldu. Nasıl olmasın, Kudret Yanardağ'ın az önce verdiği mektup yazı makinesinin yanında duruyordu. Savcı farkına varırsa yanmıştı şap gibi!

Savcı'nın gözünden kaçmadı bu. Nasıl kaçardı ki, astarlı, çok iyi bir zarftı. Üzeri «Sayın bayan İfakat Dürdâne» diye yazılıydı.

Uzandı aldı:

— Bu ne?

Kâtip nerdeyse heyecandan bayılacaktı:

— Mektup efendim...

— Kimin?

«— Benim» diyecekti, diyemedi. Ya Savcı inanmaz da açıverirse?

— Ha? Kimin?

Ok yaydan çıkmıştı artık, saklayamazdı:

— Kudret beyin efendim...

— Sende ne geziyor?

— Postaya atmamı rica etti.

— Kontrol etmedin mi?

— Edecektim, yapıştırmıştı da...

Savcı Kâtibe öyle bir baktı ki, Kâtip yıldırım

çarpmış gibi bir an sallandı. Onu dehşetli korkusu içinde bırakıp, odasına geçti. Mektubu hemen yırtıp okuyabilirdi ama öyle yapmadı. Adamın havalardaki burnunu iyice sürtmek, palavrasını kırmak için zile bastı. İçeri giren gardiyana Kudret'i çağırmasını söyledi.

Sonra masasından kalktı. Elinde mektup, odada köşeden köşeye gidip gelmeğe başladı. İşi bukadar sıkı tuttuğu halde, demek gene oynıyabiliyordu adamları? Kâtip böyleydi de, Başgardiyan? Sıra gardiyanları? Kimbilir, belki de para vermişti herif? Öyle ya, para almasa Kâtip ne diye herifin davulunu çalsındı.

Az sonra içeri giren Kudret Yanardağ'a mektubu göstererek:

— Tutukluların postaya yollıyacakları mektupların zarflarının açık olması lâzım, bilmiyor musunuz? diye sordu.

Kudret Yanardağ limon gibi sarardı.

— Biliyorum efendim...

— Neden yapıştırdınız?

— Şeyy...

— Çünkü idarenin kontrolünden kıçaracağınızı sanmıştınız değil mi?

Adamın düşünmesine meydan vermeden tekrar sordu:

— Kaç para verdiniz kâtibe?

— Hi hiç, hiç...

— Ama kâtip aldığını söylüyor?

— Ya yalan söylüyor efendim!

— Emin misiniz?

— E e eminim efendim!

Savcı Kâtibin odasına geçti. Kudret Yanardağ'ın çağırtıldığını, adamın geldiğini görmüş, mahvolduğunu anlamıştı.

Savcı hiçbir başlangıca lüzum görmeden:

— Kudret'ten aldığın paraları ver! dedi.

Kâtip itirazda bulunamadan, pantalon cebine el attı, Kudret Yanardağ'dan aldığı paraları çıkarıp uzattı. Savcı aldı, Kudret Yanardağ'ın yanına döndü:

— Bunlar ne?

İşin saklayacak yanı kalmamıştı artık. Başını eğmek zorunda kaldı.

Savcı:

— Allah yolu, din yolu... çektiğin nutuklardan utan biraz! dedi. Adaylığını koymuşsun. Şimdi tutup mevki-i muameleye koysam, rüşvet vermek ve Ceza evi disiplinini ihlâl'den mahkemeye versem, bunu da İstanbul gazetelerine aksettirsem... ha?

— .....?

— Seçmenlerinin nazarındaki değerin sıfıra iner mi inmez mi?

Artık iyice yenilmişti. Bunu yapmamalı, bu seferlik affetmeliydi. Ya da affetmesi için, gerektiğinden çok fazla alçalmalıydı.

Ona hiç yakışmıyan yenik, keleş bir gülüşle mırıldandı:

— Bunu yapmazsınız, dedi. Seçimler arafesinde siyasî şansımla oynamazsınız. Çünkü...

— Çünkü asaletim elvermez değil m? Ben asil değilim Kudret Bey. Babam beni yetiştirmek için el kapılarında tutmadığı iş kalmadı. Siz belki

asilsiniz, bilmiyorum. Hele bu milletin kaderiyle oynayabilmek için adaylığınızı koymuşsunuz. Fakir halkımızın kaderini ellerine almağa kalkanlar, herşeyden önce onlara karşı sevgi ve saygı duymalıdırlar! Yazık, çok yazık...

Kudret Yanardağ torpile adamakıllı çarpmıştı ama, Savcının konuşmasından da anlıyordu ki, onu ne mahkemeye verecek, ne de teşhir edecekti seçmenlerine karşı.

— Beni affedin, dedi. Yalvarırım!

Savcı, adamın nerelere kadar alçalabileceğini öğrenmek için:

— Sizi affetmeme imkân yok, dedi. Çünkü kanun...

Ellerine sarıldı:

— Yalvarırım, nolursunuz...

— Çünkü kanun, bana suçluyu affetmek yetkisini vermez!

— Ayaklarınızın altını öpeyim!

— Demek bu kadar alçalabiliyorsunuz?

— Ocağınıza düştüm, beni rezil etmeyin seçmenlerime karşı!

— Yâni maksadınız illâki seçilip Meclise girmek ha?

— Yalvarırım...

— Günün birinde seçilirseniz, olur a, karşılaşırsak...

— Elbette karşılaşacağız beyefendi, hiç şüpheniz olmasın!

— Bana ne vaad ediyorsunuz?

Gözleri parladı:

— Emrettiğiniz, emredebileceğiniz herşeyi!

Elinde mektup, masasına geçip oturdu. Öfkelenmekten çok derin bir acı içine yuvarlanmıştı. Bu adam, bu adamlar mı milletin çıkarı için çalışacaklardı?

— Kudret bey, şâyet seçilirseniz, şahsım için hiç, ama hiçbir şey istemiyeceğim sizden. Bu fakir millet için, bu fakir milletten, yoksul halktan yana olmanızı rica edeceğim, yalvaracağım!

Ve ekledi:

— Buyrun, gidebilirsiniz!

XXII

Seçimler yurt ölçüsünde, Millî Mücadeleden hemen sonra ancak Mustafa Kemal paşaya gösterilmiş çapta bir şahlanışla Yeni Parti lehinde gelişip duruyor, buysa başta Ana muhalefet, herkesi şaşırtıyordu. Demek millet «Tek parti, Tek şef» likten böylesine yüz çevirmişti?

Millet tam anlamıyla şahlanmıştı!

Millet, belki tam bir şuurla değil ama, iktidarı değiştirmek istemekle bitmez tükenmez iş, iş karşılığı kazanç, kazançla da dünya nimetlerine kavuşmak istiyordu. Herkesin evi barkı, herkesin çoluğu çocuğu vardı. Yıllar yılı varlıklıların varlığına bakmaktan usanmışlar, artık ona kendileri de kavuşmak için, çok şeyler vaad eden Yeni Parti'ye oylarını vermekten başka çâre kalmadığına inanmışlardı.

Yeni Parti konuşmalarda eti, ekmeği, tuzu, şekeri, basmayı, cıgara, yağ, bal, mesken herşeyi herşeyi ucuzlatacağını, yer yer de olsa, çok eski devirlerdeki bolluğu yaratabilmek için, gerekirse Din-i Mübin'e sarılacağını vaad etmişti. Parti Genel merkezi «Dini politikaya âlet» etmekten dikkatle kaçınmışsa da, fısıltı gazetesi harıl harıl işlemiş, din adamlarının mânevi güçleri artmıştı.

Kudret Yanardağ telgrafla tahliye edildi.

Nefîse kocasını almak üzere mavi spor araba

önde, dizi dizi partili arabalarla gelmişti ceza evi kapısına. Deve, İdris, Kel Mıstık çılgınlar gibi içmişler, kaplarına sığamıyorlardı.

Ceza evinin yeni Müdürü geldiği için, Nefîse, Savcıya kaç vakittir söylemeği kurduklarını söyliyemedi. Zaten öfkesi geçmişti. Ama hele işler yoluna girsin, «Paşa hazretleri» iktidarı Yeni Parti'ye devretsindi!

Bütün endişe buradaydı işte! İktidar herhangi bir bahaneyle seçimi «Muallel» sayıp, iktidarı teslim etmeseydi ya? Onun için sevinçler, pırıl pırıl bir güneş sıcaklığına ulaşamıyor, gölgeleniveriyordu.

Kudret Yanardağ, «— Beyefendi bizi unutma! Af çıkarttır, umumî af çıkarttır. Bak, hepimiz oylarımızı sana verdik!» diye arkasından haykıran tutukluların seslerini içinde taşıyarak, Nefîse'yle mavi spor arabaya girdi. Ceza evinin önü mahşeri hatırlatan bir kalabalıkla dolmuş, o, krallara yakışır bir çalımın kendini beğenmişliğiyle alkışlıyanları şapkasını çıkarmak suretiyle selâmlıyordu.

Birden, kalabalık arasında Kâtip gözüne ilişti. İşinden atıldığını biliyordu. Kalabalığın arasından çıkıp, beyefendiye koşmak isteyeceği anlaşılıyordu ama, sırası mıydı? Kâtiple, matiple uğraşacak durumda mıydı?

— Ne duruyorsun şöför, çeksene!

Araba yürüdü. Arkasında renk renk, çeşit çeşit taksiler, dolmuş, hususîler, faytonlar, daha arkada da partili yayalar...

Deve'yle İdris'i bile unutmuştu.

Aklına birden Savcı gelerek, yüzü buruştu. Günlerdenberi neden silinmiyordu o «Herif» in hayali içinden sanki? İstemiyordu efendim, istemiyordu!

Partinin önüyse büsbütün kalabalıktı.

Kudret Yanardağ, üstü açılmış spor arabasında ayağa kalkmış, elinde rölöve şapkası, sıcaktan zırıl zırıl terlese bile aldırış etmiyerek halkı selâmlıyor, alkışlara, «— Yaşaa!», «— Var ooool!», «— Allah seni başımızdan eksik etmesiiiin!» lere sıkıntılı, ama zarif olmasına bilhassa dikkat ettiği selâmlarla karşılık veriyor, şuradan hayırlısıyla kurtulup, bir an önce Ankara'ya kapağı atmayı düşünüyordu.

Arabadan indi. Parti binasına girerken, partililerin iki sıra olup tuttukları çılgın alkışların arasından hızla geçti. Nefîse takipte güçlük çekmişti ama, gene de peşini bırakmamıştı. Merdiveni çıkarken koluna tutunup, sordu:

— Ankara'ya tabî ben de geleceğim değil mi?

Sert bir bakış fırlattı:

— Neden o?

— Bensiz mi gideceksin ya?

— Canım, bu sonra düşünülecek şey, sırası mı şimdi?

Partinin öteki Milletvekilleri de oradaydı. Salon tıklım tıklımdı. Kudret Yanardağ, salona çıkılan merdivenin başında gözükünce, yepyeni çılgın bir alkış daha koptu. Önce gelmiş yeni Milletvekilleri, bu, Genel merkezin de çok tuttuğu yeni arkadaşlarını özel bir sevinçle karşılayıp, kutladılar. Çünkü o kendilerine benzemiyordu. Gözünü

budaktan sakınmamış, hapislere, hapislere ne kelime? Zindanlara girmişti bu milletin özgürlüğü için!

Sarıldılar, öpüştüler, koklaşıp ağlaştılar. Sevinç gözyaşlarıydı döktükleri. İktidarı alacak, yurdu cennete çevirecek, yurttaşı da düşlerinde bile göremiyeceği bir mutluluğa kavuşturacaklardı.

O gün, davul zurna sesleri arasında, bayraklar, defne dalları, mevsim çiçekleriyle donatılmış uzun bir konvoy, şehrin garına çığlıklarla geldi. Yeni milletvekilleri halkın gerçekten pırıl pırıl sevinç gözyaşları ve alkışları arasında trene girdiler. Tren de konvoy gibi çiçekler, defne dalları, bayraklarla donatılmıştı.

Halkın alkışları arasında tren Ankara'ya hareket etti.

Ayni gün, yurdun hemen her yanından çiçekler, defne dalları, bayraklarla donatılmış trenler, otobüsler, taksi, hususî ya da uçaklar davul zurna sesleri ve alkışlar arasında milletin pırıl pırıl umutlarını ardlarında bırakarak, Ankara'ya hareket etmişlerdi.

Basınköy - Nisan 1969

S O N

Bu romanın yayın hakkı Orhan Kemal'in temsilcisi ONK COPYRIGH Ajansı'ndan satın alınmıştır.

YAYINEVİMİZİN ÇIKARDIĞI KİTAPLAR

Edebiyat Yıllığı	Nesin Vakfı	60.00
Böyle Gelmiş Böyle Gitmez 1	Aziz Nesin	30.00
Tatlı Betüş	Aziz Nesin	30.00
Üç Kitap Birarada	Aziz Nesin	25.00
Gol Kralı	Aziz Nesin	20.00
Zübük	Aziz Nesin	25.00
Merhaba	Aziz Nesin	15.00
Hayvan Deyip de Geçme	Aziz Nesin	20.00
Hoptirinam	Aziz Nesin	12.50
Poliste	Aziz Nesin	20.00
Namus Gazı	Aziz Nesin	12.50
Aziziname	Aziz Nesin	10.00
Memleketin Birinde	Aziz Nesin	10.00
Az Gittik Uz Gittik	Aziz Nesin	10.00
Ah Biz Eşekler	Aziz Nesin	15.00
Hangi Parti Kazanacak	Aziz Nesin	10.00
İt Kuyruğu	Aziz Nesin	12.50
Kazan Töreni	Aziz Nesin	15.00
Kör Döğüşü	Aziz Nesin	10.00
Gözüne Gözlük	Aziz Nesin	10.00
Havadan Sudan	Aziz Nesin	10.00
Nutuk Makinesi	Aziz Nesin	10.00
Ölmüş Eşek	Aziz Nesin	10.00
Fil Hamdi	Aziz Nesin	12.50
Şimdiki Çocuklar Harika	Aziz Nesin	15.00
Mahallenin Kısmeti	Aziz Nesin	15.00
İhtilâli Nasıl Yaptık	Aziz Nesin	12.50
Deliler Boşandı	Aziz Nesin	12.50
Rıfat Bey Neden Kaşınıyor	Aziz Nesin	12.50

Aferin	**Aziz Nesin**	**10.00**
Geriye Kalan	**Aziz Nesin**	**10.00**
Gümede Güm	**Aziz Nesin**	**12.50**
Memo cilt 1-2	**Kemal Bilbaşar**	**30.00**
Irgatların Öfkesi	**Kemal Bilbaşar**	**20.00**
Cemo 7. Basım	**Kemal Bilbaşar**	**20.00**
Ay Tutulduğu Gece	**Kemal Bilbaşar**	**10.00**
Başka olur Ağaların Düğünü	**Kemal Bilbaşar**	**15.00**
Cevizli Bahçe	**Kemal Bilbaşar**	**20.00**
El Kızı	Orhan Kemal	30.00
Sokaklardan Bir Kız	Orhan Kemal	25.00
Yalancı Dünya	Orhan Kemal	25.00
Üç Kâğıtçı	Orhan Kemal	30.00
Kötü Yol	Orhan Kemal	15.00
Kıbrıs Kanı	Oğuz Özdeş	20.00
Herkesten Uzak	**Oğuz Özdeş**	**20.00**
Karapençe	**Oğuz Özdeş**	**15.00**
Karapençe Estergon'da	**Oğuz Özdeş**	**15.00**
Karapençe'nin İntikamı	**Oğuz Özdeş**	**15.00**
Karapençe Voyvoda'ya Karşı	**Oğuz Özdeş**	**15.00**
Karapençe'nin Oğlu	**Oğuz Özdeş**	**12.50**
Liseli Bir Kız Sevdim	**Oğuz Özdeş**	**15.00**
Vatan Borcu	**Oğuz Özdeş**	**20.00**
Aşka Susayan Dudaklar	**Oğuz Özdeş**	**15.00**
Reyhan «Aşka Dönüş»	**Oğuz Özdeş**	**12.50**
Şebnem	**Oğuz Özdeş**	**20.00**
Tuna Nehri Akmam Diyor	**Oğuz Özdeş**	**15.00**
Yavuz'un Pençesi	**Oğuz Özdeş**	**12.50**
Gülmeyi Unutanlar	**Oğuz Özdeş**	**12.50**
Kartal Başlı Kadırga	**Oğuz Özdeş**	**12.50**
Yerdeki Bulutlar	**Oğuz Özdeş**	**10.00**
Aşk, Para ve Şöhret	**Oğuz Özdeş**	**10.00**
Dertli Kadınlar	**Oğuz Özdeş**	**10.00**
Hülya	**Oğuz Özdeş**	**15.00**

Şafak Sökerken (Rusyada Bir Türk Subayı)	Oğuz Ozdeş	15.00
Kızım ve Ben	Oguz Ozdeş	10.00
Dağ Başını Duman Almış	Oğuz Özdeş	10.00
Ağlayan Kadın	Oğuz Özdeş	10.00
Gizli Sevda	Oguz Özdeş	10.00
Oğuz Han	Oğuz Özdeş	10.00
Hasret	Oğuz Özdeş	(basılıyor)
Aşk Istıraptır	Oğuz Özdeş	(basılıyor)
Çölde Açan Zambak	Oğuz Özdeş	(basılıyor)
Kader	Oğuz Özdeş	12.50
Kadınım	Oğuz Özdeş	10.00
Çanakkale 1915	S. Bilbaşar	30.00
Gölgedeki Zorbalar	Frank Halper	15.00
Kanayan Toprak	Barboros Baykara	15.00
Türk Akıncıları	Abdurrahman Özgen	15.00
Antigone	Kemal Demirel	7.50
Mapusane Çeşmesi	Adnan Veli	15.00
Makedon Hikâyeleri Antolojisi		7.50
Bizim Koğuş	Rıfat Ilgaz	10.00
Bu Düzen Değişmelidir	Bülent Ecevit	15.00
Ortanın Solu	Bülent Ecevit	10.00
Atatürk ve Devrimcilik	Bülent Ecevit	10.00
Türk Romanı (Açık Oturum)	Mehmet Seyda	5.00
Türkiye'de Parti Kavgaları	Tekin Erer	20.00
Bıldırcın Yağmuru	Zeki Müren	10.00
Beyaz Kasımpatlar	Turhan Oğuzbaş	5.00
Yaşanmamış Mektuplar	Turhan Oğuzbaş	4.00
Sonbahar Rüzgârları	Turhan Oğuzbaş	4.00

ORHAN KEMAL
1914 - 1970

Çağdaş hikâye ve romancılarımızdandır. Ceyhan'da doğdu. Asıl adı Mehmet Raşit Öğütçüdür. Babasının siyasî sebeplerle Suriye'ye kaçması üzerine, çetin günler geçirdi. 18 yaşında yurda döndü. Gazete ve dergilerde şiirler yazarak edebiyata atıldı. Daha sonra hikâye türünde karar kıldı. «Varlık» dergisinde devamlı yazmağa başladı. «Babaevi» ve «Ekmek Kavgası» adlı romanları ile ün kazandı. 1957 de «Kardeş Payı» adlı eseriyle «Sait Faik» armağanını kazandı.

Bundan sonra, «Sokaklardan Bir Kız», «Üç Kâğıtçı», «Yalancı Dünya», «El Kızı» adlı romanlarını yazarak edebiyatımızda bugünkü yerine ulaştı.

30 Lira